هاوکاری

التضامن

رۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتییە

لە دار الجماهیر دەرئەچێ و لە دار الحریە چاپ ئەکرێ

ژمارە (١٤٦) ١٥-١٢-١٩٧٢

نرخی (٢٠) فلسە

تەلەفون ٢٠٣٦٥

سەرۆك احمدحسن بکر لەگەڵ وەزیرەکانا کۆبۆتەوە

سەرکۆمار کاكاحمد حسن بکر رۆژی چوار شەممەی رابوردوو بۆماوەی سێ سەعات لەگەڵ وەزیرەکانا کۆبۆتەوەو باسی ئیش و کاروباری وەزارەتیان کردووە بریاریش وایە کە لەمەولا هەموو هەفتەیەك ئەم کۆبونەوەیە بکرێت ٠

ئا٠د٠ع

وەزیری ئابوری سەر لە ئیسپانیا ئەدات

کاك حکمت العزاوی وەزیری ئابوری رۆژی دوو شەممەی ئاینده لەگەڵ وەفدێکدا بەرەو ئیسپانیا ئەکەوێتە رێ ٠ وە لەسەردانەکەیا لەگەڵ کاربەدەستانی مەدرید دەربارەی بەستنی پەیمانێکی هاوکاری ئابوری و تەکنیکی نێوان هەردوو وڵات گفتوگۆ ئەکات ٠ وە بەپێی ئەم پەیمانە عیراق قەرزێك لە حکومەتی مەدرید وەرئەگرێ بۆ جێبەجێ کردنی ئەو پرۆژانەی بەیارمەتی ئیسپانیا لە عیراقدا دائەمەزرێن ٠

تەواوبونی کۆبونەوەکانی لیژنەی بەگژاچونی کۆمپانیا مۆنۆپۆلیەکانی نەوت

کۆنەپەرستانی ناوچە بۆ پارێزگاری کردنی بەرژەوەندیەکانی ئیمپریالیزم یەك ئەگرن

تێکدانی پیلانەکانی کۆنەپەرستان ئەرکی ئەمڕۆی گەلانی ناوچەکەمانە

لــەو پەلامارە دڕندانە نەخشە بــۆ کێشراوەی ئیمپریالیزمی جیهانی بە ســەرۆکایەتی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا ئەیباتە ســەر بزوتنەوەی ئازادیخــوازانەی عەرەب بەتایبەتی و هی هەموو گەلانی رۆژهەڵاتی نزیك و ناوەراست بەبزوتنەوەی نەتەوەی کوردیشەوە ، ئالەم پەلامارەدا ئیمپریالیستەکان رۆژ بە رۆژ هەنگاوی تازە ئەنێن بۆ جێبەجێ کردنی ئامانجە گڵاوەکانیان کــە دەست خستنەوەی دەســەڵاتی لــە ناوچوو جێگیر کردنی بنکە سیاسی و ئابوری و عەسکەریەکانیانە لەم ناوچە ستراتیجیەی دنیادا ٠ هەروەکو ئاشکراش بووە پەنــا ئەبەنە بەر هەموو رێگایەکی نارەوا لە هەندێ شوێندا بە فروفێڵ و تەفرەدان و لەهەندێ شوێنی تردا بە هــۆی نۆکەرە بێ ئابروەکانیانەوە بەئاگرو ئاسن نەخشەکانیان جێبەجێ ئەکەن ئەگەر سەرنجێکی ئەم رووداوانە بدەین کە لە چەند مانگی رابوردوودا کەوتنە ســەر شانۆی سیاسی ئەم ناوچەیە خێرا بەگژاچوونی پێشمەرگەکانی فەلەستین لــە لوبنان جارێك لەلایەن لەشــکری ئیسرائیلەوەو جارێکی تر لەلایەن لەشکری لوبنانەوەو بەگژاچوونی کۆماری دیموکراتی یەمەن و گەماروادانی شۆڕشگێرانی زەفارو داگیر کردنی دورگەی ام الغنم و کۆبونەوەی سولطان قابوس و مەلیك فەیسەڵ لــە فرۆکەخانەی ریاض و ئنجا وتووێژی عومەر ســەقافی وەزیری دەرەوەی سعودی لە تارانمان دێتە پێش چاو ٠

لەگەڵ ئەوەی پیلان و نەخشەکانی ئیمپریالیزم یەك سەرچاوەی هەیەو بەگشتی دژی گەلانی رۆژهــەڵاتی نزیك و ناوەراست دانراوە بەڵام هەموو بەڵگەکانی ئەم دواییە ئەوە ئاشکرا ئەکەن کە لەم کاتەدا ئیمپریالیزم زۆر بۆ گەلانی نیمچە دورگەی عەرەب دێنێت و ئــەم ناوچەیە ئەکات بە مەڵبەندی تەراتینی خۆی و نۆکەرەکانی ٠ ســەرەتای نیشانەکانیش لــە لابەلاکردنی کێشەکانی نێــوان ئیمپریالیزمی ئنگلیز و ئەمەریکاوە دەربارەی ئــەم ناوچەیە کەوتەڕوو کــە مەسەلەی بەحرین و دوورگــەکانی ئەبوموســاو طەنبی گەورەو بچوك و ناوچەکانی تریان لەنێوان خــۆیانا بەش کردوو ئێران و سعودیشیان راسپارد هەریەکەیان بەشێك لەم پیلانە دوژمنانەیە جێبەجێ بکەن ٠ دوا بەدوای ئــەو رۆجەرزی وەزیری دەرەوەی ئەمەریکا گەشتێکی بــە شێخ نشین و وڵاتەکانی نیمچە دورگەی عەرەبدا کــردو نۆکەرەکانی ئەمەریکای بە سەرکردەوەو نەخشــەی پیلانێکی فراوانی خستنە بەر کە بەشێکی گرنگی نەخشە گەورەکەی ئیمپریالیزمــە دژی گەلانی کوردو عەرەب و تورك و فارس و هەندێ گەلانی ئەفەریقایی ناوچــەی رۆژهەڵاتی نزیك و ناوەراست و بەشێك لە ئەفەریقای دراوسێی گەلانی ئەم ناوچەیە ٠

تەقەللادانی ئەمەریکاو ئێران و ئنگلیز و سعودی بۆ بەهێز کردنی بنکە عەسکەریەکانیان لە دورگەو وڵاتانی ناوچەی نیمچە دورگەی عەرەب لە بەحرین و ئەبو موساو (مصیره)و قەراغ دەریای سور لــە حەبەشەو ٠٠٠ هەمووی نیشانەی هەوڵدانە بۆ لەناوبردنی بزوتنەوەی ئازادیخوازانەی گــەلانی عەرەب لــەم ناوچەیەداو بەتاڵان بردنی سامانی نەوت و خێروبێری ئەم گەلانە ٠ ئیمپریالیستەکان و دەوڵەتە کۆنەپەرستەکانی ناوچەکە هەندێ جار بەناوی مەترسی دەرەوەو هەڕەشەی بێگانەو هەندێ جاری تریش بەناوی پاراستنی ئاینی ئیسلامەوە لە مەترسی کۆمۆنیستی و سوشیالیستی دەست ئەنێنە بینی بزوتنەوەی ئازادیخوازانەی گەلانی ناوچــەکە ! کەچی خۆیان لە هەموو بێگانەو لایەکی تر زیاتر دوژمنی ئازادیی ناوچەکەو ئاینی پاکی ئیســلامن ٠ دەربارەی دەوڵەتە ئیمپریالیستەکان پێی ناوێت ئەو راســتییە بەدورو درێژی باس بکرێت کە هەر ئەوان گەلانی ئەم

بروانە : ل ـ ٤ ـ

لیژنەی بەگژاچونی کۆمپانیا مۆنۆپۆلیەکانی نەوت پشتگیری گەلی عیراق ئەکات

پێرێ لیژنەی هەمیشــەیی بەگژاچونی کومپانیا مۆنۆپۆلیەکانی نەوت کۆتایی بەکۆبونەوەکانی هێناو بروسکەیەکی بۆسەرۆك احمد حسن بکر نارد تیایا رایگەیاندبو کە پشتگیری بریاری میالی کردنی نەوت ئەکات ٠ وە چەند بریارێکی دەرکرد ، لەوانە داوای لە چینی کریکار بەگشتی و کریکارانی نــەوت بەتایبەتی کردوە کە پشتگیری کریکارو گەلی عیراق بکەن لــە سەرخستنی بریاری میللی کردنی کومپانیای نەوتی کــەرکوك و بەرهەڵســتی کردنی هەموو هەوڵ و تەقەللایەك کە بۆ ئەگەڕخستنە بەردەمی ئــەم رێگایە ئەدرێت ٠

هەروەها ئــەم لیژنــەیە رایگەیاندوە کە پیویستەو بگرە مافێکی رەواو گونجاوە کــەوڵاتانی خاوەن نەوت پێشەسازی نەوت لەوڵاتەکانیــاندا میللی بکەن ٠

دیسانەوە لیژنە بریاری دوەکــە سیمینارێك دەربارەی پەیوەندی نێــوان وڵاتانی ئەوروپاو روژهەڵاتی ناوەراست کە خاوەن نەوتن ، لەوڵاتێکی ئەوروپا سازبکات ٠

ئەوەی شایانی باسە ، ئــەم کۆبونەوەیە کــە روژی دوو شــەممەی رابوردوو رێکخراو سێ رۆژی خایاند ، وەفــدی کریکــارانی نەوت و مەعدەنی میسرو سوریاو جەزایرو عیراق و یەکێتی سۆڤییەت و یۆگۆسلاڤیاو فەرەنساو ئیتالیای تیــادا بەشدار بووبوو ٠

علی ناصر ئــەچێ بۆ مۆسکۆ

عەدەن : ١٢-١٢ ئا٠د٠ع :

بریار وایە کاك علی ناصر محمد ســەرەك وەزیران و وەزیری بەرگری کۆماری دیموکــراتی گەلی یەمەن لە ٢٠ی ئەم مانگەدا لەگەڵ وەفدێکی عەسکەری سەر لەیەکێتی ســۆڤییەت بدات ٠ سەرەك وەزیرانی عەدەن لــە مۆسکۆ لەئاهــەنگی بیرەوەری ٥٠ ساڵەی دامەزراندنی یەکێتی سۆڤییەتا بەشدار ئەبێ و لەگەڵ کاربەدەستانی مۆسکۆ دەربارەی پەیوەندی نێوان هەردوو وڵات گفتوگۆ ئەکات ٠

ئوســترالیا هــێزەکانی لەڤێتنامی خــوارو ئــەکێشێتەوە

کانبێرا : ١١ - ١٢ ئەسۆشیتدپریس : نورمان کــیرك ســەرەك وەزیــرانی نوێی ئوسترالیا بلاوی کردەوە کــە حکومەتەکەی ، ئەمەریکــاو رژێمی سایگونی ئاگادارکردوە کە هێزەکانی لەڤیتنامی خوارو بەیەکجاری ئەکێشێتەوە ٠

وەوتویە : لەساڵی ١٩٦٩دا نزیکەی ٩ هەزار ســەربازی ئوسترالیا لەســایگون بوون بەڵام ئیستا تەنیا ١٥٠ پسپوری سەربازی لێماوەو بەم زووانە ئەمانیش ئەگەرێنــەوە وڵاتی خۆیان کیرك وتویە ، وڵاتەکەی دە ملیــۆن دۆلار بۆ ئاوەدان کردنەوەی هیندی چین پێشکەش ئەکات وە بۆ دەســت گرتنی یارمەتی دانی لێقــەوماوانی سیاسەتی جیاوازی رەگەزایەتی لە نامیبیاو رودیسیاو خواروی ئەفەریقادا پێنج هــەزار دۆلار بەسنوقی نەتەوە یەکگرتوەکان ئەدات ٠

وە وڵاتەکــەی لەمــەولا سیاسەتێکی سەربەخۆ لەمەیانی دەرەوەدا ئەگرێتەبەرو پەیوەندی دیپلوماسی لەگەڵ کۆماری گەلی چین دائەمەزرێنێ ٠

بیستەمین کۆنگرێسی پارتی کــۆمۆنیستی فەرەنسا

پاریس : ئا٠د٠ف : رۆژی ١٣-١٢ بەسەرپەرشتی میسیو جۆرج مارشــێ یاریدەدەری ســکرتێری گشــتی پارتی کومونیستی فەرەنسا لەشاری پاریس بیستەمین کۆنگرێســی پارتی کومونیستی فەرەنســا دەستی پێکرد ٠

میسیو مارشێ راپورتێــکی گشتی دەربارەی هەڵویستی حزب بەرامبەر بە هەڵبژاردنی ئەنجومەنی نوینەران خویندەوەو تیایا باسی ریککەوتنەکەی ئەم دووایــیەی کومونیســتو سوشــیالیستخوازەکــانی فەرەنسای کردووە ٠

ئاژانسی دەنگوباسی فەرەنسا وتویە ، ئەم ریککەوتنە سودێکی گــەورە بە کومونیستەکــان ئەگەیەنێ و رای گشتی فەرەنسا بەشدار بونی کومونیستەکان لە حکومەتێــکی چــەپرەوا بەشتێکی ئاسایی و گونجــاو دائەنێ ٠

ئەوەی شایانی باسە لــەم کونگریسەدا کــە چوار رۆژ ئەخایەنێ وەفدی پارتەنیشتمان پەروەرو پێشکەوتنخوازەکــانی دنیا بەشدار ئەبوون ٠

● **لە ٢١ی ئەم مانگەدا پاپوریکی عیراق کە ناوی (الرسالة)یە ئەگاتە بەندەری فاو ٠**

وەکــوزانراوە پاپوری ناوبراو ســێهەم پاپورە وەرئەگیرێت لەو ٧ پاپورەی ئیسپانیا بۆ عێراقی کردوە ٠

پاپۆری ١٤ی تــەموز گەیشــتە عــەدەن

پاپوری ـ ١٤ی تــەموز ـ گەیشتوتە بەندەری عەدەن ، وە بەپێی ئەو ریککەوتنەی لەنیوان کومپانیای بازرگانی دەرەوە لە عەدەن و داوو دەزگای گشــتی دانەوێڵە مورکــراوە ، پاپوری ناوبراو ٥ هەزارو ٢٠٠ تــەن گەنمی عیراقی بۆ عەدەن بردوە ٠

ئەوەی شایانی باسە ئەمەش بەشیکە لەو ٣٠ هەزار تەنەی کومپانیای ناوبراو ناردویــەتی بەپێی ئەو قەرزە ٣ ملیــون دیناریەی کە عیراق بەیەمــەنی دیموکراتی داوە ٠

بەم پێیە عیراق تاوەکو ئیستا نزیکەی ٢ ملیون و ٢٠٠ هەزار دیناری بەنەقدی و نرخی کەرەســەو شــتومەکی بە یەمەنی دیموکرات داوە ٠

رابــەرانی وڵاتــانی سۆشیالیست لــە مــۆسکــۆ کــۆئــەبنــەوە

مۆســکو : تاس : یانوش کادار سکرتێری گشتی پارتی کارگەرانی هەنگاریا وتویــە ، رۆژی ٢١ ئەم مانگە سەرکردەکانی وڵاتانی سوشیالیست لە مۆسکۆ کۆئەبنەوە ٠ وە لــە کۆبونەوەکانیــاندا دەربارەی مەسەلەکانی ئیستای دەوڵەتان و پەیوەندی نێوان ئوردوگــای سوشیالیست گفتوگۆ ئەکەن ٠

لەلایەکی تریشەوە لەمۆسکو بلاوکرایەوە کە لە ٢١ی ئــەم مانگەدا کۆمیتەی ناوەندی پارتی کومونیستی سۆڤێیەت لــە کۆشکی کرملین کۆئەبێتەوە بۆ ئاهەنگ گێران بەبۆنەی بیرەوەری پەنجا ساڵەی دامەزراندنی یەکێتی سۆڤییەت ٠ وە لە ئاهەنگەکانا نوینــەرانی کۆمارەکــانی سۆڤییەتی و پارتیەکانی وڵاتانی سوشــیالیست و وڵاتانی تــر بەشدار ئەبن ٠

بیرەوەری دامەزراندنی رێکخــراوی هاوکاری وڵاتانی ئەفەریقــاو ئاسیا

رۆژی ٢٦ی ئەم مانــگە بەبۆنەی تێپەڕبونی ١٥ ســاڵ بەسەر دامەزرانی رێکخــراوی هاوکاری وڵاتانی ئاســیاو ئەفەریقا لەقاهیرە ئاهەنگێــك ئەگیرێ ٠ وە لە ئاهەنگەکەدا

نوینەرانی لیژنەکانی رێکخراوەکەو بالیۆزەکانی وڵاتــانی ئەفەریقاو ئاسیاو بزوتنــەوە رزگاری هێنەرەکانی هــەردوو قارڕە بەشدار ئەبن ٠

ئەوەی شایانی باســـە رێکخراوی وڵاتانی ئاســیاو ئەفەریقا لەمانــگی کانونی یەکەمی ساڵی ١٩٥٧دا دامەزراوە ٠

لەندەن : ١٠-١٢ ئەسۆشیتدپریس :- مەملەکەتی عەرەبی سعودی داوای لە رژێمی ئێران کردوە کە بەشــداربێ لەو هــەوڵ و تەقەللایــەی بۆ دروستکــردنی بەرەیــەکی یەکگرتوو لەوڵاتانی خەلیــجدائەدریت بۆ بەرەنگاری کــردنی مەترسی دەرەوەو هەرەشــەکانی بێگانەو پاراســتنی ئاینی ئیسلام !٠

وە ئەم قسەیەش لە پێشنیازیکابوە کە هەفتــەی رابوردو عمر السقاف وەزیری کاروباری دەرەوەی ســعودیە لەتاران پێشکەش بە رژێمــی ئێرانی کردبو ٠

وە واتبوی ناوچەکە ئەوانەوە هەرەشەی لێئەکرێ کە چاویان بریوەتە نەوتی خەلیج ٠

پەیامنێری (بی٠بی٠سی) لە تارانەوە رایگەیاند « مەلیك فەیسەل پاشای وڵاتی عەرەبی سعودی تاوەکو ئیستا ئارەزویەکی وای نەبوە کــە هاوکاری لەگەڵ شای ئێراندا بکات ، وەکو ئاشــکراشە وڵاتانی رۆژئاوا بەتایبــەتی ئەمــەریکا لەبەر ئــەوەی پیویستیەکی زۆریان بەنــەوتی خەلیج هەیە ، هەمیشە هــانی تاران و رژێمی سعودیان داوە کە رێککەون و ئاسایشی ناوچــەکە بەدڵی ئەمەریکا زامن بکەن»

لەلایەکی تریشــەوە رۆژی ١٢ ـ ١٢ یەکێــك بەناوی وەزارەتی بەرگری بەریتانیــاوە لە لەندەن وتویە ، بەریتانیــا هەوڵئەدات کە بنکە عەسکەریەکەی لەدوورگەی ـ مصیره ـ بەرامبەر بەقەراغی عومــان قایمتر بکات ، بۆ ئەوەی ئــەم بنکەیە ببێ بەمەڵبــەندیکی ســەرەکی لەدەریای عەرەب و دووریانی نێوان دەریای سپی ناوەراست و ئوقیانوسی هیندا ٠

رژێمــی ئــێران نەخشــەکــانی ئیمپــریالیــزم جێبەجێ ئەکات

قاهــیرە : ١٣ ـ ١٢ وفا : بەپێی ئەو هەواڵانەی لەقاهیرە گەیشــتون رژێمی ئێــران و ئیسرائیــل و رژێمی ئەردەن بەسێ قۆڵی خەریکی جێبەجێ کردنی پرۆژەیەکی ئەمەریکان لە ناوچەی رۆژهەڵاتی ناوەراستدا ٠

ئاژانسی دەنگوباسی فەلەستین وتویە ، سەردانەکــەی ئەم دواییەی کاربەدەستانی ئەردەن لەچەند پایتەختێــکی وڵاتانی عەرەب و بێگانە پەیوەندی بە جێبەجێ کردنی ئەم نەخشــەو پیلانانەوە بوە ٠ هەروەها زید بن شاکر لەم رۆژانەدا سەری لە تاران داوەو لەگەڵ چــەند کاربەدەستێکی ئێران و کارزانێکی ئەمەریکایی گفتوگۆی کردوە ٠ وەئەم گفتوگۆیەش نیشانەی ئەوەیە کە شای ئێران و رژێمــەکەی دەورێکی سەرەکی لــەم مەیانەدائەگێرن ٠

ئاژانسەکان

کورتە هەواڵ

● **فۆرت لامی ١٣-١٢ رویتەر فرنسوا تومبلبای سەرەك کۆماری چــاد وتویــە : حکومەتەکەی لە بریارەکــەی پاشگەز نابێتەوەو پەیوەندی لەگەڵ ئیسرائیلدا ئەپچڕینێ وەوتویە ، ئــەو سیاسەتە دوژمنانەیەی ئیسرائیــل گرتویەتیە بەر رای گشــتی دنیای نارەحەت کردووە ٠**

● **قاهیرە : ١٣ ـ ١٢ ئا٠ر٠ن: سەرهەنگ معمــر القذافی سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرشی لیبیا بــە سەردانێکی پێنج رۆژی چوو بۆ تونس ٠**

● **لــەندن : تاس : رۆژی ١٣-١٢ کریکارانی خەستەخانەکانی لەندەن و لیفەرپۆل و مانچستەر و گلاسکەو مانیان گرتووە داوایان کردوە کــە باری گوزەرانیان چاك بکرێ و رۆژانەکانیان بۆ زیاد بکرێت ٠**

● **هاڤانا : ئاژانسەکان: کوماری سوشیالیستی کــوبا بریاری داوە کە پەیوەندی دیپلوماسی لەگەڵ گۆیاناو جامایکــاو باربادۆس و ترینیداد دابمەزرێنێ ٠**

پاشــەڕۆژی مــەســەلــەی لائــوس

ڤینتیان : ١٢-١٢ ئاژانســەکان : دوای حــــەوت رۆژ وتوویژی نێوان شۆرشگێران و حکومەتی لائوس ، هــەردوولا ریککەوتون کە دوای مۆر کردنی ریککەوتننامەکەی ڤێتنام شەر لەلائوس بوەستێنرێ ٠ وەکــو زانراویشە وەفدەکەی پاتێت لاو بەرنامەیەکی پێشکەش بــە حکومەت کردوە تیایــدا داوای کردوە کــە ریککەوتننامەکەی جنێڤی ساڵی ١٩٦٢ بەبنچینەی چارەسەرکردنی مەســـەلەی لائوس دابنرێ و یاسا تایبەتێکانی سەربەستی دیموکراسی و ئەو دەسکاریەی کە لــە دەستورا کراوەو لەســـاڵی ١٩٥٧ لەڤینتیان بریــاری لەسەر دراوە بڕوای پێبکرێت و ئەنجومەنێکی ئیئتلافی سیاسی و حکومەتێکی یەکێتی نیشتمانی پێك بهێنرێت بۆ چارەســەر کردنی کاروباری عەسکەری و شەڕ وەستاندن و دامەزراندنــەوەی ئاشتی لەوڵاتدا ٠

Institut kurde de Paris

شۆڕشی نوێی گەل

- ٢ -

- هوشیار -

ئەوەمان بو ساغ بووەوە کە شورشی نیشتمانی دیموکراتی فری بەسەر شورشە کونەکانی جیهانەوە نەماوەو ناویشی لە لیستەی ئەوانا سرزاوەتەوە - ئەگەرچی ئەو هەنگاوانەی لە سەرەتادا ئەینی ریگە خۆش ئەکات بو بوژانەوەو گەشە پیدانی سەرمایەداری لە وولاتا - چونکە ئامانجی دامەزراندنی کومەلیکی سەرمایەداری نیە کە لەبەرەی ئیمپریالیزما بیو خزمەتی پیلانو نەخشەکانی بکا بەلکوشورشیکە لەشیوەی نوی و هیتیکرای هەموو چینە شورشگیرەکانی وولاتە لەپیش هەموویانەوە کریکاران و جوتیاران ئینجا هاوپەیمانی ئەمان لەگەل بورژوازی بچوکو بالەپیشکەوتن خوازەکەی بورژوازی نیشتمانی وە دیکتاتوریەتی ئەم چینانە بالی خۆی ئەکیشی بەسەر شورشا نەك دیکتاتوریەتی بورژوازی وەیا دیکتاتوریەتی پرولیتاریا بەلام سەرکردایەتی هەر چینی پرولیتاریا ئەیکا وە ئەو گورانەی لەدەسەلاتی سیاسیشدا ئەبێ نە شیوەی دیموکراتی کون وەرئەگری وە نەشیوەی سوشیالیزم بەلکو شیوەی دیموکراتی گەلی وەر ئەگری - کە پیویستە ئەمرو شورشی وولاتانی نیمچەکولونی و نیمچە دەرەبەگی بنیاتی بنین ئەگەر چی زروفی سیاسیو کومەلایەتیو ئابوری هەر یەکیك لەم وولاتانە لەسەدا سەد وەکوو یەك نین ، هەروەها سروشتی شورشەکانیشیان بەهوی چەن خاسیەتیکی کومەلایەتی تایبەتیەوەجیاوازیان هەیە بەلام ئەم جیاوازیە بچوکانە کوسپ نین لەرێی گەلانی

میژوویی‌یە کە هەر ئەبێ پیابابرون ، چونکە شیوەی دەسەلاتی سیاسیو شیوەی دەولەت ئەهەریەکیك لەم وولاتانە وەکو یەك ئەبن واتە وولاتی دیموکراتی نوی لەژیر سایەی دیکتاتوریەتی هاوبەشی چەند چینیکی دز بە ئیمپریالیزمو دەرەبەگایەتی . بەم شیوەیە وولات لە ئیمپریالیزمو دەرەبەگی بورژوا کومبرادورەکان رزگار ئەکری ،واتە تەواو کردنی گرنگیەکانی قوناغی رزگاری نیشتمانیودیموکراسی وە بردنی وولات بەرەو سوشیالیزم ، بەشیوەیەکی تر مانای جیبەجی کردنی ئامانجەکانی شۆرشی نیشتمانییەکە رزگار کردنی وولاتە لە چنگی ئیمپریالیزم بە پەنا بردنەبەر جەنگی گەلی کە هیزە هاوپەیمانە شورشگیرەکانی وولات پیی هەلئەستن و یزەکانی دوژمن تەفرو تونا ئەکەن لەلایەك وە لە لایەکی تر جیبەجی کردنی ئامانجەکانی شورشی دیموکراتیە کە لە نەهیشتنی نفوزی کومبرادورو دەرەبەگەکانو کونەپەرستەکانا خۆی ئەنوینی وە بەسەندنەوەی هەموو دەسەلاتیکی سیاسیو ئابوری لییانو دانی بەجوتیارەهەژارەکان کە بەپلەی یەکەم دابەش کردنی زەویو زار بەسەریانا ... ئینجا بەرەولا کردنی سەربەستیە دیموکراتیەکان لە وولاتا ، بەلام لەژیر سەرکردایەتی چینی پرولیتاریادا

شورشیك کە ئەمە شیوەکەی بێ ، دیارە پیش بەرپابوونی شی کردنەوەیەکی زانستیانەی چینەکانی ناو کومەلی ئەبی بوبکری ، واتە دیراسەکردنی ناوەندە ئابوریەکانی ئەم چینانە لەگەل دیاری کردنی پەیوەندیهەر یەکیکیان بەوی تریان وە دەرخستنی تواناو لیهاتوویی هەر چینە بە جیا کە بەو پییە هەلویستی هەر یەکیکیان لەشورش روونو ئاشکرا ئەبی ، چونکە ئەگەر وانەبی ئەوانەهیزی سەرەکیو بنچینەیی شۆرش دەس نیشان ئەکری وە نەدوستی راستەقینەو دوژمنی راستەقینەش دیاری ئەکری .. ئیتر بەم پییە کومەلانی خەلکی لەریگەیەکی چەوتەوە ئەبرین کە گەیشتن بە ئامانجە پیروزەکانی گەل خەیال پلاوئەبیو ژیرکەوتنیش لە چارەی شۆرش ئەنوسری .

وولاتانی ئەمروی ژیردەستەونیمچە ژیر دەستە وە نیمچە دەرەبەگی کە شۆڕشی دیموکراتی نوی‌یان تیا بەرپا ئەبی چەن چینیکی کومەلایەتی جیا جیایان تیایەو هەر چینە هەلویستیکی تایبەتی خۆی بەرامبەر بەگورانە بنچینەییەکانی ناو کۆمەل هەیە وە هەر یەکەیان بەپیی ئەو بناغە ئابوریەی کە لەسەری دروست بوە وە .وری پەیوەندی بەبەرهەمەوە بیرئەکاتەوە، بە شیوەیەکی تر ئەم چینە کۆمەلایەتیە جیاجیایانە بەپیی بەرژەوەندی چینایەتی خویان دوستایەتی شورشی نیشتمانی ئەکەن وە خاسیەتە چینایەتیو کۆمەلایەتیەکانیان کە لە (پەیوەندیان بەهویەکانی بەرهەم هینانو پەیوەندیەکانی بەرهەم هینەرا خۆی ئەنوینی) ئەمانەهەلویستی ئەم چینانە لەشورشی نیشتمانی دیموکراتی دیاری ئەکەن ، وە سەیر کردنی ناوبراوا بو گرتنی ئەم قوناغەشۆرشو ئامانجەکانی لەمەوەدەست پێ ئەکا .

هۆشی مین

سەرکردەی شۆڕشگێڕو نیشتمانپەروەری گەلی ڤێتنام

سەعدوڵلا پەرۆش

هۆشی مین یەکێکە لە تێکۆشەرە شورشگیرە بەناوبانگانەی کە لە مێژودا وەك قارەمانێکی ئازادیخوازو مروف پەروەر هەلکەوتون .

× مام هۆ ساڵی ١٨٩٠ ل شاری (نام دۆنگ) لە ناوچەی لام تینە) پێی ناوەتە ژیانێکی پڕ کوێرەوەریو ژێردەستەییەوە باوکی موچەخۆرێکی بچوکی ئیمپراتوریەتی (ئەنام) بوە ، وە لەساڵی (١٩١١) دا وەکو هەموو کەسو کارەکانی بەدیلیو سەرگەردانیو دەربەدەری سەری بیزاری ناوەتەوە ، رۆڵە قارەمانەکەشی لەرێی تێکۆشانو خەباتی بێوچانیەوە جیگایەکی ئەوتۆی لەدلی هەمو ئازادیخوازو رزگاریخوازیکا گرتوە کە بۆتە رەمزی خەباتی نەك هەر گەلی ڤیتنام بگرە رەمزی خەباتی هەمو گەلانی شورشگیر لە جیهاندا .

× هۆشی مین، دامەزرینەری پارتی کومونیستە لە هیندی چین ، وە یەکەم سەرکۆماری ڤیتنامی دیموکراتە .

× رابەری بزوتنەوەی شورشگیرانەی رزگاری گەلی ڤیتنام بو .

× هۆشی مین ، لە تەمەنی (١٩) سالیدا دوای ئەوەی بۆی نەلوا خوێندن تەواوبکات ، ئەوەش بە هۆی گیرانو دەربەدەری کەسو کاریو بێدەرەتانی خۆیەوە ، هەر لەبەر ئەمەش ولاتی بەجێ هێشتو خۆی گەیاندە شاری (مارسیلیا) لە فەرەنسا ، لەوێ لە کەشتیەکی بازرگانی نیوان فەرەنساو ئینگلستاندا کریکاریەکی پەیداکرد . بەلام زۆری پێنەچو مارسیلیای بەجێهێشت و چوە پاریسو لەوێ لای وێنەگرێك کەوتە کارکردن ، وە بە هۆی ئەم ئیشەیەوە توانی هاتوچۆی زۆرشوێن بکاتو پەیوەندی لەگەل سوشیالیستەکاندا پەیدا بکات ، وە لە هەموو کۆبونەوەکانیاندا بەشداری ئەکردو ئەچوە هەموو ئەو کۆڕانەوە کە سەبارەت بە وڵاتانی ژیردەستی فەرەنسا ئەگیران .

× لە ساڵی ١٩٢٠دا بە نوێنەر بۆ کۆنگرێسی (توور) هەڵبژێردرا .

هەروەها کە لە ساڵی (١٩٢٣) کۆمۆنیستەکانو سۆسیالیستەکان لێك جیابوونەوە ئەو لەریزی کۆمۆنیستەکانا ماوەتەوەو بۆ کۆنگرەی جوتیارانی جیهانی هەڵبژێردراوە .

× لە ساڵی (١٩٢٩) دا دادگای فەرەنسی (حوکمی غیابی) داوە بە خنکاندنی ، پەنجا هەزار لیرەیان تەرخان کردوە بۆهەرکەسێك بیدۆزێتەوە بۆیە جەندرمەکانی فەرەنسا بە گەرمی هەر چاوێکیان کردبوو بە هەزار چاو وئەسورانەوە بەدوایدا لە کاتێکا ئەم لەخوارووی (ئەنام) خەریکی رێکخستنی جوتیاران بوە .

وە دوای یەکگرتنی کۆمۆنیستەکان هیندی چینی جوتیارو رەنجدەرانی ولات لە ژێر ناوی (ڤیت مین) دەستیان کرد بە بەربەرەکانی کردنی داگیرکەرانو لە ساڵی (١٩٣٩) هۆشی مین بوو بە سەرکردەی ئەو بەرەیەو توانیان داگیرکەرە فەرەنسایی و ژاپۆنییەکان لە وڵات دەربکەن .

× وە لە ساڵی ١٩٤٥ لە رۆژی بیستی مانگی هەشتدا بەسەرکۆماری ڤێتنامی دیموکرات هەڵبژێردرا .

× لە ساڵی (١٩٤٦) دا نوێنەری ڤێتنام بو لەو گفتوگۆیەی لەگەڵ فەرەنسا ئەکرا بۆ دان‌نان بە مافی سەربەخۆیی ڤێتنامی دیموکرات بەلام لە ساڵی ١٩٤٩ دا فەرەنساییەکان دووبارە کەوتنەوە پەلاماردانی ڤێتنام و ئاگری شەڕیان هەڵگیرساندەوە تا لە ساڵی ١٩٥٤دا بەپێی رێکەوتنەکەی (جنێف) لە ٢-٧-٩٥٤ ڤێتنام کرا بە دووکەرتەوە : کۆماری دیموکراتی بەسەرۆکایەتی هۆشی مین ، و ڤێتنامی خوارەوە کە لە ژێر دەستەڵاتی ئیمپریالیزمی ئەمەریکادا مایەوە .

وە ئیمپریالیزمی ئەمەریکا لە ساڵی (١٩٦٤)ەوە تائێستا بە هەموو چەکێکی قورسەوە شەڕێکی ناڕەوای بەسەر گەلی ڤێتنامدا سەپاندوە کە بۆ سەربەخۆیی و ئازادی خۆیان لە ژێر ئاڵای بەرەی نیشتمانی رزگاری هێنەری ڤێتنامدا تێدەکۆشن .

× سەرکردەو پێشڕەوی گەورەو نەبەزی گەلی ڤێتنام (هۆشی مین) لە رۆژی ٣-٩-١٩٦٩ لە تەمەنی (٧٩) ساڵیدا چاوی ژیانی بۆ دواجار لێك نا پێش ئەوەی بەرهەمی خەباتی سەختو دورو درێژی گەلەکەی چاوپێبکەوێ و ڤێتنامی یەکگرتوی ئازادببینێ .

بەلام لەوەش دڵنیا بوو کە زنجیرەی خەباتی بێووچان بۆ رزگاری ڤێتنام ناپسێ تا ئەو رۆژەی هێزی ئیمپریالیزم لەناو ئەچێو ئەڕوخێو نیشتمانی گەورەی ڤێتنام رزگار ئەکرێت .

هۆشی مین مرد .. بەلام گیانی پاکیو بیروباوەڕی خاوێنو بێگەردو شۆڕشگێڕانەی هەرگیزاو هەرگیز لە دڵی گەلی ڤێتنامو گەلانی دونیادا نامرێ و هەر زیندووە .

institutkurde paris

هەفتەی باسێک

بزوتنەوەی کۆمەڵانی خەڵکی چەوساوە لە کۆلۆمبیا

ئەورژیمە کۆنەپەرستە بەکرێ گیراوانەی دەسەلاتی خۆیان بەسەر هەندێ لەوڵاتانی ئەمەریکای لاتیندا سەپاندووە توشی بەربەرەکانی شورشگیرانەی گەل بوونو لەناو کۆمەڵە ئەنگوچەلەمەیەکی کوشندەدا پەلەقاژێ ئەکەن . رژیمیکیش لەم رژیمانە ، رژیمەکەی (باسترانا بۆریرۆ) یە لە کۆلۆمبیا .

رژیمی کۆلۆمبیای بەکرێ گیراوی ئیمپریالیزمی ئەمەریکا زۆر بەتوندی کەوتۆتە گرتن، ئازاردانو کوشتنی جوتیارانو کریکارانو هەمو نیشتمانپەروەرانی کۆلۆمبیا ، جگە لەوەی کە بێبەشی کردون لە مافە رەواکانی مرۆڤو وڵاتی بە دواکەوتویی لە ژیر دەسەلاتی دەرەبەگو چینە کۆنەپەرستەکانی تردا هێشتۆتەوە ، بەلام ئێستا بزوتنەوەیەکی میللی شورشگێرانە پێگەیشتوەو ئاگری سەندووە دژی رژیمە کۆنەپەرستەکەی (بوریرۆ) . لەلادێ جەماوەرانی جوتیاران ، وە لەناو شارەکانیشدا کریکارانو قوتابیان کەوتونەتە جموجوڵو خۆپیشاندان . ئەم بزوتنەوەیە لەلایەن « بەرەی نیشتمانی » کولومبیاوە ئەدرێتو رێك ئەخرێت ، وە ئەو چاپەمەنیە نهێنیانەی کۆمیتەی ناوەندی بەرەی نیشتمانی دەری ئەکاتو بە فراوانی بلاو ئەکرێتەوە بە توندی حکومەتی (بوریرۆ)تاوانبار ئەکاتو هەلویستەکانی باشتر بۆ گەل روون ئەکاتەوەو بەمەش ئاگری خەباتی شورشگیرانەی گەل دژی رژێم خۆشتر ئەکات .

ئەوەی سەرنج راکێشە لە کۆلۆمبیا ئەوەیە کە لەگەل دواکەوتویی ولاتدا لە هەرروویەکی ژیانەوە ، کەچی جوتیاران بە چاکی لە هەلویستەکانی حکومەتو دەرەبەگەکان تێ ئەگەنو بێترسو دوودلی لەگەل « ئەنجومەنی نیشتمانی جوتیارانی کولومبیا » دانو ئاژاوەگاریکانی جێبەجێ ئەکەن . ئەم ئەنجومەنەش ساڵی ١٩٦٨ لە ئەنجامی ئەوەدا کە رژیمی بەکرێگیراو رێگای دوژمنایەتی کردنی گەلی گرتەبەرو زیاتر شوێن پێی دەرەبەگو بەکرێ گیراوەکانی قایم ئەکرد دروستبوو . وە ئەو بارە ئالۆزاوەی کە ئێستا لەپایتەختی کۆلۆمبیادا هاتۆتە کایەوە ، لە ئەنجامی ئەو « سیستەمە زراعە راستەقینە » یەدایە کە « ئەنجومەنی نیشتمانی جوتیارانی کولومبیا » بلاوی کردۆتەوە و داوای اصلاحێکی زراعی پیشکەوتوانە ئەکاتو دروشمی « زەوی بۆئەوەی ئەیکێلی ، نەك بۆ خاوەنەکەی » بەرز کردۆتەوە .

وەوا چاوەڕوان ئەکرێت کە بەگژیەکا چونێکی چەکدار لە نێوان گەلو رژێمدا بەم زووانە بقەومێ ، ئەم چاوەڕوان کردنە لەو بانگەوازەدا خوی ئەنوێنێ کە « ئەنجومەنی نیشتمانی جوتیاران بۆ جوتیارانی دەرکردوە وداوایان لی کردوە کە بەرەو شار بکشێن بۆ یارمەتیدانی هاورێ کریکارو قوتابیەکانیان . لەبەر ئەمەش حکومەت لەشکری هێناوەتە مەیدانەوەو هەموو ئەو رێگایانەی تەنیوەکە پایتەخت ئەبەستی بە دەرەوە جگە لەمەش « تیپە ئاشتیخوازەکانی ئەمەریکا ! خراونەتە پاڵ سوپا بۆبەربەرەکانی کردنی ئەمبزوتنەوە رەوایەی گەل .

بێگومان سەرکەوتنی چاوەڕوان لێکراوی ئەم بزوتنەوە شورشگیرانەیەی جەماوەری خەلکی کولومبیا جێ پێی ئیمپریالیزمو کۆنەپەرستان لەم ناوچەیەدا لەق ئەکاتو ئەلقەیەکی تری خەباتی شورشگیری سەرکەوتو ئەخاتە سەر زنجیرەی خەباتی لەپسان نەهاتوی گەلانی تێکۆشەری دنیا دژی ئیمپریالیزمو کۆنەپەرستی و چەوساندنەوە .

- سوارە

کۆماری تاجاکستانی سۆڤیێتی

لە تاجاکستان گەلێ جەژنی گەورە هەیە ،بەلام ١٤ی ئوکتوبەر (تشرینی یەکەم) ساڵی ١٩٢٤ گرنگترینیانە ، چونکە رۆژی دامەزراندنی کۆماری سوشیالیستی تاجاکستانی خاوەن ئوتونۆمیە کە لەپێشەوە لەناو کۆماری سوشیالیستی ئوزبەکستانی سوڤیێتدا بو ، ئینجا دوای ئەوە کۆماری سوشیالیستی تاجاکستانی خاوەن ئوتونۆمی بوبە کوماریکی یەکگرتوو لەگەل یەکێتی کومارە سوشیالیستەکانی سوڤیێتدا .

تاجاکستان پیش شۆڕشی ئوکتۆبەر زۆر دواکەوتو بو بەلام ئێستا بە هەنگاوی گەورە گەورە بەرەو پیشەوە ئەروات .

روبارەکانی تاجاکستان سەرچاوەیەکی باشی وزەی کارەبان . وە ئێستا کار لە ئیستگەیەکی کارەبادا ئەکرێت کە توانای ئەگاتە یەك میلونو ٧٠٠ هەزار کیلۆوات ، دامەزراندنی ئیستگەی کارەمایی (الکهرمائیه) نوی لە ئاسیای ناوەندا نەك هەر کارەبا بەرهەم دێنیو ئەبێتە هۆی پیشخستنی ئەو بەرهەمانەی کە لەسەر کارەبا بەندن وەك کیمیاو مەعدەن خۆش کردن ، بەلکو ئەبێتە هۆی پیشخستنیکی گەورەی کشتوکالیش . تاجیکییەکان پەندیکیان هەیە ئەلین :

« لێم مەپرسە بەرینی زەویەکەم چەندە ، ئەوەم لێ بپرسە کە چەندم ئاو هەیە » . پیش شورش زەوی بەراو زۆر کەم بو ، ئەوی هەبو بریتی بو لە چەند جۆگەیەکی بچوك . وەهەروەها پیش شورش هیچ کتیبو گۆڤارو رۆژنامەیەك نەبو بەلام ئێستا سەد جوریك لە وبلاوکراوانە زیاتر دەرئەچێت کە نزیکەی ٢٠٠ ملیون دانەیان لێ چاپ ئەکرێت . وەهەروەها لە هیچەوە ئیستا ١١ دامەزراوی هونەرو وەرزشو چالاکیتر هەیە .

ئەڵێن تاجاکستان مەڵبەندی رۆژو چیایە هەروەها باسی ئەوە ئەکرێت کە چیاکانی کانگای سامانن ، بەڵام سامانی هەرەگەورەی تاجاکستان کومەڵانی کارگیری خەلکی تاجاکستانە .

لە ئاژانسی نۆڤۆستی‌یەوە وەرگیراوە

چەند یادداشتێك لە زیندانەکانی شای ئێرانەوە

- ٢ -

کاتێك گەیشتینە قزڵقەڵا، ناردیانمە حەوشێکی بچوك لەدەرەوەی بەندیخانە لەحەوشەکەدا سێ چوار کەس دانیشتبون کە چاکەتەکانیان بەسەردا دابون ، منیش لەشوێنیك دانیشتمو چاکەتەکەمیان بەسەردا دام . وادیاربو چەندکەسێکی دیکەش هاتبون ، چونکە هات وچۆو دەنگ وەهەرا زۆر بو . پاش سێ چوار سەعات یەکێك دەستی گرتم ، هەستامو چوینە ژورێکی قەڵەباڵغ . چاکەتەکەیان لەسەر لابردم . دەرەجەدارێکی دەنگ زل (کە پاشان ناسیم ناوی استوار ساقی بو) لەپشت میزێك دانیشتبو کە پەتویەکی عەسکەری پێدرابو دوتەلەفونی سەحرایی لەسەر دانرابون . بە لەهجەی ئازەربایجانی پرسی : تۆ کێی ؟

ناوی خڕم گوت . بە دەنگیکی بەرز لەاستواریکی تری پرسی کە ئەویش وەك خۆی لە ڕاڕەوەکەدا هاتوچۆی دەکرد و دەیقیژاند : ئەو کابرایە کێیە ؟ کێ ئەوەی ویستوە ؟ وەلامی دایەوە :

- ئەوە هی جەنابی دوکتورە بە ئەمری استوار ساقی بردیانمەوە حەوشەکەو گوتیان جاری چاوەڕوان بە .

.. دیسان ماوەیەك پێچو لەگەرمان ، ئەویش لەژێر ئەوچاکەتەدا کە بەسەریان دا دابوم وەختبو بتەقم کە جامێك شێو کەوچکێکیان بۆدانام . ئەوە نانی نیوەرۆم بو . هەرچەند بەیانی هیچم نەخواردبو ، بەلام لە سێ چوارکەوچك زیاترم بو نەخورا ، تاز جامەکەم وەلا نابو کە گوتیان هەستە ئەمجار چاکەتەکەیان لەسەر لابردمو بردیانمە دەر .

لەگەل دوبەندی تر و سێ مەئمور سواری بێنزیك بوینو بۆ دەرەوی قزڵقەڵا .

دوشەممەبو رۆژی چاوپێکەوتن . لەپشت تەلدروی بەندیخانە ژنو پیاوو منداڵێکی زۆر کۆببونەوە کە هێندیکیان پرێسکەیەکیان بەدەستەوە بوو هەمویان ئارەقیان لەسەرووپێ دەچۆڕا .

زوربەی ئاپۆرایەکە ژنی چارشیوبەسەر بون . شۆفێرەکە خێراخێرا هۆڕنی لێدەداو جنێوی بەژنەکان دەدا . کاتێك ترومبیلەکە بەناو ئاپۆراکەدا رابرد یەکێکیان دەستی دەرهێناو چارشێوی ژنێکی گەنجی گرت . بۆ چارشێوی ڕەش کەوتە زەویو ژنەکە بەرلەوەی چارشێوەکەی هەلگرێتەوە سەیرێکی ناو ترومبیلەکەی کردو زۆربە تورەیی و بێزاریەوە گوتی « بێشەرەفانە » . هەرسێکیار قاقا پێکەنین ، لەومل ئەستورانە بون کە مەست دەبن میزو کوزسی کافە پێکدا دەدەن .

هەمورۆژی لەپشت تەلدروی قزڵقەڵا ژنومنداڵێکی زۆر کۆدەبنەوەو فرمێسك بۆ خۆشەویستەکانیان دەرێژن ، بەلام رژۆانی دوشەممەو پێنجشەممە نە بەرگو خواردەمەنی بۆ زیندانیەکان وەردەگرن ، لەرۆژەکانی تر قەڵەبالغترە . ئەوژنو منداڵانە نەك چەند سەعات بەڵکە چەندرۆژ لەپشت تەلدروی بەندیخانە دەگرین ، چونکە دەیانەوێ خەبەرێکی خۆشەویستە بەندکراوەکانیان بزانن .

تۆ لەشوێنی کارت ، یا لەماڵەوە ، یا لەشەقام گیرابی فەرق ناکا ، کەسوکارت لێت بێخەبەرنو بچنە هەرجێیەك (کە زورتر وایە پیش هەموجیگایەك دەچنە قزڵقەلا) ، جوابی هەموپرسیارو فرمێسك هەلوەزاندنیك ئەوەیە :

« بەخۆرایی هاتویە ئێرە ، ئیمە خەبەرمان نیە ، کەسێکی وامان نەگرتوە ، و پاشان جنێوو قسەی سوك .

لەوکاتەوە کابرا دەگیرێ ، پێوەندی لەگەل دنیای دەرەوە دەپچڕێ . هەتا لێ پرسینەوە تەواو دەبێ هەموهەولوتەقەلایەك بۆ دیتنی زیندانی بێسودە . خەلك لەملاولەولا دەزانن کە گیراوەکان دەبەنە (اوین) بەلام اوین مەڵبەندێکی قەدەخەکراوەو کەس ناتوانێ بەدەوروبەریشیدا بڕوا ، تا دەگاتە چاوپێکەوتنی گیراوەکان .

بروانە ل ٧

گۆشەی ناسینی کتێبی کوردی

مێژووی ئەدەبی کوردی
علاءالدین سجادی

نەریمان -

له گـۆڤارو رۆژنامـه بێگانه‌کاندا ستونێك بـۆ هەڵسەنگاندن و رەخنەگرتن له کتێب و گۆڤاری ئەم زمانە تەرخان کراوه بۆ ئەمـە نوسەرانی تایبەتی خـۆی هەیە هەر کە کتێبێك کەوتە بازاڕەوە هەڵی ئەسەنگێنن و لێی ئەدوێن و نرخی پیشان ئەدەن ، لـەم دواییـەدا تەلەفزیونی بەغدا نیو سەعاتی بۆ ئەم مەبەستە تەرخان کردوه لـه بەرگێکی نوێ و ڕازاوەدا لەهەر هەفتەیەکدا نیو سەعات بۆ پێشکەش کردنی کتێبێـك تەرخان کراوه .

دوو ساڵ لەمەوپێش بـۆ تەلەفزیۆنی کەرکـوك داوام لێ کرا دەربارەی کتێبی کوردی شتێك بڵاوبـکەمەوه له دوو بەرنامەدا دوو کتێبی کـۆن و نوێم پێشکەش کرد ، لەساڵی ١٩٦٠ بیلۆگرافیایەکی کوردیم بەناوی (کتێبخانەی کوردی) یەوه چاپ کرد لەو کتێبەدا ئەو کتێبانەم خستە پێش چاو کە له شەست ساڵدا چاپ کرابوو له ساڵانی ١٩٧٠ و ١٩٧١ هەندێ جار لەرۆژنامەو گۆڤارەکانماندا لەسەر چەند کتێبێکمان دوام بەتایبـەتی لەم دواییدا له رۆژنامـەی هاوکـاری بەرێزدا لەسەر کتێبی (چەنـد سەرنجێك له پیرەمێـردی شاعیر) له نوسـینی (فەرەیدون عـەلی ئەمین) دووام ، ئیستاش لەبـەر نەبوونی سووچێکی وەها لـه رۆژنامەو گۆڤارەکانماندا بـۆ نرخ زانینی کتێبە کوردییـەکانمان وا لەمەوپاش جاربەجار لەسەر یەکێك له کـتێب یا رۆژنامـه وه یا گـۆڤارو بڵاوکەرەوەکانمان ئەدوێـم ، تەنها مەبەستم بوژاندنـەوەو نرخ پێدان و ناسینی بڵاوکراوەکانمانە ئەگەر بێتو نووسەری کتێب دانەیەکیمان بۆ رەوانـە بفەرمۆێ زەنگە کتێبەکەشـی زووتر بناسرێت .

وا ئەمجارە کتێبی بەرگـی دووەمی (مێـژووی ئەدەبی کوردی) مامۆستای بـەرزو بەرێز علاءالدین سجادی بـه خوێندەوارانی ئەناسـێنم ، کتێبەکە له سـاڵی ١٣٩١ی کۆچی رێکـەوتی ١٩٧١ی زایینی له بەغدا له چاپخانەی مەعارف چاپکراوه. نرخی دوو دینارو نیوە ژمارەی لاپەڕەکانی حەوتسەدو شەش لاپەڕەیە بە گەورەترین کتێبی کـوردی ئەژمێردرێت هەموو ژمارەکانی جزو بەندی بێشیرازە کراوە وه بە مەرەکەبی زەردی زێرین لەسەر هەر بەرگێکی نووسراوه مامۆستا علاءالدین له ساڵانی ٩٣٠وه تا ئەمرۆ به خوێندن و نووسینی کوردی خۆی ماندوو کردوەو ناوبانگی لەگـەڵ پرشنگدانی گۆڤاری گـەلاوێژ ٩٣٨-٩٤٨ بەرزو بڵاوبوەتەوه دەیەها کتێبی کوردی وای بڵاو کردوەتەوە که بە بیری کەسا نەهاتوه وەکو پێنج بەرگـی (رشتەی مرواری) کـه جۆرە ئەدەبێکی بڵاونەکراوەی کوردە له عقد الفریدی عەرەبی بەرزو بەتامترە ، له مێـژوودا شۆڕشـەکانی کـوردی چەسپاندوەو شی‌ی کردوەتەوه لـه زماندا رێزمان و نرخ‌شناسی هەیە ، خۆ گەشتەکەی لـه گەشتەکانی رۆژئاوایییەکان باشتر وڵاتمان پێ ئەناسێنێت مامۆستا مێـژووی ئەدەبی کوردی له بەشی کـوردی (زانکۆ)ی بەغدا ئەڵێتەوه وه لەم مێژووەشدا شارەزاییەکی قووڵ و فراوانی هەیە بـۆ یەکەم جار له ساڵی (١٩٥٢)دا

به چەشنێکی نوێ مێژووی ئەدەبی کوردی بڵاوکردەوه ئەمە زیاتر ئەدەبی کـوردی و خـۆی به کوردو گـەلانی تر روونتر کردەوە له بەیـی نوێژانی خۆرئاوا و شـیوان ئەبێت وا هەر خەریکی خزمەتی گـەل و روشـنبیری یه ئەو ماوەش دۆستانی ئەیکەبە سەر مامۆستا یەکێکە لەو بلیمەتانەی کە له (حوجرە)وه پێ گەیشتوه، بوەتە هۆی ئەوەی بەشـی کوردی له زانکۆی بەغدا پـێ بگات و (شەهادەی بەرز) بە سەدەها لاوی کـورد بدرێت ، مامۆستا سجادی هەر کتێبێکی نووسیبێتەوه له‌پێشدا لەهەموو سەرێکەوه خۆی بۆ ئامـادە کردوه لەهیچ کەسێك و هیـچ لایەك داوای یارمەتێکی نەکردوه هەبێت چاپی کـردوه وه یا دوای خستوه تا بۆی ئامادە بووه ، مامۆستا یەکێکە لـه دامەزرێنەرەکانی (کـۆڕی زانیاری کورد) وه لەدەستەی بەڕێوەبەرانی ئەو کـۆڕەیە ، ئەمەیە مامۆستا علاء الـدین سجادی داخەکەم وەکـو خوالێخۆشبوو (نجم‌الدین مەلا) ئەفەرموێت (ئێمـه مردوو پەرسـتین) تـا لـه ژیاندایین رێزگرتن لەجـێی خوێدا نیە هەر کە یەکێـك ناودارمـان سەری نایـەوه وا پرچی بۆ ئەرنینـەوه ، له بیرمانە مامۆستایان (گۆران ، بێ‌کەس ، پیرەمێرد ، رەفیق حیلمی قانیع) لەژیاندا چۆن بوون و چۆن سەریان نایەوه ، بۆچی نەکەوێتە خۆ و رێزێکی باشی هەندێ مامۆسـتای بەرزی وەکو (سجادی ، مـەلا عبدالکریم بیارە . مەردوخـی شیخ محمدی خاڵ ، پشتیوان ئەگرین هەر کـە تەمەنیـانی شەست و هەفتا بوو کۆریـان بۆ بگێڕین و بەسەر باڵیانـدا هەڵدەین تا گەرمتر بن .

با بگەڕێینەوه سـەر (مێژووی ئەدەبی کوردی) که له ساڵی ١٩٥٢دا بۆ یـەکەم جار له چاپێ داو بەم نووسینە پێشکەشی کرد .

(... من دان بـەوەدا ئەنێم کە دانانی مێژوویەکـی ئەدەب له زەمانێکا ئیشی تاقە کەسێك نی‌یە بەڵکو پێویستە بە لیژنەیەکی داناى زانـا تا بتوانن ئەو ئەرکە بەڕێوەبەرن بەڵام ئەم بڕوایە نابێت پیـاو له ئامانجی خۆی بخا پیـاو ئەبێ باوەڕی له کێوو هێزی له پۆلا قایمتر بێ ... ئێسـتە منیش ئەوا ئەمە دائەنێـم و ئەیکەم بە بناغە ، هیـوادارم قەومە خۆشەویستەکەم بـە چـاوی لێ‌بـوردن له ناتەواویەکەی ئـەبورن و لـە رۆژانـی پاشـەرۆژدا له کۆڵێتێکەوه ئەیـکەن بـە کۆشکێك ...)

وەك خۆی دەری‌خسـتوه ئەو کۆسپانەی هاتبوه سـەر رێی بێ سەرچاوەیی و یـەك نەخستن و یەك نەکـردنی شێوەکانی زمانی کـوردی بوه . کۆششی گەلێ سـاڵەی سەرمایەی دەسـتی ٤٩٨٠ پارچە کاغـەز لەم و لەوی پرسیوەو کۆی کردوەتـەوه .

گەلی کوردیش ئەوسـا باوەشیان بۆ ئـەو مێـژووە کردەوەو لەلایەن نوسـەرو زانایانەوه بەم جـۆرە پەسەند کرا :

١ - مامۆستاو پارێـزەر محمد میهری له ئەستەموڵەوه له ساڵی ١٩٥٤ەوه ئەمـەی دەرخستوه (... کاك عـلاء ، بەبێ پەردەو بەبێ مجـامله ئەڵێم مێژووی ئەدەبی کوردی تۆ شەمعێـکە له عالەمی ئەدەبیاتدا کە کوردی زیندوو کردەوەو گیانێکی تازەی دا بەو کوردانەی کە ئێستە هـەن و بەوانەش کە لەمەودوا دێـن ، ماڵت ئاوابێ کە ماڵی کـوردت ئاوا کرد) رۆژهەڵاتناس و کوردیزان میستەر ئەدمۆندس له ١٩-١-١٩٥٣دا ئـەم نووسینەی بۆ مامۆستا نووسیوه (... بەراسـتی ئەمـە خزمەتێکی گەورەیە نەك تەنیا بۆ کوردەواری بەڵکو بـۆ گێتیی زانست گشـتی و هەمومان کە پێوەندمان هەیـە بە ئەدەبیاتی رۆژهـەڵاتەوه مامۆستای ئەدیب رەفیق حیلمی مێژووی ئەدەبی بەم چەشـنە هەڵسەنگاندووه :(دڵنیابن کە بێ ریاو به اخلاص عرضتان ئەکەم کەتا ئێستا کەس بـۆ کورد شتی وا بەنرخ و بەکەڵکی نەنوسیوەتەوه هـەربژین مامۆستا) .

مامۆستا بۆ مێژووی ئەدەب تەماشای ٨٠ سـەرچاوەی کردووه لەمانە دەیـان ئنگلیزی و چلیان عەرەبـی بیستیان فارسی ئەو دواییان کوردی بوه، جا بۆیە کتێبەکەی خۆی بوەتە سەرچـاوەیەکی راست و روون .

ئەو مێژووە وەك مامۆستا له بەرگـی دووەم ئـەڵێت (... لەپاش ماوەیـەکی تۆزێ درەنگ کـتێب لەبازاڕ نەماو رۆژ بە رۆژ داواکـاری زۆرترو خۆی کەمتر بووەوە..) (... بوو به جێی بـڕیاری خوێندنی بەشی کـوردی له زانکۆی بەغدا ... زۆرێـکی زۆر له رۆشنبیرانی کـورد روویان لێنام بۆ نازەکردنەوەی چاپ ...) ئەمە بوو بەهـۆی دووبارە چاپکردنـەوەی له بەرگـی دوومدا کـه لەوەی پێشو قووڵترو ئەوی بیست ساڵە دەستی کـەوتبێت لـه پەراوێزو داوێنـی ئەمجـارە دەری خستوه ، وه بەدرێژایی ساڵی ٩٧١ ئەوا هەر لەژێـر چاپدا بووه ، ، مامۆستا چاوی لەهەمو ئەرك و زەحمـەتی پۆشیوه به تاقی تەنیا شـانی داوەتە بەرو کـۆڵی نەدا تا لەسەرەتای ساڵی ٩٧٢ نەکەل هاتە دەرو کەوتە بەردەسـت رۆشنبیران : لەم بەرگەدا پاش پێشەکی هەردوو بەرگەکـه باسی (بنج و بناوانی کورد) ئەکات و بیروباوەڕی هـەندێ له رۆژهەڵاتناس و مێـژوو نووسەکان له لاپەڕە (٢٣)دا بەم چەشنە پێشکەش ئەکات : (... ئەگەر بتەوێ لەرەگەزی کورد بکۆڵیتەوه پێویسـتە قەومەکانی دەستەی یەکـەم و دووەم بناسی ،دەستەی یەکەم قەومەکانی زاگروسی (لولو ، گوتی کاسـای ، خالدی) دەستەی دووەم (میدیەکانە) . له لاپەڕە (٤٣)ی هەمـان باسدا ئەڵێت (... تا ئـەم شوێنە کە ئێمە درێژەمان بەم باسەدا هەموو قسەی ئـەو مێژوونوسانە یا رۆژهـەڵاتی ناسانە بوو قسەکانمان هێنان و نوسیمانن ، هەر یەکـە له

ڕێگەیەکەوه بۆی چون هەریەکە قسەیەکیان لێوە کردوه .. جا ئەو کەسانەی کە بێگانە بوون و له کوردیان کۆڵیوەتەوه یـا گەرۆکێکی رواڵەت بـوون لەبابەت کاروانەکەی خۆیانەوه شتیان نوسیوەو نـاوی کوردیشیان تێخستوه یـا رۆژهەڵات ناسێك بوون کـه ویستویانە باسی شوێن لـه باری عیلمی و ئابوریەکـی هێمندا بکەن بۆ ئـەوەی پاشەرۆژ قەومەکـەی خۆیان لەباری ئابوریدا کەڵـك لـه قسەکانیان وەرگـرن) . دیسانەوه له لاپـەرە (٤٨)دا هەر لەسەر ئەم باسە ئـەرواو ئەڵێت (ساغ‌بوەتەوه کـورد قەومێکی ئاری‌یە .. ئاری(١) له ئاری‌یاسەوه هاتوه بە مانـا برادەر) (.. ئاریەکـان لە ٣٥٠٠ ساڵ پێش میلادەوه له جنوبی روسیاوه بەرەو خـوار بونەوه . بەشێکیان روویـان کردوتە ئـەوروپـا ئەویتریان بەرەو رۆژئاوای ناوەراسـت، رۆژئاوای نزیك) ئنجا ئەڵێت (ئەو بەشەی روویان کـردە اهیند لەوێ بوون بە هینـدی ، بەشەکانی تری ماوەیەکی زۆر له کێوی زاگرۆس مانـەوه، ئنجا بە کۆچەری روویان .. لەسەر ئەم قسەیە کـورد بناغەیە بـۆ فارس و فارس **ئەسڵەکەی کوردە)** .

لەباسی وشەی (کـورد) بیروڕای مێژوناسـەکان دەرئەخات و خۆیشـی ئەڵێت (وشەی کورد له بناغەدا لـە گۆتەوه هاتوه ، گۆتەکـان یەکێ بوون له قەومـەکانی زاگرۆس و پێش مادەکـان کەوتبوون ، ئنجا باسی وڵاتی کوردو ژیانی کۆمەڵایەتـی و ژمارەی کورد بەم جۆرە پیشان ئەدات و ئەڵێت (ژمارەی کورد له عیراق نیسبەتی له ٢٠٪ و له تورکیا ٢٥٪ و له ئێران ٪ ٢٣٪ وه تێکڕا ژمارەی کوردی به (٢٠) ملیون داناوه .

- ماویەتی -

(١) لەهـەندێ سەرچـاوه ئەڵێن (ئاری) له (ئاگر)ەوه هاتووه .

لێرەوە

ئەوەتی ناوی خـوم ناوه - مرۆڤ - و هەست بەبوونی خۆم ئەکەم .. وەك (سیزیف)ی داماو .. چنگەکرێمـە بـۆ گەیشتن بە لوتکەکەت !

چونکە تۆی (راسـتی)ی بوونی من و هەر ئەبێ بتگەمە !
دەریاکان .. لەبەر خوێنی من .. چکیان نەکردوه .
چیاکان .. لەبەر لاشـەی من .. نەخوراون .
.. چنگەکرێمە !
بابل و ئەسیناو میدیاو رۆما
.. لەسەر سنگی منا دروست بوون ..
هەر له سەر سنگی منیشا رووخان .. ،
هـەزاری‌تر دروست‌بوونە‌تەوەوە ..
هەزاری‌تریش رووخاونەتـەوه !
بەڵام ئەوەی هەر ماوەیەوو نەرووخاوه .. (من) بوو !
منیش .. چنگەکرێم بوو ، بۆ گەیشتن بەلووتکەکەت !
کەشـتیم دروست کرد .. ،
فرۆکـەم دروست کرد .. ،
بەڵام .. وەك تاشەبەردەکەی‌سیزیف .. لێم گلانە خوارەوه !
هەر یەکەو لـە ئاسـتی خۆیەوه .. مەرگ‌پژێنی کردم !
کیشوەری ئەمەریکـامدۆزیەوه ،
- ذرە ـم دۆزیەوه ،
ئەمانیش .. وەك تاشـە بەردەکەی سیزیف لێم گـلانە خوارەوه ئـەویان لێم‌بوو، کیشوەری ژان و خوێن !
ئەمیان کەوتـە خواردنی مرۆقایەتیم !

ئەی (راستی)ی بوونی من !
هەرچیەکم دروست‌کـردو هەرچیەك دروست‌ئەکەم ،
دەستم بۆ هەر چیەك بردودەست بۆ هەر چیەك ئەبەم ..
مەبەستم ناسینتە .. مەبـەستم دەرهێنانتە له قورگی ئەم شەوەزەنگەی هەڵی‌لووشیوی !
مەبەستم ئەوەیە لەگـەڵ هـەموو قومە ئاوێکا ... بتخۆمەوه !
لەگەڵ هەموو پاروە نانێکا قووتت بدەم !
لەگەڵ هەموو هەناسەیەکا هەڵتمژم !
لەگەڵ هەموو گزنگیـکا بڕژێیتە ناو دنیای چاوم !.
رووناکم کەیتەوه .. لەناخی ناخەوه رووناکم کەیتەوه !
مەبەستمە .. بتگەمێ ..چونکه له (بوون) دام .. ،
ئەوەی له (بوون) یشـابێ .. ئەکەوێتە چنگەکـرێ بۆ گەیشـتن بەلووتکـەی (راستی)ی بوونی خۆی !.

× ×

کاتێ چاوە دەرپەڕیوەکـانی ماەگالیلۆیان ئابلۆقـەداو تەنگیان پێ‌هەڵچنی .. ئـەولەوان بێ‌ئاگابوو ..
سەیری نەئەکـردن ..چونکە شەیدای خرێتی ەمکی تۆ بوو !
کاتێ (سـوقرات)یان دەرمان‌خوارد کرد .. وایان‌زانی ژاریان دەرخوارددراوه ..کەچی (سوقرات)ی عاشق دووی‌کردە قوتابیەکانی خۆی و (هەتائەم حەڵەش له پەنجـەرەی کتێبەکانەوه سـەردەرئەهێنێ و بەنەوه بەدوای نەوەی خۆی)

ئەڵێ :-
- رۆڵەکانم .. مەگرین .. ئەوەی خواردمەوه ژارنەبوو.. بەڵکو ئاوی دەمی (راستی) بوو !
کاتێ .. قازی‌ی محمدیشیان سواری کەژاوەی مەرگ کرد..
وایانزانی پەتیان کردوتـە گەردنی .. کەچی ئەو بەبەر چاوتاریکیەکەی ئەوان پێ‌کەنی و بەتەوسەوه سـەرنجی‌دان ..
چونکە ئەوەی له گەردنیا بوو .. پەت نەبوو .. بەڵکـو گەنەموویەکی دەم و چاوی تۆ بوو !
ئێستاش .. له سـەدەی بیستەما .. که قژت ئەکەنە گەسك و شەقامەکانی (ئاسیاو ئەورووپاو ئەفریقاو هـەر دوو ئەمریکاکەو ئوسـترالیا)ی پێ‌ئەماڵن .. شەیداکـان ! خۆیان‌ئەدەنە بەر تیغو تفەنگ و ناونجۆکی ئەشکڕێژ .. بـۆ ئەوەی بەقژە گەسکەکەتەوه.. خۆیان خاوێن‌بکەنەوەو شادبن!
چونکە تۆ (راستی)ی بوونی ئێمەی ..
هەریەکەش لەئێمەکە هەست بە (بوون)ی خۆی ئەکا.. هەست بە بوونی (راستی)-یەکیش ئەکا .. لەناو ئـەم بوونەدا ، بۆیە .. ئەکەوێتە چنگەکرێی گەیشتنی ..
مایەی گەیشتنیش بەلووتکەکەت وەك (سوقرات و عیساو گالیلۆو هەلاج و سەهرەوەردی و گیڤاراو کەنفانی و شێخ‌سەعیدی پیران و قازی‌ی) فێریان کردوین سووتان و لە ناو چوونی لەشە!
بەڵێ .. وەك - سیزیف - ئەکەوێتە چنگەکرێ ..
بەڵام ئەوەی سیزیف و ئـەم جۆرە مرۆڤانە جیائەکـاتەوه ئەوەیە کە ئەو سەری‌نایـەوه، مردوو نەگەیشتێ ..
بەڵام ئەم مرۆڤە بیرۆشنانە .. هەر ئەگەنێ و ئەتگەنێ .. چونکە سـەرنانەوەو مردن بەلایانەوه .. ژیانێکی تازەی بەهێزە !

- ڕێژان -

گوڕ و شار له تۆونی بابادا

ڕەئووف حەسەن

لێلایی بەرچاوی خـۆزی‌گرتبوو کاتێ کە ئەی ڕوایـه شـاری (توونی بابا) ..خەڵکیش هەر هیچ گـوێیان نەئەدایەو پێویستیان پـێی نەمابوو .. وه ڕاش‌هاتبوون کە بە پەلە کوتێ شت‌ببیننەوه.. بەم جۆرە چاوپەڕی بـووه پاژنەی پێ .. ئەمەش هەموو ئەندامەکانی تری لەشـی شلەژان‌بوو لووت لەگـەڵ کلیلەکانی (صـۆل و فا) دا هەڵ‌ئەپەڕی .. گوێ گوڵاوی- کردستیان دیور ـی له ناو زێرابەکان دەرئەهێنـا ..ڕیخۆڵەکان لەکاسەی سەرا جەڕێنرابوون .. بەفراو بـەدەمارە کانا ئەڕۆی .. وه ..

سەیر ئەوه بـوو کـاتێ بروسکەکان لەم ئەندامانـەی لەشی خەڵکی (توونی بابا) وەئەگەیشتنە شوێنی مەخسەد نەئەبوو بەفەرتەنە .. هیـچ ڕووی نەئەدا .. هەتا بلـێی مەسەلەکە ئاسایی بـوو ..چونکە له زۆر دەمێکەوه کـار له کار ترازابوو ..

ئەمیش .. دوای نـاوك‌بڕان .. بە گاگۆڵکێ خۆی له توولەڕێیەکی ئەم شارەدا دی.. کاتـی هەسـتان و ڕاست‌بوونەوەی هات. سەری‌هەڵبڕی .. ئاگاداری‌یـەکی بینی بە بـەر دەرگای دادگای شاردا هەڵواسرابوو .

(نەکەی هەستیتە سەرپێ .. نەوەك سەرت بەر یەکـێ له ئەستێرەکانی ئاسـمان‌بکەوێت و ووردو خاشی‌کەیت و لەغەزەبی ئاسمان ڕزگارمـان‌نەبێت .. لەسەرخۆ خـۆت بخشێنە) .

پێشنیاریان کرد .. کـەخەڵکی ئەم شارە پێویستی بەو ئاگـاداری‌یە نـەماوەو هەڵواسینی ئیجاب ناکات .. چونکە لە پشتی باوکیـانەوە تێکەڵی کرۆمۆسوماتـەکانیان بووەو لە نـاو منالدانـی‌دایکیشیانا هەزارە ها ملیـون جار خەتمیان کردۆتەوه ..

کۆڵانێکی شاردا هەڵبواسرێت. ژیانی ئەمیش بریتی‌بوو له زنجیرەیەك کات .. کاتەکانـی ئەکردە مووررو و زەنگیانە .. تەزبیح و ملوانکەی پێ ئەهۆنینە وه .. زیکرو تەهلیلـەی پێ‌کردن .

زیکرو تەهلیـلە لۆنایی هاتنی نەبـوو .. له توولە ڕێکەیەوه چاودێری بەشەکەی تری‌خۆی ئەکرد کە بەکێوەکەدا هەڵزنا تا خۆی گەیانـدە توولەڕێیەکی‌تر .. بـە پرسیارێك نێررابوو گەرمایی یەك بەر لەشی کـەوت .. لەگەڵ لاشەیەکی‌ترا جووت‌بوو .. چەند جارێك خزانە نـار لەشی یەکتری‌یەوەو هاتنـە دەرێ .. تا له ئەنجـامدا خپ‌بوون .

زەنگی کڵیسـەیەك وریای کردەوەو پرسیارەکەی یـاد خستەوه .

- زیکرو تەهلیلە ناکەی ؟ !
- .. .. ..

کە زانی پرسیارەکەی لەم بەندەرەدا لەنگەری نەهاویشت بەگورجی گەڕایەوه .. خشیا [illegible]

قیژاندی :
- خشان ناکەی ؟!
- .. .. ..

ئەم وەڵام نەدانەوەیـە بێ‌گومـانی کرد لەوەی کـە بێ‌گیانە بەڵام کاتێ کـە لغاوەکانی گەیاندە پەناگوێی تێ‌گەیشت کە گاڵتەی بـەم بەپرسیارەکەی دێت .. ئەمجا سامی ئەوەی لێ‌نیشت لـە بەدیار مەیتێکەوه بمێنێتەوه مۆکەبەرەی مزگەوتێـك وریای‌کردەوه کە لەو کاتـەدا ئەی ووت :

- بێڕەزاترین دەنـگ دەنگی کەرە ..

سەر لەنوێ بە هـەموو لایەکدا خۆی خشاند .. پەلی کوتا ترسەکەی نەڕەوی‌بووەوه ئەم توولە ڕێیەی ئێسـتای لەوی یەکەم جاری ئەچێت و لەویش ناچێت .. ترسەکەی زیاتر پچڕپچڕبوو .. له خۆی پرسی :

ئایا بەردەوام بخشـێ ؟! یا بووەستێ ؟! یا بگەڕێتەوه ؟! پاشەو پاش گەڕایەوه .. بەو

ئاواتەی له ئەنجامدا بگانەوه منالـدانـی دایـکی و کرۆمۆسوماتەکان بـە شێوەیەك ڕیز کاتـەوه ئەندامەکانی لەش بگـەڕێنەوه شوێنە ئاسایی‌یەکانی خۆیان .. بینی ڕێگای گەڕانـەوه شێواوه .. ئەوە نی‌یە کـە لێوەی هات و بۆ هەمـوو شوێنێکی نادیاری تـری ئەگەیەنێ ناو منالدانی دایکی نەبێت .

ئەمجا زانی ڕێگای پاش و پێش نیەو هەمـووی گیرخواردنە له تـوولە ڕێ سامناکەکانیا کە کێوی هەزار بەهەزار ئەم‌لاو ئەولای نەنیون .. وەستان .. گەڕانەوه .. بەردەوام بوون .. هـەمووی خۆکێش کردنە بەرەو ڕۆخی دەریالووشی مەزن .

- ئەی دوای هەڵلووشین؟!
- .. .. ..

نەدەنگ هەبوو نە سەنگ. هەمیسان بە هەمـوو هێزەوه بەناو هەموو توونەڕێو

کێوەکاندا بەدەنگێکی سامناك قیژاندی .

- ئەی دوای هەڵلووشین ؟

ئاوازێکی ماتەمینـی دوای جەنازە له هەموو شار هەستا ئەمیش وەڵام نەبوو .. بەڵکو دەنگدانەوەی هاوارەکەی خۆی بوو دوو کەڵی له کێوەکـان هەڵساند .. بۆ کـرووزی لاپەڕەی کتێبەکان‌بوو کـە پەرەپەرەی کردبوون ..

ئەمجا چاری نەما .. خۆی کردە ئاوەڵی چوارمێخـە کێشراوێك خۆی خواردەوه .. خۆی هەڵکوڵی .. ئێقی کردەوه هیلنجیدا .. ڕشایەوه ..

« توونی بابا هەتا هەنایە خشۆکی بێ‌گیانی خۆی هەر پیا ئـەڕوا .. دوای دەماندنی مووشە دەمەکان .. ملیۆنەها منی ترو تۆی تر له تـوو لـە ڕێ چۆڵ و هۆڵەکانی شـاردا بەهردوویی دانیشێکی سامناك ئەکـەن .. ئێمـەش .. ئەندامەکانی لەشمان ئەگەڕێەوه شوێنە ئاسایی‌یەکانی خۆی..

بڕوانـە ل ٧

شاری داگیرکراو

ئاسیم خانەقینی
مامۆستای قوتابخانەی مەشخەڵ
کەرکوک

کیژۆڵەکە دایکی سوتا
لە بەردەمیدا ..
سوتا هەر وەکو ئێـوارە
کێژۆڵەکەیان ، فێرکرد
ناوی دایکی
ساڵی‌تر ئەم کاتە
ئەبێتە خانەی شەهیدان
ئنجا هەمو پێغەمبەران

دێتە لای ، گەر ئارەزویان بێت
له بەردەمیدا ،
سوتا هەر وەکو ئێوارە
ئنجا ، لەو رۆژەوه
حەزی نیە له مانگ
حەزی نیە له بووکە شووشـە
هەر کاتێ کە ئێوارە دێت
هەمو لەشی گریە ئەکات

ئەڵێت : من مانگم کوشت ،
بۆ ئەوەی‌پێی ووت پێمی‌ووت
دایکت لە پەرتەقاڵ ناکـات
دایکت لە درەخت ناکـات
دایکت لە ژێر گۆڕە ،
له ئاسمان نی‌یە ...
کێژۆڵەکە دایکی سوتا
له بەردەمیدا ،
سوتا هەر وەکو ئێوارە ..

institut kurde paris

دەستەی بەڕێوەبەری تازەی یەكێتیی نوسەرانی كورد ـ كەركوك

ڕۆژی هەینی ڕێكەوتی (١ـ١٢ـ٩٧٢) دەستەی گشتی یەكێتیی نوسەرانی كورد ـ لقی كەركوك ، لە بارەگاكەیدا ، بە چاودێری جێگری پارێزگای كەركوك بەڕێز ماموستا ئەحمەد نەقشبەندی ، وە ئامادە بونی دادوەرو نوێنەرانی یەكێتیی نوسەرانی كورد ـ مەلبەندی گشتی ماموستایان محەمەد بەدری و ئەحمەد غەفور كۆبونەوەی ساڵانەی خۆی دەست پێ كرد · لە پێشدا ماموستا (عوسمان خۆشناو) بەخێرهاتنێكی ئامادەبوانی كرد بە كورتە ووتارێك ئیشوكاری لقی كەركوكی لە ماوەی ساڵی رابوردودا خوێندەوە ·· وە كاك حسەین بەرزنجی راپۆرتی دارایی خوێندەوە ·· وە ماموستا (ڕەزا شوان) پشر بە دڵێكی فراوانەوە وەلامی ئەو رەخنانەی دایەوە كە لەلایەن ئەندامەكانەوە دا دەستەی بەڕێوەبەری پێشوگیر ئنجا بە سەرپەرشتی دادوەر ماموستا موعتەسیم خەلیفە بەو پەڕی سەربەستیەوە دەست كرا بە هەڵبژاردن ·· ئەم زاتانەی خوارەوە زۆربەی دەنگەكانیان وەرگرت و بوون بە ئەندامانی دەستەی بەڕێوەبەری تازەی لقی كەركوك ·· وە بەم جۆرەش كاروبار بەسەر ئەندامانی دابەش كرد :

١ ـ عەبدولعەزیز خانەقا ـ سەرۆك

٢ ـ حسەین بەرزنجی ـ جێگری سەرۆك

٣ ـ ئەحمەد محەمەد ئیسماعیل ـ سكرتێری رۆشنبیری

٤ ـ رەزا شوان ـ سكرتێری بەڕێوەبردن

٥ ـ محەمەد عەلی موكریانی ـ ژمێریار

٦ ـ شێرزاد جەباری ـ ئەندام

٧ ـ ئیسماعیل رۆژبەیانی ـ ئەندام

وە ئەمانەش بوونە ئەندامی ئیحتیات :

١ ـ ئەحمەد بێ كەس

٢ ـ مەجید یاسین سێكانی

لەپەیامنێری هاوكاریەوە لە كەركوك

مەڕمەڕی دەربەندیخان و پێنجوین

بەم زووانە كۆمپانیای مەعدەنی نیشتمانی زیاتر بایەخ بەكانی مەڕمەڕەكانی دەربەندیخان و پینجوین ئەدات ·

سەرچاوەیەك لە كومپانیای ناوبراوا وتویەتی لەم دواییەدا كانی مەرمەرەكانی گەلالەو رایات و صلاح الدین پیش خراوون ·

كومپانیای باسكراو ئیستا ئەوە ئەكولیتەوە كە مەڕمەڕ بەدوو چەشن دروست بكات بەپێی بابەتی بازاری ناوەوەو دەرەوە بیت ·

وە چاوەڕێ ئەكرێت كە لە ساڵی داهاتوا مەرمەڕی عیراق بۆ بازاری خەلیجی عەرەبی بنیرریت و لە ئاستی چاكترین مەڕمەڕی وڵاتانی دەرەوەدا بیت ·

« ٨٠ » خانو بۆ كرێكاران

ڕوژی سێشەممەی رابوردو لە شاری موصل ٦٠ خانو كە بو كریكارانی رێگای شەمەندەفەر كە بە كاری میللی دەستی پێ كرابو تەواوكراوە ·

ئەوەی شایانی باسە ئەو ٦٠ خانوە لە ماوەی ٦٠ روژا تەواو كراوە كە هەمو یكخراوەكانی میللی و پیشەییەكان تیا بەشداربوون ·

لەلایەكی تریشەوە هەربەهوێ كاری میللییەوە ٢٠ خانو بو كریكاران لەقەزای (الثورە) و ٣ خانوی پشودان بو كریكارانی گۆگرد باركردن تەواوكراوە ، وە لە بابلیش بەهوی كاری میللییەوە ٨٠ خانو تەواوكراوە لەگەڵ قیرتاوكردنی رێگای (انطلائع) كە درێژیكەی ٢٨ كیلو مەترەیە ·

هەروەها چەند روژی لەمەوبەر لەگەرەكی (الثورة) لە پارێزگای بابل دەست كراوە بە بەرزكردنەوەی رێگاكان و پڕكردنەوەی زنكاوەكان ·

بارانێكی زۆر لە نەینەوا باریوە

لەپارێزگای نەینەوا ماوەیەكی زور باران باریوە ، لە «انحضر» ١٣ سعات و لە « الحمدانیە » ١٢ سعات وە لە ئاكرێ و حمام العلیل و شرقاط ١٠ سعات و لە شەنگار و بەعشیقە ٨ سعات باریوە ·

سەرچاوەیەك لە كومەلانی جوتیارانەوە وتویەتی ئەو بارانەی باریوە سودیكی زۆر باشی ئەبیت بو كشتوكالی زستانە ، وە واچاوەڕێ ئەكریت كە بەرهەمی كشتوكال پتر بكات ·

هەروەها وتویەتی نزیكەی ٤ ملیون دۆنم زەوی و زار لە پارێزگاكەدا گەنم و جوێ تیا چاندراوە ·

عیراق جگەرەی نایاب دروست ئەكات

ئەنجومەنی ریكخستنی بازرگانی ئەو پیشنیازەی دیەزەی ئینحسساری توتنی قبول نەكردوە كە ٢٠٠ هەزار دینار تەرخان بكرێ بۆ كرین و هینانی جگەرە لە دەرەوە ·

وە ئەنجومەنی ناوبراو پیشتر رازی بوبو كە توتنی عیراق لە كەل كەلوپەلی دەرەوەدا ئالوگور بكریت ·

بەلام رازی نەبوە بەوەی كەلوپەلی وڵات لەگەڵ جگەرەی بێگانەدا ئالوگور بكریت ·

ئەوەی شایانی باسە كومپانیای گشتی جگەرە نەخشەیەكی فراوانی كیشاوە بۆ پیشخستنی جگەرەی عیراق و دروستكردنی جگەرەی نایاب تاكو بەربەرەكانی جگەرەی بیگانەی پێ بكریت ·

گۆشەی تەندروستی

● ملەخرێ ●

دكتۆر نەوزاد

● لەبەشی خوارەوەی گوێچكەی ئادەمیزادو لەژێر ئێسقانی چەناگەدا لویەك هەیە پێی ئەوترێ (پارۆتید) ، ئەم لووە ، لیكی ناودەم دەرئەكات. بۆ ئاسان كردنی قووتدان و نەرم كردنەوەی خواردەمەنی ·

● كاتی ئەم لووە بەڤیرۆسی ملەخرێ (ممپس ڤایرس) هەو ئەكات ، نەخۆشی ملەخرێ دروست ئەبێ ·

وە ئەو نەخۆشیە بەزۆری توشی مندال ئەبێ و بەزوترین كات لەیەكێكەوە بۆ یەكێكی تر ئەچێ ، وە لەماوەیەكی زۆر كەما هەمو منداڵەكانی ئەو خیزانە توشی نەخۆشی ملەخرێ ئەبن · هەروەها بەهۆی قوتابخانەوە ، لەوانەیە ملەخرێ زوو لەو ناوچەیە تەشەنە بكات ·

● نیشانەكانی ئەم نەخۆشیە : ـ لووی پارۆتید وەكو لەسەرەوە وتمان ، لەژێر گوێچكەدایە گەورە ئەبێ ، ئاوسان ئەكات و هەندێ جار سوزئەبێتەوە ، نەخۆشەكە تای لێدێت ، سەری ژان ئەكات ، خواردنی كەمتر پێ ئەخورێ ، دەمی بۆنێكی ناخۆشی لێدیت ·

● هەندێ جار وە بەتایبەتی نێرینە ، كاتی توشی ملەخرێ ئەبێ ئەم هەوكردن و ڤیرۆسە ئەداتە (باتوی) و (باتوی) ئەرزینێ و لەپاشە رۆژا نەوكەسە منداڵی نابێ ·

● خۆ كە ئەم نەخۆشیە چارەسەریش نەكرێ ئەوا لەماوەی دوو هەفتەدا خۆی چاك ئەبێتەوەو ئیتر ئەوكەسە كەتوشی بووە ، بەربەرەكانێكی هەمیشەیی لەلەشیا دروست ئەبێ و جارێكی تر لەژیانیا توشی ئەم نەخۆشیە نابێتەوە ·

● بەكارهێنانی ئەنتی بایوتیك بۆ بەربەست كردنی هەوكردنی لوی پاروتید بەهۆی بەكتریای ترەوە ، شتێكی پێویستە ، هەروەها ئەبێ نەخۆش ئەو دەرمانانە بەكار بهێنێ كەژان و تای ناهێلێت ، ناودەمی پاك رابگرێت و ڤیتامینی پێویست بخوات ، هەروەها ئەبێ نەخوش جیا بكرێتەوەو تێكەڵ بە منالی ساغ نەكرێت ·

هەولێرو شوێنەوارەكانی

یوسف احمد دەرگەلەیی

٣ ـ (زاوی جەمی) :

لەنزیك ئەشكەوتەكانی شانەدەرە ، لەهەمان ناوچە ، لەكۆنترین گوندەكانی پێش مێژو ئەژمێردرێ ، لەم شوێنەدا (پروفیسۆر سۆلیكی) گەلی پاشماوەی تری دوزیەوە وەك پاشماوەی (ژیانی سەرەتایی كشت و كاڵ و ئاژەڵ بەخێو كردن) كە (١٠) هەزار

ساڵ بەسەر ئەم كشتوكاڵەدا تێپەڕیوە ، رەنگە ئەوە سەرەتای ئەو دەورەبوبێ كە ئادەمیزاد لەكۆكردنەوەی خواردن و ژیانی نێرەولەوی رزگاری بوو وەفێری كشت و كاڵ و ئاژەڵ بەخێوكردن بوو شوێنی دانیشتنیشی بۆ خۆی دیاركرد ·

٤ ـ (گردی قالینجاغا) :

ئەمەیان دەكەوێتە بەیسی گەرەكەكانی ئازادی و ئیسكان لەخواروی شاری هەولێر ونزیكەی (٦ـ٨) م لەسەرزوی زەویەوە بلندە ، لەئەنجامی لێكولینەوەكانی رێبەرایەتی پاشماوەكانی كۆن كەلە ساڵی ١٩٦٥ دا كردی ، وای پیشان داوە كە (٥ـ٤) هەزار ساڵەی پی ـ ز · شوێنی دانیشتن بوە · پشكنینەوەكە شەش چین یەك لەدوای یەك نیشان دەدا كە گەلێ زێروزیوو خشلی جوانیان لێدۆزیەوە · لەناو گۆرەكاندا خەناوكەو شتی بەنرخ و پەیكەری بچووكی لەقوڕ دوروستكراو لەسەر شێوەی ژنی زگ پڕو دانیشتویان دۆزیەوە · هەروا ئەوانە منداڵە مردوەكانیان لەناو گۆسكەی زارك گەورە ناوەو ئینجا ناشتویانە ، دیسان بەدەیان وێنەی ئاژەڵ و گایان دەرهێناو گەلێ جل و بەرگی رازاوەی ژنانیان لێدۆزیەوە ، كە بەردی بەنرخ و سەدەف دامەن و ناوقەدو سەردەستەكانیان نەخش كرابو ، ئەمرۆ بەشێكی كەم لەوانە لەمۆزەخانەی دەولەمەندو بەكەلوپەلی هەزارە بچوكەكەی هەولێر دەبینرێ ·

چۆنیەتی خانووبەرەكان ، بریتی بوە لە دووگەزەك و كۆلانێكیان بەناوەندا رۆیشتوەو پەرستگایەكی لێبو كە ژورەوەیان سپی كردوەو سوچەكانی دەرەوەشیان بە شێوەیەكی جوان و چاك و رێك بنیات ناوە ·

٥ ـ ئەشكەوتەكانی دیان و بێستون :

دیان وبێستون دەكەونە چیای برادۆست ، كە نفێكی لێدێتەوە سەر گەلی عەلی بەگ ·· ئەشكەوتە دیان دەكەوێتە پشت (هەودیان) كە (٤) كم لە دوریانی (بالەكیان) دورە لەرۆژهەلاتی چیاكەوە · بەلام بێستون دەكەوێتە لای رۆژاوای چیاكەو پشت (خەلانی بیاو) كە (٣ـ٤) كم لەخوار گەلی عەلی بەگە · وەلە ماوەی پشكنینەوەی ئەم دوو ئەشكەوتەدا ، گەلێ پاشماوەو كەلوپەلی ژیانی سەردەمی زویان لێدۆزیوەتەوە ، كە ژیانی چەرخەكانی دەوری بەردی نوێمان پێ نیشان دەدەن ·

٦ ـ گردی سەعداوە (كاكزو) :

لەگەڵ شوێنێ نزیك هەولێر شتی وادۆزراوەتەوە ، كە شریتی سەردەمێكی دێرین نیشان دەدەن ، لەوانەش (گردی سەعداوە)یە ، كە دەكەوێتە نزیك (گوێر) · ئەم گردە لەكۆنەوە شارێكی بەنرخ و شوێنێكی پیرۆز بوە لەلایەن ئاشوریەكانەوە ، بە تایبەتی لە (٣) هەزار ساڵەی پی ـ ز · لەكاتی ئاشور ناسرپالی دوەمدا · پاشا ئاشوریەكان لە وەختێكی دیاركراودا هەمو ساڵێ بە بەزم ورەزم و هەراو نمایشێكی گەورەوە ، بەجل وبەرگ وزێر وزیوی پاشایەتیەوە ، دەهاتنە ئەوێ و رویان لەپەرستگاكەی دەكرد · كە دەگەیشتنە ناو پەرستگاكە هەمو كەلوپەلەكانیان دادەنار خۆیان روت وقوت دەكردەوە ، بۆ ئەوەی جیاوازیان لەگەڵ شورەی كۆمەلانی خەلكا نەبێ ·

پاشا جل و بەرگی شپتال و دزاویان لەبەردەكردو بەرەو هەولێر دەهاتن و كرنوشیان بۆ خوای پەرستگای مەربی هەولێر دەبردو خۆیان وادەردەخست كە زۆر بێ هێزو دەسەلاتن بەرامبەر ئەو خوایانە · داوای یارمەتیان لێدەكردن ·· دوایی دەگەڕانەوە سەعداوە لەوێشەوە بۆ شوێنەكانی خۆیان · لەساڵی (١٩٣٣) دا كۆمەلێك لە نێردراوەكانی ئیتالی تیان كۆلیەوە ، لە ئەنجاما پاشماوەی گەلێ خانووبەرەی ئاشوریەكانیان دیتەوە ، لەگەڵ گۆرستانێكی سەردەمی (فرث) یەكان ·· جگە لەمانەش خشتیكیان دۆزیەوە ، كە بەناری (سەنحاریب)و ناری دامەزرێنەری ئەو شوێنە كۆنە (كاكزو) مۆركرابو · هەروا لەدەوروبەری گوێردا كەنێ گردی دیكە هەیە كەپاشماوەی كۆنیان لێ دۆزراوەتەوە · لەساڵی ١٩٤٩ دا رێبەرایەتی پاشماوەكانی كۆن لە گردەكانی (برایم بایز و ئاوی كەندال) و مەخموردا چەند شوێنێكی نیشتەنی ئاشوریەكانیان دۆزیەوە كە مێژوەكەی ئەگەرێتەوە پێش زایین · دیسان لەنزیك (تەفنەق) شوێنێكی ئەسەری كۆنیان دیتەوە ، كەپێی دەلین (قەلاتی ساتو) كە چەند خشتێكی نوسراویان دەسكەوت كە بە نوسینی بزماری ناوی شوێنەكەو پادشاكەیان لەسەر نوسراوە ·

قەلاتە دێرینەكەی (كۆیە)ش كە ئێستا شوێنێكی هەرەقایمە لەم ناوچەیەدا یەكجار بەهادارە ·· تەنیا ئەوەبە دەستی لێكولینەوەو زمانی باسكردنی دەوێ · ئەمەو جگە بەپاشماوەكانی چیای (ئاوەگرد) كە گەلێ شوێنەواری خانوو تێدایەو سەردەمی دوروستكردنی نازاندرێ !!

پرسەی ماموستایەك

یەكێتیی ماموستایانی كوردستان ـ لقی سلێمانی زۆر بەداخەوە هەواڵی كۆچی دوایی ماموستای خوالیخۆشبوو معتصم محمد عثمان ماموستای قوتابخانەی شنروێ لەهەلەبجە بێ گەیشت كە لە رۆژی ٣ـ١٢ـ١٩٧٢دا كۆچی دوایی كرد · ناوبراو لە ئەنجامی نەخۆشی یەكی كوشندە كە ماوەیەك بوو دووچاری ببوو كۆچی دوایی كرد ، خوالیخۆشبوو ماموستایەكی دڵسۆزبوو لە ئەركەكانی سەرشانیا ، ئێمە لەكاتێكا بەشداری خەمی كەسوكاری و هاوڕێكانی ئەكەین داواكارین كەخوا لەكۆستی خراپ دووریان بكات و جێگای خوالیخۆشبووش باخچەكانی بەهەشت بێ ·

**یەكێتیی ماموستایانی كوردستان
لقی سلێمانی**

تێكدانی پیلانەكانی كۆنەپەرستان ئەركی ئەمرۆی گەلانی ناوچەكەمانە ـ پاشماوە

ناوچەیەیان بە كۆت و زنجیری دیلێتی بەستوتەوەو خستویانەتە ژێر باری گرانی ژێر دەستەیی سیاسی و ئابوریەوەو ئێستاش تا ئیمپریالیزم لە دنیادا بمێنێت هەر ئەوان دوژمنی سەرسەختی ئەم گەلانەن · خۆ دەست پاكی و داوێن پاكی مەلیك و میرەكانی عەرەب و شای ئێران و بنەماڵەی شای ئێرانیش كە گوایە پاسەوانی ئاینی ئیسلام و رەوشتی بەرزی ئیسلامن لە رابواردنگاكانی نەك بێروت و رۆژهەلاتدا تەنانەت لە بەرزترین رابواردنگای ئەوروپاو ئەمەریكاشدا دەنگی داوەتەوە ! كە ئەمانە بچوكترین رەوشتی ئاینی پاكی ئیسلامیان پێ پیرەو نەكرێت ئاخۆ ئەبێ چۆن پارێزگاری ئاینی ئیسلام بكەن لەمەترسی كومونیستی و سوشیالیستی · ئاخۆ ئەبێ چۆن ئەمانەلەرەش و روت و رەنجبەرانی گەلانی ئەم ناوچەیە لەدینەوە نزیكتر بن كە زوربەی هەرە زۆریان تێر سكی خۆیان نانیان دەست ناكەوێت نەخوازەللا رابواردنی ناڕەواو پارەو پول بەفیرۆدان ! گومانمان لەوەدا نییە كە بەدرۆ خستنەوەی ئەم بروبیانوەش ئەركێكی گرانی ناوێت چونكە گەلانی ناوچەكە گەلێك لەوە هوشیارترن كە بەدرۆو دەلەسەی دوژمنانیان فریو بخۆن و بەباشی زوربەی زۆریان دۆست و دوژمنی خۆیان چاك ئەناسن · بەلام ئەركی هەرە گەورەی گەلانی ناوچەكە ئەوەیە كە هەریەكە لەناو خۆیانا بەرەیەكی بەهێزیان هەبێت و هەموشیان پێكەوە لەبەرەیەكدا كۆببنەوە دژی ئیمپریالیزم و كۆنەپەرستان وە لەپێناوی پاراستنی ئازادی و سەربەخۆیی ئەو وڵاتانەی لەئیمپریالیزم رزگاریان بوەو رزگاربونی ئەو گەلانەش كە تائێستا بەدەست ئیمپریالیزم و نۆكەرەكانیانەوە ئەنالێنن · سەبارەت بە هەر دوو گەلی كوردو عەرەب لەعیراقدا كە ریزی پێشەوەو سەنگەرە قایمەكانی خەباتی گەلانی ئەم ناوچەیەیان گرتووە ، خەباتی ناوكۆیی لەپێناوی جێ بەجێ كردنی ئامانجە نەتەوایەتی و چینایەتی یە تایبەتی یەكانی هەریەكەیاندا ئەبێتە بەردی بناغەی بەرەیەكی پتەوی لەشكان نەهاتوو كە ئەم بەرەیەش ئەبێتە بەشێكی قایمی بەرە فراوانەكەی هەموو گەلانی ناوچەكە دژی ئیمپریالیزم و سایونیزم و كۆنەپەرستان · هەروەها دەست نیشان كردنی ناكۆكی سەرەكی و ناكۆكی بچوك و چارەكردنی هەر یەكەیان بەپێی خۆیان رێگای خەباتی ناوكۆیی دژی ئیمپریالیزم گەلێك خۆش ئەكات و جێ بەجێ كردنی هەمو ئاواتە نەتەوایەتی و مرۆڤایەتی یەكانی هەردوو نەتەوەی كوردو عەرەب گەلێك ئاسانتر ئەكات وە بە پێچەوانەش باری شانی هێزە نیشتمانی و پێشكەوتنخوازەكانی هەردوو نەتەوە قورس و گران ئەبێت و دەیان كەلێن و دەلاقە ئەكەوێتە بەرەی تێكۆشەرانی هەردوو نەتەوەوە · بێ گومان جەماوەرانی كوردو عەرەب چاوەروانی بەرەیەكی یەكگرتوی بەهێزن كە ئالای خەباتی ناوكۆیی دژی ئیمپریالیزم و سایونیزم و كۆنەپەرستان وە لەپێناوی دوا رۆژێكی خۆش و ژیان و گوزەرانێكی بەختیارو گەیشتن بە ئامانجە نەتەوایەتی و چینایەتی یە رەواكانی هەر دوولادا بەرەوپێش ، بەرەو سەركەوتن بەرێت ·

یاریی تۆپی پێی نێوان عیراق و چین

ڕۆژی ١١ ـ ١٢ لەسەر داخوازی یەكێتیی توپی پێی عیراق تیپی تۆپی پێی چین گەیشتە بەغدا · تیپەكەی چین لە ٢٨ كەس پێك هاتوە ، ٢٠ یاریكەرو دوو مەشقكەرو پزیشكیك و چوار لێپرسراوی كاروباری بەڕیوەبردن ··· بڕیاریش وایە كە هەردوو تیپ ئیمرۆ ١٥ ـ ١٢ لە یاریگای گەلی دەولی یاری بكەن ·

گۆگروی عیراق بۆ هندستان ئەنێررێت

لە مانگی داهاتودا عیراق وەجبەیەك لەو ١٠٠ هەزار تەن گۆگردە ئەنیرێت بۆ هندستان كە لە مانگی ئابی رابوردوا پێی فروشراوە ·

سەرچاوەیەك لە كۆمپانیای مەعدەنی نیشتمانیدا وتویەتی كە گفتوگو كردن لەگەڵ حكومەتی چینی میللی و میسرو وڵاتانی تری عەرەبی و بیگانەدا بەردەوامە بۆ ئەوەی گۆگردی عیراقیان بو بنیرریت ، وە وتویەتی بەم زووانە عیراق نە ناودەولەتان لە ناردنی گۆگرد بۆ دەرەوی وڵات لە رێزی پیشەوە ئەبیت · هەروەها سەرچاوەكە رای گەیاندوە كە لە ساڵی داهاتوا · بەرهەمی گۆگردی پرۆژەی ـ مشراق ـ ئەگاتە ملیونیك تەن ، جگە لە ١٤٥ هەزار تەنی تر كە بەرهەمی كارگەی دەرهینانی كەركوك ئەبیت ·

پەیوەندی نێوان باوكان و ماموستایان

نیاز لە پەیوەندی چاك و باش هەستی نیوان باوكان و ماموستایانە كە ئەبێتە هۆی ئەوەی پێكەوە خەریكی بیركردنەوەو لێكۆڵینەوەو نەخشەكێشان بن بۆ یاریدەدانی منال لە پەروەردەو نێربونا ·

لە گفتوگۆی ئاسایی لەگەڵ باوكدا ئەوە ساغ ئەبێتەوە كە منالەكەی تا چ رادەیەك حەزبە خوێندن ئەكات و بۆچی هەمیشە حەز بە دۆستایەتی و هاوڕێیەتی كەسانی تر ئەكاو توانای لە چ كارێكدا هەیە · هەروەها بەهۆی ئەم گفتوگۆیانەوە ئەوەش ئاشكرا ئەبێت كە باوك چ دوارۆژێك بۆ منالەكەی ئەخوازێ و حەزئەكا منالەكەی ببێتە چی و بیروڕایان بەرامبەر ماموستایانی چیە ·

گومان لەوەدا نیە كە لە باوك زیاتر كەسێكی تر نیە بتوانێت ئەو شتانە رون بكاتەوە چونكە هەرئەمە لەشیرخۆری و پێ گرتن و هەڵسوكەوتیەوە لە گەڵیایەتی تا ئەگاتە گەورەبون و پەیوەندیەكانی لەگەڵ براو خوشك و منالانی دراوسێ و كەسوكارەكانیا كاتێكیش منال ئەچێتە قوتابخانە هەمو ئەم لایەنانەی ژیانی لەگەڵدایەو بۆ ئەوەی ماموستاش شارەزاییەكی لەولایەنانە هەبێت پێویستە هەمیشە بیروڕای باوك وەربگرێت و پەیوەندی لەگەڵیا نەبڕێت ·

منال چۆن ژیانێكی ناوماڵی هەیە بەو جۆرەش كە ئەخرێتە بەر خوێندن ژیانی قوتابخانەشی هەیە · لەبەر ئەوە لەسەر ماموستا پێویستە ئەم راستییە بۆ دایك و باوكی منالەكە رون بكاتەوە بۆ ئەوەی بزانن لە قوتابخانەدا چی هەیەو چی رو ئەدات و زۆر جاریش ماموستا بەهرەو توانای وا لە منالدا ئەدۆزێتەوە كە رەنگە دایك و باوكی پێیان نەزانیبێ ·

ئامادەكردنی : رەنج

institutkurde de paris

ئاهێنەك

صدیق نزارکی
ــ هەولێر ــ

دلو رابە سحارە لتە ، تو بوچی هو بئاخینکی ؟
چ خولکە ! تام شرینە لتە ، ستو خویلی تاکێ بیشەنگی
سوبێ و ئێڤاری پالدایی ، وەرە خەلکی و تەماشاییی !!
کیڤە چون تو لکیڤە مایی ، گرێدایی لدور سنگی
گرێدایی سەر رەنگێ من ، گەلە یێ کورتە بەنگێ من
خودێ جارەك درێژکە لمن ، بەلێ بگرە بوی چەنگی
ئەوی دەستی ، ڤی زیندانێ ، مژی دەر بێخە گەریانێ
دا سەحکەم ڤێ گیاندانێ ، لجهـ بم ما هەتا کەنگی
هەتا کەنگی لتەلێ بم ، وەتوجەنجەر دشێلێ بم
هشکە دارا نهێلێ بم ، کی یە سەحکەت ئەڤی رەنگی ؟
چتوڤ رەنگە گرێدایە ، بسەد ئاواز ئەڤین دایە
دبێن پێش چاڤ : تاوو بایە ، دبێژن : ژ مەژوی تەنگی
مەژوی تەنگن گەلو پێکڤە ، درێکا کەئس لێڤ پێکڤە
لپێش و دەفتەرا لێکڤە ، سوپاسم ئەژبو هنگی
سوپاسم ژوێ شاهیانێ ، وێ هاڤینگەهو مەیخانێ
ڤە خوارن کەوتەرا مانێ ، ڤەلا یا سەر دلێ ژەنگی

شێعرا شیرزاد بەرواری و راستی یا شیعری

ن.ع ــ بەغدا

دژمارا (١٤٤)ێدا ژروژناما (هاوکاری)ێ برادەر شیرزاد بەرواری شیعرەك بلاف کربوو لبن ناڤێ ــ بیرهاتن ــ .

برایێ شیرزاد دڤێت ببیتە شاعرەکی سەرکەفتی و مەزن دڤێت شیرزاد سەربکەڤیت ، ژبەرڤێ رامانێیە ئەز ڤان چەند پەیڤا لسەر شیعرا برایێ شیرزاد دبێژم .

ناڤەروکا شیعرا شیرزادی زور سەرکەفتی و تازەیە ، واتەیەکا جوان و بلند ددەت ، بەلێ مخابن ژلایێ روخسارێ ڤە یاراست نینە ، وەسا دیارە برایێ شیرزاد پاش ژروخسارێ شیعرێ نزانیت و ژنویکا وا دەست هاڤێتییە شیعر ڤەهاندنێ :

نەراستیێن شیعرا (بیرهاتن) ژلایێ روخسارێ ڤە ئەڤەنە :

١ ــ هژمارا رێزکێن ــ مالکێن ــ بیرهاتنێ هەشتن(١) ئەڤە لدوی چ بابەتێت شیعرێ نینە ، نەغەزەلەو نەقەصیدەیە چونکی غەزل (٧ ئان ٩ ئان ١١ ئان ١٣) مالکەو ئەگەر پتربوو ژ (١٣) دبێژنێ قەصیدە ، هەروەسا چواربەیتی ... هتد نینە .

٢ ــ ئەگەر سەرنجەکێ کێشانا مالکاژی بدەین دێ بینین :

(تو بسیارکە ژشەڤا تاری
ژروژێ لدەمێ ئێڤاری)

ئەڤ مالکە (١٨) کەرە هەر نیڤەك (٩) کەرە :

(دەما باران ل مە دباری
ژێ روبارەك کەتە پێلا)

ئەڤ مالکە (١٦) کەرەو هەر نیڤەك (٨) کەرە .

٣ ــ هەروەسا ئەڤ پارچە شیعرە یاراست نینە ژلایێ قافیێ ڤە ، جونکە نەلسەر ئێکەتی یا قافیێ چوویەو نە جووتی یا قافیێ و قافی یا رەنگ رەنگ ژی بکار ئینایە بو نمونە :

(دەما باران لمە باری
ژێ رویبارەك کەتە پێلا)

لڤێرێ نیڤەکا رێزا ئێکی بقافیا (ی) بدویماهی هاتی و نیڤا دووێ (آ) دویماهییە ــ٢ــ هەروەسا درێزا حەوتیدا ... هتد .

ئەڤە چەند نەراستیەکێن روخسارینە دشیعرا برادەر شیرزادیدا وەلێ ژلایێ بکارئینانا پەیڤاڤە دجوانن هەرچەندە لمن وەرە ئەم نەشێین بێژین ــ چاڤێن سڤك ــ .

١ ــ یاراست ئەڤ شیعرا مە بلاف کری پتربوو ژهەشت مالکا بەلێ ئەڤ چەندە دروستتربوو ژمالکێن دی .

٢ ــ ژلایێ قافیێ ڤە لمن وەرە ــ یادروستە ــ و ئەو هزرا برادەر (ن.ع)ێ کری ژهندێ یاهاتی دێزکرنا مالکا بدروستی لێك نەدایەڤە . ئانکو (لا) قافی یەیە ، نیڤا مالکا ئێکێ (ری)یە یادوێ (دا)یە یاسێ (رێ)یە یاچارێ (ن)ــە .

« هاوکاری »

دەوساکێ یەو حنێراکێ یە ؟

عەدنان بامەرنی
ــ بەغدا ــ

دبێژن دمالەکێدا بویکەك و خەسیەك هەبوون ناڤێ بویکێ ــ پەر ــ بوو ، خەسیێ وەکی هەمی خەسیا بویکا خو نەدڤی یا مازبەر هندێ هەرگاڤ تشت لێ ڤەدشارتن و چو نەدایێ هەکە بهژمار نەبا .

روژەکێ مالێ کادە (کولیچە) پاتن ، ئینا خەسیێ دوو کادە دلەپێ بویکا خودا راکرن و یێن دی هەلگراتن ، دلێ بویکێ ژی گەلە دچوو کادا بەلێ نەدوێریا بخووت ژبەر خەسیا خو .

روژەکێ خەسیاوێ ژمالچو سەرا مروڤەکێ خو بدەت بەلێ بەری ژمال دەرکەڤیت کادە کرنە تیرەکێ و بنیڤەکا خانی ڤەکرن و خانی پێ ڕاکر (هەری کر ــ هێشتا نەهنی بوو) داوەکو بویکا وێ کادا دبەت ، دەوسا وێ دیار ببیت .

پشتی خەسی دەرکەفتی بویك هەر هات و چوو نەزانی دێ چەوا کادا ئینیتە خوار ، ئینا چو بەردەرێ چاڤێن وێ بکەرەکی کەفتن ، کەیفا وێ گەلەك هات و کەر ئینا بەردەرێ ئودێ و لێ سوار بوو هازووا تەژورڤەو دەستێ خو داتیرکێ کاداو ژێ ڤەکرو دەست بخارنێ کر هەتا تێر خارین ، جارەکا دی تیرکێ خو بجهێ وی ڤەکرەڤە .

دەمێ خەسی هاتی یەڤەو بەرێ خودایە تیرکێ و دیت نیڤەکا وێیا هاتی یە خارن بەرێ خدا بن تیرکێ ژدەوسا گەری بێڤەتر نەدیت ئینا گوتی :

(دەوسا کەرێ یە ، صنێرا پەرێ یە)

روهن کرنەکا پێدڤی ...

دبێژن :

لپەرەکی دنیایێ مللەتەکی نوو پەیدا بوو وی مللەتی دڤیا ئایینەکی ژ خوڕا بگرت ولسەر رێ و شوینا وی بچت .

داخواز کر ژ مللەتێد دنیایێ پێشڤەرێد (ممثل) خو ڤرێکەن دا گوهێ خو بدەنە وان کادێ هوشا (ئاقل) وان ژ کی ئایینی برت دا بو خو بگرن ولدو بچن .

مەلایەك و قەشەیەك چونە ناڤ وی مللەتی ، هندی مەلا بوو گوتە وان :

کەسێ ئایینێ مە بپریست دڤێت خودێ و پێغمبەری بناست زەکاتێ بدەت ، بچتە حەجێ ، روژێ پێنج دەهنا نڤێژێ بکەت بچتە شەری دوژمنی ، سالێ هەیڤەکێ روژیا بگرت . ئەڤنە دفەرن پێدڤێ هوون بکەن .

قەشەی گوتە وات :

یا کورت و درێژ ئەوە هوون خودێ بناسن !

ئینا گوتن : ئەم دێ ڤی دینی بخو گرین ، چونکە دینەکی بساناهیە .

خەلکێ پرسیار ژ قەشەی کر ، هەر ئەڤە بوو دینێ وە !

قەشەی لێ ڤەگێراو گوت : هەکە وان ژ رێڤە خودێ ناسی ، پشتی هنگی ئەو بخو پیچ پیچە دێ ئایینێ مە گرن و بجی هینن ژ مە چاکتر .

ئەڤ کورتە سەرهاتیە من بسەر پەرسڤا وە هینا لسەر برادەر زەکی زاخولی ، ئەوا هاتیە بەلاف کرن دروژناما هاوکاریدا ، هژمارا (١٤٣) روژا ٢٤ــ١١ــ١٩٧٢ .

ئەز دگەل وە مە هندەك تشت بێنە روهن کرن وەکی هزرا برادەر زەکی لسەر چیروکێد کوردی ، براستی وە پەرسڤەکا گەلەکا جوان دا بووێ .

هندەك تشت نەدفەرن هەموو وەکی ئێك بخوونن و بنڤیسن مینا (هیڤیدار ــ هیڤیدار) وەکوو وە دانایە بەرچاڤا دگوتارا خودا .

ئەز بێژم نەگاڤا هندێ یە ئەم ڤان تشتێد نەفەر بکەینە ئاستەنگی یەك و پاڤێژینا درێکا نڤیسەڤانادا ، نەخاسمە بژ پەیووکێد وەکی مە ، کوردێد بەهدینا کو بزمانێ نەخوویدنەو نە نڤیسی یە ، ژبلی ئەوێد لپشکا کوردی دخوونن ، ئەوژی بلا هەمیێ بچتە دەر گەلەك ئەمبەلن ... خەم سارن ... کارێ لسەر ملێ خو بجێ ناهێنن !

کێم نەبن ، هەکە ئەوێد دی ئارمانجا وان ئەوە روژەکا زووتر راپوراتا (بکالیورس)ێ اهل بگرن دا پارەی پێ بستێنن! ... بەلێ مللەتێ وان ... خووندنا وان ... بلا بەرزەبت و بمرت .

گەلێ برایا پێدڤێ ئەم ئاستەنگیا نەئێخینە درێدا نەکەینە چیا لبەر سنگێ خووندەڤان و نڤیسەڤانا وەکی مەلای . دوماهیێ خو بدەینە پاش و باوەری بخو نەهێت تشتەکی بنڤیسن . هێشتا سەرێ وەریسیێ مە کریە ددەستێ خودا !

شورەشا (١٤)ێ تیرمەها بیروز وەرە چاڤێد مە ڤەبووین . سێ پشکیا نڤیسەڤانێد نوکە تازە خو فێری نڤیسینا کوردی دکەن : ڤێجار هەر دێ نەراستی هەبتن دنڤیسینا واندا ، نەخاسمە ژ ئالیێ دارشتن و رێزمانێڤە .

هەکە ئەم بێ منەت بووین ، هەکە ئە راست بووین ، هەکە خووندنا کوردی بەلاف بوو لهێ مە ، بلا وێ گاڤێ ببەر سینگێ ئێك ودوو بگرین .

دوماهیێ هیڤیا من ئەوە کو هەر ئێکی پێن ڤەدانەك هەبت دەست هلینت ! بەلکی بکارین سەرێ خو بلند کەین لناڤ مروڤادا .

تیروژك
دهوك

ستێرەکا دی ژی رژیا !

سەگڤان عەبدلحەکیم
ــ بەغدا ــ

سیلاڤێت روندکێت کەل هاتن رشتن لسەر تەرمێ ئورڤانێ بناڤ و دەنگی کورد ــ طه محمد سلیم ــێ ئامێدی کول روژا ١٨ــ١١ــ١٩٧٢ وەك ئەستێرەکا گەش ژ ئەسمانێ تورێ کوردا رژیای .

چریسك ڤەرەڤین ژ چاڤێت پەڤی و دەنگ دان لجەرگ و هناڤان ، تەدگو خێ یە لناڤ پەلێت ئاگری .

دێ نڤیسم بو گوڕاتە ، بخوینا تێکەل خوهێ بڤان تیپێت گرین ، بوتە ئەوێ هوزانڤانێ خاس و برسێ ... بو تە ئەی نڤیسەڤانێ پالە و جوتیارا ، مەلەڤانێ برینێت خەلکێ ...

بلا هەمی بزانن ئەی نیشتمان پەروەر ، ئەڤینداری ئاخا دەلال روژا تە شیعر دڤەهاندن ژ سوتنێ و تازییا ، مە نەدزانی ناڤێ خو بنڤیسین .

سەیدایێ ڤەشارتی ، تە نیشا مە دا چەوا ڤەدخون ژ هەرا بێن ڤرەهیێ ، چەوا خو بپارێزین ژ کەندو خەفکا ... تە دگوت : (ئەم هەمی رێڤینگین ، مشەختین لڤێ دنێ) .

بزانە سەیدایێ نەمر ، تو هەرێ ساخی لناڤ کاکلکێت دلا و ناهێیە ژ بیر کرن چەند ئەم ساخین .

بزانە ئەو رێ یا تە پینگاڤ لێ رانایین ، ئەڤرو بهزارا وێ درانن و ئەم دێ هەر گەهین و وەکی ئەم دگەهین ... دێ ... دێ ... لبیرا مە بی سەیدایی هێژا .

ڤەکولینەکا سەرپێ لسەر «رەوشەن»ێ

عبدالرحمن مزوری

رێڤەبەریا پەروەردا دهوکێ بەلاڤکرنەك (نشرە) یا بەلاڤکری لبن ناڤ و نیشانا (رەوشەن) پرە ژگوتارێن تورێ و زانستی و سایکولوجی ، براستی ئەڤە پێنگاڤە پێنگاڤەکا بەرکەتی بو هاتیە هاڤێتن ، هیڤیدارین ئێکەتیا نڤێسەڤانێن کوردا و جڤاتا رەوشەنبیریا کوردی و ئێکەتیا ماموستایان لدهوکێ پێنگاڤەکا هوسا پاڤێژن .

دناڤ بەرپەرێن وێ مشە گوتارێن ژیهاتی و گرنگ هاتینە بەلاڤکرن ، بەلێ وەکی هەر بەرهەمەکێ نوی کێماسی ژی هەنە ، دڤەرن دانینە بەر چاڤێن نڤیسەڤانێن وێ و خاندەڤانا ، لهیڤیا هندێ دهژمارەکا دیدا نەمینن و نەهێنە دوبارەکرن .

ئەڤ ڤەکولینە دو لایان دگریت ، لایێ گشتی ، بچاڤەکی بەرێ خو بدەینە هەمی رەوشەنێ ، لایێ تایبەتی ، کوردی یتنێ بکەین . جارێ ڤەکولینەکا کویرتر لپشکا

ئێك : پەروەردا دهوکێ ئەم ولایێ گشتی :

کانێ ئەڤ بەلاڤکرنە سالانەیە ، هەیڤانەیە .. یان هەر دەمـ روهن نەکری یە بو خاندەڤانا سالێ جارەکێ دەردکەڤیتن ! دیسان چو هژمار لسەر نینن .

دوو : ناڤێ وێ (رەوشەن) ، ناڤەکێ کوردییە ، پیروورە ، بێ گومان ژپارێزگەکا (محافظە) کوردیژی دەردکەڤیتن ، یاسەیر ئەوە باراپتر ژگوتار و پەرێن وێ عەرەبینە ، ژهژمار (٢٩) پەڕان ، (١٨) پەرعەرەبینەو (١١) کوردی ، راستە بلا بکوردی و عەرەبی بیتن ، بەلێ نەبڤی رەنگی !

سێ : ژبەر کو پتر عەرەبی یە ، وەکی مە گوتی ، دڤیا ناڤێ وێ وەرگێڕا باعەرەبێ ، ئانکو بکوردی و عەرەبی نڤیسیبا . دیارە نڤیسەڤانێن وێ نەزانییە کانێ رەوشەن بعەرەبی چییە ، ڤێجان هێلایە . (رەوشەن) یان (روشەن) ئاخفتنەکا فارسی و کوردییە ، مانا (روهن) ددەتن بکوردی و (مضیء . متلألأ) بعەرەبی ، دیسان (روشنایی) واتە (روناهی ــ روناکی) مانا (موء . نور) یاعەرەبی ددەتن ، بوڤان پەیڤا بەرێ خویدە (فەرهەنگی مەهاباد ، فەرهەنگی مەردوخ بکوردی ، فەرهەنگ طلائی بفارسی) .

چار : پشکا عەرەبی دێ هێلین بو نڤیسەڤانەکێ دی ، خو پاڤێتە قادا نڤیسینێ ڤەکولینەك و بێژنگ کرنەکا چاك ێ بکەت . ڤێجان وەرندا ئەم بچینە پشکا کوردی ، گوتار هوین بخوینین :

١ ــ گوتارا (ماموستایێ تەمبەل) ب:٣٦ــ٣٩ گوتارەکا هندی بێژی سادەو سەرڤەسەرڤەیە ، تێدا هاتییە (مەعاشێ ماموستایێ تەمبەل وەکی یێ شول کەرە ...) ! یان (ماموستایێ تەمبل ترانێن خو ب ماموستاێن نوی دکەت ...) ! بێ گومان ئەڤە ئاخفتنێن چایخانانە ، نە بێن بەلاڤکرنێ نە ، چونکی گەلەك دساکارن و (بەدیهی)

٢ ــ گوتارا (پەروەرده کردنی نەوەی گەل) ب : ٤٠ــ٤٢ بزمانێ کرمانجیا خوارێ هاتیە نڤیسین ، دیارە (رێڤەبەرێ پەروەردێ) یان دەستەکا نڤیسەڤانان یانڤیسی ناڤ لسەر نینە ! گوتارەکا بەرکەتی یە ، دڤیا گوتارا هژمارێ یا (کلمة العدد) بەریکا گوتارێن کوردی هاتبا دانان ، دیسان هاتبا وەرگێڕان بو عەرەبی لبەریکا یێن عەرەبی .

٣ ــ گوتارا (نەوروز)ب : ٤٣ــ٤٥

نڤیسەڤانی ئەڤ جەژنەبەس بو کوردا یادانای ، راستنینە ، جەژنا هەمی نەتەوەێن ئارییە ، مینا (ئیرانیان) بو نمونە . زێدەنڤیسییە چیڤانوکا زەماکو ماری و کاوەی .. دفولکلورا چیروکێن کوردیدا هاتیە .

یاراست مێژوڤانێن کورد ژ (شەهناما) هوزانڤانێ فارسی (فردەوسی) وەرگرتی یە ، واتە شەهنامە کەڤنترین سەرەکانیا وێیە ، نەخاسم ئەگەر بچاڤەکێ ازنستی تەماشاکەین ، چیڤانوکەکا دویرە ژراستیێ من نەگوتی یە نینە ! بەلێ دڤیا نڤیسەڤانی هندەك گوتنێن مێژوڤانێن دی ژی دانابانە بەرچاڤا بوفی بابەتی ، وەکی نەوروز یاهاتی بشتی سوتنا بازێرێ نەینەڤا (نوی ئاڤا) سالا ٦١٢ پ.ز ، بدەستێن (میدیێن) کوردو تولڤەکرنا وان ژئاشوریا ئەوێن (میدیا) خراپکری لسەر دەمێ (کی قوباد) ی ، وگاڤا گوڕیا ئاگری بلندبوی هەمیان ئاگر لسەر چیا هەلکرن ژکەیفادا ، چونکی تولا وان هاتەستاندن . یان نەوروز ئێکەمین روژا بهارێیە ــ ٢١ ئادار ــ سرو سەقەم و بەفرو بارانێن زڤستانێ نەمان ئانکو کورد رزگاربون ژمرنێ سالەکا نوی یا ژیانا وان دەست پێکر ، ژبەرهندێ شادی و کەیفا خو دیارکەن بڤێ روژێ . ئاشکەرایە ئەڤ گوتنە گەلەك (واقعی) ترن ژ چیڤانوکا ماران ..!

٤ ــ گوتارا لسەر هوزانڤان (مەسعود کتانی) ب : ٤٥ــ٥١ گوتارەکا بەرکەتی یە ، نڤیسەڤانی ڤەکولینەکا گرنگ و قەشەنگ دهوزانێن وێدا کرییە ، بەلێ هوزانەکا خودانێ گوتارێ بخو لبەریکا وێ هاتیە ، گەلەکا ئالوزو نزمە ، خوزی نەنڤیسیبا چێتربو . وێنەی کتانی ژگوتارێ کێمە ، ناڤێ چو سەرەکانیان (مصادر) نەهاتیە برن .

٥ ــ گوتارا (کورتە چیروك) ب : ٥٢ــ٥٤

ئەڤە هەر چیروك نینە ! بەلکی چیڤانوکە ، یاهاتیە وەرگرتن ژفولکلورێ کوردی ئەڤ راستییە نڤیسەڤانی نەنڤیسییە پێدڤی ناکەت بێژین جوداهیەکا حێل یاهەی دناڤ بەینا چیروك (قصە) وەکی بەرهەمەکێ هونەری و چیڤانوکێدا (حکایە .أسطورە) پاشی مینا وی نڤیسی ، (مروڤەکی دگواتنێ (س) چو گوندێ (ب) ...) ئانکو (بسین و صاتان) ! باخڤیت ، تاما چیڤانوکێ نامینیتن !

٦ ــ گوتارا (خێزانا رمانان) ب : ٥ب ــ ٥٨

گوتارەکا زانستی و پڕ سودە ، هندەك زاراڤێن (اصطلاحات) چەوت نەبن ، کێماسی دکێمن . وەکی ، لەشك زەر ، لەش رەش بو (الجنس الاصفر . الجنس الاسود) دانایە ، بەلکی پێستزەر یان رەهزەر ، رەگەززەر ، بهێزترە . کومکرنا چەند ناڤان بسورانی هاتیە مینا (سامیەکان ــ حامیەکان ــ زەردەکان ــ رەشەکان) نڤیسەڤانی دکاری بزاراڤێ مە دانیت و بێژیت (سامیان . حامیان . زەران . رەشان) ، وهەردو دراستن .

خاندەڤانێن هێژا وەنەبیت ئەڤ ڤەکولینە کێم کرن بیتن ژبەهاو گرنگیا رەشەنێ ، بەلکی بەهایا وێ بەرزترو پتر لێکەت ، لدویماهیێ ، مە هیڤیەکا قایم هەیە جارەکا دی (رەوشەن) بێتە قادا بەلاڤکرنێ بسەرکەفتی و سەربلندتر ، نڤیسەڤانێن وێ پێشڤە بچن نەکەڤن ، هەیی کوسپ و تەگەران راست بکەن دا بکارن خزمەتێ ژمللەتێ را بشینن .

چەند تێبینیەك لسەر رێزمانا کوردی

زمانێ کوردی وەکی هەمی زمانەکێ جیهانێ رێزمانا خویا هەی ، ئو هەرێ ساخە و ئەڤ رێزمانە ئێکە و ناهێتە گوران ، بەلێ دگەل وێ چەندێ لهندەك شوینا لرێزمانێ پێدڤییە ئەم لسەر راوەستین و هویر بەرێ خو بدەینێ ، هەتا نهو گەلەکێت هەین هندەك تشتا بخەلەتی تێدگەهن ئان ژی ئاگاداری هندەك تشتا نابن و دئێخنە پشت گوهێت خو ، لدویماهیێ ئەڤە دێ زیانێ گەهیننە زمانێ کوردی .

زمان هەرێ راست و دروستە بەلێ ئەوێت خەلەت دبن ئەمین ئان نڤیسەڤانن ، هندەك ژ وان خەلەتی یا ئەڤەنە :

١ ــ هەتا نهو گەلەك نیشانێت کومکرنا ناڤێ باش تێ ناگەهن و ژێك جودا ناکەن ــ لزارێ کرمانجی ــ دێ بێژن نیشانێت کومکرنێ لکرمانجی دا ئەڤەنە :

(أ ، أن ، ێن ، ێد ، ێت)

ئەم ژی بو رونکرنا ڤێ چەندێ دێ بکورتی لسەر نڤیسین دگەل ڤان هەردوو نمونا :

أ ــ

ناڤێ کەت	ناڤێ کومکری	رستە
کور	کوران ، کورا	کورا ، کوران هاری من کر
گول	گولان ، گولا	بێهنا گولا چەند خوشە
مێرگ	مێرگان ، مێرگا	من جان دیتن لناڤ مێرگا

ب ــ

١ ــ کورێن ، کورێت ، کورێد ــ مللەتی هاری من کر
٢ ــ بێهنا (گولێن ، گولێد ، گولێت) سور چەند خوشە
٣ ــ من جان دیتن لناڤ (مێرگێن ، مێرگێت ، مێرگێد) بهارێ .

ئەگەر مە بڤێت هەڤوکێت (أ ــ ب) بەر کڤە بدەین دێ بینین کو جوداییەکا مەزنا لناڤبەرا هەر دووکا دا هەی چونکو چوینا (أ) ناڤێت (کوران ، گولان ، مێرگان) مە بتنێ نیشانا (أ ــ أن) یا بکار ئینای چونکو مە پێدڤی ب (ێد ، ێت ، ێن) نینە ئو نابیت ، دڤی وەختیدا بکار بنین ژبەر هندێ کو مە لڤێرێ بتنێ ناڤێت کەت یێت کومکرین کو پێدڤی (أن) ێ بتنێ نە

بەلێ ئەگەر بێن و بەرێ خو بدەینە هەڤوکێت جوینا (ب) مە هندەك نیشانێت دی یێ بکار ئینای ، ئەڤ ئیشارەتە (ێد ــ ێن ــ ێت) لکوما هەڤوکێت ــ أ ــ بکار نە هاتبوون چونکو مە گوت :

کورێن ــ مللەتی ــ گولێن سور .

لڤێرێ هەر ناڤەك ژ ئەڤان ناڤا مە ئێخستنە پال ناڤەکێ دی ، لڤێرێ ئەڤ ئیشارەتە نەبانا بکێر نە دهاتن چونکو بە (بالڤداری کومکری) ئان کو مە بڤێت ناڤەکێ کومکری لزارێ کرمانجی بێخینە پال ناڤەکێ دی چ رامانا مە (خودانی بیت ئان بو پەسنێ بیت) دڤێت ئەڤان ئیشارەتا بکار بینین و ئەڤ ئیشارەتە دەهەڤ پشکن لناڤبەرا (نێر و مێ) و بو هەر دوو جوینا بکار دهێن وەکو دێ بێژین : (کچێن مە ، کورێن مە)

ئەڤە ئەو ئیشارەتە بوون کو بو (پالدانا ناڤێ کومکری لزارێ کرمانجی بو ناڤەکێ دی بکار دهێن) .

بەلێ بو بالڤداری کەت لزارێ کرمانجی دا دوو رەنگێت ئیشارەتا یێت هەین :

١ ــ بو ناڤێ نێر (ێ) بکار دهێت وەکو :

کورێ مللەتی ، مروڤێ باش ، قەلەمێ سەرداری ... هتد .

٢ ــ بو ناڤێ (مێ) لحالەتێ پالڤەدانی نیشانا (أ) بکار دهێت وەکو .

کچا مللەتی ، دفتەراتە ، گولا زەر .. هتد .

بکورتی :

(مە بو پالڤەداری وزارێ کرمانجی دا دوو دەنگێت هەین) :

١ ــ بو ناڤێ کومکری ئەوژی (ێن ــ ێد ــ ێت) کو دهەڤپشکن بو نێرو مێ .

٢ ــ بو ناڤێ کەت ئەو ژێ(أ) بو مێ و (ێ) بو نێری . بو کومکرنا ناڤی دازارێ کرمانجیدا مە بتنێ (أ ــ ان) یێن هەین کو جودانە دگەل (١ ، ٢) مە بەری گوتی .

لەگەڵ شەماڵ صائب دا

ئامادەکردنی: مەحمود زامدار

ئەو ڕۆژەی کە (شەماڵ)ی هونەرمەند لە خاکی پاکی ئێمەدا پەیدا بوو ، ڕۆژگارێك بو ، ئاوازو گۆرانی کوردیمان پێویستی بەتەکانێکی بەبایەخو هێزو هاندەرێکی گەورەی وەك (شەماڵ) هەبو ٠ کە شەماڵ هات ، باهوزی شۆڕشێکی مەزنی هونەریی بەخۆیەوە هێناکە ئاوازەکانی (هەرێ لەیلێو هیواو هاوارو زولەیخاو وەرەوەرەو ئازیزبەهارە) دەستیان لەمل سۆزوگۆدازو تاسەو نەوای (بەردەبەردەو دەمەکەت بێنە) ئەکرد ، خەمو جوانیو شەنگیو چرپەکانی (بۆهاتیو پێم بلێ !!) ئێواری لێوی شیرینی (بۆمنت ناوێو گیانەو دڵداروجوانینو شوانەو بلبل مژدەو بۆ تۆیەو لەیارەوەو سەراب یان) هەڵئەمژی ، بەهەموویانەوەش لەگەڵ چریکەو مارشی (ئاشتیخوازو ئێمەی ڕۆڵەو سەربازینو ٠٠٠) ڕەشەڵەکێکی شیرینی کوردەواریو سترانێکی مەزنی کوردستانیان بۆ ئەخۆڵقاندبن ٠٠٠ دنیاو ژیانو ژنو جوانیو منالو گوڵو سروشتوخەباتو کوردایەتیان لەبەرچاو ئەرازاندینەوە ٠٠٠ کە شەماڵ هات گیانی لاوكو حەیرانو سیاچەمانەو هۆرەو سۆزو ئایئایو سەحەرو قەتارو خاوکەرو ئەللاوەیسیو سەراپای گۆرانی روح بۆژێنەری مەقامو بەستەو ئاوازەکانی فۆلکلۆری کوردیمان تێکەلاوی دەنگو سەدای زورناو دوزەلەو بلوێرو شمشاڵو سازو تەمبورو دەهۆڵ ئەبو ، بەدوای مرۆڤی کوردیان شاگەشکە ئەکرد !! وشەی شیرینو ئاوازی لەئەمشیرینتر سەری هەڵدایەوە ، تا شەماڵی کرد بە قوتابخانەیەکی سەرکەوتویوا کە لە پۆلەکانیدا ژورەهای زۆری لەهونەرمەندە لاوەکانمان پێگەیاندو مۆرکو روخسارو ناوەرۆکێکی کوردی ئازیزی بەبەراکردن ٠٠ بەلام ئەوانەی لەدەرسەکانی ئەم قوتابخانەیە نەگەیشتن ، سەرەرای ئەوەی کە خۆیان بەهەناسەساردیو ملکەچیمانەوە ، زیانێکی زۆریشیان لە (کوردایەتی ئاواز)ی کوردیمانداو بۆماوەی پتر لە دەساڵێکیش بونە مایەی تێکدانو ڕەنجاندنی (زەوقی کوردەواری)و میللیمانو دەنگی بەجۆشی دەیەها (دەرویش عبداللە) لەناو قاووقیژو چەقچەقەو هەرای نارەسەندا قرکراو خنکێنرا !٠

ئەوڕۆژەی کە بەخەمناکیەوە شەماڵی هونەرمەند ، وڵاتی بەجێهێشتو بەرەو هەندەرانی بۆ خوێندنو خۆئامادەکردنێکی تێروتەسەل کەوتەرێ ، هێشتا بەتەواوی ئامانجو مەبەستی قوتابخانەکەی نەگەیبوەقۆناغی چاوەنۆرکراوی پەیامی پیرۆزی هونەری کوردی ، بۆیە زۆرەماشتی وا رویدا کە زۆر دەنگەو زۆریش سەیرە ئێرەدا لێی بدوێین ٠٠ هەر چۆنێ بێت شەماڵ دوبارە گەڕایەوە ، ئەوەبو هەزاران مقۆمقۆو پرسیارو وەلام وبەرپەرچدانەوەقسەڵۆکو سەروسۆاخی جۆراو جۆر خۆی لە دەوروبەری ئەم هونەرمەندە ئاڵاند ٠٠ هەندێ وتیان (شەماڵ وشكبوەو هیچی لەبارا نەماوە) هەندێکی کە وتیان (هەزار مخابن بۆشەماڵی کۆن) هەندێکی تریشیان بەرپەچی زۆرەهاشتی ئەدایەوە بە (حەقو ناحەق) چەشنەها پرسیار ئا قوت کردەوە ! ئەوەی دوایینشان بەسەر نجدانو تێرامانەوە سەیری مەسەلەی گەڕانەوەی شەماڵو چوستو چالاکی وداهێنان ودەسپێشکەری شەماڵیان ئەکرد ٠

تەمەنی (٤١) ساڵەی شەماڵ سەرگوزشتەیەکی کوشندەو چروکێکی بەهاداری بەربەرەکانێو هونەری کوردیە ٠ هەر لەمناڵیەوە کە خووی داوەتە هونەرو پابەندی گۆرانیوتنو ئاوازی بەسۆزبوە ، تائەوساڵانەی کە بەشداری لەتیپەکانی سرودی قوتابخانەکاندا ئەکرد ، چ لە ساڵی ١٩٤٦داو لەشاری بەغدادا کە ملی داوەتە خوێندنی مۆسیقاو چوەتە ئامۆژگەی هونەرە جوانەکانەوە ، هەتاساڵی ١٩٥٥ ـ ١٩٥٦ کۆلێجی ئەدەبیاتی تەواو کردەوباوەرنامەی (بەکەلوریوس)ی لەزانستی مێژودا وەرگرتوە ، تاگەیبوەتە ئەو رادەیەی بۆ گۆزەرانی ژیانی خۆی زۆرجار (عود)ەکەی بفرۆشیو تەنگو چەڵەمەکانی خوێندنو قوتابخانەوهونەروەریانەی خۆی پێ تەفت بکات ، هەر لەوساوە تادوێنێی دوروڵاتیو وەرگرتنی باوەرنامەی (ماجستیر)ی لەزانستگای (ئینندیانا)ی ئەمەریکی لە ئەدەبیاتو مێژووەمۆسیقادا ، تا ئەم ساتەی کەدڵی بۆ کردینەتەوەو دەرگای گەلێ رازوگلەییو بیروڕای جۆربەجۆری بۆ والاکردوینەتەوەخۆ ئەگەر شەماڵ (کورد) نەبوایە ـ خوانەخواستە ـ ئەوائەمرۆ ئەو شەماڵە نەئەبو ، ئاوایش هەڵنەئەسەنگێندراو بەمچەشنەی ئەمرۆیشیسەودای لەگەڵ نەئەکرا ٠٠٠ بەلام چش ئەبێ هەر مرۆڤێکی بلیمەت ، خەرجوباجی بلیمەتیەکەی بداتەوە ، خۆ ئەگەر شەماڵ

شەماڵ نەبوایە ، ئەم خەڵکو خوایە ئاوا متووی نەئەبونو ئاوایش حسابیان بۆ نەئەگرتەوە !

لەدانیشتنێکی کوردانەی ـ چەند سەعاتی ـ لەگەڵ شەماڵدا ، کە بەلای منەوە تەنیا (دوو دەقیقە) بو ، ویستمان چەند پرسیارێکی وایلێ بکەین کە لە شێوازە تەقلیدیەکە دەرچێتو لایەنە شاردراوەکانی شەماڵمان بۆ بدرکێنێ ، کەچی لەبەر هەندێ شتی تایبەتیو گشتی ـ جێی داخە ـ هەردو لامان وامان بەباشزانی ، بەناچاری تەنیا باس لەو شتانە بکەین کەپەیوەندی بەهەندێ پرسیاریواهەیە کە ئەمرۆکە دۆستو لایەنگرانی شەماڵو شەیدایانی هونەری کوردیمان مەبەستیانە ، کەچی دەیەها قسەوباسو خواسیو بیرەوەریو وردەشتی هونەریو بیروراو سەرنجو لێکۆڵینەوەمان خستە دەرفەتێکی گونجاوترو لەبارتر !! هەر چۆنی بێ ، هیوادارین وەلامی هەندێ لەپرسیارەکانی تێداهەبێت !٠

پ ـ مامۆستا ٠٠ یەکەم گۆرانیت ؟

و ـ ئەو گۆرانیەیە کە تیپی سرودی ئێزگەی کوردی ولەساڵی (١٩٤٨)دا وتومە ، کە شیعرەکەی اهی (پیرەمێرد)ی نەمرە (موژدەبێ ساڵ گەڕایەوە) !

پ ـ ئەی مەسەلەی خوێندنی تاەزتان ؟

و ـ باوەرنامەی ماجستێرم لە ئەدەبیاتو مێژوو مۆسیقادا وەرگرتوە ، ئەمەو سەرەرای تەواوکردنی هەمو پێداویستو داخوازیەکانی (دوکتۆرا) کە شەش مانگم مابو تەواوی بکەم کەچی لەبەر ئەو داواگەرمەی کە زانستگای سلێمانی لێی کردم ناچاربوم بگەرێمەوە وڵاتو بۆماوەیەك رایگرمو زۆرشت بخەمە پشت گوێوە !

پ ـ ٠٠٠ ئەی خۆشترین گۆرانی خۆت چیەو لەبەرچی ؟

و ـ هیچ گۆرانیەکی دەس نیشان کراوم نیە ، بەلام ئەتوانم بلێم کە لەنێوان (بۆهاتیو پێم بلێ) دایە ، بۆ ٠٠؟ ئەم پرسیارە دوای دوساڵی تر وەلامی ئەدەمەوە !؟

پ ـ خواستی خۆتە ٠٠ ئەی کەواتە پرۆژەکانی ئەم دواییەت لەئێزگەو تەلەفزیوندا گەیبوەتە کوێ ؟

و ـ جارێ ئەمەوێ لەپێشدا زۆر سوپاسی کاربەدەستانی دامودەزگای ئێزگەو تەلەفزیونو سینەما بکەم ـ لەسەرویانەوە مامۆستا (محمد سعیدالصحاف) کە زۆر دڵسۆزانە دەستی یارمەتیان بۆ درێژکردینو زۆرەها گیروگرفتیان بۆ بەخت کردین ، لەو پرۆژانەی زۆر بۆ جێ بەجێ کردنی بەتەنگەوە بوین لەمانەش :

(پرۆژەی بوژاندنەوەو تۆمارکردنی گۆرانیە فۆلکلۆرەکانمان) بۆ تەلەفزیون ، کە زۆر ئومێدەوارم لەرێگەی سینەما وەش بەشێوەی تابلۆهات تۆمار بکرێ ، کە کوروکچی تێدا بەشداربوە ، لەپێناو بوژاندنەوەو پیشاندانی روی گەشو پرشنگداری گۆرانیو سامانی هونەری میللیمان ، هەروا بۆ سودوەرگرتنی هونەرمەندانی لێهاتوی کورد لەم سەرچاوە رەسەنو دڵگیرو جوانو پرپیتوپیزە ٠٠ هەروا دامانناوە بە زوترین کات سنۆرێو یەکی وەختی دامەزرێنین ، کە خەرجوباجو مەسرەفەکەی

بڕوانە ل ٧

گەشتێك بە ئاوازو گۆرانیی فۆلکلۆریماندا

حەیدەر نانەکەلی

لەگوڵزاری ئاوازو گۆرانیی فۆلکلۆریماندا ، (لایلایێ)ی دایکان شاگوڵێ نەشئەبەخشو ئەستێرەی پرشەنگداری ئاسمانی فۆلکلۆرە ٠ تاقەشوێنێکی بە جەرگو شیرینانەی بۆخۆی هەڵبژاردووە لە دڵی هەموانو لەجیهانێکی تایبەتیدا دەژیو دەخولێتەوە ٠ لەتافێکی وا کە خۆی دەخاتە ناو دەریایەکی لاوانەوەی پڕلەزامو دەردەوە ، یادگاری غەمو پەژارەی ڕۆژانی ماتەمینی ڕابووردوو بەبا دەکاتەوە ، تابلۆی هیواو ئاواتی داهاتوو دەنەخشێنێ لە چوارچیوەی جگەرێکی پۆڵایینی ئازایانەو نەبەردانەدا٠

(لایەلایە)ی دایکە رابووارددوەو شەوەهای شەو ئێشك گرەکانی بەر لانکو ، خەوی لەچاوان حەرام کردووەو بەرامبەر بە کۆرپەیەکی بروژاوەتەوە ئینجا لایەلایەو بێباوكو هەتیودا ، بەرامبەر گۆرانی ئاوازێکی نەرمو نیانو بە مەشخەڵێ ئاگری سووكوبەسۆزی بە کۆرپەو دەروونێکی غەریبی وبێکەسی لانکۆرەو دەسرازەو کولڵەو دایکێکی جگەرسوتاوی بلووردا هەڵووتووە :

لێ قەوماو ، دەبێ بەکام هەستی زۆر خرپەداری پڕلەسۆزەوە لەدەریای هەستو نەستی سۆزێکی کڕ تێبەربوو، بپرژێتە سەرزاری ئاوازێکی ناکامیو سامناکانەی بە جۆشو خرۆش ؟ لەگەڵ هەر دڵۆپە فرمێسکێكو لارە ولاوانەوەیەك هەزارویەك سروشی بروسکاوی لافاوی بەتاوی ئەندیشەو خەیاڵ هەڵبستێنێ ؟ تاڵەشەوی دووروادرێژی بەفروبارانی زستانا پێڵوی چاوانی ، پڕ لە گریانی دانەپۆشێ ، بەرامبەر بە کۆرپە جوانو خنجیلانەکەیاو پارچە جگەرشیرینەکەی ، تابەوپەڕی تاسەو ئارەزووەوە بکەوێتە شەوگاری رەشوبوونی ئەشکەنجەو ئازاری ، دڵی بیماری ، چاوی دیداری ، پڕلەزاری ، دەردیهەژاری ٠

(لایلایە)یەك کە وەکو مەرهەمی سەربرینان سارێژی زامی تەنیایی بکات ، جەستەی کۆرپەیەکی بێپەروای بێ خەمو خەیاڵ زۆر ووردیلەو هێمنانەو لەسەرخۆ ، خاوبکاتەوەو بیکا بەکۆتری ئاشتیو ئازادیو قیبلەگای شادی ، لەبەهاری جیهانێکی تەنیایی خەوێکی شیرینو گراندا هەڵنیشێ٠ بفرێ ٠

بەڵێ دایکی کوردیش تەمەنی زۆری لەگەڵ (لایلایێ)دا

لایلایێ ڕۆژە لایلایێ(١) ، ئەمن هەندی دەکەمو دەکەم ، بەرخۆکەی من خەوی نایێ ، رەبی بەدووربی لەدەردو بەرایی دنیایێ لایلایێ ٠

ئەمن بانگەکەمە خوای گەورە ئەرێم لەبەر عەزرەتی غەوسی مار لەبەغدایێ ڕۆژەکەی من بنوی ، خەوی خێرێت بی ٠٠٠ لایلایێ ٠٠٠ لایلایێ ڕۆژە لایلایێ ، لانکەکێت لۆ دروست دەکەم لەداری کفری نیوکەوەی لەقەنەفرێ ، لەخاسەڕەنگی ، دەرشێنم ٠ بەگەرداخەنێ تاوێەی گیابەندێ ، دەرشێنم بەگوراوێ ، شەوێ لەحەفت بارانیوە شەوێ ، بەرخێ من دەناودا بکا شیرنەخەوێ ، خوام بە قوربانی هەموو وەسنایانکا داخوا ئەو لانکەی لۆ بەرخێمن دروست کردیە ٠٠٠ دەلایلایێ سەبری درێ من لەدنیایێ ، هاناو هاوار بەخوایێ ، دووەم لەبەر غەوسی بەغدایێ ئەمن دەکەم دوعایەکا عەزیم بەرخێ من دووربی لەدەردێ لە بەرایێ لەقەزایێ دنیایێ ٠

عەزیزی درێ داکا تەی غەریب لایلایێ ٠٠٠ ئەمن لانکێ کوڕێ خۆ ئەژینم سەبری درێ داکا غەریب نایێ ، چەند شەوێ ئەکەمو ئەکرینم خەو لەچاوی درێ داکا غەریب نایێ ٠ لایلایێ کۆرپەجوانەکەم

لایلایێ ، لانکێ کۆرپە جوانی خۆم دەبەمە سێبەری بانی ، بەسەری دادەم پەشتەماڵێ لەگەڵ چارشەوەکی شارستانی ڕۆژە دارێ لانکێ لەدارێ گوڵی دانێم لەبەر شەوبایێ شەوێ ئەوجا سەربەخۆ هێدی هێدی بهەژێ ، دەلایلایێ ، دارێ لانکێم لەدارێ مژمژێ وەستا بینم لەکاولە حەلەبی شاگردی اۆ بینم لەکاولە موسلێ ، ڕۆژە لایلایێ چاوێ وەستای کۆرەبێ کەمێ لانکێ کۆرپەلەی من گەلەبلندە شەوێ لەبارێ نیوەشەوێ مەمکی ناگاتە سەرلێوو زاری کوڕێ بوارەکم گەیشتێ لەمالان هێوە رەشە رێحانم چاند سۆرەگوڵ هەستانە پێوەگەلە حەیفو مخابن لۆدنیایی ئەو ژنانێ دەست بەخەنەو بەبازنە ، گسەلە حەیفمدەکوژی شەوێ لەحەفت باری نیوەی شەوێ دەستیان شل دەبی بەکەمەری لانکێ ٠

(١) بەشێك لەم (لایلایێ)یە لەدەستنووسێکی مامۆستا (هومەرشێخە للادەشتەکی) وەرگیراوە ٠

● زاواڕە ●

ـ ئەردەڵان ـ

لە کوردەواریدا ئافرەت لە کۆنەوە وەکو کەرەسەیێکی بازرگانی ساتو سەوای پێوە کراوە ، بە درێژایی ساڵ شان بەشانی پیاوان لە کێلگەو باخو دەشت ودەرا ئیشیان پێ ئەکردنو ئەرکی بەرێوە بردنی ئیشو کاری ماڵەوەشیان ئەخستنە ئەستۆ ٠٠

ئافرەتی کورد سەبارەت بەو دۆخەی تیا ژیاوە لەبەر چەوساوەییو ئەرك پێ سپاردن زۆر بلیمەتو ئازاو ئێ هاتوو بون ٠

لە سەرەتای داهاتنی پیشەسازیە دەستیەکان دا ئافرەت هەوڵێکی زۆری داوەو ئەرکی پیشەسازی زیاتر لە پیاوان گرتۆتە ئەستۆی خۆی کە ئیستەش گەلێك شوێنەواریان لەناو لادێکانی کوردستانا هەرماوە ، وەکو :ـ رستن ، تەنین ، چنین ، دوخکاری ، دروست کردنی بەڕەو جاجم ، مەوج ، پۆپەشمین ، قالی ، درووماں ، چیخ ، شاڵ کردن ٠٠٠ هتد ٠ کە ئیستەش ئەمانە ئیشی تایبەتی ئافرەتن ٠

ئافرەتی کوردەواری زۆر کڵۆل بووە(١) لەگەڵ ئەم چالاکیو بەرهەم هێنانەدا بە چەند جۆر بازرگانیان پێوە کراوە وەکو :ـ کچ بە شوودان بەشیربایی ، یا ژن بە ژن ، کە ئەویش لەگەڵ کچێکی ترا ئەیان کردن بە بارمتەی یەکترو ئەیان گۆڕینەوە ٠٠ گەلێك جاریش لە بارمتەی کچێکی شۆخترا کچێكو هەندێك پارە یا پارچەیەك چەکیان زیاد وەر ئەگرتەوە ٠

جۆرێکی تر لە کچ بە شوودانو فرۆشتن پێی ئەووترێ (زاواڕە) کە ئەمەیان بازرگانیەکی نهێنیو شتوە نهێنییانەیە کە ئەم جۆرەیان دوو ڕوی هەیە کە هەردوکیان

بڕوانە ل ٧

هاوڕێیەکی تازەم لە شەمەندەفەرێکدا

برهان قانع

شەمەندەفەرەکەمان گەی نوختەی تەفتیشو وەستا لاوێکی کەڵەگەتی گەنم رەست سەر کەوتە سەرو هەگبەیەکی سەفەری بە دەستەوە بوو ٠٠ نەختێك بەم لاو ئەولای خۆیا روانیو ئینجا هاتە تەنیشتمەوە لەسەر کورسیەك لای دەستە راستمەوە دانیشت ٠

شەمەندەفەرەکەمان کەوتە رێ بەشێك لە شەوگارمان بڕی ٠٠ لاوەکە زۆر سەرنجی ئەدامو منیش حەزم ئەکرد قسەی لەگەڵ بکەم بۆیە سەرەتای یەکتر دووانم بەم جۆرە کردەوە ٠٠

ـ ئەتوانم پاشماوەی ئەمشەو بە گوفتوگۆ کردن لەگەڵ بەرێزتان بەرمە سەر ٠

ـ ئەم یەکتر ناسینەم زۆر پێ خۆشە ٠

ـ ناوم ئازادە ، خەڵکی کوردستانی عیراقم ، تەمەنم (٣٢) ساڵە بە ئیشو کاری بازرگانیەوە خەریکم ٠

ـ ناووم محمدی کیانی یە ، خەڵکی ناوچەی شارستانی تەورێزم لە ئیران ، تەمەنم ٣٠ ساڵە ، بە دزی دەوڵەتەوە لە بیرلینی رۆژ هەلات ئەخوێنم ٠

(کە ئەمەی وت بیرم کەوتەوە هاوڕێ یەکەم خەڵکی تەورێز بوو ، خوێندکار بوو لە ئەوروپا ئەی خوێند ، گەڕایەوە بۆ ئیران ٠٠)

ـ ئەتوانم پرسیارێکی بچوکت لێ بکەم ٠

ـ فەرمو

ـ هاوڕێ یەکم خوێندکار بو ، ئەسڵەن خەڵکی تەورێز بوو لە ئەوروپا ئەی خۆند ٠

ـ ناوی چی بو

ـ پاك نژاد ٠٠

(لە ناکاو موچڕکەیەك بەلەشیا هاتو ماوەی نیو سەعات بێ دەنگ بوو ٠٠ هاتەوە سەر خۆ ٠٠)

ـ پاك نژاد ؟

ـ بەڵێ پاك نژاد

ـ لە کەیەوە هەواڵی نازانیت ؟

ـ دوا قاقەزی لە ـ ٢٥ ـی مانگی رەزبەری رابووردوا بۆ ناردووم ٠٠

(ناو چاوی گرژ بوو وەکو ئازارێکی سەخت کاریگەر لە لەشیا هاتو چۆ بکات ٠٠)

ـ خەریکم بڵێم پەشیمانم لەو پرسیارەی کردم

ـ پاك نژاد چۆن دەناسی ؟

ـ بە هۆی هاوڕێیەکی ترەوە کە ناوی اسماعیلی محمدیان بوو ٠

(دیسانەوە ناوچاوی گرژ کردو ٠٠)

ـ یەکێك خەڵکی وڵاتی ئیران نەبێت بە دەگمەن دەی دەکەوێ ئەم ناوانە بناسێ ٠٠ حەز دەکەم بپرسم ئەمانە چۆن دەناسیت ٠٠؟

ـ رۆژگارێك پێکەوە بوین

ـ تۆیش خوێندکار بویت ؟

ـ نەخێر ٠٠

ـ ئەی چۆن دەیان ناسیت؟

ـ وەکو وتم ٠٠ من بە ئیشو کاری بازرگانیەوە خەریکم ، پێرارەکە چەند شەوێك لە میوانخانەیەك لە شام پێکەوە بوین ، دوای ئەوەش بە چەند مانگێك لەو شەمەندەفەرەی لە تورکیاوە ئەچێ بۆ میونیخ هەفتەیەك پێکەوە بوین ٠

ـ هیچ یادگارێکی لە لات بە جێ نەهێشتووە ؟

ـ وێنەی خۆیو هاوڕێکی کە ناوی ئەسعەدی موخەیەری یە ٠

(ئینجا بەتەواوی گرژ بوو وەکو ژان بدا لە دڵی بێ ئاگاو لەپەروو لە سەر کورسیەکە کەوت ٠٠ ها ئێستا بمرێ

ها ساتێکی تر ٠٠

لە دڵی خۆما هەر ئەوەم ئێکێ ئەدایەوە ئاخۆ چ بێت وا ئەم لاوە بورایەوە ٠٠ تۆ بڵێی بمرێ ٠٠!

ئێ پرسراوی فارگۆنەکەم بانگ کردو مەسەلەکەم تێ گەیاند ٠٠ دەسبەجێ بردیان بۆ ژوری نەخۆشخانەو دوو دکتوری تایبەتی ئێی کۆبووەوە ، هەرچەند هەوڵم دا نەیان هێشت من لەلای بم ٠٠ هاتمەوە شوێنەکەی خۆمو دۆش دامام ٠٠ ئەو شەوە نەخەوتم ، سبەینی لە نیوەرۆدا گەیشتینە دوو ڕیانییەك شەمەندەفەرەکەمان وەستا کە ڕێگاکەی بۆ ببڕن٠٠ منیش دڵم ژانی ئەکرد ، لەناکاو لاوەکە خۆی کرد بە ژورا) ٠

ـ لێم ببورە ئەترسم پاشماوەی شەوەکەت بە ناخۆشی بردبێتە سەر ٠

ـ بە هاتنەوەی تۆ هیچ ئازارێکم نەما ٠

ـ سوپاست ئەکەم ٠٠ جێگاکەم هەروەکو خۆی ماوەتەوە ؟

ـ بەڵێ من شەپقەکەی خۆمم تیا داناوە ٠

(بە پێکەنینەوە دەستی کردە ملمو ئینجا لە جێگاکەی

بڕوانە ل ٧

Institut kurde de Paris

پاشماوەی : لەگــەڵ شــەماڵ صائیبدا ..

(بەرژەوەندی گشتی ئێزگەو تەلەفزیۆنو سینەما) ئەی گرێتە ئەستۆی خۆی . ســەرەرای ئەوەش هەوڵی دامــەزراندنی تیپێك ئەدەین لە (گوروکچ) کە مەرکەزەکەی سلیمانی ئەبێت بەپێی نەخشەیەکی رێك کــە لەلایەن لیژنەیەکەوە لە هونەرمەندانی هەڵکەوتوی مۆســیقاو فۆلکلۆرو شیعرو هەڵپەرکێوە ئەخرێتە کار . ئەوەی راستی بێ ئەم کارە گرنگە ، پرۆژەیــەکی یەکجــار زلو تەجرەبەو تاقیمانەیــەکی هەرەگــەورەی هونەری کوردیمانە ، کـــە بەتەواوی شــەیدای بویــمو خەووخۆراکی لێ زویر کردوم ، چونکە ئەرکی خستنەکــان وجێبەجێ کردنی راستەوخــۆ کەوتۆتە سەرشــانی من وبوە مایــەی (ئا) یا (نا)ی پاشەرۆژی من لـــە مەیدانە فراوانەکانی هونەردا ، ئەزانی بۆ ؟ چونکە من بە گەورەترین مەسەلەیەکی نەتەوایـــەتی وهونەری ئەدەمە قەڵەمو هیـچ ناوناتورەی تاکەکەسیوشەخسی خۆمانی تێدانیــــە . بەڵام گەورەترین گیروگرفتو شــملێ شەرێك کە بێتە سەرەرێ ئــەم پرۆژە بەقیمەتە ، تەنیا هــەر کۆنەدەردەکەیە ،دەردی نەبونی کادیری (ئافرەت) بەڵـــێ (ئافرەت ، ئافرەت ، ئافرەت) .. سەد خۆزیا هەوڵورەنجێکی بێشومار بدرایە بۆ چارەسـاز کردنی ئەم مەسەلەیە چ لەلایەن میریەوە ، چ لەلایەن دڵسۆزانی کوردو پیــاوانی هونـــەرو مامۆستاکانو دایكو باوكو براو ئامۆزاو خـــاڵۆزاو خوارزاو پورزای (ئافرەت) انەوە .

تا هانی ئافرەتو کچــانی هەڵکەوتو بدەنو یاریدەیان بدەن تا دەستی یانەتیمان بۆ درێژ کەن ، لەپێناو سەرخستنی ئەم پرۆژە ئینسانی ونەتەوەییە ، ئەمەوێ ئەوەشیان پێرابگەێنم کە لەلایەن کاربەدەســتانی بەرژەوەندی ئێزگەو تەلەفزیۆنو سینەماوە ، دەستورو ماوەیەکی زۆر فراوانم پێدراوە ، کە بــە ئارەزووی خواستی خۆم ، هــەر چ پارەو پولو توانــــاو پێویستیەك هەیە بۆ هـــەر ئافرەتێك کە ئێمە هــــەڵی ئەبژێرین سەرف وتەرخانی بکەم بەبێ هیچ قەیدو شەرتێك !! ئەمەوا ، بەڵام ئەو پرۆژانەی کە تا ئەمرۆ تەواوم کـــردون ، ئەمانەی خوارەوەن : جــارێ لەپێشدا زۆر حەز ئەکەم ، ئەم خەڵکە هەندێ بەحەقو لەســەر خۆو بەگیانێکی مەوزوعیــانە رەخنە لە هونەرمــەندو شۆخو وەزعی هونەرو هونەرمەند بگرن ئینجا زۆر بەهێمنیو دڵسۆزانە حوکمی خۆیان بـدەنو هەرچی ئەیلێن سەرفرازن :

١ - یەکەئیشێکی هونەریی سەرکەوتو کـــە تا ئێستاو بۆ یەکەم جار لەعیراقــا کرابێ ، دەربارەی تۆمارکردنی گۆرانی سینەمایی بو ، کە ســـەعاتو نیوێکی خایاندو تەنیــا بەدو حەفتەیش تەواومان کرد ، کـــە بەلایەنی کەمەوە ساڵێکی رەبەقی پێئەوێ بۆ تەواوکـــردنی !! جارێ ئەو کچەی کە لـــە گۆرانیەکــاندا لەگەڵ منـــا بەشداری کرد ، هەر ئەوەندەی پێکرا تەنیا پێنج گۆرانیــــە لەگەڵا تۆمار بکات ، بێئەوەی هەردولامان لەسەر مەسەلـــەی تۆمارەکە رێكبکـــەوین ، یا ئاگادار بکرێینەوە!! جگە لەوەش ئەم کچە تەنیا حەفتـــەیەك ئیجازەی پێدرابوو نەیئەتوانی لەمەش زیاتر چاوەنۆڕبێــت . سەرباری ئەوەیش پرۆژەکـــە زۆرباش لێی نەکۆڵرابــووەوەو نەخشەیەکی دیارکراوی نەبو ، بەڵکو هەرزۆر نەکاوو بەپەلەبو ... وەهیچ خۆحازرکردنێـــکی

بۆ لاپەرە -٧-

نەفسیو هونەری تێــدا نەبو - بەگشتی - . جا ئەگــەر گۆرانیەکان هەر کەمو کورتیەکو کەلێنوکەلــەبەرێکی هــەبێ ، یەکســـەر بەندە بەو وەزعو زروفو حاڵەتە تایبەتیەی کــە ئێمە وپرۆژەکەی تێدا ژیاوە ، ئەمەو جگە لەگەلێ هـــۆی وا کە دەورێکی گــەورەی لەدواخستنی تۆمارەکەدا بینی ، وەك گــــۆڕینی شوێنوکــاتو هاوێنەهەوارەکانو هـــەروا نەخـــۆش کەوتنـــی زۆربەی پسپۆرو کارگێرەکــان .. بەسە کە بڵێم : من لـــە گۆرانی (زولەیخاوهیوا) دا ، دەرەجەی گەرمابیم (٤٠) بوە !

٢ - نەخشــــەی پرۆژەی تۆمارێکی تازەم بەدەستەوەیە ، کە لە چلەی زســتانو گرێوەی بەفرو رێژنەی بارانا دەس پێ ئەکات !

٣ - هەروا نەخشەی پرۆژەی چەند تاباڵۆیــــەکی گۆرانیو هەڵپەرکێی کوردیم بەدەستەوەیە بۆ (فرقەی قومی) کە ئەندامــ ـکانی تیپەکە خۆیان بەشداری تێدادەکەنو ئەیهێننەکایــەوە !

پ - باشە مامۆســـا .. ئەڵێن بەم نزیکانە بۆ خوێندن ئەرۆی ، کەیو لەکوێ ؟

و - راستیەکەی، بیعسەکە بۆ ئینگلتەرەیە ، بـــەڵام من هەوڵەدەم بیکەم بە ئەمەریکا ، لە هەردوکیان زیاتریش حــەز ئەکەم لە (قاهیرە)دا ئــەم خوێندنە تەواوبکەم ، لەبـــەر گــەلێ هۆ ، وەك : ئەتوانم سودێکی باش لەمەجالی هونەری قاهیرە وەرگرمو جارجــارەش چەند پرۆژەیەکی هونــەری بێنمەکایەوەو بینێرم بۆ وڵات یا هەر یەکسەر خــۆم - ناوە ناوە - بێمەوە وڵاتو هــەندێ پرۆژە جێبەجێ بکەم .

پ - ئەی نەخۆشیەکــانی گۆرانی کوردیمـــان چۆن بۆ دەس نیشان ئەکــەیت ؟ چارەی چۆنە ؟

و - شێرپەنجەو نەخۆشیەکانی کەی گۆرانی کوردیمـــان زۆررونو ئاشکران : لەبـــەر ئەوەی چونکە کەرەستەی خاوی ئەم گۆرانیە لــە کوردستانایە کەچی مەرکەزی چوستوچالاکی هونەر کەوتۆتە پایتەخت ، کە بەلامەوە ئەبێ بەتەواوی و لـــە بنەڕەتەوە ئەم گیروگرفتـــە چاربکرێت ، ئەمیش :

بەکردنی شاری ســـلێمانی بەمەرکەزی هونەری کـــوردی ، چونکە هەم زانستگای لێیە ، کە سودێکی زۆری لێوەرئەگیرێ هەم هاوینەهەوارو شـــوێنی خورسکێکی ئامادەیەو لـــە هاوینە هەوارەکانی تری کوردستانیش نزیکە،خۆ ئەگەرهاتو دەزگایەکی دارامەی ئێزگــەو تەلەفزیۆنیش لـــەم شارەدا دابمەزرێنرێو بەســـێچوار (شەپۆلوقەنات) ئەوا دەهــا باشترو لەبارەترو راســـتتر ئەبێت ! هەروا گرنگیەکی زۆر بدرێت بە منالو کردنـــەوەی قوتابخانە یــا ئامۆژگایـــەکی مۆسیقا بۆ منالان لەپێنــاو خوێندنو فێربونی مۆســـیقای رۆژهەڵاتو رۆژئاوایی ، ئینجا دەس خستنی باوەرنامـــەیەکی باڵاو رۆشنبیریەکی تێرلەزانستی مۆسیقادا ، بێگومان دەس نیشان کردنێکی (مسح) فراوانیش دەربارەی منالە لێهاتوەکـــان بکرێت لە قوتابخانەکــانو بەسەرپەرشتی مامۆستاکانەوە، هیچ دودڵی تێدانیە ، بازمارەـ شیان (کەمودەگمەن) بێت ، سودو خزمەتێکی زۆر گەورەی تێدا ئەبێت ، دواجار ، بـــۆ ئەوەی چارێ ئەم نەخۆشیانە بکرێتو دوایان ببرێت ، ئەبێ هەمو هونەرمەندێکی جگـــەر قایمی کورد ، هەست بەبـــەر پرسیاری خۆی بکات ، لـــە

پێناو خولقاندنی هونـــەرێکی سەرفرازو رزگاری بــەخش ، بە تایبەتی لەم قۆناغە تەنگەبەرو ئەنگوستەچاوەی نەتەوەکەمانا !

پ - گومانی تیانیــــە .. باشەی ئەی دواهەواڵی دەردی نەخۆشیەکانی ناو هونەرمەندانی کورد ؟

و - ئەمە ئەڵێـــمو بەس ، خۆزیا ئەگەر بلوایە ، هــــەر هونەرمەندێك یا نەختــــێ شارەزایی لەدنیـــای فراوانی پێگەیاندنی هونەرمەند ببوایە ، یا هەرنا بیتوانیایە بگـــاتە وڵاتو ئینجا پاش هیـــلاك بونێکی زۆر ، زۆرچاك دەرکی بەوەوە ئەکرد ، کــە رۆژئاوا ـ یەکـــان چۆن هونەرمەنـد پێ ئەگەیەننو چۆنیشی هــەڵئەـ سەنگێننو خۆیشی چۆن خۆی ناسیوەو پتر بەدوای خۆناسینی خۆیدا شەیدایە ، خۆ ئەگــــەر بێتو کۆمەڵەیــەکی وەختییش بوایە - تەنیا بۆ هونەرمەندانی گەنجو بەتواناو بلیمەت - تــا بەهەمو لایەك هەوڵی سەرخستنی ئەو ئامانجە پیرۆزەمان بدایە ، کە پەیامی پیرۆزی هونـــەری کوردیمان مەبەستیەتی ، گەلێ لەکولکوموی ئەم نەخۆشیانە چارەسەر ئەکرا !

پ - ئەمەوا .. ئەی کامە گۆرانیبێژی کوردیو جیهانیت بە دڵە ، بۆ ؟

و - کاکی خۆم .. هونەر وەك گوڵزارێکی رازاوە بێوایە گوڵەکان بەیەکــەوە جوانن وکامیان لەئەوەی تریان دابـڕ ناکرێت !

پ - ئەمەیش وا .. ئەی مەسەلەی گەشەپێکردنی گۆرانی فۆلکلۆریمان چۆنی لێحاڵیتو بەچ رێبازێك هەڵیئەسەنگێنی ؟

و - بەلامەوە ، ئەم گیرو گرفتە ناسکترینو بەهادارترین مەسەلەیە ، کە پێداویستــی بەلێدوانو موناقەشەیەکی تێـر هەبێت ، چونکە ئەمانـــەتی میللەتێکی بەجەرگو دواکەوتەو بێدەرەتانە ، جارێ مادامــەکی ئێمە ئەمرۆ لەقۆناغی کۆکردنەوەداین ، ئەبێ گۆرانیەکــان لەدەقی خۆیان بمێننــەوەو وەك خۆیان تۆماربکرێنو هیـــچ دەسکاریەکی نارەسەنو نارەوا و کاڵوکرچی تێدانەکرێت، هەروا لەبەر ئەوەی (أداء - ووتن) دەورێکـــی کاریگـــەرو دیاری هەیە ، ئەبێ بایەخێکی زۆرزۆری پێبدرێ !

پ - زۆر ئاشکراو راستـــە .. باشە ئەی چۆن بیر لــــەم ووشانە ئەکەیتەوە ؟

هاوین ! :
(گەرمایی ، هەر بەم بونەیە لەهاوینا زستانو لەزستــانا هاوینم بیرئەکەوێتەوە ، بۆ ، نازانم ؟) !

بووك ! :
(نازناوێکە پاش ماوەیەکی زۆر کەم نامێنێ) !

کوردستان ! :
(جوانترینو شەیەکە لــە فەرهەنگا) !

سید علی اصغر ! :
(جێگەی شانازیمانە ، چونکە (أداء) ووتنی زۆرراســتو رەوان بوو !)

شیعر ! :
(دەنکێکە لـــەو ملوانکە ئاڵووالایـــەی ژیانو سروشت کە بەملی مرۆڤی رەنجکێشــەوە ئەکرێت) !

کوردایەتی ! :
(رێبازی هەمو مرۆڤێـــکی کوردی ئەم سەردەمەیە) !

دڵداری ! :
(رازونهێنی بونومـــاو ژیانە ! بەڵام نەك وەك ئێمـــە مانان تێی ئەگەین .. لە ناو ئێمــــەدا زۆر تەمەنکورتو دەگمـــەنە وەك دەگمەنی (رۆژگیران)و (مانگگیران) دڵداری سەرچاوەی هـــەمو هێزوپێزو داهێنانو بلیمەتیو جوانیەکە) !

ڕۆما ! :
(بەداخەوە ، هەر لەنیــو سەعاتێك لە (فرۆکەخانــە) کەیدا ماومەتەوە ، سەیر ئەوەیە لەو کاتەدا قەشەیەکی گــەنجی ریشپان ، باسی دڵداریوجوانی بە گوێچکەما ئەچرپاند) !

بێدەنگی خۆت ! :
(بەزۆری ئەوەیە خەڵــك تێم ناگات) !

ئارەزوی ترت ! :
(یاری کردن لەگــەڵ منالی ساوادا) !

وردەنیازت ! :
(خۆزیا پێش مردنم ببوام بە (باوك)و پێشـــکەوتنی هونەری کوردیم بەم دوچاوانەم بدیایە) !

پ - ..... ! ئەڵێن هەندێ لەگۆرانیەکــانت بەزمانانی تریش ئەوترێ ؟

و - بەڵێ .. بەردەبەردە بەدەنگی (هیامیونس)وەرەوەرە بە دەنگی (صباح فخــــری) کراوە بە عەرەبی ، هـــەروا هەرێلەیلێ بەزمانی (فارسی) بیستومە ئەڵێـــن بەزمانـی (چین)یش هـــەرێ لــەیلێ ئەوترێ !

پ - ئەی بری لـــەژیانی رۆژانەی دوروڵاتیو غەریبـــی خۆتمان بۆ باس ناکەیت ؟

و بەراستی، تاقەیەك شتم بیرناچێتەوە ، ئەمیش کــە دۆستو ئاشناو برادەرەکانم بە (شێت) یان لەقەڵەم دابوم چونکە ئێواران لەزەردەپەرا کە سەرئەکەوتمە سەربانی خانوەـ کەم لە (واشنتۆن)دا ، بۆ خوێندنو موتالاکردن ، بیرم لە کوردی لانەوازو کوردستــانی شیرینو بێکەس ئەکـــردەوە ، بیرم لـــە خوێنو زامو ژانو سەربەرزی مرۆڤی کـــورد ئەکردەوە ، شیرزەیی دایئەگرتم ئەتاسامو ئەسوتامو زینـــدو ئەبومەوە ، هۆن هۆن فرمێسکم هەڵئەرشت ،بۆیە پێیان ئەوتم (شێت) ، نازانم شتێ لـــەم شێتایەتیە جوانتر هەیە ، کــە عاشقی گیوتـــەلانو بەندەنو بەردو کانیاو ئەستێرەو روبارو چەمو خێزەلانو ئاسمانو خاکی ئەم کوردە مەردە بێت !

پ - ئەی مەسەلەی ئاڵۆز ـ کاندنو کارتێکـــردنی ئاوازو گۆرانی بیگانە ، بەتایبەتی هی عەرەبو تورکو فارس بۆ سـەر گۆرانی بێژە گەنجەکانمان چۆن دەس نیشان ئەکەیت ؟

و - راستیەکەی ، ئــەم مەسەلەیە بەندە بەوەزعی کوردو بە حوکمی سنورو پەیوەنـدی کۆمەڵایەتیو رۆشنبیری کــورد لەگەڵ ئەم میللەتانەو میللەتانی تریش ، لەگەڵ ئەوەشا هەندێ گۆرانیبێژی رەسەنی میللــی وامان هەیە لەهەندێ شــوێنی تووشی شاخاوی هەزاربەهەزاری کوردستاندا کـــە بەتەواوی پارێزیان لەرەسەنو مۆرکـــی گۆرانی بێگەردی کوردیمـــان کردوە ، کەبەلای منەوە ، سەرـ چاوەیەکی زۆر رونوپاکە بـــۆ شت لێهەڵێنجانی ! دیارە ئەم مەسەلەی کارتێکردنەش باسی مێژوەو پێویستە ئێمەش بەوردی لەشت بکۆڵینەوە . ئەمـــەو سەرەرای رۆڵی ناپەســـەندی ئێزگەو تەلەفزیۆن لەم مەسەلەی شـــێواندنو ئاڵۆزکـــاندنو کارتێکردنەدا !

پ - باشە ، ئەی ئەدەبیاتو بزوتنەوەی رۆشنبیری ئەمرۆمان چۆن هەڵئەسەنگێنن ؟

و - بێدودڵی ئەڵێم : کـــە بزوتنەوەیەکی یەکجار بەهێزو پیرۆزی ئەدەبیاتو رۆشنبیری کوردیمان ئەمرۆ لەگەرداییــەو قۆناغەکان گر تێبەرئـــەدا ، خۆزیا بزوتنەوەی هونەریشمان بگەیشتایە ئەم پایەو پلـــەو رادەیەی کە ووشەی زینـدوو شۆڕشگێری کوردیمانی تێدا ئەژیت ! ئەمەوێ ئەوەیش بەبرا ئەدیبو شاعیرە لێهاتوەکانمان بڵێم : کە تۆزێکیش خوو بدەنە مەسەلەی هونەری (شیعری گۆرانی) یا (شیعردانان بـۆ گۆرانی)و بەس !

پ - .....! ئەو شـــت بیروڕایانەی کە باوەڕێکی پتەوت پێیانەوە هەبێ ؟

و - پێش هەمو شتێك ، کێشەی ئادەمیزادی کوردو مانی کورد، ئینجا گیانی لەخۆبوردنو قوربانیدانو برایەتی ، هەروا دەوری هونەرو ئەدەبیـــات لەکۆمەڵدا ، دواجـــار خێروـ خۆشی مرۆڤایەـتیو دوارۆژی بەختەوەرو رزگاربوونی !

پ - ئایا ئەتەوێ چی تـــر بڵێی ؟

و - ئەمەوێ بە کۆمــــەڵی ئازیزم بڵێم کە دەستی یاریدەیانم لێنەبرن ! هەروا خۆزگە هەر ئەندامێکی ئەمکۆمەڵەمان وازیان لەگیانی خۆپەرستیو چاوەچاوو ناوو ناتـــورە هەڵبەســتنو رقەبەرایەتی بهێنایە ، وەفــاو مەردایەتیو دڵسۆزی رێبازمان بوایە ، (خۆشـەویستی)ش ببوایە بە دروشمو پێونــەی ژیانی رۆژانەی هەمو لایەکمان چونکە هەرتەنیا لــــە پەنای (خۆشەویستی)یەوە ئەگەینە هەمو مەزنیو پێشـــکەوتنو سەرفیرازیو بەختیاریەك !!

پاشـــماوەی : چەندیاددا

لەمســاڵانەی دواییدا زۆر جار لەرۆژنامەکاندا خوێندوـ تانەتەوە کە فلانکەس ون بوە و هەرکەس خەبەری لێیهەیە کەسوکاری ئاگادار بکا . بەشی زۆری ئەوانە لەلایەن ساواکەوە لەشەقام یا لەشارەکانی غەیری شوێنی خۆیان دەسگیر کراون . من بۆخۆم سێ کەس لەوانـــە دەناسم کە پاش چەندمانـــگ کەسوکاریان ســـوراغیـان کردونو هاتونــــە لایان . یەکێك لەوانە پاش تەواوبونی دادگاو حوکم دران و چەنــد مانــگ حەپس لەمدوایانەدا کەسوکاری دۆزیویانەتەوە .

زۆرجار کە چون کەسێك بگرنو لەماڵی نەبوە ، بەدەستی بەتاڵ نەگەراونەوە ، یەك ، یا چەندکەسیان لەکەسوکاری وەك بارمتە لەگەڵ خـــۆیان هێناوە . لەوانە چەندکەسێك دەناسم کە بریتین لەبراکانو ئامۆزای مهندس بدیعزادەکان کەبۆخۆشی لەمدوایە ئیعدام کرا براچوکەو براگەورەی سپهری کە بەقسەی ساواك لەشەری ناوچەی (گن)دا کوژراوە ، برازاکانی میفتاحیەکان کــــە ئیعدام کران ، خوشــــکی ئەحمدزادەکان کە ئیعـدام کران ، برایانی مهندس صادق کە ئیعدام کــــرا . تەنانەت هاوکارێکی ئیداری کابرایەـ کیان چەندمانگ وەك بارمتـــە گرتوە .

لەگەڵ بارمتەکانیــــش رفتاریان لە گیراوەکان باشتر نیە ، ئەوانیش چەند مانــگ لەقاوشەکان داو تەنانـــەت لە انفرادیدا دەگـــرێن . ئەوانیش دارکاری دەکـرێن . سەرنج بدەنە ئـــەم دیمەنـە وەحشیانە کە بەچاوی خـــۆم دیتومە .

لەژوورێکی ئەوراپەوەدا کە مـــن و چەندکەســـێکی تر هەرکەسە لەپشت مێزێــــك خەریکی نوسینی وەرەقــەی لێپرسینەوە بووین ،چەندکەس لەوانەی بازجویی دەکـــەن ، بازجوییان لە باپیرێکی پــیر دەکرد کە نەوەیەکی هەشــت نۆساڵەی لە تەنیشت دانیشتبو لەپێشەوە ماوەیەك بەقەمچــی شانو ملی باپیرەکەیان کوتا ، منداڵەکە لە قوژبنێکی ژورەکە بەترساوی و حـــەپەساوی دەگـــریاو دەیقیـــژاند ، باپیرەکەیان بەجێهێشــت و یەکێکیان هاتە لای منداڵەکە ، چەند شەپلاغەیەکی لەکوڕەکە داو بــە باپیرەکەی گــوت « دەنگ نەکەی دەیکوژم » . پاشان قژی کورەکەی گرت و هەڵی هێنـــاو لەبەرزایــی مێزێـــکرا بەزەوی دادا . لێکدالێکدا لەپیاوە پیرەکەیان دەپرسی کوڕەکەت لەکوێیەو لەکەیەوە نەهاتۆتەوە ماڵـــی خـــۆتان . ئەوپرسیارەیان لەمنداڵەکەش دەکرد کەمامی وەك کوری پیاوە پیرەکە بێ ، لەکوێیە ؟ پیرەپیاو کە دیاربو لەهەموشتێك زیاتر بەوەزعی منداڵەکەوە نارەحەت بـــوو وەك ئەوە دەچو کە خـــۆی بەشەرمەزاری نەوەکەی دەزانی کە لێیدەدرێو جنێـــوی پێدەدەن ، کاتێك لەمنداڵەـ کەیان دەدا ، دەیگوت :

« ئاغاگیان .. ئاغاگیان.. مەکەن .. خەرابە .. هاوار دەکا .. ئاغاگیان .. ئاغاگیان .. بەقوربانتان بم.. لەمن دەن .. ئاغاگیان .. »

پاشان دەرگای ژورەکەیان پێوەدا ، پیرەپیاوەکە بێدەنگ ببوو قسەی دەکرد ، چەنـد دەقیقە پاشتر یەکێکیـــان منداڵەکەی هێنایـــەدەر ، منداڵەکە هـــەروا ، هەنیسکی دەداو تەماشــای باپیرو ژوری هۆدەکەی دەکرد کەمێك دڵخۆشی دایــەوە و چکولیاتێکی لەگیرفانی دەرهێنا و دای بەکورەکەو دەیەویست بەزۆری بیخاتە دەمیـــەوەو دەیگوت : مەگری هیچ نیە .

ئێستا دەچین دەموچـاوت بشۆو دەڵێم چایەکیشت بـۆ بێنن .

شتێك لە زیندانەكانی ..

گیراوەکە خەڵکی هەرجێ یەك بێ ، دەی نێرنە تاران . هێندیکیان لەپێشدا ماوەیەك دەیان نێرنە قزلقەڵا و تەنانەت انفرادیەکانو پاشان دەنێردرێنە اوینو هێندیکیش یەکســــەر بۆاوین بەرێدەکرێن . اوین پێگەی ئەسڵی ئەشکنجــەو ئازاری بەندیەکانە .

ئێمەشیان دەبردە اوین .. کاتێك گەیشتینە شـــەقامی ئەمیرئاباد دیســـان چاکەتەکانیان بەسەردا دایـن تا نەزانین بۆکوێ دەچین !!

پاش ماوەیەك ترومبیلەکـە راوەستا ، هـــەروا بەچــاو بەستراوی دەستیان گرتــین و لەپلەکانەکان سەرکەوتینو لەشوێنێك بەدەستوری وان هەریەکە لەقوژبنێك دانیشتین ئێرەش شلوق بو و هاتوچـو زۆربو .. پاش ســێچوار سەعات یەکێك هـات لــە رەفیقەکەی تەنیشتمی پرسیو بەخەیاڵی خۆی بەئەسپایی پرسیاری لێکرد : ناوت چیە ؟ بەدەنگێکی بــەرز وەڵامــی دایەوە :

- دوکتور ... ماموستای دانشکدەی .. زانستگای ..

کابرا لەکاتێکدا لاسای دوکتوری دەکردەوەو قسەکانی دوپاتە دەکردەوە گوتــی : ناوەکەتم پرسی ، کارەکەتـم نەپرسی کە بۆخۆت هــاوار دەکەی لەمـــەودواش دەنگت بەرز مەکە . پاشان هاتـــە لای منو ناوی پرسیو وەڵامم دایەوە . چوە لای ئەوەکەی تر . گـــوێم لێبو ئەویش گـــوتی خوێندکارم و لەئەمریــــکا دادەنیشم . پاش نیوسەعات دوبارە مەئمورێك دەســـتی گرتـــمو بەکــــوێرەکوێرە لەپلەکانەکان چوینــە خوارو لە دەرگایەکی گەورە چوینــە ئەودیوو چەندپلەکانێکی تـر چوینە سەرو لە ســوچێك روبەدیوار رایانگرتم . چەند دەقیقە پاشتر چاکەتەکەیــان لەسەر هەڵگرتمو بردیانمـــە ژورێك . ئەوەی لەگیرفانـم دابو دەریان هێناو سەعاتو قایشپشتینو قەیتـــانی کەوشەکەشیان لێوەرگرتم . پاشان لەگەڵ سەربازێك چومە راڕەوێك ، دەرگای قاوشێك کرایەوەو چومە ژور . ئێرە یەکێك لە چلقاوشـــە انفرادیەکەی زیندانی اویـــن بو .

- ماویەتی

پاشماوەی : هاوڕێ یەکی تــازەم ...

خۆی دانیشت ..)

- باسەکەمان گەیشـــتە کوێ ؟

- گەیشتە ئەو شـــوێنەی کە نەوێرم ئیتر هیـــچ پرسیارێکت لێ بکەم .

- شەوەکەمان هەر بـــە پرسیار کردن بردە ســـەر با رۆژەکەشمان بە وەڵامدانەوە کانی بەرینە سەر ..

- وەختە بڵێم پەشـــیمانم لەو پرسیارانەی کردم .

- نەء .. پەشیمان مەبە .

- تۆ بە بیستنی ناوی ئەو هاوالانە بۆچی وات لێ هات.. ئەمەیانم پێ بڵێ .

- ئەو هاوالانەی تۆ نــاوت بردن هەموویان هـــەر لە منداڵیەوە هاوڕێ من بون .. پێکەوە قوتابخانەمان تـــەواو کرد .. پاك نژاد چووە ریزی جوڵانەوەی نیشتمانیو دەستی کرد بە خەبات کردن .. سێی ئاشکرا بوو رای کرد بـــۆ بیرلینو لەوێ لە ریـــزی جوڵانەوەی کۆنفیدراسیۆنی ئێرانی دا خەباتی دەکـــرد .. دوو برای بو کە ناویـــان (جەمشیدو ئازەرپور) بون ، دەوڵەتی ئێران لە هێــــچو خۆرایی تیرەبارانی کردن .. لە مانگی (شـــەهریوەر) ی پارەکەدا بە دزیەوە گەرایەوە بۆ ئێران ، بەر لەوەی بگـاتە ناوچەی تەوریز ئەفــــرادی سازمانی ئەمنیەت پـــێیان زانیو گرتیان ، وە لە مانگی (ئەســـفەند)ی رابورد دا لە نێو زیندانە تاریکەکـــانی تاراندا ئەویش تیرەباران کرا ئەو دوو هاوالەی تریـــش کە نێوت هێنان اســـماعیل محمدیان لە لایەن ئەفــرادی سازمانی ئەمنیەتەوە لە شەوی ٢٣ی مانگی (فەروەردین)ی رابوردودا نیوەشەو دەرگـــای لێ گیراو ، تەقەی لێکراو بریندار دەی گرن ، تا ئێستە بێ سەرو شوێنە .. ئەو [illegible] موخەیەریش لە شەرێـــك [illegible] چریکەکانی شادا لە سەر سنور شەهید کرا ..

(لەو کاتەدا گەیشتینە [illegible] دوو ریانەی کە [illegible] ئەبوینەوە .. [illegible] ئادرەسی خۆی پێدام داوای لێ کردم کە هەمیشە نامــەی بۆ بنێرم .

پاشماوەی : زاوارە

پەیوەنـــدن بە ڕەووشــــتی کۆمەڵایەتی هاوچەرخەوە وەکو:

١ - ئەو کوڕەی کە کچەکە ئەخوازێت بۆ ماوەی ساڵێــك کەمتر یــا زیاتر (بــە پێی رێکــەوتنی نیـــوان زاواو خەزوران) ، ئەبێ لە ماڵـــە خەزوور بمێنێتەوە .. لە ماوەی ئەم مانەوەیەدا کورو کچ لـــەرەووشتو هەستانو دانیشتنو رەفتاری یەکتر تێئەگەن ، کە ئەمەیان بۆ دروست کــــردنی خێزانێکی نوێ سوودی لێ وەر ئەگیرێ .. بەڵام ناوەرۆکەکەی بۆ مەبەستێکی ترە کــە رووی دووهەمی باسەکەمانە .

٢ - ئەو ماوەیە کە زاوا لە ماڵە خەزوران ئەمێنێتەوە لە جیاتی کرێکارێــك ئیشیان بۆ ئەکاتو ئەرکی رەنجی ئـــەو ماوەیەی لە جیاتی شیربایی بۆ حیساب ئەکــرێ .. ئەمەیان زۆرتر ئەو جۆرە کورانە ئەیکەن کە پارەو پولێکی وایان نیــە بتوانن زەماوەندەکــــەی پێ بکەن .

لە کاتی خۆیا دەرەبەگایەتی بۆ دەســـکەوتو بەرژەوەندی خۆی گەلێك هانی ئەم نەریتە نالەبارەی داوە .. وە لەگەڵ روخاندنی دەرەبەگایەتیـــدا ئەمیش بە هۆی هۆشــــیاری کۆمەڵانی خەڵكو پێشکەوتنـی باری ژیانو گۆڕینی کۆمەڵایەتی و سەربەستی دان بە ئافرەت (تا رادەیەك) کز بوەو بەرەو نەمان ئەروات ، ئیستا لە کەم شـــوێنی وڵاتی کــوردەواریا شوێنەواری ماوە ، بەڵکو لــە زۆربەی ناوچەکانی کوردستانا هەرروەکو بەسەرهاتو داستانو چیرۆکی شەوانە لە گـــوێ ئاگردانە کاندا بۆ یەکتــری ئەگێرنەوە .

١ - زورکەس باوەڕیـــان بەکلوڵی هـــەیەو چارەنوس بەسروشتەوە ئەبەستن .

پاشماوەی : گۆڕەوشار

بەڵام کاتێ کە تێـــکرا لـــە بروسکە ناردن کەوتین » .

ئەمە تەنیا رشانەوەیەك بوی کە لێوەکانی زیاتر ووشـــك هەڵگەرانو هەزارەها هێڵنجی تری بەدوایا ووروژاند .

دەنگی منداڵەکان بە نەواوی سەرنجی راکێشا کە بەیــەك دەنگ ئەیان وت‌ئەوە ..

- هەتاکو کەی جوشـــرە کە [illegible] گردەکە ئەمێنێتەوە .

دەنگەکان .. کڵێســە .. مزگەوت .. منداڵەکــان .. ئەمێشکیا ئەزرنگانەوە .. بە جۆرێك لە ناوسەریا [illegible] بە یەکدا ورو کاسی کردبو بیرە سامناکەکان وەك هەورە بروسکە لە ناویاندا چەخــا خەی ئەدا .. هەموو گیانـ وەك چایەکی [illegible] لەرزاوی لێهات .. هێزو توانـــای خۆی کردەیەك .. راست بوەوە هەســـتا بە [illegible] ئەستێرەکانی ئاسمان [illegible] خاش بوون .. [illegible] گەرمەکانی ئاسمان پریشـکی سووتێنــەریان لێ [illegible] .. شار شلەژا .. بوو بە رۆژی حەشر بوو بەو رۆژەی فــەرە وەیسی تیا کوژرا .. شـــار لەعنەتی ئەکرد .. شـــار جنێوی ئەدا .. ئاســـمان لەعنەتی ئەباران .. ئاسمان جنێوی ئەباران .

- ئەوەتا .. خوا رەوتــی ای گۆڕیوە ..

- کفری نیعمەتی کردووە .

- رەجمی کەن .

- تف لە چارەی کەن .

لـــە ژێر لێزمەی بـــەردو لەعنەتا .. بە چاوە بچووکەکانی ئەی‌روانیە شار .. شا چی شار .. سەرسامی ئەوەبو کە - دانا سۆر - لـــە دێر زەمانەوە قوربان تێ‌کەوتووە .. بـــەڵام لێرە جڵـــەوی [illegible] لەعنەتو داپڵۆخان بە دەستیانەوەیە لێزمە [illegible] بوو .. شار جنێوی ئەدا .. ئاسمان جنێوی ئەدا [illegible] لێرە هات .. دوا [illegible] کە [illegible] ووت ..

- ئەی چاوەڕوانی [illegible] سەرتۆڵ بەندان [illegible] بکەن تاوانان [illegible] پەیکەرە ـ کانیان بە کەڵکی مۆزەخانـــەی مێژووی سروشتی بێت ..

institut kurde de paris

● وتەیەك

مرۆڤو فێربون

زۆر هەیە تائیستا ئامادە نیە بستیك لە خوی دورتر بیر لەرووداوی كومەڵ بكاتەوە بەڵكو هەموو شتیك بەپێی باری سەرنجی خوی ئەخاتە پیش‌چاو ، وە هەندیكی تریش هەیە نەك بەپێی باری‌ئیستای دنیا بەڵكو بەپێی روژانی ژیانی بەلكو باپیرو باپیرە گەورەش بیرئەكاتەوە وهەر بە خوشی‌یەوە ناوەستی بەلكو داوا لە خەلكی تریش ئەكات ئەم رێبازە بگرنە پێش ٠

ئایا هیچ گومانێك لەوەدا هەیە كە زانستو زانیاری رابوردوو ناگاتە هی‌ئەمرۆ هی‌ئەمروش ناگاتە هی روژانی داهاتوو ٠٠ ؟ بازانستو زانیاری رابوردو شمان بناغەی هی‌ئەمرومان بیتو هی رابوردووئیستاشمان ببێتە بناغەی دواروژ !

ئەمە لەلایەك ، لەلایەكی تریشەوە زانستی ئەوەندە فراوان بووە ولقو چلی لێ‌بۆتەوە لەوزەی هیچ كەسیكو هیچ مرۆڤیكدانیە بازور بلیمەتو شارەزاو لێ‌هاتوش بیت ، بتوانێت باوەش‌بو هەمویان بكاتەوە ! بۆیە مروڤی ئیستا پیویستی بە وردبونەوەو لیكولینەوەو سەرنجدان هەیە پیویستی بەوە هەیە خوی بەقوتابی بزانیت نەك بەماموستا ٠

گەورەپیاوانی ناو دەركردوو هەموو لەسەر ئەم رەوشتە رویشتون بەرێوە وە بۆفیربون وبلاوكردنەوەی زانست هەولیانداوە ، بێ ئەوەی خویان بەزل بزانن ، یا چاوەروانی پاداشتو خەڵات بن ٠ هەروەها دلیان فراوانو خەیالیان بەرزو گوی‌رایەل بون ٠ بائیمەش چاو لەو گەورە پیاوانەبكەینو هەر بەدوای فێربوندا بگەڕێینو ریگای نوێو بیری نوێو كردەوەی نوێ بكەین بە رێبازی خومان نەوەكا لەگومی لیلی نەزانیندا بەخەیالی زانستو زانیاری‌یەوە خومان بخنكێنین !

نوری حەیران

● لەگەڵ هونەرمەنداندا ●

باری ئەمرۆی هونەری كوردی

ئەمە ماوەیەكە ، لەشاری‌هەولێر وەكو زۆر شوێنی تری كوردستان ، بزوتنەوەی‌هونەری ، بەتایبەتی شانوگەری كەوتۆتە جموجوڵو ، هیوای‌پاشە رۆژێكی باشی لێ‌ئەكرێت٠ ئەوەبو ، لەشاری هەولێریش‌دەستەیەك هونەرمەند ، لقی كۆمەڵی هونەرو ویژەی كوردیان‌دامەزراند وە تائێستە گەلێ بەرهەمی هونەری‌یان پێشكەش‌كردووە ، لەمانە شانۆیی « گوێزان » كە لە تەلەفزیونی كەركوكدا پێشكەشیان‌كرد ٠

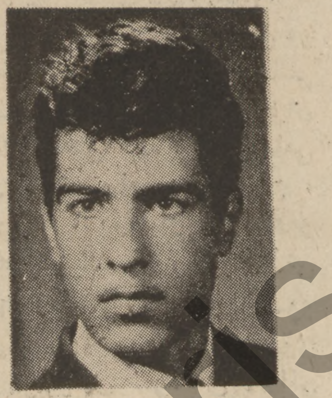
ئەمیر رەفعەت

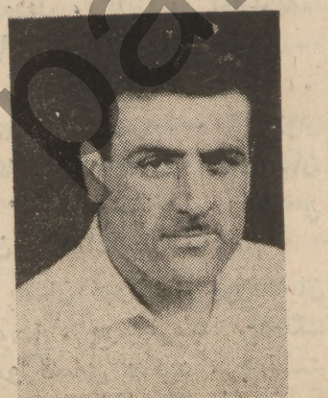
خەلیل كەریم

بەو بۆنەیەوە ، لە بەغدا چاومان بە دوو هونەرمەندی ئەو كۆمە لەكەوت برایان «ئەمیر رەفعەت » و « خەلیل كەریم » لە كاك ئەمیرمان پرسی :

- هونەری كوردی لەم قوناغەدا چۆن ئەبینن ؟

لە وەڵاما وتی :

ئەوی راستەبێ‌و جێی دلخوشی‌و بەرچاو رونی‌یە لەم دواییەدا خەڵكێكی زۆر روی لەكۆڕی هونەر كردووە ، هەرچەندە ئەم هەموو خەڵكە بە هونەرمەند دەرناچن ، بەڵام لە سەرەنجامدا ئەوەی بەهرەی هونەری هەبێ ئەمێنێتەوەو سودی خۆی ئەبەخشێ ، وەكی تریش « كۆمەڵی هونەرو ویژەی كوردی » كە وا قوڵ رەگی خۆی لە كوردستاندا راهێشتو وا بەدەستی دڵسۆزی كەزاوەی پیرۆزی هونەرو ویژەی گەلی كوردی چەوساوەو زۆر لێكراو بەرەو مەڵبەندی مرۆڤایەتی ئەباتو قوتابخانەیەكی پێشكەوتوە بۆ پێگەیاندنی كەرتێكی هونەروەری زرنگ لە كوردستانا ٠ جگە لە كۆمەڵیش چەند تیپو تاقمیكی‌تریش هەیە وردە وردە لەگەڵ هونەر خەریكن كە ئەمانە هەموی جێی دڵخوشین ، ئەگەر یەكیتی گشتی هونەرمەندانی‌كوردستان دابمەزرایە ئەوا پتر جوڵانەوەی هونەری ئەملاو بەگورتر بۆ پێشەوە دڕی ئەدا ٠

دوایی لەكاك « خەلیل كەریم » مان پرسی :

- باشە بەرای تۆ چاكترین رێگا بۆ گەشەپێدانی هونەری شانۆگەری كوردی چی‌یە ؟

لە وەڵاما وتی : باشترین رێگە دانانی ئاموژگا ، یان قوتابخانەیەكە بۆ هونەری - شانوگەری - لە كوردستاندا بە مەرجێ چەند ماموستاو پسپۆڕێكی شارەزای هەبیت ، كەرەستەو پیویستی تەواوی بۆ ئامادە بكرێ و هەر ساڵە دەستەیەك لەو قوتابیانەی بەهرەی هونەری‌یان هەیە وەربگیرین ، بەر لەوەش پیویستە ئەو تیپو تاقمە كۆمەڵانەی ئێستا كە پەیوەندی بەتین لەگەڵ یەكتر ببەستنو بەرهەمی چاك پێشكەش بكەن ، چۆنكە ئەگەر بەرهەمی‌چاكمان پێشكەش بەخەڵكی كرد ، ئەوانیش یارمەتیمان ئەدەنو نایەڵن رەنجو تەقەلامان بەخیرو بچێ ٠

لە كوتایی‌دا ئەڵیم وەختی ئەوەش هاتوە كە هەمو لایەك چی‌تر بەو عەقلیەتە عەشائیری‌یە بیر نەكەنەوەو رێزی ئافرەتی هونەرمەندی كورد بگیرێو بەچاوێكی قورس سەیری ئافرەتیك بكرێ كە دێ سەهوڵی بەندانی‌سەدان ساڵە ئەشكێنێو هەر كەسە لای خۆمان دان بەو راستیەدا بنێین كە ئافرەت بەچوونە سەر شانۆ شایەنی رێز گرتنیكی زیاترە ٠

هەواڵی رۆشنبیری هونەری كوردی

● هونەرمەندانی كورد :

لە پیشانگای ساڵانەی هونەرمەندانی عیراقدا :

● ئێوارەی ٧ی ئەم مانگە بە چاودێری بەرێز وەزیری راگەیاندن ، پیشانگای ساڵانەی كۆمەڵی هونەرمەندانی عیراق كرایەوە ، لەم پیشانگایەدا ، هونەرمەندانی كورد محمد عارفو اسماعیل خیاط بەشداریان كردبو ٠

● كۆڕێكی شیعر خوێندنەوە :

● ئێوارەی رۆژی چوار شەممەی رابوردوو ، لیژنەی ئەدەبی كۆمەڵی هونەرو ویژەی كوردی - لقی بەغدا كۆڕێكی شیعر خوێندنەوەی رێكخست. لەم كۆڕەدا هەشت شاعیر ، شیعریان خوێندەوەو لەدوایشدا دوكتور عزالدین مصطفی رسول رەخنەی لە شیعرەكان گرت ٠ ئەم كۆڕە لەهوڵی - ساطع الحصری - لە كۆلیجی ئاداب بەسترا ٠

یادی بی‌كەسو نوری شیخ صالح

● لە ١٩ی ئەم مانگەدا ، یەكیتی نوسەرانی كورد كۆڕێك بۆ بیرەوەری ٢٤ ساڵەی كۆچی دوایی شاعیری نیشتمان پەروەر فائق بێ‌كەسو بیرەوەری ١٤ ساڵەی كۆچی دوایی شاعێری نیشتمان پەروەر نوری شیخ صالح رێك‌ئەخات ئەم كۆڕە لەبارەگای یەكیتی ئەبەستریت ٠

● لەدەرەوەی سنور ●

كونگرەیەكی شیعری راستەقینە

● لە كۆتایی ئەم مانگەدا ، لە زانستگای سوربون لە فەرەنسا كونگرەیەكی هونەری شیعر ، دەربارەی شیعری (عروز) و واتە ئەو شیعرانەی كیش‌و قافیەی تەواویان هەیە ئەگیرێ ، بێ‌گومان تەنیا شیعری فەرەنسایی تیا ناخویندرێتەوە ، بەڵكو لە ئەدەبی هەموو گەلانی جیهانەوە لەو جۆرە شیعرەی بوو هەڵبژیردراوە ٠

هەروەها گەلێ وەرگێری بەناوبانگ بەشداری تیا ئەكەنو شیعری وەرگێراو لە زمانەكانی ئاسیاو ئەفەریقیاو ئەمەریكای لاتینی تیادا! پێشكەش ئەكەن ، سەرپەرشتی كەرانی كونگرەكە نەیان هیشتوە هیچ جۆرە شیعرێكی نوێ وەربگیرێ ، بە بیانوی ئەوەی گوایە ئەم كونگرەیە تەنیا بۆ شیعری راستەقینەیە واتە ئەو شیعرانەی یەك كێش‌و یەك قافیەیان هەیە ٠

چاپكراوی نوێ

گۆڤاری بەیان

ژمارە (٢)ی ساڵی ١٩٧٢ی گۆڤاری (بەیان) لە بەرگیكی قەشەنگو ناوەرۆكێكی بەسودا دەرچوو لە چەندین باس‌و لیكولینەوەی ئەدەبی‌و سەقافی تێدایە ٠

هەر جارەی باسێك

ئەنوەر شاكەلی

◆ دوو وشە ◆

١ - دەنگی راستی

« لە ناكاو دانەوی لەوەو بەسەر هەردوو پێیا كەوتو ماچی ئەكردن ٠ (سۆنیا)وەكو تووشی بووبێ بەتووشی شێتێكەوە گەڕایەوە دواوە ٠ بەڕاستی روومەتی زۆر لەهی شێتێك ئەچوو ٠ بەرەنگێكی‌هەڵبزڕكاوو ناخێكی پڕ لەژانەوە سۆنیا پێ‌ی‌وت :

- چی ئەكەی ؟ ئەوەچی‌ئەكەی لەبەردەمما ؟؟ خێرا هەستایەوە ، لەپەنجەرەكە نزیك بووەوە بەشێوەیەكی زۆر سەیر وتی:

- من لەبەردەمی تۆدادانەنەویم، بەڵكو لەبەردەمی ژانو ئازاری هەموومرۆڤایەتی‌دا » ٠

(ئاوان‌و سزا) - فیۆدۆردیستۆفسكی ئەمە پارچەیەكی زۆر بچووكی ئەو شاكارەنەمرەی (دیستۆفسكی)ی نەمرە ٠ من كە ئەم دێڕانەم‌خوێندەوە موچڕك بەلەشما ئەهات ، ناخی بزواندم ،چونكوو نهێنی‌یەكم تیا بەدی كرد كە نازانم چی‌یە ؟؟

وێنەی ئەو شاكارانەی كەئەو نهێنی‌یەیان تیایە لە جیهان‌دا زۆرە ٠لە خوێندنەوەی ئەدەبی كوردی‌دا تا ئێستا چەند جارێكی كەم تووشی ئەوموچڕكە هاتووم ٠ ئەم شاكارە كوردی‌یانەی ئەو نهێنی‌یەیان تیا ئەبینمو لەناخەوە ئەمبزوێنن : (ئەمشەو)ەكانی‌مەولەوی‌و شینەكانی بۆ عەنبەر خاتوون ، (ئەرۆم بەرەورووناكی)و (یادگاری هیوا)كەی ماموستا برایم ئەحمەد ، وەشێوەكانی گۆرانیش بۆ (هیوا)و (گوڵاڵە) ٠

وەكوو لە پێشاوتم نازانم‌ئەو نهێنی‌یە چی‌یە ؟؟ بەڵام ئەوەندە ئەزانم تاقە شتێك كە ئەم شاكارانە كۆ ئەكاتەوە (دەنگی راستی‌و راستگۆیی)یەلەناویانا ٠٠ تۆبڵێی نهێنی‌یەكەش هەر ئەو دەنگەنەبێ ؟!

٢ - بۆ شاخەكانی هەورامان

خۆشەویستەكەم ٠٠!!

گوڵۆپەكانی دوێنێ‌كوژانەوەو شەوی دڵڕەقی بیابان تریفەیانی پێچایەوە ، بەڵام ئەوەی لەتۆ ، لەجوانیت، لەشەنگیت ، لەبیرەوەری‌یەكانت بەڵكو لەهەموو بوونت - هەرچەندە هیچ كاتێ مندەستیشم لێ‌نەداوە - ماوەتەوە ئەو چپە وردانەیە كە پەخشت كردەوە بەسەر لاپەڕەی دەروونمدا وەكوو چەنددانەیەك مرواری ٠٠

(كەی سەرئەكەوینە ئەرلووتكەی پێ‌كەنین ؟) چرپاتت بەگوێما لەكاتێكا پەنجەكانم‌پەلكە زێرینەكانتی كۆ ئەكردەوە ، بۆ ئەوەی لەگەڵیاچەند خەوێكی چەسپاوی ئاسمانی دەروون بچنێ ٠٠

لووتكەكان نزیكن ئەگەرهەنگاوەكانمان بەهێزبن ، شەپۆلەكان بەئارامن ئەگەربالمان بزانێ چۆن گۆنایان بەنەرمی‌و خۆشەویستی ماچ بكات ٠

لێرە ، هاوین جوانەونیان ٠ بەڵام ئەو وێنەیەت كە لە بیرمایە زۆر لەو جوانترە ٠٠٠لێرە ، شەو چەند خەوێكمان پێ ئەبەخشێ كە فریشتەكان تێدا مەلەئەكەن ، بەڵام چاوەشینەكانت دەست بڵاوتربوون ٠٠ خۆشەویستەكەم ٠٠ شاخەكانی هەورامان ٠٠

ئایا لەخەوێكی تردا بەیەك ئەگەینەوە ، وەكوو لەم خەوەمدا بەیەك گەیشتین كە ئێستا بۆم باس كردیت ٠٠ !

گۆڤاری (لایف)ی ئەمەریكایی دائەخرێت

سەرەتای ساڵی داهاتوو ، گۆڤاری - لایف - كە لە گۆڤارە گەورەو بەناوبانگەكانی ئەمەریكایە دائەخرێت ٠

خاوەنەكانی ئەم گۆڤارە هوی داخستنی ئەم گۆڤارە ئەخەنە ئەستۆی كومپانیاكانی تەلەفیزیونەوە كە بەرەبەرەكانی گۆڤارەكەیان ئەكەن ٠

ئەوەی شایانی باسە دووساڵ لەمەو بەریش هەوایێكی زوریاندا چارەسەری گیرو-گرفتەكانی ئەم گۆڤارە بكەن كە نرخەكەیان‌زیاد كردو ژمارەیەكی كەمتریان لێ‌چاپ كرد، لەهەشت میلونو نیوەوە كردیان بە پینج ملیونو نیو ، لەگەڵ ئەوەشدا چارەسەری گیروگرفتەكانی ئەم گۆڤارەیان پێ‌نەكرا ٠

بەم جۆرە چارەنوسی گۆڤاری - لایف - كە ٣٦ ساڵە بێ‌وچان دەرئەچێت وەك چارەنوسی گۆڤاری - لوك - و رۆژنامەی - ساتەردەی ئیفنینگ پۆست -ی لێ‌دیت ٠

ئاوا تەنانەت رۆژنامەو گۆڤارەكانی دەستە سەرمایە دارەكانیش لەژێر رەورەوەی رژێمی پرناكوكی‌و دووبەرەكی سەرمایەداری مونوپولیتی‌دا پان‌وپلیش ئەبنەوە !

(جین فۆندا) شو بەقوتابیەك ئەكات

بلاو كرایەوە كە ئەكتەری‌سینەمایی ئەمەریكایی ، جین فۆندا ، شو ئەكات بە - تۆم‌هایدن -ی سەرۆكی پیشوی بزوتنەوەی قوتابیان لەپیناوی‌دیموكراتیا ٠

هایدن تەمەنی ٢٨ ساڵەوئەندامی كۆمەڵەی حەوت قۆڵی شیكاگویشە ، ئەم كۆمەڵەخۆپیشاندانێكی گەورەی دژی كۆنگرەی پارتی دیموكرات لەشیكاگو ریكخستو لەو كاتەوە دەسەڵات داریتی ئەمەریكا گوناهباری كردوە ٠

ناوبراو ئێستە لە شاری(رویروس)ی ئەسلۆ لەگەڵ جین فۆندا ئەژی ٠

دوای ئەوەی وێنە گرتنی فلیمی (خانوی بوكە شوشە - تەواو ئەبێ كە فۆندا دەوری‌پاڵەوانی تیا ئەبینێ ، هەردوو- كیان ئەگەڕێنەوە بۆ ئەمەریكاو لەسەری ساڵی داهاتودا زەماوەند ئەگێرن ٠

دیوارەكانی نیویوركو بەربەستی‌كردنی رژێمی نیكسون :

● ئەمساڵ شارەوانی نیویورك دوو ملیونو پینج سەد هەزار دۆلاری تەنیا بۆ سڕینەوەی نوسراوی سەر دیوارەكانی شارەكە خەرج كردوە ، بەربەرەكانی كارو ناحەزانی رژێمی نیكسون ، دیوارەكانی شارەكە بەنوسراوی توڕەیی‌و نارەزایی دەربرین! رەش ئەكەنەوە ، شارەوانی شارەكە هەر بەوەدا ئەگات ئەو دیوارانە بسڕێتەوە ،بەڵام سەر لەنوێ بۆ رۆژی دوایی جارێكی‌تر لەسەریان ئەنوسرێتەوە ٠

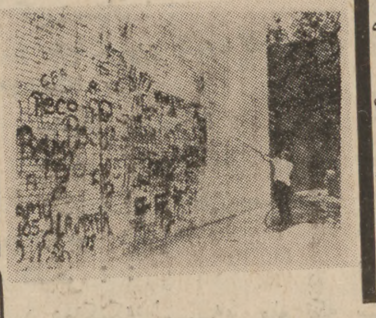

كیم ئیل سونگو خەباتی گەلان

لە نامیلكەی« دەربارەی ئەركەكانی یەكێتی ، لاوانی كارگێری سۆشیالیست »دا

پێش‌ماوەیەك ٠٠ لەبلاوكراوەكانی (كتێبخانەی بیری نوێ) وتارێكی بەرخی‌سەرۆك (كیم ئیل سۆنگ) ، لەژێر سەرناوی (دەربارەی ئەركەكانی یەكێتی لاوانی كارگێری سۆشیالیست) دا ،كە لە كۆنگرێسی پێنجەمی یەكێتی‌یەكەدا خوێندویەتیەوە ، لەبەرگی كتێبێكدا كەوتە بەردەست لاوانی كوردەوە ٠

ئەم كتێبە ٠٠ بەگیانێكی زانستی ، تاقی كردنەوە زیندووەكەی لاوانی كۆریامان بۆ رون‌ئەكاتەوەو بەوردی ئەركەكانی سەرشانی لاوانی كۆریا ، لەسەردەمی بزوتنەوەی رزگاری‌خوازی‌و دامەزراندنی سۆشیالیزم‌دا دەست نیشان‌ئەكات بۆیە خوێندنەوەولێكۆلینەوەی ئەم نامیلكەیە ، لەم قۆناغەی بزوتنەوەی‌گەلەكەماندا ، لەلایەن لاوانی كوردەوە بایەخێكی گەورەی‌هەیە بو هۆشیاركردنەوەی لاوانو روون‌كردنەوەی بیری‌پێشكەوتن‌خوازانە لەناو ریزەكانی گەلەكەماندا ٠٠هەروەها بۆ رۆشنتركردنەوەی رێبازی سەركەوتنی خەباتی‌لاوانمان ٠

تۆمار

من لە زیكرو فیكری تۆ غافڵ نەبووم ، وا تێ نەگەی ٠ حەپس‌و تێ هەڵدانو زیللەت تۆی لە بیر بردۆتەوە ٠

× ×

شاعیری شۆرشگێر (بێ‌كەس) لە دوای راپەڕینە كەی بەردرگای سەرای سلمیانی كەلە ٦ی ئەیلولی ١٩٣٠دا رویدا لە لایەن حكومەتی ئەو سەردەمەی‌عیراقەوە حەپس ئەكرێ ٠٠ چونكە بێكەس نەك تەنها كۆڵەكەی چمكێكی ئەو راپەڕینە بوو ، بەڵكو دەس ئاگر سێنێ‌شۆرشێكی گەورە تر دوو ، بیكەس نەی ئەتوانی دەس لە نیشتمان پەروەری‌و نەتەوە پەرستی هەڵگرێ ، بۆیە داكۆكی لە سەر مەسەلەی نەتەوایەتی‌و كوردایەتی كردبوو بە پیشەی رۆژانەی خۆی ٠

بێكەس هەتا بیانگرتایەوسزاو ئازاریان بدایە زیاتر ئالۆز ئەبوو ، جەسورانە ترهەڵی ئەكوتایە پێشەوە ئەچوو بە گژ داگیركەرانا ٠٠ بۆیە لە بەندیخانەكەدا لە جیاتی نەوەی خۆی بلاوێنێتەوە كەچی پەیمانی نەبەزینو وره بەرنەدان بۆ نیشتمانەكەی تازە ئەكاتەوەو بەلێنی پێ ئەدا تەوە كە گرتنو ئیدانو چەرمە سەریو سزاو كۆتو كەلەبچەو زنجیرەكان ورەی پێ بەر نادەنو لە سەر ئەو رێگا نیشتمان پەروەری‌یەی كە گرتویەتی لای نادەن ٠

× ×

نەك تەنها ئەم دێرە شیعرە بەڵگەی پەیمانو نەبەزینی بێكەس بێ بەڵكو زۆربەی‌شیعرەكانی هەڵقوڵاوی ناو دەرونیكی بێ‌گەردو نمونەی بەجەرگیتی ئەو شاعیرەیە ٠ بێكەس ئەیویست لە ژیانیا بۆ میلەتەكەی بژی‌و پەیمانی راستی‌و ئازایەتی بۆ نەتەوەكەی بە جێ بێڵی ٠

- بادام

رێگایەكی نوێ بۆ فێركردنی منال

لە ولاتە پێشكەوتوەكانا ، فێركردنی منال رۆژ بە رۆژ گەشە ئەكات ، لە جیاتی ئەوەی تەنیا خەریكی خوێندنی كتێب‌و نوسینەوەی دەفتەربكرێن ، هەوڵ ئەدرێ منال راستەوخۆ لەوشتانە بگەیەنرێ كە لە سروشتا لە دەوری پشتیەتی ٠

ئەم وێنەیە ، لەقوتابخانەیەكی منالانا گیراوە، ماموستاكان لە كاتێ باسكردنی مارو مەیموندا ، هەردوو گیان لەبەرەكەیان بۆ هێناونو‌بۆیان رون كردونەتەوە ، چۆن ئەژینو چۆن ئەخۆنو ٠٠هتد ٠٠

Institut kurde de Paris

وەزیری پەروەردە لە کۆنگریسی وەزیرانی پەروەردەی عەرەبا بەشدار ئەبێ

کاك احمد عبدالستار الجواری وەزیری پەروەردە رۆژی ٢١ـ١٢ لەگەڵ وەفدێکدا بەرەو صنعاء کەوتەرێ بو بەشداربون لە کۆنگریسی وەزیرانی پەروەردەی عەرەب کە سبەینێ لە صنعاء ئەبەسترێ • وە ئەو وەفدەی کە لەگەڵ وەزیری پەروەردەدا بوو پێك هاتبو لە دکتور عبدالعزیز البسام و کاك خلیل السامرائی و کاك اکرم حبیب المهداوی و دکتور احمد حقی الحلی •

رۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتیە

لە دار الجماهیر دەرئەچێ و لە دار الحریە چاپ ئەکرێ

هاوکاری

التضامن

سەرۆك احمد حسن بەکر لەگەڵ وەزیرەکاندا کۆبۆتەوە

سەرەك کۆمار مهیب احمد حسن بکر رۆژی ٢٠ ـ ١٢ بۆ ماوەی سێ سەعات لەگەڵ وەزیرەکاندا کۆبۆتەوە • وە لەکۆبونەوەکەدا باسی مەسەلەو ئیشو کاروبارەکانی وەزارەتیان کردوە •

ئا•د•ع

ژمارە ١٤٧ ٢٢ـ١٢ـ١٩٧٢ نرخی (٢٠) فلسە تەلەفون ٢٠٣٦٥

شۆڕشگێڕانی گینیا ـ بیساو هێزەکانی پورتگالیان شپرزە کردوە

سێیەکی فرۆکەکانی ئەمەریکا ڤیێتنامی دیموکرات بوردومان ئەکەن

هانۆی : ٢٠ـ١٢ ئاژانسەکان : ئیمپریالیزمی ئەمەریکا بێ ئابڕوانە لەهەموو قسەو پەیمانەکانی پاش گەز بۆوەو نامەردانە دەستی کردۆوە بە بوردومان کردنی شارو ئاوەدانی و بەندەرەکانی ڤیێتنامی دیموکرات • رادیوی هانۆی رۆژی ١٩ـ١٢ بەیاننامەیەکی وەزارەتی دەرەوەی بلاوکردەوە تیایا وتی : بەسەدان فرۆکەی بۆمباهاوێژی قورس و تیژڕەوی ئەمەریکا دەستیان کردۆتەوە بە بوردومان کردنی خاکی ڤیێتنامی دیموکرات و تەنەها بارودو ئاگرو ئاسن بەسەر شارو ئاوەدانی و بەندەرەکاندا ئەبارێنن •

رادیوکە وتویە : گەلەکەمان بەهێزە ، ورە بەرنادات خۆراگرە ، توانایەکی لەبن نەهاتوی بەگژاچونی دوژمنی هەیە و ساتێك تێناپەڕێ بەبێ ئەوەی تۆپەکانمان فرۆکەی دوژمن نەخەنە خوارەوە •

پەنتاگۆن ئەڵێ چی ؟

لەلایەکی ترەوە یەکێك بەناوی پەنتاگۆنەوە وتویە سێیەکی فرۆکەکانی ئەمەریکا خاکی ڤیێتنامی دیموکرات بوردومان ئەکەن ، وە وتویە دوای ئەوەی تۆپەکانی هانۆی ٣ فرۆکەی ئەمەریکایی (بی ٥٢) نیشانیان خستە خوارەوە بۆمان دەرکەوت کە ڤیێتنامی دیموکرات لەناوچەی هانۆی و بەندەری هایفونگ چەکی بەرگری ئاسمانی و ساروخەکانی لەجاران چاکترن •

گەلی ڤیێتنام نابەزێ

هەروەها سەرۆکی ڤیێتنامی دیموکرات لەرادیوی هانوی وتارێکی خوێندەوە تیایدا وتی گەلی ڤیێتنام نابەزێ و درێژە بەخەباتی چەکدارانەی ئەدا دژی ئەمەریکا • وە داوای لەگەلی ڤیێتنام کردبو کە کۆمەك بەهێزی چەکدار بکەن بۆ ئەوەی دەستی دلێرانەتر لە دوژمنان بوەشێنن •

رای گشتی دنیا لەگەڵ گەلی ڤیێتنامە

دەست درێژیەکانی ئەم دواییەی ئەمەریکا بۆسەر خاکی ڤیێتنامی دیموکرات ، رای گشتی دنیای نارەحەت کردوە • وە وڵاتو هێزە پێشکەوتنخوازو گەلانی دنیا نارەزایی خویان دژی ئەم دەستدرێژیانە دەربڕیوەو داوایان کردوە کە واشنتون بەدەستوبردی دەست لەم تاوانانەی هەڵگرێ و ریککەوتننامە کەی پاریس مۆربکات • وە وەزارەتی دەرەوەی کۆماری گەلی چین لەبەیاننامەیەکدا وتویە ، ئەم کردارەی ئەمەریکا وامان لێ ئەکات کە جارێکی تر چاو بە پەیوەندی نێوان خۆمان و ئەمەریکادا بخشێنینەوە • وە داوای لە واشنتون کردوە کە دەست لەو دەست درێژیانە هەڵگرێ و وتویە گەلی چین بەهەمو توانایەکی یەوە پشتگیری گەلی قارەمانی ڤیێتنام ئەکات •

*

یەکگرتووبێت خەباتی ناوکۆیی نەتەوەکانی سۆڤییەت و گەلی عیراق

ئەم هەفتەیەی بەسەرچوو گەلانی یەکگرتووی کومارە یەکگرتووەکانی سوڤییەت بەبۆنەی تێپەڕبونی ٥٠ سالەوە بەسەر دامەزراندنی کومارەکەیاندا ئاهەنگی گەورە گەورەیان گێڕاو لەگەل ئەم گەلانەشدا هەموو مروڤایەتی پێشکەوتنخوازی بەشداری ئەم خوشی و ئاهەنگەی گەلانی یەکگرتووی سوڤییەتیان کرد هەموو ئەزانین کە گەلانی روسیای قەیسەری بەسەرۆکایەتی پارتی بۆلشەویك و رابەری دلێرانەی مامۆستای مرۆڤایەتی لینینی مەزن یەکەم دەوڵەتی سۆشیالیستی لەسەر بناغەیەکی علمی دامەزراندوو بۆ یەکەم جار کرێکارو جوتیار جلەوی کاریان لەسەر ئەو خاکەدا گرتە دەست کە ناویان نا وڵاتە سوشیالیستە یەکگرتووەکانی سوڤییەت •

دامەزراندنی ئەم کۆمارە یەکگرتووانەی نەتەوە یەکگرتووەکانی سوڤییەت وەنەبێ هەر بەکردەوە بیروباوەڕی مارکسی ـ لینینی خستبێتە سەر روی ئەم وڵاتە بەڵکو بو بە هۆی دەستپێکردنی رزگاربونی سەدان ملیون مرۆڤ لەدەست چەوسانەوەی نەتەوایەتی و چینایەتی لە سەرانسەری دنیادا و بوو بە دەست پێکردنی سەدەیەك کەتادیت ئیمپریالیزم و چەوسینەرەوان بەرەو فەمان ئەڕۆن و سۆشیالیستی بەرەو سەرکەوتنی تازەو جێگیربوون •

لەبەر ئەوە دامەزراندنی ئەم کۆمارە یەکگرتووە سوشیالیستیانە جێگایەکی بایەخدارو ئیجگار گرنگیان لەدلی هەموو مرۆڤێکی پێشکەوتنخوازدا بۆخۆیان کردۆتەوەو کۆمەلانی خەلکی دنیا بەگشتی و رەنجبەران بەتایبەتی بەچاوی رێزگرتنی بیهاوتاوە سەیری رێڕەوی لینینی مەزن ئەکەن و کەلك لە تاقیکردنەوە بەنرخەکانیان وەرئەگرن •

دامەزراندنی ئەم کۆمارە یەکگرتووانە مەشخەلێکی روناکی خستە دەست نەتەوە

ـ زوراب ـ

بروانە : ل ـ٤ـ

بیرەوەری ١٢ ساڵەی دامەزرانی بەرەی رزگاری هێنەری ڤیێتنام

مۆسکو : تاس : گەلی ڤیێتنام رۆژی ٢٠ـ١٢ ئاهەنگێکی فراوانی گێڕا بەبونەی بیرەوەری ١٢ ساڵەی دامەزراندنی بەرەی رزگاریهێنەری نیشتمان پەروەری ڤیێتنامی خواروەوە •

رۆژنامەی ـ ئەستێرەی سور ـ ئۆرگانی لەشکری سۆڤییەتی وتویە : بەرەی رزگاریهێنەری خواروی ڤیێتنام پێشەنگی خەباتی گەلی ڤیێتنامە ، ئەو پێشەنگەی کەوابو بە ١٢ ساڵی رەبەق دلێرانە بەرەنگاری هێرشەکانی درندەترین ئیمپریالیزمی دنیا ئەکات و رۆژبەرۆژ سەرکەوتنی گەورە بەدەست ئەهێنێ • ئەستێرەی سور وتویە : سەرکەوتنە جوامیرانەکانی بەرەی رزگاری تێشکانی یەکجارەکی ئەمەریکا ئەسەلمێنێ •

● مامۆستا صدام حسین جێگری سکرتێری سەرکردایەتی قطری پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب و جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شورش رۆژی ٢٠ـ١٢ لەبارەگاکەیا پێشوازی کاك نیکۆلا ستویا توفیچ ئەندامی ئەنجومەنی فیدرالی یوگوسلاڤیای کرد • وە هەردوو لا دەربارەی پتەوکردنی پەیوەندی دووقۆڵی هەردوو وڵات گفتوگۆیان کرد •

ئەمەریکا فرۆکەو چەکی نوێ بەئێران ئەدات

واشنتۆن ١٨ـ١٢ رویتەر : یەکێك بەناوی وەزارەتی بەرگری ئەمەریکاوە وتویە ، ئەمەریکا ٥٠٠ فرۆکەی هیلیکۆپتەر بەئێران ئەدات و پارەی ئەم فرۆکانە ٧٢٠ ملیون دولار ئەکات • وەوتویە لەشکری ئەمەریکا ئەم فرۆکانە لەفابریقەکانی ئەمەریکا ئەکرێ و ئەیدا بە ئێران • وە فروکەکان دوو چەشنن (٢٠٢) فروکەیان کوپرا نیشانن و ٢٧٨ کەی تری هی گواستنەوەن وەبڕیاریش دراوە کە لەسەرەتای ساڵی ١٩٧٤ـەوە ئەم فرۆکانە ناوبەناو بدرێن بە رژێمی ئێران •

شۆرشگێرانی گینیا ـ بیساو دوژمنیان شپرزە کردوە

جەزایر : شینخوا : بەرەی رزگاریهێنەری ئگینیا بیساو بەیاننامەیەکی لە جەزایر بلاوکردۆتەوە تیایدا وتویە : شورشگێران لەمانگی تشرینی دووەمەوە ٧٥ جار هێرشیان بردۆتە سەر بنکەو سەربازگاکانی ئیمپریالیزمی پورتگال و ١٤١ سەربازیان کوشتووە و لەمانە یەکیکیان سەرهەنگ بووە • وە ١٠٠ی تریان لێ بریندار کردون و فروکەیەکی هەلیکوپتەریان سوتاندوە و ٦ ئوتومبێلیان پێك خستووە و چەك و تفاقێکی زۆریان دەسکەوت بوە •

بەیاننامەکە وتویە ، شورشگێڕان تاوەکو سەربەخۆیی تەواوەتی بەدەستنەهێنن و دوا سەربازی دوژمن دەرنەپەرێنن چەك دانانێن •

ئۆگەندە ٩ کۆمپانیای بەریتانیا میللی ئەکات

کەمپالا : ئا•د•ف : ئا•د•ع جەنەرال عیدی ئەمین سەرۆکی ئوگەندە رۆژی ١٩ـ١٢ بڕیاریدا کە ٩ کومپانیاو فابریقەی بەریتانیاییەکانی لەئوگەندە میللی بکرێ • جەنەرال ئەمین وتویە ، ئەو ٣٠٠٠ بەریتانیاییانەی کە ئیش وکاری ئابوریان بەدەستەوەیەو نایانەوێ لەئوگەندە بمێننەوە ئەبێ پێش ٣١ی ئەم مانگە کەمپالا بەجێ بهێڵن •• وە وەزارەتی دەرەوەی ئوگەندە بلاوی کردەوە کە چەند کەسانێکی ئوگەندەیی دانراون بۆ بەڕیوەبردنی ئەم فابریقانەو لەلایەکی ترەوە حکومەتی بەریتانیا رایانگەیاند کە هەوڵ ئەدات بۆ ئەوەی حکومەتی ئوگەندە پارەی خاوەنانی ئەم کومپانیانە بداتەوە •

*

یەکێتی سۆڤیەت لەئاهەنگی «٥٠» ساڵەدا

مۆسکۆ : تاس : دۆێنێ بەبۆنەی بیرەوەری ٥٠ ساڵەی دامەزرانی یەکێتی کۆمارە سوشیالیستەکانی سۆڤییەتەوە ئاهەنگێکی فراوان لەشاری موسکۆ سازکرا • وە لەم ئاهەنگەکەدا وەفدی وڵاتو حزبە پێشکەوتنخوازو بزوتنەوە نیشتمانپەروەرەکانی دنیا بەشداربون و وەفدی پارتی بەعسی سوشیالیستی عەرەب و پارتی دیموکراتی کوردستان و پارتی کومونیستی عیراقیان تیابوو •

لەسەرەتای ئاهەنگەکەدا کاربەدەستانی موسکو بریجنێف و کوسیگین و پۆدگۆرنی چەپکە گوڵیان لەسەر گوری لینین و سەربازی ونناو (المجهول) دانا ئەمجار لەمەیدانی سور چەند دەستەیەك سەربازیان بونمونە نیشان دران و کاربەدەستانی سۆڤییەت و میوانەکان لەکوشکی کرملین کوبونەوە •

دکتۆر کاسترۆ گەیشتە مۆسکۆ

مۆسکو : ئاژانسەکان : رۆژی ١٩ـ١٢ دکتور فیدل کاسترۆ سەرەك وەزیران و سکرتێری گشتی کۆمیتەی ناوەندی پارتی کومونیستی کوبا بە سەردانێکی رەسمی و لەسەر داخوازی لیژنەی سەرۆکایەتی ئەنجومەنی بەرزی سۆڤییەت گەیشتە مۆسکو •

کاسترۆ لەمۆسکو لەگەڵ کاربەدەستانی سۆڤییەت دەربارەی مەسەلەکانی ئیستای دەولەتان و پەیوەندی دوو قۆڵی هەردوو وڵات گفتو گۆ ئەکات و لەئاهەنگی بیرەوەری دامەزرانی یەکێتی سۆڤییەتدا بەشدار ئەبێ •

بارى سياسى توركيا بەرەو كوێ ئەڕوا؟

ئەنقەرە : ئاژانسەکان : دووبارە باری شێواوی ناوخۆی تورکیا سەرنجی ئاگادارە سیاسیەکانی دنیای راکێشایەوەو ئاژانسەکان سەر لە نوێ دەستیان کردەوە بە بلاوکردنەوەی هەواڵەکانی ئەنقەرە •

رۆژی ١٩ـ١٢ ئاژانسی دەنگوباسی یونایتدپریس لەئەنقەرەوە رایگەیاند کە دوورنیە چەند روداوێکی گەورە لەتورکیا رووبدات •

وەوتویە : سەرکردەکانی لەشکری تورکیا یادداشتێکیان داوە بە حکومەت و تیایا وتویانە ، ئەگەر بێتو پەرلەمان نەخشەیەك بۆ چارەسەرکردنی باری کۆمەلایەتی وڵات دانەنی ئەوا چییان لەدەست بێ ئەیکەن •

سەرکردەکان وتویانە ، ئیمە لەوباوەڕەداین کە ئەبێ حکومەتێکی پەرلەمانی حوکمی وڵات بکات و بەپێی پەیرەوەکانی کەمال ئەتاتورك دامەزرێنەری تورکیای نوێ رەفتار بکات ••• وەئەبێ رای گشتی ناوخۆ ئاگاداری مەسەلە سیاسی یەکان بکرێت ••• وە نابی بەرپرسیاری کردارە نارەواکانی هەردوو ئەنجومەنی سەناو نوێنەران بخرێتە ئەستۆی گەل •

بەبۆنەی بیرەوەری دامەزراندنی بەرەی رزگاریهێنەری نیشتمان پەروەری ڤیێتنامی خواروو :ـ

خەباتی گەلی ڤیێتنام خەباتی هەموو گەلانی دنیایە دژی ئیمپریالیزم

رۆژی ٢٠ـ١٢ ، ١٢ ساڵی رەبەق تێپەڕی بەسەر گەورەترین تاقیکردنەوەی شۆرشگێڕی سەرکەوتوی خەباتی گەلی قارەمانی ڤیێتنامدا کە نەك هەر تاقیکردنەوەی خەباتی گەلی ڤیێتنام بێت ، بەڵکو هی هەموو گەلانی تێکۆشەری دنیایە دژی ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستان • لەم رۆژە مێژوییەدا بەرەی رزگاریهێنەری نیشتمانپەروەری گەلی ڤیێتنام دامەزراوە کە بەراستی و دلسۆزی رابەری خەباتی چەکدارانەی گەلی ڤیێتنام ئەکات دژی ئیمپریالیزمی دنیا بە سەرۆکایەتی هارترین ئیمپریالیزم لەدنیادا کە ئیمپریالیزمی خاوەن تازەترین چەك و سامانی ئەمەریکایە •

ئەم بەرەیەی کە ئێستا ئمپریالیزمی ئەمەریکای خاوەن تازەترین و پێشکەوتوترین تەکنیکی جەنگی شپرزەو رسواکردوە ئەو راستییەی بە گەلانی دنیا گەیاند کە گەلانی بچوك ئەتوانن خۆیان لە چنگ دەوڵەتانی گەورە رزگاربکەن وە بە چەکی بچوك و خەباتی دلێرانە دەوڵەتانی زۆردارو کۆنەپەرست لەناو ئەبرێن ، بە پێچەوانەی ئەو پروپاگەندانەی ئیمپریالیستەکان و لەرێ لادەرەکان بلاوی ئەکەنەوە کە گوایا گەلانی بچوك ناتوانن بچنە مەیانی جەنگی دەوڵەتانی گەورەی خاوەن تەکنۆلوجیای پێشکەوتووەوە • لەلایەکی تریشەوە بەرەی رزگاریهێنەری نیشتمانپەروەری ڤیێتنام چەند مەسەلەیەکی ئایدیولوجی پێشکەوتووانەی خستەکایەوە کە بریتین لەوەی چەند هێزێکی نیشتمانی و پێشکەوتنخواز ئەتوانن لەبەرەیەکدا شانبەشانی یەکتری دژی دوژمنی ناوکۆیی تێبکۆشن هەروەها مەسەلەی نیشتمانپەروەری و خۆرزگارکردن لە ئیمپریالیزم و بێگانەی توندوتۆڵ بەست بە ئامانجە چینایەتیکانی گەلی ڤیێتنامەوەو لەپاڵ ئامانجە نەتەوایەتیکانی گەلی ڤیێتنامدا ئالای دامەزراندنی سیستەمێکی دیموکراتی میللی بەرزکردۆتەوە کە ئامانجەکانی چینە یەکگرتۆکانی گەلی ڤیێتنام جێبەجێ بکات • جگە لەم دوو خاڵە گرنگە بایەخدارە بەرەی رزگاریهێنەری نیشتمانپەروەری قارەمانی گەلی ڤیێتنام دروشمی پشت بەخۆ بەستنی بەرزکردۆتەوەو کۆمەك و یارمەتی دەرەوەی خستۆتە دوای ئەو دروشمە راستە کاریگەرەوەو سیاسەت و رێبازی خۆی بەپێی قازانجە سەرەکییەکانی گەلی ڤیێتنام دەست نیشان ئەکات و بەپێی ئەم خاڵانەی سەرەوە راستە رێی تێکۆشانی شۆرشگێڕی گرتۆتەبەرو کاربەدەستە گەورەکانی مۆنۆپولەکانی ئەمەریکاو هاوپەیمانەکانیانی شپرزەو رسوا کردوە •

بۆیە گەلی عیراق بەکوردو عەرەب و کەمایەتییەکانیەوە وە هەموو گەلانی دنیا چاویان بریوەتە ئەم خەباتە سەرکەوتووەو پڕ بەدڵ چاوەڕوانی ئەو رۆژە نزیکەن کە گەلی ڤیێتنام تیایا بەئامانجی پیرۆزی خۆی بگات و لەشکری بێگانە لەخاکی ڤیێتنامدا بەسەر شۆری دەربکرێتە دەرەوە •

ئیتر بەم بۆنەیەوە پڕ بەدڵ سلاو لە بەرەی رزگاریهێنەری نیشتمانپەروەری گەلی خواروی ڤیێتنام ئەکەین و دلنیاین کەبەم زووانە ئازادی بەدەست دێنێ و گەلی قارەمانی ڤیێتنام لەسێبەری سیستەمێکی پێشکەوتنخوازی نیشتمانیدا ئەحەسێتەوەو لەسێبەری ئاشتی یەکی راستەقینەی رەوادا وڵاتی وێرانکراوی خۆی سەر لەنوێ و بەشێوەیەکی چاکتر دائەمەزرێنێتەوەو ئیمپریالیزمی ئەمەریکاش بەسەر شۆڕی ناچار ئەبێت دەست لە وڵات و گەلی ڤیێتنام هەڵگرێت و داوو دەزگای خۆی و نوکەرە کۆنەپەرستەکانی لەژێر پێی پێشمەرگە دلێرەکانی گەلی ڤیێتنامدا پان و پلیش ئەکرێنەوە •

هه‌فته‌ی باسێك

نیكسۆنی ده‌ست بڕ هه‌ر به‌چۆكا دێت

هه‌فته‌ی پێشو گفتو گۆكه‌ی نێوان (لی دوك ثو)ی نوێنه‌ری كۆماری دیموكراتی ڤیتنام وه هێنری كیسنجه‌ر راوێژكاری ئه‌مه‌ریكا دیسانه‌وه وه‌ستاو گه‌یشته ئاستێكی نائومێد، چونكه ئه‌مه‌ریكا له ریكه‌وتنه‌كه‌ی ٢٠ ی ئۆكتۆبه‌ری ئه‌مسال پاشگه‌ز بۆته‌وه‌و داوای كردوه كه هه‌ندێك له‌به‌نده گرنگه‌كانی بگۆردرێت .

ئاشكرایه كه ریكه‌وتنه‌كه‌ی ٢٠ی ئۆكتۆبه‌ر ماوه‌یه‌ك پیش هه‌لبژاردنی سه‌رۆكایه‌تی ئه‌مه‌ریكا بلاوكرایه‌وه ، به‌لام ئێستا پاش ته‌واوبونی هه‌لبژاردن و سه‌ركه‌وتنی نیسكون ، پاشگه‌ز بونه‌وه‌ی ئه‌مه‌ریكا به‌روونی ئه‌وه بۆ هه‌موو كه‌سێك ده‌رئه‌خات كه نیسكون مه‌سه‌له‌ی ئاشتی ڤیتنامی ته‌نیا بۆ پروپاگانده ئه‌یویست ئه‌گینا پاش ئه‌وه‌ی ریكه‌وتون ئه‌م پاشگه‌ز بونه‌وه‌یه‌ی ئه‌مه‌ریكا بوچی ؟!

بێ‌گومان ئیمپریالیزمی جیهان به‌سه‌ركردایه‌تی ئه‌مه‌ریكا هه‌تاهه‌تایه دوژمنی گه‌لانه‌و تادوا هه‌ناسه‌ی له‌سه‌ر ریبازی دوژمنایه‌تی كردن و تالان كردنی گه‌لان ئه‌روات . وه ئه‌م هه‌لویسته‌ی ئێستای ئه‌مه‌ریكا ئه‌و راستیه‌مان پێ ئه‌سه‌لمێنێت كه هه‌تا ئیمپریالیزم هه‌بێت ئاشتی و ئاسایش و مافی گه‌لان له مه‌ترسیدایه‌و هه‌رگیز ناشێت گه‌لان پشتی لێ‌بكه‌نه‌وه‌و له خه‌بات بكه‌ون ، ئه‌بێ هه‌میشه گه‌لان ئاماده و هوشیاربن بۆ به‌ربه‌ستی كردنی هه‌موو شالاوێكی دوژمنانه‌ی ئیمپریالیزم و نوكه‌ره‌كانی .

به‌لام گه‌لی ڤیتنامی قاره‌مان جه‌زره‌به‌یه‌كی ئه‌وتۆیان به ئیمپریالیسته ئه‌مه‌ریكاییه‌كان و نۆكه‌ره‌كانیان گه‌یاندوه كه ئه‌مرۆش نه‌بێ له دوارۆژێكی زۆر نزیكدا چۆكیان پێ دائه‌ده‌ن و به تێك شكاوی له‌ڤیتنام ئه‌یان كه‌نه ده‌ره‌وه‌و ڤیتنام له شوێنه‌واره پیسه‌كانیان پاك ئه‌بێته‌وه‌و گه‌لی ڤیتنام ئینجا ئه‌كه‌وێته ئاوه‌دان كردنه‌وه‌ی نیشتمان و ولاتی ڤیتنامی دابه‌ش كراو یه‌ك ئه‌خه‌نه‌وه گه‌لی ڤیتنامی قاره‌مان له‌ژێرسایه‌ی یه‌كێتی ئاشتی‌دا ژیانی پركاركردن و كامه‌رانی ئه‌باته سه‌ر .

سواره

شۆڕشی نوێی گه‌ل

- هوشیار -

-٢-

چینه كومه‌لایه‌تیه‌كان به شێوه‌یه‌كی گشتی به‌م شێوه‌یه‌ی خواره‌وه جیا ئه‌كرێنه‌وه :-

یه‌كه‌م : چینی ده‌ره‌به‌گایه‌تی

له‌به‌ر ئه‌وه‌ی ئامانجی شورشی نیشتمانی دیموكراتی نه‌هێشتنی ده‌سه‌لات و نفوزی ئه‌م چینه‌یه به له ناوبردنی (تصفیه) په‌یوه‌ندیه‌كانی ده‌ره‌به‌گایه‌تی و ته‌فرو توونا كردنیان وه به سه‌ندنه‌وه‌ی زه‌وی و زاره زه‌وت كراوه‌كان لێ‌یان و دابه‌ش كردنی به‌سه‌ر جوتیاره هه‌ژاره‌كانا هه‌روه‌ها رووت كردنه‌وه‌یان له ده‌سه‌لاتی سیاسی و كردنی جوتیاره هه‌ژاره‌كان به‌خاوه‌نی ده‌سه‌لات ئه‌مانه له‌لایه‌ك وه له لایه‌كی تریشه‌وه له‌به‌ر ئه‌وه‌ی شورشی نیشتمانی خوی له‌خویا دژی چه‌وساندنه‌وه‌و زولم و زوری ئیمپریالیزم و كۆمپرادۆرو ده‌ره‌به‌گه‌كانه وه بو شكاندنی به‌زاننی ئه‌مانه هه‌لئه‌گیرسی ئه‌وا ئه‌م چینه به‌رژه‌وه‌ندی ئابوری و چینایه‌تی له‌گه‌ل ریبازو ئامانجی شورش ناگونجی چونكه روژێك له‌روژان له‌سه‌ر حسابی چه‌وساندنه‌وه‌ی جوتیاران ژیاوه و كوسپێكی گه‌وره‌ی بوه له ریگه‌ی پیشكه‌وتندا ئه‌ویش به حوكمی په‌یوه‌ندی توندوتولی به هویه‌كانی به‌رهه‌م هینان و په‌یوه‌ندیه‌كانی به‌رهه‌م هینانه‌وه بویه دوره‌په‌ریز ئه‌وه‌ستی وه له زروفی له‌بارو تایبه‌تیدا - به نیازی به‌رگری كردن له ده‌سكه‌وت و ده‌سه‌لاتی هه‌ره‌س هاتوی - ده‌ست له‌گه‌ل دوژمن تیكه‌ل ئه‌كا .. به‌لام له‌كاتیكا وولات له‌به‌رده‌می مه‌ترسیه‌كی گه‌وره‌ی ئیمپریالیست وه یا ده‌سه‌لاتی سیاسی ناوخوی سه‌ربه‌وان ئه‌بی ، ژماره‌یه‌كی روشنبیر له ده‌ره‌به‌گه‌كان دینه ناوه‌وه به نیازی به‌شداری كردن له شورشی نیشتمانی كه له‌و ریگه‌یه‌وه كار ئه‌كرێته سه‌ر ژماره‌یه‌كی تر له ده‌ره‌به‌گه هه‌لگه‌راوه‌كان بو هاتنه ریز ، ئه‌گه‌رچی تا سه‌ریش نابێ ! هه‌روه‌ها تاقمێ له روشنبیرانی سه‌ر به خیزانه مولكداره‌كان جوتیاره ده‌وله‌مه‌نده‌كان به‌م هویه‌وه دوستایه‌تی شورش ئه‌كه‌ن و ده‌ستی هاوكاری دریژ ئه‌كه‌ن .. هه‌رچونی بی ئه‌مه شتیكی ئه‌وتو له مه‌سه‌له‌كه ناگورێ !

دووه‌م : بورژوازیه كومبرادوره‌كان :

چینیكی كونه‌په‌رستی خۆفروشی سه‌ر به‌ئیمپریالیزمه وه بگره له باوه‌شی ئه‌وا په‌روه‌رده ئه‌بن و به پردیكی تایبه‌تی خویان له‌گه‌لا ئه‌به‌ستنه‌وه ، به‌هیچ جوریك ئامانجیان دوستایه‌تی كردنی كومه‌لانی خه‌لكی چه‌وساوه‌و شورشگیران و شورشی نیشتمانی نیه بویه له‌یه‌كه‌م هه‌نگاوی ده‌ست‌پی‌كردنی شورشی نیشتمانیه‌وه تا دوا هه‌نگاوی ئه‌مانه دژی شورش ئه‌بن وه روژ له دوای روژ زیاتر خزمه‌تی ئاغا كانیان ئه‌كه‌ن .. په‌یوه‌ندی ئه‌م چینه به‌ده‌ره‌به‌گه كۆنه‌په‌رسته‌كانه‌وه زور به‌هیزه و برواییه‌كی ته‌واو له نیوانیانا هه‌یه چونكه به‌رژه‌وه‌ندی چینایه‌تی كونه‌په‌رستانه‌ی هه‌ردوو لاین هویه‌كی گرنگه بو یه‌كخستن و ریزكردنی ئه‌م دوو چینه له هیلیكا تا به جووته دژی شورشی نیشتمانی دیموكراتی بوه‌ستنه‌وه .

ئه‌م چینه له‌گه‌ل به‌هیزبوونی شورش و پته‌و بوونی حزبی سه‌ركرده‌ی چینی پرولیتاریا به‌ره‌و نه‌مان ئه‌چی چونكه سروشتی شورشه‌كه خوی وا هه‌لكه‌وتوه كه بو توانه‌وه‌ی ئه‌مانه و له‌خزمه‌تی چینه شورشگیرو چه‌وساوه‌كانی وولاتابی ، به‌لام له‌گه‌ل ئه‌مه‌شا جاروبار به‌هوی دروست بوونی ناكوكی له‌نیوان ده‌وله‌ته ئیمپریالیسته‌كانا وه به‌هوی ئه‌و ده‌ست دریژیه‌ی وولاتیكی ئیمپریالیستی ئه‌یكاته سه‌ر وولاتیكی تری ژیر ده‌سته ، نیمچه ژیر ده‌سته ، شتیكی ئاسایی و له‌باره بو ئه‌وه‌ی سوود له‌و بورژوازیه كومپرادورانه وه‌رگیری كه به‌ستراونه‌ته‌وه به ده‌وله‌تیكی ئیمپریالیزمه‌وه له‌وانه‌ی ناكوكیان هه‌یه له‌گه‌ل ده‌وله‌تیكی تری ئیمپریالیستی ده‌ست دریژكه‌ر بو سه‌ر وولاته ژیر ده‌سته و نیمچه ژیرده‌سته‌كه وه له به‌رژه‌وه‌ندی شورشی نیشتمانی دیموكراتی رابكیشرین دژی ئه‌مه‌ی دواییان .

ئه‌وه‌ی ئاشكرابی ئه‌وه‌یه كه به‌هیچ جوریك ئومیدی چاكه له‌م چینه خوفروشه ناكری وه‌روژیك له‌روژان ئاماده‌ی هیلاك بوون و قوربانی دان نیه كه به‌خوشی و ئاره‌زووی خوی بی چونكه ئامانجیكی تری شورشی نیشتمانی ئه‌وه‌یه ده‌س به‌سه‌ر دامه‌زراوه ئابووریه‌كان و سه‌رمایه گه‌وره‌كانا بگری كه ئه‌م چینه‌ش ئه‌گریته‌وه ،دیسان ئه‌و گورزه‌ی دیكتاتوریه‌تی چینه هاوپه‌یمانه‌كانی شورش به سه‌ركردایه‌تی چینی كریكار بو سه‌روپوته‌لاكی ئیمپریالیزمی به‌رزئه‌كاته‌وه ، سه‌روپوته‌لاكی ئه‌م چینه‌ش ئه‌گریته‌وه وه به‌ر پریشكی ئاگری شورش هه‌ر ئه‌كه‌وی بویه له‌كاتی نزیك بوونه‌وه‌شیانا هه‌ر سلیان لی ئه‌كری چونكه به‌راستی نایه‌نه پیشه‌وه به‌هه‌مان ده‌ستووری كون بیر ئه‌كه‌نه‌وه ئه‌گه‌رچی به‌دلسوزی خه‌باتگیریش خویان پیشان بده‌ن .

سێیه‌م : بورژوازی :

به‌شی سه‌ره‌وه‌ی ئه‌م چینه سروشتی كومپرادوره‌كانی له‌گه‌ل خویا هه‌لگرتوه وه تاراده‌یه‌ك له‌وانا خوی ئه‌نوینی ، به‌لام به‌شه ناوه‌ندیه‌كه‌ی كه « بورژوازی نیشتمانی » پی ئه‌وتری له‌ناو خویا ئه‌بنه دوو به‌شه‌وه ، بالی راست و بالی چه‌پیان لی دروست ئه‌بی .

باله راسته‌كه‌ی ئه‌م به‌شه هه‌میشه خه‌و به‌هاتنه سه‌ر حوكم ئه‌بینی وه بیر ئه‌وه ئه‌كاته‌وه روژیك له‌روژان ده‌سه‌لات هی خوی بی یا له‌و ریگه‌یه‌وه بتوانی دیكتاتوریه‌تی بورژوازی خوی له‌وولاتا دژی

بروانه ل ٤

ئاوا دامه‌زرا
«بیره‌وه‌ریه‌كانی ئه‌نستاس میكویان»
له‌باره‌ی دامه‌زراندنی یه‌كێتی سۆڤیه‌ته‌وه

محمدی مه‌لا كریم كردوویه به كوردی

- ١ -

وا یادی په‌نجا ساڵه‌ی دامه‌زرانی یه‌كێتی كۆماره سۆشیالیسته سۆڤیه‌تی یه‌كان نزیك ده‌بێته‌وه‌و ، منیش له شێوانی ئه‌م یاده پیرۆزه‌دا ئه‌مه‌وێ چاوێك بگێڕمه‌وه دواوه‌و ته‌ماشایه‌كی به‌په‌له‌ی رابوردوو بكه‌مه‌وه ، تا ئه‌و رۆژو باره بێنمه‌وه بیری خۆم كه یه‌كه‌مین ده‌وله‌تێكی سۆشیالیستی فره - نه‌ته‌وه‌ی تێدا دامه‌زرا ، كه یه‌كه‌مین یه‌ك گرتنێكی به ئاره‌زووی خۆی چه‌ند كۆمارێكی سۆڤیه‌تی ی ماف - یه‌كسان بوو له مێژوودا .

له ساڵه پێشینه‌كانی پاش شۆڕشی ئۆكتۆبه‌ردا هه‌موو كۆماره سۆڤیه‌تی یه ساواكان له‌ده‌وری كۆماری فیدراڵی سۆشیالیستی سۆڤیه‌تی ی رووسیا كۆبووبوونه‌وه . رووسیای سۆڤیه‌تی نموونه‌یه‌كی له‌به‌رچاوی ره‌ژێمی تازه‌ی ده‌وڵه‌ت بوو كه له‌سه‌ر بنچینه‌ی حوكمی خۆبه‌خۆی نه‌ته‌وه‌كان دامه‌زرابوو .

جێ‌گیربوونی ئاسایش و ئه‌ركی تازه‌ی دامه‌زراندنی ئابووری ی نوێ هۆی نه‌وه‌یان فه‌راهه‌م كردبوو كه كۆماره‌كان رۆژبه‌رۆژ زیاتر لێك نزیك ببنه‌وه‌و به‌ره‌و یه‌ك گرتن بڕۆن . له‌م باره تازه‌یه‌دا شێوه‌ی جارانی په‌یمانی دوو قۆڵی به‌ش جێ‌به‌جێ كردنی ئه‌م ئه‌ركانه‌ی نه‌ئه‌كرد .

له ساڵی ١٩٢٢وه‌وه به ده‌س پێشخه‌ری رێكخراوه‌كانی پارتی ی كۆمۆنیست ، كۆمه‌ڵانی ره‌نجبه‌ران له هه‌موو لایه‌كه‌وه كه‌وتنه هه‌ڵسووڕان و بزیوی نواندن بۆ یه‌كخستنی كۆماره سۆڤیه‌تی یه‌كان . له به‌هاری هه‌مان ساڵدا كۆماره‌كانی ئازه‌ربایجان و ئه‌رمینیاو جۆرجیا په‌یمانی یه‌ك گرتنیان به‌ست و له كۆتایی ئه‌و ساڵه‌دا كۆماری فیدراڵی سۆشیالیستی سۆڤیه‌تی ی ئه‌ودیوی قه‌فقاسیان دامه‌زراند . ئه‌م كۆماره تا ساڵی ١٩٣٦ پایه‌دار بوو .

كۆنگره‌ی سۆڤیه‌ته‌كانی هه‌موو رووسیا لایه‌نی دانانی یه‌كێتی كۆمار سۆشیالسته سۆڤێتیه‌كانی گرت

له پاییزی ١٩٢٢دا له هه‌موو كۆماره سۆڤیه‌تی یه‌كاندا به‌گه‌رم ده‌س كرا به‌ئیش بۆ دامه‌زراندنی یه‌كێتی ی كۆماره سۆشیالیسته‌كان و یه‌ك كه‌وتنی كۆماره‌كان له‌ناو خۆیاندا له‌باره‌ی بنچینه‌ی ئه‌م یه‌كێتی یه‌وه .

له كۆبوونه‌وه‌ی ته‌شرینی یه‌كه‌می ١٩٢٢ی كۆمیته‌ی ناوه‌ندی ی پارتی ی كۆمۆنیستی سۆڤیه‌تدا ، پاش ده‌س تێوه‌ردانی كاریگه‌رانه‌ی لێنین خۆی ،چاری هه‌موو ئه‌و بابه‌تانه كرا كه كۆماره‌كان له‌سه‌ریان یه‌ك نه‌كه‌وتبوون و ، بابه‌ته چه‌وته‌كانی ناو پرۆژه‌كه‌ی لیژنه تایبه‌تی یه‌كه‌ی سه‌ر به كۆمیته‌ی ناوه‌ندی - لابران(١) .

(١) یه‌كێك له‌و بابه‌ته‌چه‌وتانه پرۆژه‌ی (ئۆتۆنۆمی) بوو كه واته هه‌موو كۆماره سۆڤیه‌تی یه‌كان بچنه كۆماری فیدراڵی سۆشیالیستی سۆڤیه‌تی ی رووسیاوه‌و ئۆتۆنۆمی تێدا وه‌رگرن . لێنین ره‌خنه‌یه‌كی توندی له‌م پرۆژه‌یه گرت و ئه‌نجامی تاقی - كردنه‌وه‌ی گۆڕانی په‌یوه‌ندی نێوان كۆماره سۆڤیه‌تی یه سه‌ربه‌خۆكانی بڵاو كرده‌وه‌و به‌توندی لایه‌نگیری ی ئه‌و تاقه‌رێگایه‌ی كرد كه هه‌بوو بۆ یه‌كخستنی ئه‌م كۆمارانه له‌چوارچێوه‌ی یه‌كێتی ی كۆماره سۆشیالیسته سۆڤیه‌تی یه‌كاندا و له‌سه‌ر بنچینه‌ی هاوسانی ی ماف و به ئاره‌زووی خۆ - بوونی یه‌ك گرتنه‌كه .

ئیتر ئیش و كار به باشی رۆیشت . كۆنگره‌ی سۆڤیه‌تی هه‌موو كۆماره په‌یمان به‌ستووه - كانی ئۆكرانیاو ئه‌ودیوی قه‌فقازو بێلَه رووسیا به‌سترا . كۆنگره‌گره‌كان هه‌موو به یه‌ك ده‌نگ رایان بۆ ئه‌وه دا كه كۆماره سۆڤیه‌تی یه یه‌كگرتووه‌كان له یه‌ك ده‌وڵه‌تی فیدراڵیدا یه‌ك بگرن و ، بڕیار وابوو كۆنگره‌ی سۆڤیه‌ته‌كانی تێكڕای رووسیا له نیوه‌ی دووهه‌می كانوونی یه‌كه‌می ئه‌و ساڵه‌دا ببه‌سترێ .

به‌هۆی ماندوویی له راده‌به‌ده‌ری لێنینه‌وه ، پزیشكه‌كان رۆژ له‌دوای رۆژ مه‌ودای كاركردنیان بۆ كه‌متر ئه‌كرده‌وه . به‌ڵام له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌شدا نه كۆنگره‌ی چواره‌می كۆمه‌نترن (ئه‌نته‌ر ناسیۆنالیزمی كۆمۆنیستی)و له دانیشتنی ته‌شرینی دووه‌می ١٩٢٢ی سۆڤیه‌تی مۆسكۆدا به‌شداری ی كرد .

لێنین خۆی ئاماده كردبوو له به‌رده‌می كۆنگره‌ی ده‌هه‌می سۆڤیه‌ته‌كانی تێكڕای رووسیادا راپۆرتی ده‌وڵه‌ت بخوێنێته‌وه‌و ، له كۆنگره‌ی یه‌كه‌می سۆڤیه‌ته یه‌ك گرتووه‌كانی هه‌موو كۆماره سۆڤیه‌تی یه‌كاندا به‌شدار بێ‌و بۆ ئه‌م مه‌به‌سته چه‌ند سه‌رنجێكی نووسیبووه‌وه‌و كه‌ره‌سته‌ی قسه‌ی رێكخستبوو . كه چووین بۆ مۆسكۆ هه‌موو به‌په‌رۆش بووین بۆئه‌وه كه گوێمان له قسه‌ی بێ ، به‌ڵام پزیشكه‌كان رێگای قسه‌كردنیان نه‌دا ، چونكه له‌لایه‌نی له‌ش‌ساغی یه‌وه ته‌واو نه‌بوو . ئێمه‌ش یه‌كجار به‌وه دڵگران بووین .

كۆنگره‌ی سۆڤیه‌ته‌كانی تێكڕای رووسیا له ئێواره‌ی ٢٣ی كانوونی یه‌كه‌می ١٩٢٢دا له مۆسكۆ به‌سترا . ئه‌م كۆنگره‌یه تا ٢٧ی كانوونی یه‌كه‌می خایاند . من نوێنه‌ری ناوچه‌ی كۆبانی لای ده‌ریای ره‌ش بووم له كۆنگره‌كه‌دا . هۆڵی شانۆی (بۆلشۆی) پڕ بوو له نوێنه‌رانی كۆنگره كه له هه‌موولایه‌كی ولاتی سۆڤیه‌ته‌وه هاتبوون . پتر له ٢٠٠٠ نوێنه‌ری ده‌نگ‌ده‌ر و راوێژ پێ‌كراو له كۆنگره‌كه‌دا به‌شدار بوون . بۆ یه‌كه‌مین‌جار نوێنه‌رانی كۆماری رۆژهه‌لاتی دووریش كه تازه دواداگیركه‌ری بێگانه‌ی لێ ده‌ركرابوو - هاتبوون .

٤٨٨ میوانی شانازی‌یش له‌كۆنگره‌كه‌دا به‌شدار بوون . ئه‌مانه به ناوی ئه‌وه‌وه‌هاتبوون كه نوێنه‌ری سێ كۆماره سۆڤیه‌تی یه سه‌ربه‌خۆكانن له كۆنگره‌ی داهاتووی یه‌كخستنی كۆماره‌كاندا .

سه‌رۆكی لیژنه‌ی ناوه‌ندی ی به‌جێهێنه‌ری تێكڕای رووسیا میخائیل ئیڤانۆڤیچ كالینین كۆبوونه‌وه‌ی كۆنگره‌كه‌ی كرده‌وه‌و وتارێكی دا . له‌وتاره‌كه‌یدا باسی ئه‌وه‌ی كرد كه كۆنگره‌ی ده‌هه‌می سۆڤیه‌ته‌كان رووداوێكه بایه‌خێكی تایبه‌تی ی هه‌یه ،چونكه ته‌نها مانگ و نیوێك پاش ئاهه‌نگ گێڕانی تێپه‌ڕبوونی پێنج ساڵ به‌سه‌ر دامه‌زرانی كۆماری رووسیای سۆڤیه‌تی‌دا - ده‌گیرێ .

كالینین باسی ئه‌وقۆناغانه‌ی كرد كه بڕیومانن و وتی : « ئه‌توانین كۆنگره‌ی ده‌هه‌م به كۆنگره‌یه‌كی یۆبیلی دابنێین . ئێستا ئه‌م كۆنگره‌یه تاراده‌یه‌ك كاری هه‌موو كۆنگره رابووردووه‌كان له یه‌كێك له مه‌یدانه‌كانی ژیاندا دوایی دێنێ‌و یه‌كخستنی هه‌موو كۆماره سۆڤیه‌تی یه‌كان له یه‌كێتی یه‌كی پته‌ودا - له‌به‌رنامه‌ی كاری خۆیدا داده‌نێ » . ئه‌ندامانی كۆنگره‌ تێكڕا چه‌پڵه رێزانێكی گه‌رمیان بۆ ئه‌م قسانه‌ی كالینین كرد .

له هۆڵی كۆنگره‌وه ده‌نگێكی گه‌وره نه‌ڕاندی « با به ناوی كۆنگره‌وه سڵاوێك بۆ لێنین بنێرین ! » چه‌پڵه رێزانێكی توندو به‌تین به‌رز بووه‌وه‌و دانیشتووان هه‌موو هه‌ڵسانه سه‌ر پێ‌و سروودی ئه‌نته‌ر ناسیۆنالیزمیان خوێنده‌وه .

كۆنگره بڕیاری داته‌لگرافێك بۆ لێنین بنێرێ بكاو هیوای خۆی تێدا ده‌ربڕێ كه پزیشكه‌كان به زووترین كات ده‌س‌به‌رداری ئه‌و قه‌ده‌غه كردنی به‌شدار - بوونی كۆنگره‌یه ببن كه به‌سه‌ر لێنینیاندا سه‌پاندبوو . زۆرمان پێ ناخۆش بوو ئه‌م كۆنگره مێژوویی‌یه بێ به‌شداری‌یه‌كی راسته‌وخۆی پێشه‌وای پارتی ی كۆمۆنیست و دامه‌زرێنه‌ری یه‌كه‌مین ده‌وڵه‌تێكی سۆشیالیست و خاوه‌نی ده‌ست پێشخه‌ری ی دامه‌زراندنی یه‌كێتی ی كۆماره سۆشیالیسته سۆڤیه‌تی یه‌كان به‌ڕێوه بچێ .

بروانه ل ٧

چه‌ند یادداشتێك له‌زیندانه‌كانی شای ئێرانه‌وه

- ٣ -

زیندانی اوین

زیندانی اوین له‌پشت‌هوتێلی اوین له‌شه‌قامی پاركوی چوارساڵه دروست كراوه .ده‌زگایه‌كی به‌ربلاوه‌و كراوه‌ته دوبه‌ش . به‌شێكی زینداره‌و به‌شه‌كه‌ی تری ئیداره‌یه و شوێنی لێ‌پرسی‌و ئه‌شكنجه‌یه‌ماڵی حسینی لێ‌پرساوی زیندانیش له‌ته‌نیشت زیندانه‌و ده‌زگای بۆحه‌وشی زیندان هه‌یه .

به‌شی زیندانه كه‌ش كراوه‌ته دوبه‌ش ، زیندانی گشتی‌و انفرادی . به‌شی انفرادی چل‌قاوشی انفرادیه كه هه‌ریه‌كه‌ی ٢١٠ × ١٢٠ سانتی‌میترن ، هێندێك وه‌خت هه‌ركام له‌وانه شه‌ش كه‌سی تێ‌ده‌خزێنن . زیندانه گشتیه‌كانیش چه‌ندژورێكی گه‌وره‌و پچوكن كه له‌هه‌ر كامێكدا ٥٠-٦٠ كه‌سیان خستوته سه‌ریه‌ك .

انفرادیه‌كان بێجگه له‌ده‌رگایه‌كی ئاسن كه هه‌میشه داخراوه‌و په‌نجه‌ره‌یه‌كی چكۆله كه ده‌ستی ناگاتێ هیچ ده‌لاقه‌یه‌كیان بۆده‌ره‌وه نیه . ژوره‌كان ئه‌وه‌نده شه‌دارن كه گایان تێدا ده‌روێ‌و ئه‌وه‌نده‌ش تاریكن كه هه‌میشه پێویستی به‌چرا هه‌یه .

بۆ هه‌زاره‌وێك كه ١٥ تا شی انفرادی هه‌بوو ته‌نها ده‌ستشۆرێك و ئاوده‌ستێك هه‌بو ، كه چونكه به‌نۆره بو شه‌وورۆژ جارێك نۆره به‌رده‌كه‌وت .

له‌سوچێكی باغه‌كه هێندێك خێوه‌تی شیروخورشیدی سور هه‌ڵدراون . له‌كاتی زۆربونی به‌ندیه‌كاندا سه‌رمابێ و گه‌رمابێ ، هێندێك له‌گیراوه‌كان ژن‌وپیاو له‌وانه‌دا كۆده‌كه‌نه‌وه تا له قاوشه‌كاندا جێگایان بۆده‌كه‌نه‌وه بۆئه‌وه‌ی خه‌ڵكه‌كه یه‌كتر نه‌ناسێ هه‌ریه‌كه‌ی چاكه‌تێك یا په‌تویه‌كیان به‌سه‌ردا داون . ده‌نگ..ێك به‌توندی قه‌ده‌خه‌یه

زۆر كه‌سی وا ده‌ناسم كه چوارشه‌وورۆژ له‌ژێر ئه‌وخێوه‌تانه له‌سه‌رچۆك دانیشتون . پاشان باسی ده‌زگای ئیداری ده‌كه‌ین .

لای ئێواره بو كه بردیانمه ئه‌وژوره كه سێ كه‌سی تری تێدا بون . هاوزنجیره‌كانم كه دوكه‌سیان به‌ری پێیان به‌ئێدان برینداربووو هه‌ڵامسابون به‌خێرهاتنیان كردم . ده‌م‌به‌پێكه‌نینی‌و گیانی نه‌به‌ز و به‌هێزو گاڵته‌وگه‌پی به‌مه‌زه‌یان هه‌رده‌سبه‌جێ له‌گه‌ڵیان ده‌ست پێ كرده زۆری كار كوده سه‌ر و غیره‌تی وه‌به‌ر نام . ده‌ست كرا به‌لێك پرسین‌و منیش ئه‌وه‌نده‌ی به‌سه‌لاحم زانی باسی گیرانی خۆمم بۆكردن . ئه‌وانیش هه‌ر به‌وجۆره كه‌مێكیان بۆباس كردم .

ئه‌وتێ‌بینی‌و احتیاته‌ی ئێمه له‌سه‌رئه‌ساسی ئه‌وشتانه بو كه پیشتر بیستبومان ، له‌كاتێكدا هێندێك له‌به‌ربێ ته‌جروبه‌یی احتیات ناكه‌ن‌و له‌وڕیگایه‌وه توشی ده‌ردی‌سه‌ری ده‌بن .

یه‌كێك له‌هاواڵه زیندانیه‌كانم بۆی گێرامه‌وه كه ئه‌وه‌ڵ‌شه‌وی بردویانه‌ته زیندان ، زیندانیه‌كی تر كه گویا ٢٤ سه‌عات‌بوه له‌وێ‌بوه ، به‌ته‌نیا زۆرناره‌حه‌ت بوه ، هه‌ر كه‌چاوی پێكه‌وتوه ده‌ستی كردوه به‌پرسیار له‌باره‌ی گیران‌و نه‌گیرانی چه‌ندكه‌سێكدا . ئه‌وهاواڵه‌م ده‌یگوت پیش ئه‌وه‌ی ده‌رفه‌تم بدا كه‌مێك وشیاری كه‌مه‌وه ناوی چه‌ندكه‌سێكی هێناو پاشان پێم‌گوت وادیاره تو هه‌م بێ‌ته‌جروبه‌ی‌و هه‌م ترساوی كه نه‌دیوونه ناسیاو ئه‌وهه‌مو ناوانه بۆمن باس‌ده‌كه‌ی به‌چی ده‌زانی من پولیس نیم . ده‌یگوت چه‌ندمانگ دواتر ده‌ركه‌وت كه هێشتا پولیس به‌دوای ئه‌وناوانه‌دا ده‌گه‌ری‌و دوكه‌سیان هێشتا نه‌دۆزراونه‌وه .

پاشان كه چومه زیندانی گشتی ، چه‌ندسه‌عاتێك دواتر دوسێ كه‌س كه له‌ئاكارو ره‌فتاری من خۆشیان هاتبو ، هه‌ركام به‌جیا بردیانمه سوچێك‌و پێیان گوتم باش وایه له‌لای دوكه‌س له‌وانه‌ی لێره‌ن ئاگات له‌خۆت بێ‌و قسه نه‌كه‌ی ئه‌ودوكه‌سه بۆخۆشیان گیرابون و ئه‌شكنجه‌ش كرابون ، به‌ڵام دیسان هاوزنجیره‌كانیان لێیان به‌گومان بون .

ماوه‌یه‌ك له‌مه‌وبه‌ر باسی زیندانیه‌كمان ده‌كرد كه ماوه‌یه‌ك له‌گه‌ڵ یه‌كدی‌كه‌ی‌ن له‌لای ئێمه له‌ژورێك دابوو پاشان گوێزرابوه‌وه بۆ جێگایه‌كی‌تر . یه‌كێك له‌هاواڵه‌كانمان به‌بیستنی باسه‌كه ناره‌حه‌ت بو ، چونكه ئه‌وكابرایه‌ی له‌نزیكه‌وه ده‌ناسی‌و ده‌یزانی كه جاره‌وه‌ها و شرینێك كه وه‌ك به‌ڵگه لێیان گرتوه ، به‌رهه‌می جاسوسی ئه‌وكابرایه بوه .

بۆیه به‌تایبه‌تی تائه‌وكاته‌ی لێ‌پرسینه‌وه ته‌واو ده‌بێ‌و له‌اوین ده‌گوێزرینه‌وه احتیات زۆر پێویست‌و واجبه‌و دوایه‌ش كارێكی ئاقڵانه‌یه .

كاتێك له‌هاواڵانی هاوزنجیرم پرسی له‌كه‌یه‌وه له‌م‌قاوشه دان یه‌كێكیان رێزه خه‌تێكی نیشان دام‌و گوتی : ئه‌وه هی منه كه خانه‌خوێم‌و له‌هه‌موان كۆنترم . ژمارتم بیست‌وشه‌ش خه‌ت بو به‌سه‌رسوڕمانه‌وه پرسیم بیست‌وشه‌ش رۆژ ؟ پێكه‌نی‌و گوتی مه‌ترسه فێر ده‌بی . راستیان ده‌كرد . بۆخۆم له‌وقاوشه‌دا زیاتر له‌شه‌ست خه‌تم كێشا ، كه‌ماوه‌یه‌كی به‌ته‌نیا بوم ، هی واش هه‌ن هه‌تا سه‌دو بیست خه‌تیان كێشاوه .

سه‌عاتێك دواتر وه‌ختی نانی ئێواره بو . ده‌رگاكه كه‌لێنێكی درایه‌و دوقاپی مسی هاتنه ژور كه كه‌ته‌یه‌كی كۆنی برشاویان تێدابو . خواردنه‌كه هه‌میشه شتێكی له‌وقوماشه بو ، به‌ڵام هه‌میشه زۆروكه‌می ده‌كرد . ئه‌وقاپه كه هی‌دوكه‌س بو هێندێك‌جار پڕ بوو هێندێك‌جار نیوه‌یی . ئه‌ومه‌سه‌له تاراده‌یه‌ك ئێمه‌ی له‌وه‌زعی ده‌ره‌وه‌ی زیندان ئاگادار ده‌كرد ، كاتێك كه‌م ده‌هات نیشانه‌ی ئه‌وه بو كه ده‌سته‌یه‌كی تازه گیراون ، هه‌ركات خواردنه‌كه كه‌م بوایه كوڕه‌كان ده‌یانگوت : شساز شلوقه .

خواردن له‌سه‌ربازگه‌كانه‌وه ده‌هات‌و له‌به‌رئه‌وه‌ی رێگاكه‌ی دوور بو ، زوربه‌ی وه‌خت سازدوسڕ بو و هێندێكجار دره‌نگ ده‌هات كه له‌برسان وه‌حان ده‌هاتین . دیاره چونكه به‌شكردنه‌كه‌شی به‌ده‌ست ده‌ره‌جه‌دارو سه‌ربازه‌كان بو هه‌میشه ئێسك‌وپروسك‌و به‌رماوه‌كه‌ی بۆ ئێمه ده‌مایه‌وه .

بیست‌وچوارسه‌عات جارێك نانیان دابه‌ش ده‌كردو چونكه هیچ‌شتێك نه‌بو نانه‌كه‌ی تێدا هه‌ڵگرین ناچار بوین له‌قوژبنی قاوشه‌كه فڕێی ده‌ین ، بۆیه هه‌میشه هه‌زاران

بروانه ل ٧

institutkurde paris

ئیلتیزام لە شیعری کوردیدا

جەمیل رەنجبەر

وا لە خوارەوە ئەو وتارە بڵاوئەکەینەوە کە کاک جەمیل رەنجبەر لە کۆڕێکی ئەدەبی لەیانەی مامۆستایانی کوردستانی شاری هەولێر، رۆژی ٢٢ی تەموز خوێندویەتیەوە .

بەشی یەکەم :

ئەدەب دەورێکی کاریگەر دەگێڕێ لە وریاکردنەوەو خزمەتی جەماهیرا، لەبەر ئەوەشە، تا ئێستا رۆژداری دەرەبەگ و بورجوازیەکان ویستویانە ئەدەب بۆ خزمەتی ئەوان بێ و بۆ بۆیە کردنی ژیانی گەندەڵ و دەرباری خۆیان بێت .. دیارە ئەو چەوسێنەرانەش ئەگەر لەهەر قۆناغێکی مێژوویی دا بن بەشێکی کەمی میللەتان پێکدێنن و بەشە زۆرەکەی زۆر لێکراونن، ناشاردرێتەوە مۆرکی هەر قۆناغێکی مێژوویی شێوەو ناوەرۆکی تایبەتی خۆی هەبووە، بەپێی (پەیوەندیەکانی بەرهەمهێنان) ئەوەش پەیوەندی چینەکانی کۆمەڵ چەوساندنەوەی چینایەتی وەک ئاوێنە تێیدا دیارە .

ئێمەی نەوەی نوێش لەگەڵ ئاوڕدانەوەیەکی دوورو ورد بۆ رابوردومان وە هەڵوەستە کردنمان بۆ پتر بەرەوپێشەوە چون بە سەرکەوتویی .. گوێمان بە ئاخ ئەزرنگێتەوە .. گیانی پڕ لە ئازارمان تیمار دەکەین، لە گۆڕی ئەم واقیعە تاڵە .. واتە خۆ بەستنەوەمان بە هەژارە چەوساوەکانی کوردستانی .. ئەو هەژارانەی بەرهەمی ماندووبوونیان دەچێتە گیرفانی دەرەبەگ و خاوەن موڵکە عەقاریەکان . سەرەڕای ئەوەش گیرۆدەی سەدان کوێرە رێی نەریت و رەوشت و بیری پووچەڵی ئەم قۆناغەی دەرەبەگیەن لە هەموو روویەکی ژیانی رۆژانەدا، کە دەرەبەگ و بورجوازیەکان بۆ بەرژەوەندی خۆیان ئەو باوەڕانەیان چەسپاندوە .

دەرخستنی ئەو بارە تاڵ و گرانەی کە کوردستانی تێدا رەخسیوە زۆر جار بەقەڵەمی درشت وتراوەو نوسراوە، بەڵام وەک کابرا گوتەنی . وەختە بەراستیەکەش باوەڕنەکەیت لە دووبارە کردنەوەیدا .

وەک وتمان ئەدەب (جزء)ێکە لەسەرخانی ژیانی مرۆڤ بەتایبەتی شیعر لقێکە لەئەدەب و هونەر، بۆیە جێگای سەرنج و لێکۆلینەوەیەکی وردە چونکە چەکێکی کاریگەر بوە، لە دەرخستنی هێزو توانای پڕۆپاگەندەو چەسپاندنی رەگ و ریشەی ئایدیۆلۆژی قۆناغە مێژوویەکانی کۆمەڵگای مرۆڤ جا ئەگەر لەکاتی وریابونەوەی ئەوروپاییەکانەوە دەست پێ بکەین دەبینین لە سەدەی نۆزدەهەمەوە گۆڕانێکی خێرا کەوتۆتە ناو ئەدەب و هونەرەوە، لەوکاتەی کە چینی ناوەندی (بورجوازی) خۆی چەسپاندو لەکاتی حوکم کردنیشیانا زۆرجار سەرمایەدارەکان دەستیان دەکرد بە چەند چارکردنێک (اصلاحات) لەئەنجامی تەقینەوەی ناکۆکیەکانی کرێکاری پیشەسازی و سەرمایەدارە بورجوازیەکان لەو کێشەو بینەو بەردیەی چینایەتیدا (أزمە)و سەر لێشێواویەکی ئەدەبی بەداوی (المذهب العصری)ەیەوە هەر ناو ناوانەوە، لەدژی ئەدەبی ریالیزمی سۆشیالیست وەستا. هەر لەوکاتەدا ئەدیبە شۆڕشگێڕەکان زوو پەرچیان دانەوە ئەوەبوو (تۆلستۆی) ئەدیب زۆرجار لەسەر ئەو سەرلێشێواویە ئەدەبیە دەدوا هەوڵی چارکردنی دەدا، (گۆرکی یش هەمیشە نارەزایی و بێزاری خۆی دەرئەبڕی و ئەیووت (دڵ پیسی و رقەبەری و خۆبەزلزانین هەموو شتێکیانە - واتە سەرلێشێواوەکان - رەنجبەر گێلی و گەمژەلیش هەرجێی پێکەنینە .. بۆشاییە هەست نەکردنە بە لێپرسینەوە) .

هەروەها شاعیری نیشتمان پەروەری بولگاریا (کریستۆف بۆتیف) لەساڵی ١٨٧٦ی زاینی و لەجەرگەی شۆڕشەوە لەشەڕێکا لەگەڵ لەشکری عوسمانیەکاندا دەکوژرێت و پێش گیان سپاردنی دەڵێت :

رەنگە هەڤاڵەکانم بمدۆزنەوە
تفەنگ و شیرەکەم هەڵگرنەوە
لەهەر شوێنێکا دوژمنیان بەدی کرد
بەتفەنگەکەی من پێشوازی بکەن

کریستۆف بۆتیف حزمەنی شۆڕش و جەماهیرە ئازادیخوازە ژێر دەستەکەی کردوەو خۆیشی یەکێک بوە لەپێشمەرگە شۆڕشگێڕەکان، بۆیە ئەم پارچە شیعرەش لە تێکۆشان و راستگۆیی نابێتەوەو شایەنی ستایشی گەلانی شۆڕشگێڕو شاعیرانی شۆڕشگێڕە .

شاعیری گەورەی تورکیش (ناظم حکمت) لەپێناوی سەرخستنی وشەی زیندوی راست و پارێزگاری کردن لەکەرامەتی مرۆڤی چەوساوە، بەشی زۆری تەمەنی خۆی لەزیندانی جەللادەکانا بەسەربردوە .. (هۆشی من)یش لەشیعرێکیا دەڵێ :

پێشینان خوویان بەوەوە گرتبو، کە گۆرانیەکانیان لەجوانی سروشت بدوێ .. بەفروگوڵ .. مانگ و ساماڵ، تەم و کێوو رووبار..
بەڵام .. ئەمڕۆ .. پێویستە ئێمە هەڵبەست لەئاسن و پۆڵا دروست بکەین .
شاعیر دەبێ بزانێ چۆن رابەری هێرش ئەکا .

لەو پێداهاتنە خوارەی سەرەوەدا بەکورتی دەربارەی ئیلتیزامی (چەند) شاعیرێکی جیهان دوایێ .. کە خۆیان بەرزگاری نیشتمان، چەوساوەکانی وڵاتەکانیانەوە بەستبووەوە .. لە قسەو کرادەوەکانیاندا شۆڕشگێڕ بوون .. ئینجا لەو باسەمانا لەبارەی خۆبەستنەوەی رۆشنبیرە نوێ خوازەکان بەتایبەتی شاعیرە لاوە کوردەکانمان و باری مەوروعیی ئەو قۆناغە مێژووییەی گەلەکەمان دەدوێین، بۆیە پێویستە لەچوارچێوەی (ئیلتیزام) نەچنە دەرەوە، چونکە (سەربەستی مرۆڤ لەتێگەیشتنی یاسای گۆڕینی سروشت و کۆمەڵ و شارەزایی و بەکارهێنانی ئەو یاسانەدا، لە جوولانەوەی رۆژانەیدا خۆی دەنوێنێ .. وەسەربەستی مرۆڤیش نابێ لە سنووری پێویستی بچێتە دەرەوە) .. ئەدیب و شاعیری شۆڕشگێڕ (ئەگەر پەیوەندیەکی حیزبیشی نەبێت، پێویستە لەروی باوەڕی چینایەتیەوە (ملتزم) بێت..) نەک بە (ئیلزام)ێ تێبگات چونکە(ئەوە ناگەیەنێت کە لەسەر ئەدیب فەرز بکرێت کە چۆن دەنووسێ .. بەڵکو ئەدیب سەربەستە لە هەڵبژاردنی هەربابەت و شێوەو رێچکەو وێنەکێشانێک .. واتە بناغەو هەرچی کردەوەیەکی هونەری چۆنیەتی پێکدێنێ و دەیگونجێنێ لەگەڵ بیروڕای تایبەتی خۆی کە لە بیروڕای جەماهیر جیا نابێتەوە ..)

لەسەرەتای سەدەی بیستەمدا شاعیرە کوردە شۆڕشگێڕەکانیش جۆشی نەتەوایەتی نیشتمان پەروەریتی رای پەراندن بۆ ناسینی دۆست و دوژمنەکانیان و (ئیلتیزام)یان بەوەکرد کە دژی ئیمپریالیزم و چینە زۆردارو کۆنەپەرستەکان بن و هێزو توانای خۆیان لە چەوساوەکانەوە وەربگرن و خەباتی نیشتمانی و چینایەتیان پەرەپێبدەن، لەو شاعیرانەش وەکو : حاجی قادری کۆیی و قانیع و بێکەس و گۆران و سەلام و ئیبراهیم ئەحمەد و کامەران موکری و ئەحمەد دلزارو، ئەحمەد هەردی و هەندێکی تر .. ئەو شاعیرە ناوبراوانە بەرژەوەندی خۆیان لە بەرژەوەندی زۆر لێکراوانی کوردستان جیانەکردۆتەوەو هاوبەشی ئێش و ئازاریان بوون .

بەڵام لەم دواییەدا زۆر لە رۆشنبیرو نووسەرو شاعیرەکانمان، بە تایبەتی لاوەکان لەمەسەلەی یاخی بوون و سەربەستی ئەدەبی دەدوێن و خوێن گەرمانەش بەرەو بێ (ئیلتیزام)ی دەچن و لە ژێر رەشماڵی بەدبینی و بێزاریدا دڵە کوتەیانە، بێ ئەوەی زۆربەیان لە راستیی ئەدەب و شۆڕش و یاخیبوون و لەمەبەستی نوێ خوازی گەیشتبن ! ئەو دەمدەمیی (زاتیەتە)و سەرلێشێواوی بیرو باوەڕو دوورە پەرێزی وای لێکردوون کە خۆیان وون بکەن .. دەشیانەوێ میللەتیش لە ژێر قەپرغەی ئەو نەخۆشیە تووشی رشانەوەی سیفاتی بورژوازیەت بکەن !

دیارە هۆی ئەو وونبوون و یاخیبوون و بێزاریە ناشەرعیەش دافیع و سیفاتی چینایەتی خۆی هەیە کە بەلای منەوە ئەوانەی خوارەوەن :

١ - شوێنەوارو باری خێزانیان لە رووی چینایەتی و مەرکەزی ئابووری و جۆری پەروەردە بوونیان کاردەکەنە سەر نەفسیەتی وەچەی تازە پێگەیشتووەکان .

٢ - نەبوونی سەربەستی لەچوارچێوەی (ئیلتیزام)و رێزگرتن لە دەورو شوێنی شاعیر لە کۆمەڵاو رچاونەکردنی ئەم گیروگرفتە پیشەییەیەش باریان پتر ئاڵۆز دەکات، ئەوەش ناشاردرێتەوە، هەمان سەرلێ شێواوی پەیوەندیەکی راستەو خۆی بە باری سیاسی و گشتیەوە هەیە .

٣ - بلاوبوونەوەی باوەڕی نووسەرە بورژوازیەکان وەک : سارتەرو ئەلبێرکاموو کۆلن ویلسن و ئەدۆنیس و هی تر ! لەو کاتەشا کە چینی بورژوازی لە وڵاتەکەماندا خەریکی سەرهەڵدانە لە رەحمی قۆناغی دەرەبەگایەتیمان و هەندی لە نووسەرە بورژوایەکانی گەلەکەمان، لەگەڵ هەندێ نووسەرانی بێگانە سیفاتیان وەیەکە، ئەگەرچی هەموو نووسەرانیشمان لەرووی چینایەتیەوە تەواو بورژوازی نەبن لەو کاتەی کە ناتوانین بەربەرەکانی دوژمنی چینایەتی خۆیان بکەن ناشتوانن لە ناو جەماهیردا شوێن پێی خۆیان بکەنەوە .. وەک لە ئەمەریکا گەنجە (هیپی)یەکان لە جیاتی ئەوەی بەربەرەکانی حوکمی سەرمایەداری بکەن و بیڕووخێنن، پەنا دەبەنە بەر یاخیبوون و دوورە پەرێزی و لە کۆمەڵ دوور کەوتنەوەو بەهیچ قایل نەبوون، دیارە ئەو یاخیبوون و دوورە پەرێزی خۆپەرستیە نەخۆشیەکە لەناو هەندێ لە روشنبیرو خوێندەوارانا بۆیە پێویستە بۆ سەرجەم رۆشنبیرانی کوردی بەرێز روون بکرێتەوە .. کە لە چی یاخی دەبن ؟

ئایا لە هەموو چاکو خراپێکی کۆن دەبێ یاخی بین؟ چ جۆرە سەربەستیەکمان پێویستە ؟! .. هەرچی (زاتیەت)ت خۆمان بمانەوێ بیکەین یا ئەوەی تێکرایی جەماهیر دەیەوێت ؟! ئەی چ جۆرە سەربەستیەکمان پێویستە ؟ دیسان ئەوەشمان لە بیر نەچێ خزمەتی کێ دەکەین و بە چ شێوەیەک؟! لەم روونکردنەوەیەی ئەم سەرە بابەتانەی خوارەوە .. با ئەو پرسیارانەی تێید وەڵام بدەینەوەو بەوردی شی بکەینەوە :

١ - مەسەلەی یاخیبوون : یاخی بوون چیە ؟ کە دەڵێن یاخیبوون، ناوەڕۆک و وشەیەکە پەیرەوی کردنی ئەوە نیشان دەدات، واتە لە چاک و خراپ یاخیبوون، ئەوەی واشی تێ ناگات و دەڵێ لە هەموو شتێ یاخی نیم، دەبێ ئەوە دیاری بکات، ئەو شتانە چین کە لێی یاخیە یالێی یاخی نیە ! بۆیە لە جیاتی یاخیبوونێکی (سەلبی) پێویستە (شۆڕشگێڕ)ێت چونکە لە ئەنجامی ئەو هەموو دواکەوتن و گیرۆدە بوونەی گەلەکەمان، بە چەندەها کوێرەوەری و چەوساندنەوە وە ئەو دوا کەوتنەشیان لە کۆنەوە بۆ ماوەتەوەو باری کۆمەلایەتی کۆن و ئەو نەریت جۆرە ژیانەی بەسەردا بڕیون بە گوێرەی رەنگدانەوەی پەیوەندیەکانی بەرهەم هێنان باری ئابووری و چینایەتیان، بۆیە هەموو رۆشنبیرو ئەدیبە یاخیبووەکان ئەگەر بەو بارەی گەلەکەمان قایل نین و ئەی میللەتشمان ئەوەندە توانایەی نیە وەک ئەدیب دەیەوێ بەرەو پێشەوە بچێ .. دەبا بچنە ناو رێزی کۆمەڵەوە چالاکانە تێیان بگەیەنن و فێری شۆڕشگێڕێتیان بکەن و بەشە بێ کەڵک و لەکار کەوتووەکەی ژیانی کۆنیان لەبەر بخەن و بەشە زیندووە گونجاوەکەشی پەرەپێبدەن، چونکە هە

یاخیبوونێک لە پێناوی لابردنی چەوساندنەوەی چینایەتی و نەتەوایەتی و نیشتمانی و بەرەو پێش بردنیان بەسەرکردایەتی میللەتێکی سازدراوی شۆڕشگێر نەبێت، بەتاکە کەسێک یاچەند ئەدیب و رۆشنبیرێکی دوورە پەرێزو یاخیبوون ناکرێت .. ئینجا ئەدیب و شاعیران ئەوەی لێی یاخی دەبن تەنها ئیمپریالیزم و چینی چەوسێنەرو زۆرداری سەربەبێگانەی میلەتەکەمانە وەک (ئەحمەد هەردی)ی شاعیر لەم هونراوەیەدا، ئاغاو بەگزادەکانی زۆردار بەجەردەی گیانی کوردی هەژار دەزانی و بە دوژمنی خوێنە خۆیان دەژمێری و لێیان یاخییە دەڵێت .

ئاغاو بەگزادانی زۆردار
جەردەی گیانی کوردی هەژار
خوێن خۆری ئەم نیشتمانەن
ئالەتی دەستی بێگانەن
رۆژی خۆی گیانیان دەردێنین
تۆڵەی گەلیان لێدەسێنین

لێرەدا با لەو دوژمنە دەرەبەگ و بورژوازیە بەگزادەکانی ئیمپریالیزم یاخیبین .. چونکە هەر ئەوان لەکاتی تەنگانەدا وەک سیفەتێکی چینایەتی دەبنە ئالەتی دەستی بێگانەو حەز لە کاروانی تێکۆشانی شۆڕشگێڕی و عادیلانەی گەل دەکێشنەوە و دوژمنی چەوساوەوهەژارو لێقەوماوان: بەرژەوەندی خۆیان بەسەر بەرژەوەندی گشتیەوە دەخەن بۆیە هەموو ئەدیب و شاعیرێکی شۆڕشگێڕ، پێویستە لەم دەرفەتەدا دۆست و دوژمنە ئاپیان بەزەرەبینی چینایەتی سەیربکەن و دەرەبەگ و بورژوازی و ترسنۆکە دەمدەمیەکان بە (کۆن) بزانن و لێیان (یاخی بن) بە هەموو ئایدیولۆژیەتێکیانەوە، لە هەمان کاتیشا باخۆیان ببەستنەوە بەکرێکارو جوتیارو چەوساوەکانی کوردستان و هوشیاریان بکەنەوەو هەر بۆ ئەوانیش بنووسن .

٢ - سەربەستی ئەدەبی : لەبەر ئەوەی ئەدیب خۆی یەکێکە لەو جەماهیرەی کە تێیدا دەژیت .. بۆیە سەربەستی هەموو ئەدیب و شاعیرو رۆشنبیرێک لە دەربڕین و کاروباریا لە سەربەستی و خەباتی زۆربەی جەماهیر جیانابێتەوە سەربەستیش بەپێی تیوری زانستی ئەوەیە :زروفی (ملموس)و ئەو بارە مێژووییەی کە جوولانەوەی تێیدا تێپەر دەبێت پێویستە رەچاو بکرێت و بەپێی (زەروری) لەپێویستی و داواکاریەکانی میللەتی رەنجبەرانابێت .. ئەگەر هەر جۆرە سەربەستیەکی تر لە ئەنجامی زاتیەت و دوورە پەرێزی شاعیر داوابکرێت لە باری مەوزوعی و پێویستی کاتێکی دیارکراو بچێتە دەرەوە ئەوە بەسەربەستی بەرەڵلای زبانبەخش دادەنرێت و خزمەتی راستەوخۆی دوژمنان و بورژوازی و دەرەبەگایەتی دەکات .وە لە چوارچێوەیەکی ترسنۆکانەو پڕ لە تەموژا، باوەڕە خراپەکانیان بە ناو خەڵکا بڵاودەکەنەوە .

- ماویەتی -

سەرنجێک

لە ژمارەی پێشووی هاوکاریدا هۆنراوەیەکی شاعیری فەلەستینی (مەحمود دەروێش)مان بڵاوکردبووەوە کە کاک ناسم خانەقینی کردبوی بە کوردی جا .. لەبەر ئەوەی ناوی خاوەنی هۆنراوەکەمان نەنووسیبوو سەبارەت بە هەڵەیەکی چاپخانە داوای لێبوردن لە خوێنەرانی هاوکاری ئەکەین .

رەخنەگری هونەرمەند ستیفان زیڤایج

وەرگێڕانی : ئەرسەلان بایز

ئایا رەخنەی ئەدەبی کاریگ هونەرییە یاخود فکرییە ؟ ئایا دەتوانین رەخنەی ئەدەبی بخەینە خانەی بەشەکانی تری ئەدەبەوە وەک چیرۆک و هەڵبەست و شانۆگەری .. ؟ یان دەیدەینە پاڵ تیورە زانستیەکان وەک زانستی کۆمەلایەتی و سایکۆلۆژی و فەلسەفە .. ؟

ئەوەی راستی بێ ناتوانین وەڵامێکی تەواوی ئەم پرسیارانە بدەینەوە، چونکە رەخنەگری ئەدەبی شوێنێکی دیاری کراوو ئاشکرای نییە، جارێک لە ریزی هونەرمەندەکانا ئەژمێردرێ و جارێکی تر یشیان لەریزی خاوەن تیورە زانستیەکان بەڵام گومان لەوەدا نییە کە رەخنەگری هونەرمەند لەگیانی ئەدەب و توانای روون کردنەوەی نهێنیەکان زیاتر نزیکترە لەوەی لەبیرە فیکریەکان نزیک بێت .

پێویستە رەخنەگری هونەرمەند شارەزاییەکی قووڵی دەربارەی زانستیەکان و جۆری هونەری و تام و رەنگی نهێنییە جوانیەکان هەبێ . رەخنەگر ناتوانێ خۆی بگەیێنێتە ئاستی نهێنی و وردەکاری جوانی هونەر ئەگەر هەستە هونەریەکەی نزمتر بوو لەهونەرمەندەکە خۆی .

تەواوی ئەم وێنەیەش لە رەخنەگرێکی ئەوروپایی (ستیڤان زفایج) دا تیشک ئەداتەوە . ئێمە ناتوانین چاک لەم رەخنەگرە بگەین ئەگەر سەرنجێکی ئەو هۆیانە نەدەین کە شەخسیەتە فراوان و قووڵەکەی ئەم رەخنەگرەیان دروست کردوە .. چونکە نووسەرێکی پەرت و بڵاوە .. لەزۆر بەشی جیاجیای ئەدەبدا دەستی نووسینی هەبووە، مێژوو، چیرۆکی کورت، رۆمان، شانۆگەری .. ئینجا رەخنە .. سەرباری ئەمانە خوورەوشتێکی پاکی لە هەڵوێستی مرۆڤایەتی و مەسەلەی ئاشتی و شەڕدا .. هەبووە .

لەساڵی ١٨٨١دا لە (ڤینیا)ی پایتەختی نەمسا هاتۆتە دنیاوە لە تەمەنی ٢٣ ساڵیدا شەهادەی دکتۆرای دەربارەی رەخنەگری فەرەنسایی بەناوبانگ (تینی) وەرگرتووە . تاقی کردنەوەکانی ژیان وای لێکردوە کە بەرەو فراوان بوونێکی فیکری پێگەیشتن و قووڵبوونەوە بڕوات، کە زۆر بەئاشکرایی لە نووسینەکانی دا رەنگیان داوەتەوە .

یەکێ لەهۆیە سەرەکیەکانی سەرهەڵدانی (زڤایج) لە مەیدانی رەخنەی ئەدەبیدا خوورەوشتە مرۆڤایەتیەکەی بوو، وە یەکێکە لەو مرۆڤانەی کە لەگەڵ سەرەتای چاوپشکوتنیان زەردەخەنەیەک ئەنیشێتە سەرلێویان و لێیان جیانابێتەوە .. بۆیە ئەتوانین ئەم بەهرە نەفسیەیان بە (روانینێکی شیعری بۆ دنیا) ناوبەرین . ئەدیبی گەورەی فەرەنسایی (رۆمان رۆلان)ی هاوڕێی وەسفێکی وردی ئەکاو ئەڵێ : (بەلای - ستیڤان زڤایج)ەوە خۆشەویستی کلیلی زانینە .. ئەمە راستە ! بەڵام پێچەوانەی ئەم قسەیەش راستە (زانین کلیلی خۆشەویستیە) زڤایج (بە عەقل حەز ئەکاو بەدڵ تێ ئەگا) .

یەکێک لەبەرهەمە گرنگەکانی زڤایج ئەو کتێبەیەتی کە دەبارەی (ماجەلان)ی نووسیوە .. بەڵێ راستە ! گەلێ لە نووسەرو مێژوونووسان سەرگوزشتەی ئەم جەنگاوەرەیان تۆمارکردوەو باوەڕیان پێی وا بووە کە (مرۆڤێکی هەڵکەوتووەو هەموو ئادەمیزاد سوودی لەم سەرکەوتنەی وەرگرتووە .. چونکە بەهۆی سوڕانەوەکەی بەدەورەی زەویدا سەلماندویەتی کە زەوی خڕە .. ئەم دۆزینەوەیەش بۆتە هۆی دۆزینەوەی قارەی ئەمەریکاو پەیداکردنی کۆمەڵە تێگەیشتنێکی نوێ دەربارەی زەوی) بەڵام زڤایج هەر بەم رووت و قووتیە سەیری مەسەلەکەی نەکردوە بەڵکو هاتوەو پرسیویەتی : ئایا سایکۆلۆژیەتی ئەم مرۆڤە مەزنە چ بووە ؟ چۆنی بیر ئەکردەوە .. چۆنی هەست ئەکرد ؟ چۆن کەشتیەکەی لێ ئەخوڕی ؟ چۆنیەتی جولانەوەو کارکردنی لەگەڵ دەوروپشتیدا ؟ زڤایج توانیویەتی زۆر وەستایانە وێنەیەکی هونەریانەی جوانی ئەم جەنگاوەرەمان لە دڵ و مێشکدا بکێشێ .

بێ گومان ئەم روانینە شیعریەی بۆ دنیا کە سروشت لەسەرەتاوە پێی بەخشیبوو و خۆیشی پەرەی پێدابوو .. وای لە سەرنجە رەخنەگریەکانی زڤایج کردبوو کە قوول و فراوان بن .. زڤایج هەوڵ ئەدا بچێتە بنج و بناوانی بەرهەمە هونەریەکە .. هەوڵ ئەدا بەخۆشەویستیتی تێگەیشتوو یەکیان بەتێگەیشتنی خۆشەویستێک .. بزانێ چەند خوورپەی دڵ لەژێر هەر دێرە شیعرێک یاچیرۆکێکدا هەیە .. کەدێتە سەرباسی - تولستوی - نایەوێ بەرهەمەکەی وشەخسیەتەکەی لەیەک جیا بکاتەوە چونکە بەیەک بەستنەوەی ئەم دوو لایەنە جێگەی تایبەتی خۆی هەیە لە رەخنەی ئەدەبی هاوچەرخدا .. بۆیە زڤایج لەم بارەیەوە وامان دەخاتە بەرچاو کەشەخسیەتەکە خۆی ئەجولێتەوەو قسە ئەکا .. ئینجا بەرهەمەکە هەڵئەسەنگێنی زڤایج .. ئەمە ئەکا .. چونکە هونەرمەندەکەی خۆش ئەوێ و ئەیەوێ بگاتە ناخی تێگەیشتن و زانین .. ئەمەش سیفەتی هەموو عاشقێکی رەسەنە !

ئەم هەڵوێستەی زڤایج : واتە زیندوو کردنەوەی شەخسیەتی ئەدەبی لە رووی ماددیەوە پێش باس کردنی لە رووی هونەریەوە، رووداوێکی سەیر نیە، بەلای زڤایجەوە .. بەڵکو رووداوێکی بنەرەتییەو لەو لێکۆلینەوانەیدا دەرئەکەوێ کە دەربارەی (بلزاک)و (تولستوی) و (دستوفسکی) نووسیویەتی، لە لێکۆلینەوەیەکی دەربارەی (دستۆفسکی) لەژێر ناونیشانی (روو) - بۆ نموونە - ئەڵێ : دەم و چاوی دستۆفسکی .. (روی جوتیارێکمان دێنێتە بەرچاو . دوو کولمی لۆچ لۆچی نێسک شکاوی رەنگ خۆڵاوی .. ئازارو تەنگو چەڵەمە گەچڵاندویەتی .. پێستەکەی لەبەر بیست ساڵ نەخۆشی خوێنی تیانەماوە .. لە هەر دوو لاکەشیەوە دوو پارچە بەردی زامدار .. دووگۆنای وشک دەورەی دەمێکی دەرپەڕیوو چەناگەیەکی چاڵداری داپۆشراو بەریشێکی چڕی پەرت و بڵاوە . ئەم بابەتە زۆر وردەی - زڤایج - ئەیداتە شەخسیەتی هونەرمەند لەروانینە شیعریەکەیەوە هاتوە کە هیچ شتێک نەخاتە پشت گوێ و لە هەموو شتە وردەکان ئەکۆڵێتەوە ئەمەش ئەو خۆشەویستیە ئەگرێتەوە کە (رۆمان رۆلان) بەرێگەیەک لە رێگاکانی زانینی تێگەیشتنی دائەنا .

- زڤایج - عاشقێکی رەسەنە .. ئەیەوێ هەموو وردو درشتێک دەربارەی خۆشەویستەکەی خۆی بزانێ .. هەموو ئەو شتانەی ئەخوێندەوە کە لەسەر ئەدیبەکە نوسراوە .. بایەخێکی تەواوی بە پەراوێزو تیلە کاغەزەکانی ئەدیبەکە ئەدا .. بەهیوای دۆزینەوەی شتێکی نوێ بۆ رەخنەکەی، هەروەها پەیوەندی بەوکەسانەوە ئەکرد کە لە نزیکەوە ئەدیبەکەیان ئەناسی .

پێش جەنگی جیهانی دووەم .. لەدەوری دەسەڵاتی مۆسۆلینیدا چووە ئیتالیا بە ئاواتی ئازادکردنی (اخباز - بوسیلون) نوسەری چیرۆکی (فونتمارا)ی بەناوبانگ . ئەم نووسەرە لەگەڵ مۆسۆلینیدا کەوتبوە ناکۆکی .. بۆیە گیرا بووە کتێبەکانیشی دەست بەسەربوون .. مۆسۆلینی دارا کاریەکەی - زڤایج -ی هێنایە جێ و (اخباز)ی بەرەڵلا کرد .

ئەم روانینە وردو فراوانەی لە ناخی رووداوە ئەدەبیەکان نزیکی کردۆتەوەو وای لێ کردوە کە بەتێگەیشتن و چالاکیەوە لێیان بکۆڵێتەوەو کاریگەری هونەری تازەمان بداتێ کەسۆزی بەهێزو خەیاڵی ناسک و عەقلی وردی تیاتێکەڵاوبن . کاتێ زڤایج باسی رواڵەتێکی ئەدەبی - تۆلستۆی - ئەکا کە بێ لایەنە هونەریەکەیەتی و گرنگی دانیەتی بەوێنەکێشانی واقیع زیاتر لەوەی گرنگی بدات بەخولقاندنی واقیعێکی هونەری پڕ لەخەیاڵ و خەون .. کە زڤایج ئەیەوێ ئەم راستیەمان بۆ بسەلمێنێ .. ئەڵێ : (تۆلستۆی ئەرکی شاعیر نابینێ .. جیهانێکی ئەفسانەوی ناوخەیاڵ دروست ناکا .. بەڵکو واقیعەکەمان بەساکاری ئەخاتە بەرچاو بەبێ زیادکردن .. بۆیەکە بەرهەمەکانی ئەخوێنینەوە هەست بەوە ناکەین کە هونەرمەندێک قسەمان بۆ ئەکا .. بەڵکو واتێ ئەگەین کەشتەکان خۆیان قسە ئەکەن بەپێچەوانەی - دستۆفسکی - کە بەسەر گەرمیەوە لەپاڵەوانەکانی خۆی ئەداو ئەیانخاتە گەڕ .. کە تۆلستۆی دێتە قسە .. گوێمان لەهەناسەی نابێ وەکو ئەو شاخاویانەی وورد و زو لەسەرخۆ بەچیاکانەوە هەڵئەزنین .. بێ خۆماندوکردن و پەلەکردن .. هەنگاوهەنگاو دەستەبرونزیەکەی ئەمانگرێ بەدرێژایی پارچەشاخەکانی دەم و چاوی ئەمانهێنی و ئەمانبا .. ئاسۆش دەست بەفراوانبوون و بڵاو بوونەوە ئەکا ...)

ئەمە نموونەیەک بوو لەشی کردنەوەکانی زڤایج .. لێرەدا هەست ئەکەین کە رەخنەگر گەیشتۆتە پلەیەکی بەرزی روانین .. وشەکان و وێنە هونەریەکانی خۆی هەڵئەبژێرێ کەوەسفی (واقیع)ی تۆلستۆی ئەکا .. لەناخەوە لەگەڵی ئەسووتێ و ئەجولێتەوە .. وەک شاعیرێک وەسفی دیمەنێکی سروشتی بکا، چونکە جوانی لەدیمەنێکی سروشتیدا (راستی)یەکە لەدەرەوەیە .. بەڵام شاعیر ئەچێتە ناوەوەی ئەم جوانیە .. بۆ ئەوەی ئەو پلە جوانیانەمان بۆدەر بخاکە چاوی ئاسایی نایانبینێ .

بڕوانە : ل - ٤ -

بۆ لاپەرە -٣-

هاوکاری

وڵات لە هەفتەیەکدا

دوو کۆمپانیای ئیتالیا نەوتی عێراق ئەکڕن

وەزارەتی ئابوری ئیستاکە لەو داواکاریە ئەکۆڵێتەوە کە دوو ومپانیای ئیتالیا پیشکەشیان کردوە بۆ ئەوەی سالی ١٠ ملیون تەن نەوتی خاو لە عیراق بکرن .

وەپیشانیان داوە کە ئامادەن ٣٠٪ نرخی ئەو نەوتە پارەی گرانبەها ئەدەن وە ئەوەی ئەمینیتەوە کارگەی هەمە چەشنەی پیشەسازی بۆ عیراق بنیرن .

ئەوەی شایانی باسە کومپانیای کاروباری نەوت لە ماوەی دوو حەفتەی رابوردا ٢ ملیون و ٧٠٠ هەزار تەن لە نەوتی میللی کراوی لە بەندەری بانیاسی سوریاوە بە ٤٠ پاپور بۆ وڵاتانی دەرەوە ناردوە .

ئا٠د٠ع

پێویستی یەکانی بەڕێوەبەرایەتی گشتی خوێندنی کوردی

ئەو قوتابخانانەی بەزمانی کوردی دەرسی تیا ئەخوێنریت ئیستاکە پێویستیان بە ٢ هەزار ماموستای کچ و کور بۆ قوتابخانە سەرەتاییەکان و ٢٠٠ ماموستای کچ و کور بۆ قوتابخانە ئامادەییەکان هەیە .

بەڕیوەبەری گشتی خویندنی کوردی لە وەزارەتی کاروباری ژورو پیشنیازی کردووە ، کە ئەو قوتابیانەی لە قوتابخانەکانی ئامادەیی دەرچون و لە زمانی کوردی شارەزاییان هەیەو لە زانستگاکان وەرنەگیراون بەسەر قوتابخاناکان دابەش بکرین و دەرسی تیا بلێنەوە ، وەرای گەیاندوە کەئەو قوتابیانە ئەگەر دەورەیەکی فیرکردنیان بۆ بکریتەوە لە توانایانە ئەبیت کە بەباشی دەرس بەزمانی کوردی لەو قوتابخانانەدا بلێنەوە .

هەروەها وتویەتی بۆ ئەم مەبەستە ئەتوانری سودیش لەو قوتابیانەی لە هونەری ناومال دەرچوون لەگەل ئەوانەی کە خزمەتی سەربازیان تەواو کردوە وەربگریت ..

بەریوەبەری گشتی ونویەتی ژمارەی ئەو قوتابخانانەی بەزمانی کوردی ئەخوینن لە پاریزگای سلیمانی ٤٤٦ قوتابخانەی سەرەتایی و ٣٧ قوتابخانەی ئامادەییە ، وە لە نەینەوا ١٠٧ قوتابخانەی سەرەتایی و ٣ قوتابخانەی ئامادەییە و لەکەرکوك ٢٠٢ قوتابخانەی سەرەتایی و ١٢ قوتابخانەی ئامادەییە ، وە لە هەولیر ٤١٥ قوتابخانەی سەرەتایی و ٣٧ قوتابخانەی ئامادەییەو لە دهوك ١٥٣ قوتابخانەی سەرەتایی و ١٣ قوتابخانەی ئامادەییەو لە دیالە ٤٨ قوتابخانەی سەرەتایی و ٧ قوتابخانەی ئامادەییە ..

ناوبراو رای گەیاندوە کە ئە قوتابخانانە تاکو پولی دووەمی ناوەندی هەموو دەرسیك بەزمانی کوردی ئەخوینن وە بەپێی بەیاننامەی ١١ ئازار لە سالی داهاتووەوە پولی سێیەمیش بەزمانی کوردی ئەخوینن .

ئەوەی شایانی باسە وەکو بەریوەبەری گشتی وتویەتی پرسیارەکانی تاقی کردنەوەی بە کەلوریا بۆ ئەم قوتابخانانە بەزمانی کوردی و عەرەبی چاپ ئەکرین وە بەسەر قوتابیەکان دابەش ئەکرین ، وە پرسیارەکان لەگەل پرسیاری قوتابخانەکانی تری وڵاتدا هەریەکن و جیاوازیان نیە .

ئا٠د٠ع

٤٨٨٦ دۆنم زەوی لە کەرکوك دابەش کراوە

لە پاریزگای کەرکوك ٤٨٨٦ دۆنم زەوی و زاری کشتوکاڵ بەپێی سیستەمی بەکۆمەل دابەشکردن دراوە بە ٤٥٠ مالە جوتیار ، ئەوەی شایانی باسە هەرکۆمەلە لە ٤٠ تا ٧٠ دۆنم زەوی بەرکەوتوە .

دانا حمیدعزیز

رۆژی ٢١ی ئەم مانگە کاك حمید عزیز نوسەری رۆژنامەی هاوکاری خوا کوڕێکی دایە ناویان نا «دانا» هیوادارین تەمەنی درێژ بیت و ببێتە رۆڵەیەکی نیشتمان پەروەری تێکوشەر .

«٢٥٠» هەزار دینار بۆ پرۆژەی ئاوی دهۆك

لە مانگی داهاتوا وەزارەتی شارەوانیەکان دەست ئەکا بە جێبەجێ کردنی پروژەی ئاوی دهوك کە ٢٥١ هەزارو ٢٠٠ دیناری تێ ئەچیت .

پروژەکە بریتیە لە دانانی سێ تانکی ئاو ، یەکیکیان نیو ملیون گالۆن ئاو ئەگریت لە شاری دهوك دائەندریت و دووەمیان ١٠٠ هەزار گالۆن ئاو ئەگریت لە کارگەی میوەی قتوی دهوك دائەندریت و ئەوی تریش ٧٥ هەزار گالون ئاو ئەگریت لە دێی سمیل لە نزیك دهوك دائەندریت .

ئەوەی شایانی باسە ئەو پروژەیە دانیشتوانی دهوك لە بێ ئاوی رزگار ئەکات .

نەوتی رمێلەی ژورور

لە مانگی رابوردووا عیراق لە بەندەری (فاو)ە وە ٢٢٥ هەزارو ٨٤٣ تەن نەوتی ناردوتە دەرەوە کە لە رەمیلەی ژوروو دەرهێنراوە .

بەم پێیە لە رۆژی دەرهێنانی نەوت لە رمیلەی ژوروو تا کوتایی مانگی رابوردو ٢ ملیونو ٩٢٧ هەزارو ١٢٥ تەن نەوت بۆ دەرەوەی عیراق چووە .

پێڕەوی تازەی بەڕێوەبەرایەتی گشتی خوێندنی کوردی

ئاژانسی دەنگوباسی عیراق رای گەیاندوە کە بەم زووانە بەڕێوەبەرایەتی گشتی خویندنی کودی بەپێی پێرەوی ناوخوی تازە ئیش ئەکات کە ٤٧٨ هەزار دیناری بۆ تەرخان کراوە .

بەڕێوەبەری گشتی خویندنی کوردی کە سەر بە وەزارەتی کاروباری ژوورووە وتویەتی ، لە پێرەوە نوێکەدا هەیە کە بەڕێوەبەری پەروەردەو پروگرامو کتیبو هۆیەکانی خویندنو سەرژمیریو پیاچوونەوەو ئامادەکردن وسەرپەرشتی پەروەردەو بەڕێوەبردنو ذاتیەو حساباتە بۆ بەڕیوەبەرایەتی گشتی خویندنی کوردی دابنریت .

وە هەروەها وتویەتی ئەرکی بەڕێوەبەرایەتی پەروەردەکە بەپێی پێرەوە نوێکە دانراوە ئەنیا پیاچونەوەی کاروباری قوتابخانەکانە کە بە زمانی کوردی ئەخوینن و هەمە پێویستیەکانیان بە هاوکاری لەگەڵ بەڕێوەبەرایەتیەکانی پەروەردە لە پاریزگاکان بۆجی بەجێ ئەکات .

ئەوەی شایانی باسە بەپێی پێرەوەکونەکە بوجەی بەرێوەبەرایەتی گشتی خویندنی کوردی ٦٢ هەزار دینار بو .

خەرمانەکەی مامە سەمین

– ئەردەلان –

هەر کە پێمان نا هاوین ئیتر سەرەتای رسق کۆکردنەوە دەس پێ ئەکات (بەپێی عورف و عادەتی ناوچەکە) ئاغا بەشێکی لێ ئەبات ، لە هەندێك ناوچە (دەیەك) وە هەندی (پینج یەك) ملکانە (١) لەسەر ئەو دەغل و دانانە دانراوە کە زەویەکانیان دیمەکارن و کشتوکاڵەکانیان بەباران ئاو ئەدەن و خێرو بێرو زیان هەمووی ئەدەنە دەست سروشت .. بەلام ئەو زەویانەی کشتوکالەکانیان بەئاو پەروەردە ئەکرێ ملکانەی نیوەییە ، واتا نیوەی بۆ فەلاحەکەو نیوەی بۆ خاوەن ملکەکە ئەمێنێتەوە .

کێشەیەکی سەخت هەمیشە لەنیوان فەلاحەکان و خاوەملکەکانا هەیە ، خاوەن ملکەکان بۆ زال بونیان بەسەر فەلاحەکانا هەمیشە تۆوی دووبەرەکی لەناو فەلاحەکانا ئەچێنن . وە هەر کاتێك فەلاحێك بیەوێ زۆرەملی ئاغاو زۆرلێکراوی خۆیان بدرکێنێ بەبەندنەوەی زەویەکەی هەرەشەی لێ ئەکەن و دەمکوتی ئەکەن .. خۆ ئەگەر مەترسی زیاتر لێ بکەن ئەوا لە حزمەتکارو دەستو پێوەندەکانی خویان تاقمێك ئەنێرن بەکولکیەوەو لەکەلەبەرێکدا لەناوی ئەبەن .

دەرەبەگایەتی بۆ هێشتنەوەی دەسەلات و قەوارەی خۆی کە لەهیچ پیاو خراپیەك ناکاتەوە .

ئەو فەلاحانەی زیرەکی و گیانی یاخیگەریان تیایە بەفیتی ئاغا زۆرجار خەرمانەکانیان ئەسوتێنن ، یاباخەکانیان لەشەوا ئەبڕن لە ناکاوا تەقە لە ماڵەکانیان ئەکەن و بۆ شوێنەونکی خۆیشیان بەدەم تەقەکەوە ئەچن .. (ئەمە ناخی ژیانی دەسەلاتی دەرەبەگایەتی یە) ..

– بێنە سەر باسی خەرمانەکەی مام سەمین –

لەپاش دروێنەو کێشەو گێرەو شەنکردن خەرمان پێ ئەگات ، فەلای خاوەن خەرمان ناتوانی دەست لە خەرمانەکەی بدات تاکو سەرکار (نوێنەری ئاغا) دێتو بەشی ئەکات .

– ئینجا بابزانین خەرمانەکەی مام سەمین چەند بەشی لێدەر ئەچێ !)

ملکانەی ئاغا ، شەرتی شوان ، حەقی گاوان ، سەرکار مجێور ، بەراتی کوێخا ، زەکاتی مەلا ، سەرفیطرە ، حەقی میراو گۆخل .. هتد .

دوای ئەمانەش فەلاحی هەژار بە هەر لایەکدا ئاوڕ ئەداتەوە کۆمەلیك منالی بێکەس و بەچکەبێوەژن و دەسکورت و بێ جوت و گا ئەبینێ کە هەر یەکەیان کیسەیەکی هیناوەو داوای (خەرمان اوخی) لێ ئەکات ..

کاکی سەرکاریش زیا لەبەشی خۆی داوای هەندێك گەنمی باش ئەکات بۆ ساودر ، ئەگەر پێی نەدەن ئەوا تووڕە ئەبێو بنخەرمانە کەشیان لەگەلا بەش ئەکاتو بیانویشیان پێ ئەگرێ .

ئەمە نمونەی بەرهەمهێنانی رەنج و ژیانی هەمو مام سەمینێکە لەژێر دەسەلاتی دەرەبەگایەتیدا ئەوەی فەلاحەکان لەم دۆحە رزگار بکات هوشیاربونەوەی کومەلانی خەلك و یەکێتی نیوان چینە چەوساوەکان و پشتگیری یاسایەکی شۆڕشگیرانەیە کە ئەم نەریتانە لە بنەڕەتەوە هەڵتەکێنێ .

١ – ملکانە باجێکی هەمیشەی و گشتی یە کە دەرەبەگەکان ئەیخەنە ملی بەرهەمە کشتوکالیەکان .

پاشماوەی : سەرکەوتوبێت خەباتی ناوکۆیی عیراق و یەکێتی سوفیەت

تێکۆشەرەکانی دنیا ، ئەو وڵاتە بەهێزە خاوەن شکۆیەی نەتەوانەی بەدەست چەوسانەوەی نەتەوایەتی و چینایەتیەوە ئەیان نالاند کەلەسەر هەمان رێباز بەتێکوشانی ناوکۆی دژی ئیمپریالیزم و کونەپەرستان چارەسەری کێشەی نەتەوایەتی و چینایەتی خۆیان بکەن .

لینینی مەزن ، هەر لە دامەزراندنی ئەم کۆمارە یەکگرتووانەوە هەقی دەست نیشانکردنی چارەنووس و دوا رۆژی دایەدەست هەموو نەتەوەکانی روسیای قەیسەری و بەپێی ئەم هەقەرەوایە رەفتاری لەگەل کردن ، بۆیە بەهێزترین یەکێتی لەنیوان نەتەوەکانی یەکێتی سوفیەتدا دامەزراو ئەم لێ دروستبوو وەگەیشتە پایەیەکی بەرز .

ئیستاش تیوریە راستەکانی لینینی مەزن نەك هەر لەدلی نەتەوەکانی سوفیەتدا بەلکو لەدلی هەموو گەلانی دنیاشدا جۆش ئەخوات و کۆمەلانی خەلك و رەنجبەرانی دنیا رێگای خەباتی سەرکەوتووانەی خۆیانی پێ رۆشن ئەکەنەوە .

نەتەوەی کوردیش کەبەشێکی بەخۆشی لەولاتی یەکگرتووی سوفیەتدا ئەژی بەشداری خۆشی نەتەوەکانی سوفیەتەی هەمیشە حەزی بە پتەوبونی دوستایەتی خۆی کردووە لەگەل ئەم نەتەوە تێکۆشەرانەداو هەروەها سودێکی گەورەی لە بیروباوەڕی لینینی مەزن وەرگرتوەو وەکو کۆمەلانی تری خەلکی دنیا رێبازی خەباتی نەتەوایەتی و چینایەتی پێ رۆشن کردۆتەوە . هەروەها گەلی عیراقیش بەکوردو عەرەبو کەمایەتیکانیەوە هەمیشە تەقەلای داوە کە دۆستایەتی خۆی لەگەل نەتەوە یەکگرتووەکانی سوفیەتدا بەهێز بکات دژی ئیمپریالیزم و کۆنەپەرستان و لە پێناوی سەرخستنی سوشیالیستی لە سەرانسەری دنیادا .

ئیتر سلاو لە گیانی پاکی لینینی نەمر سلاو لە نەتەوە یەکگرتووەکانی سوفیەت .

بەسەرهاتیکی دوو سوالکەر

لەفارسیەوە بە دەسکاریەوە وەرگیراوە – بارام

(ئینجا سروشت گەلیك بەسەرهاتی نهێنیو رووداوی سەمەرەی لە دەروونی ئەم کۆمەلەدا تۆمار کردوە ، کە ئادەمیزاد ئەخاتە جیهانێکی قوولی بیرکردنەوەوە ..

ئەوکەسانەی کە دەستیان ناچیتە پارەو ماڵو رەنجی شانو بڵیان یخۆنو ژیانی رۆژانەیانی پێ برازێننەوە وەکو کەرەسەیەکی بەرهەم هێنان بۆ خەلکی هەل ئەسوورێن .

دوو سوالکەر لە شەقامیکی شاریکدا پێکەوە سوال ئەکەن یەکێکیان بە هۆی توقستانی لەشیەوە خەلکی زۆر تر یارمەتیو پارەیان پێ ئەدا .

سوالکەری یەکەم بوو بوو بە خاوەن پارەیەکی باش و بەلام دەستی تێی نەئەچو بیخوا .. سوالکەری دووەم . هەر ئەوەندەی دەس ئەکەوت کە رۆژ بە رۆژ خەرجی ئەکرد .

رۆژێکیان دورو نزیك ئەکەوێتە شوێن هاوڕێکەی و خۆی لێ ئاشکرا ناکات ، بۆ ئەوەی بزانی پارەکەی لە کوێدا ئەشارێتەوە .. سەرنجی دا سەر لە ئیوارە وردە وردە لە شار دەرچوو ، لەو تەنگی بانگی شێوانەدا لە دەرەوەی شار لە رێگاکە لای دا ، چووە جێگایەك هەروەکو لەوە پێشتر بە تایبەتی دیاری کردبێ کە لەکە بەردێکی نیشانەکراوی لێ بوو ، هەر چەند چاوەکانی کەم هێزو نابینا بوو بەلام نەختێك سەرنجی دەوروپشتی خۆی داو ئەمیش لە جێگایەکی نەدیویدا خۆی دابوو لە مەکۆ

دەرچوو .

بۆ سبەینێ سوالکەری هاوڕێ کە دێتەوە تەماشا ئەکات پارەکەی نەماوە ، شیوەنێکی زۆر ئەکاتو ئەچێ بۆ لای هاوڕێ کەی و سکالای خۆی بۆ ئەکاتو ئەم رووداوەی بۆ ئەگێڕێتەوە .. ئەمیش هەر دلخوشی ئەداتەوەو ئەڵی :– (خەم مەخۆ .. ئەگەر خوا بەتۆی دابێ هەر ئەیدۆزیتەوە ، سەبەبکارت بە کۆی زوخال بێ !) .

چەند رۆژێك بەم جۆرە سوالکەرە تێ قەوماوەکە رۆژگار بە شیوەنو ناخۆشی ئەباتە سەر ، رۆژێکیان هاوڕێ

مەچەکی هاوڕێ کەی ئەگرێو ئەڵی :– (پارەکەم پێ بدەرەوە .. ! پارەکەم لای تۆیە ..) ئەمیش زۆر بە سەر سوورمانەوە ئەڵێ (تۆ چۆن وائەڵێی .. ؟) پێی ئەڵی :– (من مالی خۆم ئەناسمەوە ئەم پاروە نانو کەبابە بۆیە بۆم قوت نادرێ بە پارەکەی خۆم کڕراوە ..)

.. پاش ئەوەی کەسی نەدی زۆر لە سەر خۆو لەناو کەڵەکە بەردەکەدا قوتولەیێکی دەر هێناو چی پارەی پێ بوی تێی کردو شاردیەوەو بەشوێنی خۆیا گەڕایەوە بۆ ناو شار ..

هاوڕێ فێلبازەکەی خێرا خۆی گەیاندە سەر کەڵەکەکەو پارەکەی دەرهێناو بۆی

کەی زۆر بەزەیی پیا دێتەوە لەو پارەیەی کە لێی دزیوە نانو کەبابیکی بو ئەکڕی ئەڵێ هەرچەند ئەتبینم زگم پێت ئەسووتێ ، ئەم نانو کەبابەم بۆ هێناویت فەرمو بیخۆ .. خوا کەریمە ..) سوالکەری هاوڕێ پارویەك لە نانو کە بابەکە ئەپێچێتەوەو ئەینێتە دەمی هەرچەند ئەکات بۆی قوت نادرێ .. بێ پەروا

پاشماوەی : شۆڕشی نوێی گەل ....

چینە چەوساوەکان بسەپینی ئینجا وورە وورە ببیتە ئالقە لەگوێی ئیمپریالیزم .. ترسنوکی و رارایی و دوو دلی ئەم بالە بەناوبانگە بویە ساتوسەوا کردنی لەگەل دوژمن لەسەر حسابی لاشەی چینە چەوساوەکانی تر شتیکی ئاساییە . ئیتر ئەگەر جاروباریش دانی خیر بەشورشدابنێ و لایەنگیری بکا ئەوا جێی بروا نیە چونکە لەو کاتانەدایە کە ئەبینێ هیرشیك وەیان هەرەشەیەکی ترسناك لەسەر وولات هەبەو خوشیان ئەگریتەوە ، وە بە درۆوە دەس بەجێ ئەکەونە خویان و بەرەو پیری شورش ئەچن ، بەلام هەر کە رانیان شورش رووی لەبەهیز بوونو بو پیشەوە چوونە وە لەلایەن پرولیتاریاو چینە شورشگیرەکانی تری وولاتو دەرەوەی وولات پشتگیری ئەکرێ ئەوا زەرد هەل ئەگەرینو ئەکەونە پەلەقاژە وە بیر لە پاشەکشە کردن ئەکەنەوە چونکە دلنیان لەوەی هیواو ئاواتی خویان بەمە نایەتەدیو بەم حالە بە خەویش ناگەنە پلەی بورژوازیە گەورەکان .. بەکورتیەکەی ئەمانە بەپێی مەددو جەزری سیاسی لە وولاتا هەنگاو هەلئەنینو پەیوەندی خویان زیك ئەخەن بویە بە هیچ جورێك

نیشتمانیدا ناگونجی هەر وەکوو برواشیان بە سەرکردایەتی چینی کریکار نیە وە هەمیشە دژیان ئەوەستنەوە چونکە شورشی نیشتمانی لەژیر سەرکردایەتی ئەم چینەدا بە هاوپەیمانی چینەکانی تری وولات ئەبێ . بەلام بالە چەپرەوەکەی ئەم چینە دوستایەتی شورش ئەکاو هەموو پەیوەندیەکی ئابووری خوی لەگەل ئیمپریالیستا ئەبچرینی وە شان بەشانی کومەلانی خەلکی و چینە شورشگیرەکانی وولات دژی هیرشی ئیمپریالیزم ئەجەنگی ، برواکردنی ئەم بالەی بورژوازی بەسەرکردایەتی چینی کریکار زور جیاوازترە وەك لە بروای بالە راستەکە .. جگە لەمانە پیویستە ئەو راستیە بزانری کە جیاوازیەکی زور لەنیوانی بورژوازی وولاتانی سەربەخو وە بوژروازی وولاتانی کولونی و نیمچەکولونی وە نیمچە دەرەبەگی هەیە ، لەهی یەکەمیانا لەبەر ئەوەی وولات شیوەی داگیرکەرو دەست دریژکەر بوسەر گەلانی ئازادی خوازو وەزئەگری وە لەبەر ئەوەی رەژیمی حوکم تیایا خزمەتی ئەم چینە ئەکات وە بگرە هی خویەتی ئەوا گیانی شورشگیریتی لەوانا زور

بەرژەوەندیان لەگەل شورشی لاوازو بیهیزە وە وەکو پیویست لەگەل شوڕشا نایەت بە پیچەوانەی ئەمەوە لەهی دووەمیانا بەهوی هیرشی بیگانەی ئیمپریالیزم – هاوکاری کومبرادورو دەرەبەگی ناوخو – حەماسەتی شورشگیری لەم چینەدا زور بەهیزترە وەك لەوی تر وە ئاستی بیر کردنەوەو رەوشن بیریان بەرزترە بویە بە گورجیەوە بەپیر شورشی نیشتمانیەوە ئەچن چونکە هیرشی دوژمن بوسەر وولات ئەمانیش ئەگریتەوە .

– ماویتی –

کۆڕێکی ئەدەبی یەکێتی نوسەرانی کورد لقی کەرکوك

لە سەعات دەی بەیانی رۆژی هەینی ١٥-١٢-١٩٧٢دا یەکێتی نووسەرانی کورد لقی کەرکوك لە بارەگای یەکێتیدا ، کوڕێکی شیعر چیرۆك خوێندنەوەی سەرکەوتووی رێکخست ، جەماوەرێکی زۆری ئەدەب دۆست بە تایبەتی ماموستایانی قوتابخانە ئامادەییکان قوتابیانی بەشی کوردی – دانیشگای بەغدا بەشداری گوێ گرتن و رادەربڕین بوون . لە پێشا کاك حسەین بەرزنجی بەخێرهاتنی ئامادەبووەکانی کرد .. وە وتەی دەستەی بەڕێوەبەری خوێندەوە .. تیایا وتی : داوا لە هەموو خاوەن توانا ئەدەبیەکان دەکەین ، لێی بێنە کوڕی خزمەت کردنی ئەدەب نەتەوایەتیمان لە پیناوی پێشخستن و خستنە رێی ئەدەبی کوردیمان و هەلگرتنی مەشخەلی ئەدەبی تازەمان .. وە ئێمە بەوپەڕی توانا وە پشتگیری شاعیرە لاوەکانمان دەکەین . پاشان پێناسەری کۆڕەکە یەك لە دوای یەك ئەدیبەکانی پێش کەش کرد .. کە ئەمانە بوون بابەتەکانیان خوێندەوە :

١ – عبداللە سەراج شیعرێکی خوێندەوە ، وە لە لایەن ماموستا عەباس عەسکەرەوە لێکولرایەوە .

٢ – ماموستا ئەحمەد محەمەد ئیسماعیل چیرۆکێکی خوێندەوە ، وە ماموستا عەبدولعەزیز خانەقا رەخنەی لێگرت .

٣ – شاعیری لاو کاك لەتیف هەلمەت هەلبەستێکی خوێندەوە سەرنجی هەموو گوێگرەکانی راکیشا .. وە هەندێ لە گوێگرەکان بەپێی بۆچوونیان تێبینیان دەربارەی هەلبەستەکەی کاك لەتیف روون کردەوە ..

٤ – ماموستا فەرمان نەبەرد هەلبەستێکی خوێندەوە .

٥ – کاك عەبدوسەلام محەمەد کە شاعیرێکی لاوی ترمانە هەلبەستێکی خوێندەوە کاك محەمەد موکریانی رەخنەی لێگرت .

٦ – ماموستا ئیسماعیل رۆژبەیانی هەلبەستێکی خوێندەوە ، وە ماموستا رەزا شوان رەخنەی لێگرت .

٧ – هەروەها کاك مەجید سێکانی و کاك ئەحمەد بێکەسیش سەرو هەلبەستیان خوێندەوە .

کۆڕەکە تا سەعات یەکی نیوەڕۆی خایاند .

پاشماوەی : ئیستیتا ن زقایچ ......

– زقایچ – وەك رەخنەگرێك .. تاقی کردنەوە فراوانەکەیەتی کەرێگەی چوونە ناو نەفسی ئادەمیزادی بۆ خۆش کردوە .. ، رۆشنبیریەتی خۆی تەنیا لەناو کتیبو خوێندنەوەوە وەرنەگرتوە ، بەلکو زۆر سەفەری کردوەو تێکەلاوی ژیانی میللەتانی ئەوروپاو ئاسیاو ئەمەریکا بووە . دەرگای دلی کراوە بوە بۆ هەموو ناتی کردنەوەیەك .

هۆیەکی تری سەرکەوتنی – زقایچ – زانستیەفراوانەکەیو قوول بوونەوە میژووییەکەی بووە .. کەتوانیویەتی بەم هۆیەوە چەند بەراهەمێکی هونەری بنووسێ وەك (ماری انطوانیت) و (فوشیە) وهی تر .. هەروەها شارەزایی لە فەلسەفەو سایکۆلۆژیەتدا هەبووە .. خاوەنی رۆمانی (ئاگاداری بەزەیی یە)و چەند کورتە چیرۆکێکی بەناوبانگ بووە .

ئەم رەخنەگرو هونەرمەندە مەزنە .. بەرەو لێوازی مرۆڤایەتیی بلند هەلکشاو لە ئەنجامی خوشویستنی جوانیو خۆشەویستنی ناشیرینی روخا لە سالی ١٩٤٢دا بو بۆ دەربڕینی نارەزایی لەوشەڕەی کە ئەوسا ئەوروپای هەلئەلوشی خۆی کوشت و شەهیدبوو ، دوا وشەکانی ئەم شەهیدە شایەتی ئەوەن کە ژیانی زۆر خۆشویستووەو رێزی لە هونەر و فیکر گرتووەو ئەڵێ : (مرۆڤ بۆ ئەوەی بتوانێ ژیانێکی تازە بەرێتەسەر لەپاش تەمەنی شەستسالی .. پێویستە بە چەند هێزێکی تایبەتی هەیە بەلام ئەم هێزەی من دوای چەند سالێکی درێژی ئاوارەیی و دەربەدەری پەکی کەوت .. بۆیە وای بەچاك ئەزانم بە سەر بلندیەوە کۆتایی بەو بووە بێنم کەکاری فیکری تیادا خاوێنترین بەختیاری بووە .. ئازادییش بەپیت ترین گەنجینە بووە .. سلاوم بۆ هەموو برادەران .. دەبا جارێکی تر چاوەرێی بەیانیی پاش شەوێکی درێژبن بەلام من سەبوریم نەما) .

ئەم پیاوە مەزنە .. هەر بە زەردە خەنەوە لە دایك بوو کەرۆیشتیش ئەم زەردەخەنە خەمبارەی بۆ بەجێهێشتین .

institutkurde.paris

هویبوون و هویکرنا زمانان

-٢-

صادق بهاءالدین

ژبەر وێ یەکێ، دیتن بچاڤان ئاوایەکێ گرنگ و بنرخێ هویبوین و هویکرنێیە . هەتاخو بچویکێ ساڤا ژی نەهەر ببهیستنێ ئانکو گوێبوینیهوی زمانێ ماکێ دبیت ، بەلێ برێکا دیتنا تشتی ، جانەوەری ئان مروڤێ پێ دئاخڤن (تاخڤن) بێ گومانە هەکو گوه لدەنگی بو ، ئو تشتێ پێ ناخڤن ژی بچاڤا دیت ، وی چاخی هویبوین دێ بساناهیتر کەڤیت ئو دێ پێتر ژی مینیت ئانکو بەردەوام بیت ، ژبەرکو ئەو دەنگ دێ بڤێنەیێڤە ، ئانکو بدرویشمو دیدارا ویڤە بەستی ئو گرێدایی دێ جهگیرو ئاکنجی بیت دمەشکوتکیدا ئو دێ هێتە چەسپاندن . هەکو زارویی مەمکێ داخو یان مەمکێ شیری پێ ددەنێ دیت ، شیر پێ ڤەخار دێ درویشمو دیدارێ مەمکی بناڤی ویڤە دمەشکوتکیدا جهگیر بیت ، هەر وەسا ناڤێ دایێ ئو دیدارا(١) وێ هەکو مەمکی ددەتێ یا سەخبیرا وی دکەت . هەر وەسا ئەو نشتێ زارو (بچویك) یاری یا پێ دکەت ، چ تەپك ، خشخشك یان بویك بیت ، ناڤێ وی بدیدارڤە ئانکو بڤێنەڤە (وێنە) دمەژکوتکیدا جهگیر دبیت و دچەسپێت . هەکو دەرگەهە دیت ئو گول ناڤێ دەرگەهی ژی بو ، یان ڤێنەیێ دەرگەهی

(١) دیدار = دینـدار برامانەکو پەژنەکانە (الهیکل)

بروخ بێژەیا دەرگەهیڤە هانە دانان دنڤشتا ژبو هویبوینێ دانای ، دێ زانیت دەرگەهە چییە ئو دێ شێت دەرگەهێ ۆدا تێڤە دەست نیشان بکەت هەر وەتوڤ هەکو دەیکا خۆ دیت یاکو ئەو لبەر سنگێت وێ شیری دخوت چاڤ لدورویشمێ وێ رێکرینە ، ئو گول برایێ خو بو یێ ژخو مەستر گازی کرێ گۆتێ (دا) ، دا وی ژی لسەر ملێ خو زڤری لدوی گازیێ دا بزانیت وی چ دڤێت، بێژەیا (دا) بدرویشمو دیدارێ وێڤە دێ لنك زاروی روهن بیت کو (دا) ئەوە یا کو ئەو ژسنگێت وێ شیری دخوت یاری یا دگەل دکەت دا کەیفا وی بینت ، رادکەت ، ادبیت ئو سەخبیرا وی دکەت . هەر بوی چیشنی ئو ئاوایی هوی

ناڤێت ڕاژێرا ماڵێ دبیت وەکی بەڕێ ، مەحفویرێ ، کورسی مێزی ، ئامویرێت خارنی کەڤچکی ، چەتەلێ ، لالیکێ (سێنیکێ) ، ناڤێ کەسو کارێت مالێ یێت دگەل دژێت ئو یێت تێکەلێت وان ژمروڤێت مالێ . ژبەر هندێ هویبوین و هویکرن نەکو هەر ببهیستنێ بسەرێكڤە تێت ، بەلکو ببهیستنێ ئو دیتنێ باشتر بسەرێكڤە تێت ئو بەردەوامترە

٣ - بەلێ هویبوین ئو هویکرن دیسا بوان هەر دو چیشنو ئاوایانڤە بتنێ بەستی ئو گرێدایی نینە ، بەلکو بوان ئو بلڤین و بزاڤ و کریارێ ڤە گرێدایییە . کو ژرێڤە بهیستنا دەنگییە پاشی ڕامانو پەژن ئانکو مەبەستا وی چییە هەکە گوهگری بچاڤا ژی دیت پاشی دەنگ ببهیستی ئو بگریارێ ژی ڕابو هەکە هاتو لڤین و بزاڤ گەرەکو پێتڤیبو کو بسەرێکڤە بێت ئانکو بجەبێت

ئانکو بجەبێت ، وی دەمی کریارا هویبوین و هویکرنێ دێ بدرستی بسەرێکڤە هێت ئانکو دێ چیتە سەر . بو نمونە ناڤێ خو لسەر کاغەزێ بنڤیسە . هەکە گواهدارێ گول وان دەنگان بو ، هزرا بجهئینانا وێ دارخازێ کر ئو دەست دا قەلەمی ناڤێ خو لسەر کاغەزێ نڤیسی ، ئەو دەنگێ بهزرا وانڤە دگەل بزاڤا بجهئینانێ کو نڤیسیە ، دێ لنك یێ دەست هاڤێتێ کو هوی زمانی بیت بدرستی روهن و رەوشەنبیت .

بەرە بەرە پاشی دانەکاری یا وان دەنگان برامانڤە چەند چارا دێ بدرستی دمەشکوتکیدا جهگیر و چەسپن .

هەر ژبەر هندێ سەیدایێت شاگردا هوی زمانی دکەن ، لسەرێك شاگردێت خو های دکەن کو گوهێ وان لسەر دەرسێ بیت ، هزرا وان دڤێت بو چو لایێت دی نەچیت دا ژسەرێ دەرسێ هەتاکو دویماهیێ ئاگەهداری دەنگو بزاڤ و کریارێت دبن چ ژلایێ سەیدایڤە یان ژی ژلایێ شاگردانڤە ببن . ژبەر ڤێ یەکێ پێترین زمانزان و هویکەرێت زمانان لسەر ڤێ بیرو رایێنە کو بەرهەڤبوین ددەرسێدا ئو ژدل گوهگرتن ئاوایەکێ گرنگێ هویکرنا زمانانە ، کو هەر ژبەر هندێ بە ژی رێزانێت خویندنگەها ئو کولێژ ئو ئنستتیوتێت بەلاڤکرنا زانین و زمانزانینێ ، بچو رەنگا رێ لبەر شاگردی ڤەناکەت ژدەرسێ دویربکەڤێت هەکە هاتو بێ دەستویرخاری ژی بیت .

ئەم و خوێندەڤانێن هێژا

برادەر کێلان چەلەبی ژدهوکێ - برا ئەو پارچە چیروکا فولکلوری ئەوا تە ژمەرا شاندی یا بدویماهییە ، تە دویماهییا وێ ڤرێنەکرییە .. ژبەر هندێ ئەم نکارین بەلاڤکەین ، هەکە چیرواك هەمی لجەم مە نەبیت ، ئان ڤرێکە .. ئان ژی لمە ببورە ، هیڤیدارین چیروكو مەتەلو گوتنێن فولکلوریێن سپەهیتر ژمەرا بشینی .

برادەر خەلیل محمد ژ دهوکێ : مخابن ئەڤ دوو پارچە شیعرێن لنك مە - ل هاوکاری - یێ ، پڕ کێماسینە ئەم نکارین بەلاڤ بکەین ببورە .

برادەر کاروان ئاکرەیی : مەگەلەك پێ خوشە ئەم . نڤێسینێن نڤیسەڤانێن بیانی بەلاڤ بکەین ، ڤێجا چیروك بیت ئان شیعر ئان گوتار .. هتد . وەلێ ئەڤ پارچا تە ڤرێکری نە لوێ پەیسکا پێدڤییە . ئەم هیڤیدارین پارچە نڤیسینێن سوودبەخش تەرجومە بکەی . هەر بژی .

برادەر شڤان شەرەفانی ژ دهوکێ : براست شیعراتە (باوەرناکەم) گەلەکا سەرکەفتییە ، وەلێ ژبەرکو گەلەکا درێژەو دەمێ بیروهاتنێ ژی بسەرڤەچووی مە بەلاڤنەکر ئەم هیڤیدارین لمە ببوریو بگەرمی ئەم لهیڤیا شیعرو گوتارو نڤیسینێن تەینە .

ئاگەهداریەك

هیڤیدارین ژهەرکەسەکی کو بو ڤی بەرپەڕێ دنڤیسیت ڤان چەندتشتا ژبیر نەکەت :

١ - لناڤبەرا هەر پەیڤو پەیڤەکا دی هندەکێ بهێلن ، ئانکو گوتن ژێك ددویربن .

٢ - لناڤبەرا هەر ڕێزەکو ڕێزکەکادی ڕێزەکێ بهێلن .

٣ - لسەر ڕەخەکێ کاغەزێ بنڤیسن ، نەکو لسەر هەردووا .

٤ - هندی هوین بشێن لدوی - ئیملا - بەرپەڕێ بنڤیسن .

٥ - هیڤیدارین بەردەوام کێماسییێن بەرپەڕێ ژمەرا خۆیابکەن و هەرچی پێشنیارەك هەبیت بو پێشخستنا بەرپەڕێ ئەم بدلەکێ خوش دێ وەرگرین و هەربژین .

٦ - هەرگوتارەك ئان پارچە نڤیسینەك بگەهیتە رۆژنامێ ناهێتەڤە زڤراندن .

چوار وێنەیێن نەگۆتی

(١)

ئاڤاهیێ باژێرێ من
سەروبنە
جادەیا وی وەکی سەرادێ
کون - کونە
مرۆڤێن چاك - دبندا دچن
ئەوێن خراپ
ما بو چنە ؟!

(٢)

لباژێرێ من
شەڤێن درێژ ، سپێدێ دخۆن
هەورێن تاری ، ساهیێ دخون
شیرێ پەزان ، بیانی دخون
من دڤێتن
پشتا شەڤاو تارییێ ..
باش بشکێنن !
خو گوری کەم
گوری ئاڤا باژێری کەم
چونکی برا ، بمرنا من
سپێدەکا نوی
دێ هەلێتن !

(٣)

لباژێرێ من
هەمی رێنجبەر
پالەو هەژارو قەلەندەر .
پێخاس و رویسن
دبێ مالو هێلینو لیسن
ڤەرێژا وان
خۆهو بزاڤ هێزا وان
ئاغا دخون
یان بەگەلەرو پاشا دخون
تێر بین ئەو !
بلا هەژار .. کەڤلو هەستیکا
بالیسن !!

(٤)

باژێرێ من
بارانا وی : تروس ولەرزە
ژیانا وی : ژیانا گووڵەکا پڕی
تیك و دەرزە
بەهارا وی : گول وەرینە !
شوینا گولانو بلبلان ، مارو کولی
دکەن خەرزە !
بەریکا وی : یاێزی دڤێن بلندە
دڤن بلندکرن برا
گوتنو بێکرن برا
لنك مە فەرزە !
ئەرێ خەلکێ باژێرێ من
... خەم تێرێ من
پێدڤی یە :
باسکا هەلکەین
دەرزو تیکا
برسیو ترسا پەپیکا
چارەسەرکەین
وان بەریکا
مارو کولیان ، پێگڤە ژیکا
تژی سەر ئەم ...
ئاخ و بەرکەین !

عبدالکریم مزوری

مەزارگەها شێخ ئادی

خەلیل هەکاری

لپێش هەمووکێ دڤێت بزانین دکەفتە کێ دەرێ ؟

بێ گومان دکەفتە دەڤەرا مووسل لقەزا شێخان (عین سفنی) . لسەر ئێسفنێرا بدۆر و بەرێ ١٥ کیلومترا . ئانکو دکەفتە نێڤبەرا ئێسڤنێ و ئەترووشێدا .

پشتی قوت کرنا قۆناعەکێ ژ دەرێ گەلی (٢ کیلومترا) ، ئەڤ هەر دوو قوبنە دێنە پێش چاڤ و سەرنجێ رادکێشن .

ئەڤ هەردوو قوبنە ژی دکەفنە دەڤی گەلیەکی بەرەژ رۆژ هلاتڤە ، دبێژنێ « کەلیێ لالشێ » .

گەلیێ لالشێ پانگاڤیەکا (مساحە) خەملاندیە ژ داروباری ، دارا بدارێ ڤە ئاڤاییێد دگەلی دا ژی لهەر سێ کنارا دبەلاڤن . یان هەر دوو سێکەیێد پێکڤە ، یان دجودانە ، ئێکا لسەر ئێکێرا ، برەنگەکی هونەری و تەمتێلەکا (طراز) کەڤن ددروست کرینە .

گەلیێ لالشێ ، گەلەکی بناڤ و دەنگا ، گەلیەکی پیرۆزە وەکی هەر چییەکی دی ، نە هەر لبەر چاڤێد ئێزدیا بەلکو لنك بوسلمان و فەلا ژی ، چونکە هەتا مەلایێ جزیری ، لدەڤەرا بۆتان ناڤێ لالشێ دشیعرێ خۆدا تینیت ودبێژت :

دل گەشتە من ژ دێرێ ،
ناچم کەنیشتەی(١) قەت
میحراب وی بەن راوەر دا
بچینە لالەش

ئەڤ هەر دوو قوبنە لسەر دوو گوڕا د ئاڤا کرینە ، یا مەزن لسەر گوڕا شێخ ئادی . یادی لسەر گوڕا « شێخ حەسەن » .

وە نە بێژی بلندیا هەر ئەوا دیارە ، بەلکو ئاڤایەکا مەزنە ، بلندیا وی ٤-٥ مترایە ژ نوو ئەڤ قوبنە ددروست کرینە ، بلندیا شێخ ئادی د گەهتە ١٠ متران ، یا دی ژی ٧-٨ مترانە .

ئەو جادا دچتە ئەترووش ، رێیەك ژێ دەر د کەفت بۆ گەلیێ لالشێ ئەڤ رێیە تە بەر نادەت هەتا تفنا تە بدوو حەوەدێد ئاڤێ نەکەفت ، دوز شڕ شڕۆك ژێ تێنە خوار بۆ بن ئەردێ ، چاڤ ژێ ڤە نابت ، ئاڤەکا زەلال ، هاڤینا یە سارە ، تلمسا تری پاڤێژیە تێدا دێ پەڤێت . زڤستانا ژی یە گەرمە . بلی ئاڤا لبەر تە ئەوا د حەودا -کو ژ ئاڤایەکێ دەر د کەڤتن- چوویا دی نەیە دیارە ، چەندی سەرێ خۆ راکەی چیایە ، ژ بەر ڤێ چەندێ سەرێ کانیێ (ژێدەرێ) وێ نەی دیارە و نزانین دەرێ دهێتن ؟!

ئەگەر تە خۆ لسەر دەستێ خۆیێ راستێ زڤراند ڕێیەك یان کۆلانەك دێ تە بەبە پانگاڤیەکێ هەر دوو ئالییێد وێ ڕێزێد دکانانە ، لڤێ دەرێ دەریەکی مەزن بەرە و رۆژ ئاڤاقە خۆیا دبت ، هەموو ببەرێد مەزمەری لێکریە ژ چەند بەرەك ژێ د نەقشاندنە هنەکی دی ژی نڤیسین و وێنەنە . ددبێژنە ڤی «دەرێ میر» .

هەکە تە لنگێ خۆ هاڤێتە پشت دەرچکێ ، قەنتەرەکا سەر ڤە گرتی دێ بینی ، سێ چار متراو و قەنتەرە دێ خلاس بت و دوو ڕێ دێنە پێش ، ئێك بۆ بنی ڤە ، یا دی بەرۆ رۆژ هلات ڤە ، یا رۆژهەلات تە د بەتە « جەلسا شێخ ئادی » پشتی چەند دەرەجەکا بچیە خوار .

دیسان لڤێ دەرێ دەریەکی بەرەو رۆژ هلات هەیە ددبێژنێ « دەرگەهێ قاپیێ » . دەرێ وێ ئاڤاییا کو هەر دوو قوب لسەر دئاڤا کرینە . ئەڤ دەریە ژی هەموو بەرێد مەرمەری نە و دیسان د نەقشاندینە و هندەکا ژی چەند ئایەت لسەر دنڤیسینە .

د حەوشا جەلسێ دا حەودەکا ئاڤێ خۆیا دبت ژ وانێد مە دیتین ، کو د بن ئەردێ را تێنێ ، هەر هۆسا چەند دارەکێد مەزن دێ بینی وا خۆ بسەر هەموو ئالیا گرتی . گەر تە لنگێ خۆ دەرباز کرە ژۆر دیسا حەودەکا ئاڤێ دێتە پێش چاڤ لگەل ڕێزەکا ستوونەکا لسەرانسەری ئاڤایێ دکێشانە ئالیێ بنی چەند (میحراب) لدویواری دروست کرینە ، لناڤبەرا ستونا ژی چەند چرا دالەقاندینە (دچوکولاندینە) بزنجیراڤە هەمو دەما تژی زەیتن و روناهیێ ددەن .

چەند گاڤەکا دێ گەهیە دەریەکی بەرەو قوبلی وەکی کونەکا تەنگە گوڕا شێخ حەسەن وا تێدا ، دوگاڤا ناچی دەریەکێ دی دێ بینی بەرێ وی بو روژ هەلاتییە ، یەیسکەکێ دووا دێ بسە کەڤی ئودەکا چار قورنەتە گوڕا شێخادی وا تێدا . هەر لسەر وێ کێشێ دەریەك دێ تە کێشتە شکەفتەکا تاریا درێژدا ، دیسا لنك گوڕا شێخ (حەسەن)ی چەند پێنگاڤەکا د شکەفتێ دا بچی دێ گەهیە ئاڤەکێ ژ چیپیای د هێتە خوارێ د بێژنێ ئاڤا (زم زم) .

ئەڤ تشتێن مە دیار کرین هەموو د نەپەنینە ، جا دێ هێنە دەرڤە دا بزانین کانێ یا چاوانە .

وەکی مە گۆتی دەرگەهەکێ مەزن یێ هەی دبێژنێ دەرگەهێ « میر » ، لهەر چار رەخێت ئاڤاهیا شێخادی شورهەکا مەزن لدور دگەریت . ئانکو دکارین بێژین مالا شێخادی یا جودایە ژ هەمو ئاڤایێت دگەلیدا .

دڤی گەلیێ بساف و سەهم دا ژ بلی دوو مالا تێدا نا ژین ، مالەك بو مجێوریا شێخادی و برێڤە برنا هەمو کارێن وی ، یادی مروڤێت دیندارن « کاهن » هەروسا دبێژنێ (سەفیل) . ئانکو شکەستییێن خودێ ..!! ئەڤەنە کارو بارێن دینی برێڤە دبەن .

سەفیل چێدبیت ژن بت یان زەلام ، وەلێ هەر ئێکی ژ ڤان ناڤێ خو یێ جودا وێ هەی ، زەلامی د بێژنێ « بابێ چاویش » بۆ ڤان هەر دوکان دەست نادەت بچنە ناڤ دونیایێ ..!! کارێ وان « دوعا و قەول و قەصیدەنە (١) » . هەر وەسا ژ رەوشتێن ڤێ مالێ (مالا شێخادی) ناهێلن عەرەڤێ ڤەخون و دڤێ دپێ خواس بن دەمێ د چنە ڤێ مالێ ، هەر وەسا هەلکرنا روناهیا دڤێت (زەیتێ) بت نە کو بگازێ ، چنکو هەر ژ کەڤن دا (نێزیکی ٥٢٠ هـ) بکار هینانا گازێ نە بو ، بەلکو هەر مۆم و شەمالك و چرا بوون ، هەر ژ وی دەمی وان ئەڤ ڕەنگێن روناهیێ بکار د هینان ، چ لزەمانێ شێخادی بیت چ پشتی مرنا وی بت ، ئەڤە هەر بەردەوام بو هەتا گەهشتە (دەورێ) مە ، پشت بۆ پشتێ (جیل) لدوف چون هەتا نهو . - ژ عادە بوو عبادە - .

چنکو وەکی ئەم د زانین ئێزدیا گەلە باوەری و بشێخادی هەی ڤێجا هە تشتەکێ لوی دەمی بوی نهو وا بخو کریە پیش (کار) .

(١) ئەڤ قەصیدەنە یێن شێخادینە .

زمانێ کوردی

فارس عبداللە
- دهوك -

خویندەڤانێن هێژا ...

من گەلەك پێخوشە نەڤێ پێشەکییا کتێبا (رێزمانا کوردی) یا کوردناسێ بناڤودەنگ (ای . بی . سون) کو لسالا ١٩١٣ێ نڤیسی پێشکێشی وەبکەم ، هیڤیدارم ببیتە دەست پێکرنەك ژبو بەلاڤکرنا هزرومتارێن خویندەڤانا لسەر رێزمان بنگەهینا زمانێ کوردی .

بو دەمەکێ دویرو گەلەبسپورێن زمانی بچافاژیو نەراستو نەدروست بەرێ .. دکرنە زمانێ کوردی ، بناسژی ئەو بو وان کەسان دەستەکێ درێژو شەهرەزاییەکا بەرفرەه دزمانێ کوردیدا نەبوو بیروباوەرێن وان کەسان ئەو بو کو زمانێ کوردی زارەکە ژزارێن زمانێ - فارسی - ئان زمانەکێ نوییە ، یێ ژ بورکرێ فارسیێ دروست بووی .

دچەرخێن بووریدا - مادێ فارس - هەر ئێك بزمانێ خو دپەیڤیو ژێك جودابوون ، ئەڤ هەردوو زمانە بوونە زمانێن نڤێسینو پەیکەرتاشینێ -لغة الکتابە والنحت- ، روژ بو روژێ ئەڤ جودابوونە پتر دیارو خویا بو ، هەتاکو بوونە دوو زمانێن سەربەخو .

پشتی - فارسی - نیپێت عەرەبی خستینە ناف خو ، وەکو زمانێ (الانگلوساکسونیە) تەڤلهەڤبو ژ زمانێ -لاتینی- و - ئغریقی - ، لێ زمانێ کوردی بو خو پەیڤێن فەرهەنگیو گوتنێن بنکیو خاسیەتارێزمانا کوردی پاراست ، هندەك دەربرینێن بێژەیا زجیرانێن خو وەرگرت . هوسا زمانێ کوردی مایە لسەرسەربەخویا خو یاکو سیمە - شکل -و شێوە -أسلوب- بو مە ڤەدەردکەت ژ ماییێن دی .

ئەگەر هوور بەرێ خوبدەینە زمانێ کوردی ، دێ بینین گەلەك - تا - یێن ژێچوییو بەلاڤ بووی لناف چیاییێن کوردا ، ئەو ژی ژبەر ڤان ئەگەرانە :

١ - دویرخستن ژێك ڤەکرنا کوردان .

٢ - ناڤبیرێن چیا لناف کوردستانێ .

یاما

رەنجا پالەی

حەیدەر اسماعیل نەزام

هاڤینە ، هەیڤا تیرمەهێیە ، ڤیژکێنیا نیڤرۆیە ، خوهدانی وا دپشتا وان هاڤێتی ، خۆزگا وان قورمەکە ئاڤا سارە و داسکێد تیژن ! چەند رۆژەکا دروونا خۆ بنەجی کر و قرشێ خۆ کێشا ڕەخا گوندی ...

- بابۆ کەنگی دێ چێنجەرێ کەین ؟ ... دا لێ سواربم .

- کوڕێ من دڤان رۆژادا ، دا جارەکێ بسەرەکی بکەڤین دێ قوتین ، هەما مە فرۆت بەلکی هندەك ژ مووێ مە (ڕزقێ مە) ، زێدە بکەت ، دێ بۆ وە بجلك دەم .

ئەڤ ئاخفتنە خۆش ئاواز بوون بگوهێ کیژکێ کەفتین ! کارێ وێ بووە هینان ، برنا ئاڤێ بۆ دەوارا . چلك دێ بۆرا هێنە کرین !

پالە وەکی قەلاتکێد سەر سێلێ جی پێ ناکەفتە کەنگی دێ رزقێ خۆ گەهینتە مال ، رێ نا کەڤییە قرشی بقوتت ، ترسا وی یە ژ بێ خۆڤەکییە بێدەرا وی بسۆژت ... کر دێ سۆژت ؟

- نە یارێ وی .

- نەیارێ وی کییە ؟

- هەر مرۆڤە !

- بەلێ مرۆڤە دبتە ستریا بنێ لنگێ مرۆڤا ...

گەلەك جارا دەست دهاڤێتە بن چەنا خۆ و دکەفتە هزر و متارادا .

- گەلۆ هەکە بێدەرا من هاتە سۆتن دێ جی کەم ؟ ... چاوا سالا خۆ دێ بەمە سەری ؟ . هند دیتی بووە قیرێنی و هاوارەك .

دوو سێ جارەکا وەکی مریشکا گێژ لدۆرا خۆ زڤری ، پێلاڤ نە کەفتنە ددەستی ، بلنکێد پێخواس دەرکەفت . دبینتخەلك بەرەو رەخا بێدەرا وێ دکەنە غار ! درنگێنی ژ دلیهات .

- من زانی مالا منە وێرانە !

گەهشتە بێدەرا خۆ لگەل خەلکێ گوندی ، هنجی لدۆرێ هاتن و چۆن ، نەهەرێ چور سەرەدەر ژێ نەکرن . بێژی ئەڤە چەند سالا ئاگری نەکبریا خۆ کری بۆ بێدەرا بەلنگازی ! قرس بێ زەڤەر کر بوو ، بەلێ چەند کەسەك لێ کۆم بوون ئەڤە ژ دەست سستییا وان بوو ، هەکە زوو دەست لێ هلاندبا هۆسا نەدبوو ، بەلێ کی دێ ژێ شەرم کەت ، نە کی دێ ژێ ترست هەتا هەموو خەلك دهاوارێ بێن !

بەلنگازێ مە ، دەست دانا کێلەکێ ، وێ رەش قومیای ، بێهنا لێ چك بوو ، خوهدانا وی لبن لنگا سەکنی . پچووك و ژنا وی ژی وێ دکەفتیە شینەکا عەرەبی ، دەنگێ وان لبەر ئەسمانا دسەکنت :

- مانە راستە خودێ دبێژت :

« ئەز هەژاری ژار دکەم ، پشتا وی بار دکەم ، هەکە نەێ ڕازییە ، بارێ وی خوار دکەم » .

- دیارە خوودێ هەڤالێ تێرایە ؟

- هەقێ خودێ جی بسەر هەیە ! ئاگر بدەستێ نێکیێ پێکەفتی . جا برا بەرێ خۆ بدە ڤی بەشەرێ نەزان ، چاوا وی دکەفینە پێ ئێك و دوو بدوژمناتی ، ئێك دڤێت قورمکێ ئەوێ تر ڕەش کەت .

چی دێ پێڤە نووسێت ؟ ما نە چێترە هەر دوو پێکڤە بژین ! پشتی دلێ مە هە دووکا تژی خوون بووی ، گەریاینەڤە بۆ مالە پالەی ، مە گۆتێ :

- خەما مە خۆ ، ئەڤە ڕەنگێ هەموو رێنجبەر و جۆتیار و پالانە . دهەژارن ، دەست کورتن . بەلێ تو خودان مێژی و دەست و چاڤی دا بکاری بڕێد خۆرا کیش وخەباتێ بکەی .

ئەز رابووم من دەستێ خۆ لپشتێ دا و گۆتێ :

- ئاڤا مە یا زەلال ، یا وانا شۆلی هەر هووندا کەت !!

institut kurde de paris

«٢٥» نوسەری کورد دەربارەی ئەرکەکانی رۆشنبیرانی کورد ئەدوێن

ئامادەکردنی: محمود زامدار

- جلال دەباغ -

- امین میرزا کریم -

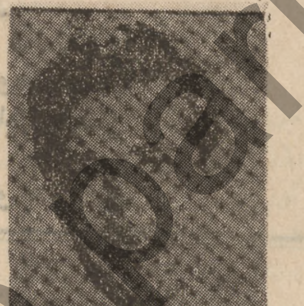
- کامەران -

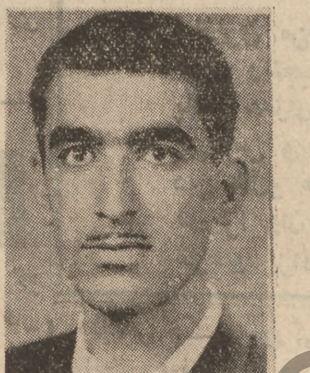
- عبداللە ئاگرین -

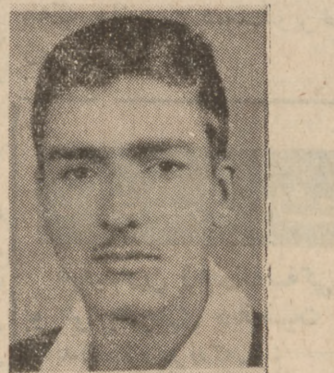
- محمد دارا -

- پێویستە رۆشنبیریێتی کورد لە بۆتەی شۆڕشگێڕی نەتەوایەتیدا قاڵ بکرێت
- گیروگرفتی نوسەرانی کورد بەستراوە بە شێوەی ژیان و باری کۆمەڵایەتی و بە سەربەستی بیرکردنەوەو نوسینەوە
- خەتەسوری لەخۆم دوری - لە بۆتەی ئەدەبی کورد نەهێناوە
- خۆبیاکردنەوە لە زەحمەتکێشانی کورد مانای مردنی ئەدیبە

لەگۆنگرەی سێیەمی- ئەمجارەی - یەکیەتی نوسەرانی کورد ، کەلەشاری بەغدای پایتەخت‌و سەرلەبەیانی هەینی ١٧-١١-١٩٧٢ولەبارەگاو باخچۆکەی کۆمەڵەی رۆشنبیری‌ی کوردی‌دا گیراو هەرهەمان ئێوارەیش کۆتایی پێ‌هێنرا .. ! بۆ سێیەمین جار دیدەنیەکی شادی بەخشی کوردانەو خەمناکیەکی دیاروژان‌وهەژانێکی سەیر ، لەنێوان شاعیرو ئەدیب‌و نوسەرانی‌کوردا هاتەکایەوە ..

هەمدیسان زام‌وتوێژانی دەیەها پرسیارو وەلامی جۆراوجۆر کولایەوەو گەلێ بریار خوێندراو گەلێ قسەوباس خواس‌و سەروسۆراخ مقۆمقۆو بیلەبازی لەسەر شانوی ئەم کۆنگرەیەدا سەری هەڵدایەوە ..! بۆیە ویستمان‌و بەهەمان زانی دوی چەند پرسیارێکی پێویست‌و لەبار بخەینە هەندێ لەو نوسەرو شاعیرو ئەدیبانەی کە شەیداو متوی وشەی مەردو شۆڕشگێرو ئازای رەسەنی کوردن‌و پاشەرۆژی ئەم وشەیە هەراسانی کردون ئۆقرەو ئارامی لێ هەڵگرتون‌و بە ئەوپەڕی دڵسۆزی‌و خۆبەختکردن‌و سوتان‌و لەخۆبوردن‌و گیانی خۆشەویستیەوە هاتونەتە ئەم مەیدانە پڕ لە قۆرتی مەترسی هەڵەنگوتن‌و نوچدان‌و سەرکەوتنەوە . تاراسەو خۆ وەلامی بێ‌ترس‌و لەرزی هەندێ لەو پرسیارانە بدەنەوە کە بەندیوانیەکی توندیان بە ئاست‌و باری ئەمڕۆی رۆشنبیری کوردیانەوە هەیە - بەشێوەیەکی گشتی - و رۆڵێکی یەکجار مەزن‌و کاریگەر ئەگێڕێت لەپێشەوەچون‌و پاشەکشەی پەیامی پیرۆزی رۆشنبیری‌و بزوتنەوەی پڕپیت‌و بەرزە شەرەفمەندی ئەدەبیاتمان : تاکو سەرەتاو ئەنجام‌و تەنگ‌و چەڵەمەو تەگەرەو چارەسازەکان بژاربکرێن‌و یەکلابکرێنەوە ، کە بێگومان لە ئەمڕۆی ژیانی فیکری‌و رۆشنبیریماندا نرخ‌و بەهایەکی تایبەتی‌و مێژوویی هەیەو پێویست بەتێڕامانێکی وردو لێکۆڵینەوەیەکی سەرراستە . ئێمە لەکاتێکدا ئەم ریپۆرتاژەی کاکڵەو پوختەی وەلامی ئەدیبەکان ئەخەینە بەرچاو ، ئەمەمان کاتێکدا دوابەکی گەرم لەهەمو رۆشنبیرو نوسەرێک ئەکەین تائەوانیش بەشداریەکی کوردانەو [illegible] لەمو ناقەشەکردنی ئەم پرسیارو وەلامانەدا بکەن‌و بەهیچ چەشنێ نکوڵی لەم ئەرکە رۆشنبیری‌و نەتەوایەتیەدا نەکرێت‌و نەخرێتە پشتگوێ . بەتایبەتی لەم دۆخوزروفە ناسکەی ئەنگوستەبەچاوەی کە مێژووی سەرفرازی بزوتنەوەی نەتەوایەتیدانی پێدائەڕوات !.

سلاو لەوشەی پاکو رەوانی مەردی کوردی .

هەزار سلاوو شاباشیش شانازیش بۆ خامەی رەنگین‌و کۆڵنەدەری نوسەرە سەربەرزەکانمان .

محمود زامدار

بۆ لاپەڕە -٦-

وەلامەکان

لەوەلامی پرسیاری دوهەمدا شاعیری ناودارمان ماموستا کامەران موکری ووتی :

بەرای منەوە ، پێویستە رۆشنبیریێتی کورد لەبۆتەی شۆڕشگێریی نەتەوایەتیدا قاڵ بکرێ‌و گیانی پێشکەوتن‌خوازی پێ‌بەتین بکرێ‌و لە هەمو جۆرە بیروباوەڕێکی کۆنەپەرستی‌و تاکڕەوی‌و گۆشەگیری رزگار بکرێ‌و لەسەر رێبازی تێکۆشانی بەجەرگی کوردایەتی ببرێ‌و رچەی رەسەنی خۆی ون نەکات . رۆشنبیری کورد ئەبێ جەنگاوەرێك بێ ، هەڵگری چەکی بیروباوەڕی شۆڕشگێری ، لەدژی هەمو جۆرە ئاژاوەو دورەپەرێزی‌و نائومێدی‌و بەزینێك بجەنگێ کە لە مەیدانی رۆشنبیریدا دەرئەکەوێ ، هەروا ئەبێ رۆشنبیری ئەمڕۆی کورد خامەو بەرهەمی بیری تەرخان‌کات بۆ لەشکری کوردایەتی ، کە چینە هەژارەکانن !

دەربارەی پرسیاری یەکەم ماموستای شاعیر حسیب قەرەداخی ووتی :

بەلای‌منەوە گیروگرفت دووچەشنن :

(گیروگرفتی سەرەکی) : وەك : کەمی تین‌وتوانا لەناو ئەدیبە کوردەکانا - بەداخەوە- کەممان هەیە گفتاروکرداری یەك بخات ، هەروا نەبونی دەزگایەك بۆ لەچاپدانی‌و بلاوکردنەوەی بەرهەمی کوردی سەرەرای بونی چەند شێوە زمانێك - لهجات - لەزمانی کوردی بونەتە مایەی شپرزەیی ئەدیبی کورد ! خۆ نەبونی (ئیملا)یەکی یەك‌شێوە بۆ نوسینی کوردی هەراسانی کردوین ! سەرباری ئەمەش تائێستا لەم ولاتەی ئێمەدا هیچ دەستەو تاقم‌و هێزێکی سیاسی ئەو بایەخەیان بەئەدەب و ئەدیب نەداوە ، کە شایانی باس‌بن . بەناشکوریش ناڵێم نوسەری کورد یەکجار هەزارو کەم‌دەرامەتەو ئەبێ زۆرکات‌و عومری خۆی لە رێی (نان)دا ببڕێت‌و بەهەزار کوێرەوەریەوە . سا ئەگەر توانی بەشەرەفەوە وەدەستی بهێنێ ، ئەوا ئەبێ هەزار [illegible] چەپڵەی بۆ لێبدرێ . هەروانەبونی (تەرجەمە)ی بەرهەمی ئەدەبیاتی جیهان ، لە چیرۆك‌و شیعرو پەخشان‌و هەمو چەشنە نوسینەکانی تر . جا کە ئەمە گیروگرفتەکان بێت ، بێگومان چارەسازی ئەمانە بەنەهێشتنی خۆیانەوە ئەبێ !

پرسیارەکان

- بەرای ئێوە - ئەو گیروگرفتانەی کە تەنگ بە ئەدیبی کورد هەڵئەچنن چین‌و چارەسازەکانیان چۆن دەست نیشان ئەکرین ؟
- مەسئولیەتی رۆشنبیری کورد چیەو جۆرو نەوعیەتی رۆشنبیریی ئەمڕۆمان ئەبێ چۆن‌و لە چ ئاست‌و بارێك دابێ ؟

هەر بۆهەمان پرسیار ماموستا محمد حسێن بەرزنجەیی وتی :

گیروگرفتی نوسەرانی کورد بەستراوە بەشێوەی ژیان‌و باری کۆمەلایەتی‌و بەسەربەستی بیرکردنەوەو نوسین . چەندە (سەربەستی) هەبێ ئەوئەمەندە دەس‌پێشکەرو داهێنە ئەبێت ! . من بەلامەوە،ئەبێ هانی ئەو نوسەرە لێهاتووانە بدرێت کە بەرهەمیان هەیەو ئامادەی چاپن بەلام دەسکورتی‌و نەدا،ی رێی نادات بۆ لەچاپدانیان . هەروا ئەوانەی کتێبی چاپکراوی بەنرخیان هەیە ، هەوڵبدرێت بۆ لە چاپدانی سەرلەنوێی . وەپڕۆپاگەندە- (شۆڕشی دیموکراتی نیشتمانی)یە ، لەدژی ئیمپریالیزم‌و زیۆنیزم‌و کۆنەپەرستی‌و چەسپاندنی قەوارەی گەلی کورد لە (ئۆتۆنۆمی) ناو چوارچێوەی کۆماری عێراقدا بۆ بەرزکردنەوەی رادەی تێگەیشتنی کۆمەلانی رەش‌وروتی گەل‌و ناساندنی نەریت‌و رۆشنبیری‌و رادەی پێشکەوتنی گەلەکەمان بەگەلانی ئەم جیهانەو بوژاندنەوەی هەستی نیشتمانپەروەری‌و نەتەوایەتی‌و زیندوکردنەوەی کەلەپوورو سامانی بەپیت‌و پێزمان . من بەلامەوە ، چەشنی ئەم رۆشنبیریە دەبێ رۆشنبیریەکی نەتەوایەتی- نیشتمانپەروەری‌و پێشکەوتوخواز بێ ، کە لەقولایی‌و ناخی کۆمەلانی خەڵکەوە هەڵقولا بێت‌و خۆی توند بەستبێت بە بەرژەوەندی کرێکاران‌و جوتیارانەوەو لەپلەی تێگەیشتندا بێت ، هەروا موتوربەکرابێ بە رۆشنبیری پێشکەوتنخوازی گشت گەلان‌و بەگژ گشت رێبازێکی چەوتی شۆڤێنی‌و رەگەزپەرستیدا بچێت‌و بێ‌کۆڵدان لەجەنگ دابێ دژی رۆشنبیریی چینە چەوسێنەرەکان کە دەیانەوێ خەبات‌و تێکۆشانی گەل بەکوێرەرێدا ببەن !!

- مدحت بێخەو -

- سوران مجوی -

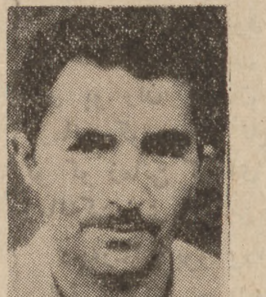
- صالح گوڵی -

- جبار جباری -

- کریم زەند -

- سەگڤان حکیم -

ئینجا لەبارەی پرسیاری یەکەمەوە خوشکە خورشیدە بابان وتی :

پێویستە گوێ‌بدرێتە باری ئابوری نوسەری کورد، چارەسەری بێ‌دەرامەتی ونەبونیەکەی بکرێت ! سەرەرای ئەمەش ئەبێ هیچ کاتێك‌و بەهیچ جۆرێك بەرهەڵستی دەربڕینی بیری نوسەر نەکرێت‌و سەربەستیەکی تەواوی پێ‌بدرێت . لە پاشا ئەبێ نوسەر خۆی بکات بە وێنەیەکی خاوێن‌و بێ‌گەردو سودبەخش ، یانی ئەبێ نوسەر خۆی بکات بە نمونەی دڵسۆزی‌و رەوشتی بەرز . هەروا پێویستە لەلایەن کۆمەلانی خەڵکەوە رێزی بگیرێت‌و دەستی یارمەتی‌و پیاوەتی بۆ درێژبکرێت !

هەر بۆ هەمان پرسیار ، ماموستا مصطفی صالح کریم وای وەلام داینەوە :

بەرای من ، رۆشنبیری کورد بەرپرسیارە بەرامبەر بە نەتەوەکەی وەپێویستە هەول‌وتەقەلای لەم رووەوە لەئاستی باری سیاسی‌و ئەو قۆناغەی ئێستا دابێ ، کە میللەتەکەمانی تێدایە . چونکە وەك بزانم ئەمرۆ لەهەمو رۆژێ زیاتر پێویستیمان بەوە هەیە کەهەمو خاوەن قەڵەمێکی پاك‌و هەمو پارێزەرانی‌و شەی خاوێن ، یەك بگرن‌و ناکۆکی (شەخسی) بخەنە ئەو لاوەو قەڵەم تەرخان‌کەن بۆ پاراستنی دەسکەوتەکانی ئادارو مەسەلە نیشتمانیەکانی تر ، کاتی لەیەك خوێندن‌و دوبەرەکی نەماوە کاتی ئەوەیە ،هەمو رۆشنبیرێك خۆی بە لێپرسراو دابنێ ،نابێ کەسیش دورەپەرێز بوەستێ - خەتەسوری لەخۆم دوری - بۆ رۆشنبیری کورد نەهاتوە . ئەبێ رۆشنبیر لەگەل رووداو هەناسەی رەش‌وروت زەحمەتکێشانی نەتەوەکەمانا بێت لەگەل فرمێسکی منال‌و رەنجی پیاوانا بێ ، گێرانەوەی زەردەخەنە ، بۆ سەر لێوی منالانی کوردستان‌و هێنانەدی ژیانێکی ئاسودەیی بۆ نەتەوەی کورد و پتەوکردنی هێزی نەتەوایەتی لەکوردستاندا ، نەك هەر لەسەرشانی پارتیە سیاسیەکانە ، بەتەنیاو بەس بەڵکو یەکێکە لە فرمانە هەرەگرنگەکانی رۆشنبیری ئەمرۆی کورد !

لەبارەی پرسیاری یەکەمەوە، چیرۆکنوسی لاو ماموستا احمد محمد اسماعیل وتی :

بەراستی گیروگرفتی - بەلای‌منەوە - کێشەی بلاوکردنەوەی بەرهەمەکانیەتی هەروا کزی بازاری چاپەمەنی‌و هان‌نەدانی .. لەگەل ئەوەشا هەر چەندێ هەندێ هۆی مەوزوعی هەیە کە یەکسەر بەباری ئێستای کوردەوە بەستراوە ، بەلام دامەزراندنی دەزگایەکی چاپەمەنی ،هەندێك لەم گیروگرفتانە کەم‌ئەکاتەوە .. هەروەها ماوەدان بە ئەدیبە لاوەکان گەلێ پێویستە بۆ جولانەوەو گەشەپێدانی ئەدەبەکەمان !

هەر لەبارەی ئەم پرسیارەوەیش ماموستا رەوف ئالانی وتی :

جارێ پێش هەمو شتێك نوسەری کورد لەرۆژگا دڵنیانیەو ناتوانێ بێ سڵ‌کردنەوە لەدەربڕینی هەست‌ونەستی خۆی بە شێوەیەکی یەکلاو سەربەستانە بدوێت ، خۆ ئەگەر نەحتێ ماوەیەکی هەبێ ئەوا بەزوترین کات دەس ئەخرێتە بینەقاقای‌و کپ‌ئەکرێتەوە . هەروا هەژاری‌و دەسکورتی ئەدیبی کورد بۆ لەچاپدان‌و بلاوکردنەوەی بەرهەمەکانی ،ئەمەو سەرەرای ساردی‌و سڕی بازاری چاپەمەنی کوردی . دیارە بەنەهێشتنی ئەم هۆیانەش زۆربەی زۆری گیروگرفتەکان تەخت ئەکرێت!

لەبارەی مەسئولیەتی رۆشنبیری کوردەوەیش ماموستا محمد رشید فتاح ووتی :

- بەرای‌منەوە - مەسئولیەتی رۆشنبیری کورد، ئیلتزام کردنە ، بەباری ئەمرۆی شۆڕشی کوردو ئەم قۆناغەی پێیدا تێپەر دەبێت ، هەروا دەربڕینی دیوی ئاواتو ناڵەباری چینەرەش‌و روتەکانی کۆمەڵ‌و هاندانیان لەپێناوی گۆڕان‌و پێش‌خستنی ژیانیاندا ، سەرەرای ئەمە ئەبێ رۆشنبیری‌ی کوردیمان لەئاستێکی ئەوتۆدا بیت کە ببێتە‌ئاوێنەیەك بۆ رەنگدانەوەی باری میللەتەکەمان لەرویی گەشەکردن‌و پێشکەوتنیەوە !

بروانە ل ٧

یەکی باش بکرێت بۆ چاپەمەنیە بەنرخەکانی زادەی بیری کوردیمان .

لەوەلامی هەمان پرسیاردا ، ماموستا محمد صالح سعید ووتی :

ئەو گیروگرفتانە بەستراوە بە باری ژیان‌و لایەنەکانی کۆمەلایەتی‌و سیاسی نەتەوەی کوردەوە ، چونکە فراوان‌کردنی ماوەی گەشەکردنی باری رۆشنبیری کوردی ، نوسەر لەدەنگ کپ‌کردن‌و خنکاندنی سۆزی بەهرەی نوسین رزگار ئەکات ، بگرە دەبێت . بەهاندەرو یاریدەدەری چارەکردنی گیروگرفتەکانی . لە ئەمرۆمانیشدا پێویستە خۆمان ئەوەی لەدەستمان بێت بۆ خۆمان بیکەین‌و چیمان پێ چارەدەکرێت نکولی نەکەین . هەروا لەم لایەنە گرنگانەی خۆشمان هاوکاری‌کردنی نوسەران خۆیانە . لەگەل جیاوازی بیروباوەڕیاندا !!

بۆ وەلامی پرسیاری دوەم ماموستا جلال دەباغ رای خۆیدا وتی :

مەسئولیەتی رۆشنبیری کورد لەم قۆناغە گرنگەی تێکۆشانی گەلی کوردمان‌و تەواوی گەلی عیراقمان‌دا ، یەکجار گەورەو پیروزە ، بەتایبەتی کە لە رادە ئەرکەکانی تێکۆشانی ئەمرۆماندا بێت ، کە بەجێ‌گەیاندنی ئەرکەکانی

- حسیب قەرەداخی -

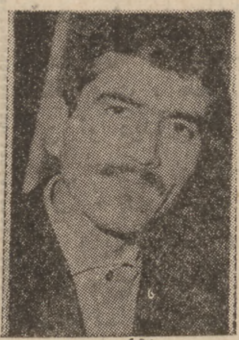
- عبداللە عباس -

- احمد محمد اسماعیل -

- محمد رشید فتاح -

بۆ پرسیاری یەکەم ، ماملۆستا محمد دارا هەڵیدایەوو وتی :

بەلامەوە بونی وەزعێکی باش و لەبارو گونجاو ، هەروا (تفرغ)ی تەواو بۆ ئەدیبی کورد ، ئەبێتە مایەی داهێنانی شتی زۆر گەورەو بەسود ، سەرەرای ئەوەی ئەبێ ،میری‌ی باوەش بۆ هەمو پێنوسێکی شۆڕشگێرو مەرد بکاتەوەو بەهەمو شێوەیەك یارمەتی بدات • نەك وەك ئەم حاڵەتەی ئەمرۆی ئەدیبی کورد ، کە تەنیا وپێش هەمو شتێك و بەر لە ئەدەب ، هەڵوەدای نان پەیداکردنەو بەس !تاسەربەرز بمێنێتەوەو توشی ناهەمواری ژیان نەبێت !!

هەروەها کاك (سەگفان عبدالحکیم) لەبارەی هەمان پرسیارەوە وتی :

گیروگرفتی نان پەیداکردن و پوڵ‌وپارە ، هەروا (تفرغ) نەکردنی ئەدیبی کورد بۆ ئەدەب و بەس ، نەك وەك هەمو کارە جۆراوجۆرانە •• سەرەرای روبەرو وەستانی گۆڤارو رۆژنامە کوردیەکان لەروی لاوە پێگەیشتوەکان، بەربەرەکانی کردنیان !! هەروا دوفاقی‌و (ازدواجیە)تی ئەدیبی کورد خۆی ، لەنێوان کردارو گفتاردا،وە هەڵەداوانی هەندێ لە ئەدیبەکانمان بەپەلە چاپکردنی بەرهەمەکانیان ، بێ گوێدانە ئاست‌ورادەی نرخی رۆشنبیری‌و ئەدەبیەکەی • من بەلامەوە ، لەپێش‌وەی ئەم گیروگرفتانە دو چاری ئەدیبی کورد بێت ، ئەبێ هەوڵێکی بێ‌شومار بدرێت بۆ هەڵسەنگاندنێکی تەواوی هەر ئەدیبێك و نرخ‌وبەهای تایبەتی خۆی پێ بدرێت تا نان بۆ نانەواو گۆشت بۆ قەساب بێت !

بۆ هەمان پرسیار ماملۆستا (محمد امین کاردۆخی) وای وەلامدایەوە :

نەبونی یارمەتیدان بۆ لەچاپدان و بلاوکردنەوە، کرینی بەرهەم چ لەلایەن کاربەدەستانی میریەوە ، چ لەلایەن خوێندەوارانی کوردەوە هەروا تەئسیری خزمایەتی‌و ئاشنایەتی‌و شتی تر لەنێو ئێمەدا بوێتە هۆی بلاوکردنەوەی بەرهەمی چەند کەسێك و بێ‌بەش بونی هێندێ کەسی تر ، چ لە رۆژنامەو گۆڤارەکاندا ، چ لەو لیژنانەی پەسەندی دیوانە شیعرو کتێبە کوردیەکان ، کەوتنە سەرشانیان ، بە کورتی (کۆیەتی وخۆیەتی) دەرفەیکی زۆری لەدەس ئەدیبی کورد داوە • هەروا نەبونی (سەربەستی) تەواو لەنوسیندا چونکە تا ئێستاش ئەدیبی کورد لەگیروگرفت و قۆزنی ژیان ئەترسێت لەسەر نوسین و بەرهەمەکانی • سەرەرای ئەوەش سەرقالی نوسەرو کەمی ئاسودەیی بیروهۆش و گوزەرانی ، بەیەکێك لەدەردە هەرە کوشندەکانی نوسەری کوردی ئەزانم !!

ماملۆستا عبدالله ئاگرین لەبارەی پرسیاری یەکەمەوە وتی :

چارە سەر کردنی گیروگرفتەکان ، تەنیا بەهەڵمی ناودەم ناکرێ ،چونکە رەگ‌و ریشەی لەناخێکی قوڵی ئاخنراوی پەڵ‌وپۆ هاویشتوەو کوتاوە ، لەم بارەیەوە، ئەوەندە ئەتوانم بڵێم : تەنیا چارەسەرێکی ئەو گیروگرفتانە ئەوەیە کە ئەدیبانی کورد لەگەڵ ئەدەبە شیرین و نازدارەکەیانا بژین •• ئەدەبێکی زیندوی شۆڕشگێر •• ئەدەبێك لەپێناوی خزمەت و

پاشماوەی : ٢٥ نوسەری کورد ••

خواست و ئاواتی نەتەوەییان دابێت ••

کەچی رای ماملۆستا (سەلام مەنمی) وای ئەنواند کە :

نەبونی یارمەتی نەدان بۆ چاپکردنی بەرهەمی کوردی ، نەبونی (سەربەستی)یەکی تەواو بۆ ئەدیبی کورد، قەڵەمە زۆرلێکراوەکەی ، هەروا بۆ نەهێشتنی ئەم کۆسپ و تەگەرانەش پێویستیەکی زۆرمان بە دەزگای (یەکیەتی) یەکی بتەو هەیە ، تا بتوانین بەسەر هەمو گیروگرفتێکدا سەرکەوین !

بۆ وەلامی پرسیاری دوەم ماملۆستا محمد مصطفی کوردی وتی :

رۆشنبیر ناوی خۆی بەخۆیەوەیەتی ، مرۆڤی رۆشنبیر ئەبێ دەست و زمان و دڵی پاك بێ ، هەمیشە بەرۆشنبیری خۆی‌و زیرەکی‌و بلیمەتی‌و کۆڵنەدانەوە بگەرێ. هۆی کامەرانی‌و بەختیاری بدۆزێتەوە بۆ گەلەکەی ، تا ئاراستەیان بکات بۆ کاری بێ‌پسانەوە • هەریەکە لە - مەجالی هەڵسورانی - کۆشش و کنێوە بکا بۆ پێش‌خستنی گەل و رۆڵەکانی ، بەتایبەتی دایکانی رۆشنبیر، زیت و وریا ئامادەبکا بۆ بەرهەمهێنانی رۆڵەی وریای راستگۆی نەترسی دەم‌ودەست و دڵپاکی‌و دڵسۆز بەگەل و نیشتمانی ، وە بەزەیی‌و گیانی یارمەتی‌و رزگارکردنی داماوان لە چورتم‌و قۆرتی نالەبار • تاکو بەتەواوی فریای خۆیان و کەس‌وکاریان بکەون و ببن بە ئەندامێکی کاریگەر بۆ بنەرەتدانانی نیشتمانێکی بەختیار !

لەوەلامی هەمان پرسیاردا ماملۆستا سۆران مەحوی وتی :

بێگومان لەهەمو کاتێکدا رۆشنبیرانی کورد بەرپرسیار بون بەرامبەر بە رۆشنبیری‌و گەشەپێدانی • هەر لەم سوچەوە ، دیارە جۆری رۆشنبیری ئەمرۆمان ئەبێ بەچەشنێ بێ کە زۆربەی خوێندەوارو نەخوێندەوار تێی بگات ، هەروا ئەبێ لەگەڵ باری سیاسی‌و پلەی مێژویی ئەمرۆی نەتەوەی کورد بگونجێ !

لەوەلامی پرسیاری یەکەما ، ماملۆستا سۆران مەحوی وتی •

بەلامەوە ئەگەر بێت و ئەدیبانی کورد وەك خواردن، خواردنەوە سەیری ئەدەبەکەیان بکەن ، زۆر لەگیروگرفتەکانمان چارەسەر ئەکرێت ، ئەمەو جگە لەوەی بەراوردکردنی ئەدەبەکەمان بە ئەدەبیاتی وڵاتانی پێشکەوتو ، هۆیەکی کاریگەر ئەبێ بۆ سوك کردنی باری گیروگرفتەکان ، هەروا دانی سەربەستی‌یەکی تەواو بەنوسەر ، تاهەرکەسێ دەستی قەڵەم‌گرتی بەکاری نەهێنێ بۆ سەروپۆتەڵاکی نوسەری لێهاتوی کورد • بەڵکە بەپێچەوانەوە ، پێویستە هاندەرێك بێت ، لەرێگای خزمەتکردنی ئەدەبەکەمان و بۆپێشەوە بردنی شان بەشانی ئەدەبیاتی گەلان •!

لەبارەی پرسیاری دووەمەوە ماملۆستا کریم زەند وتی :

لەبەر ئەوەی رۆشنبیری کورد بەرامبەر بەروداو بونێکی یەکجار دژوارو سەخت ونالە- باری میللەتی کوردی سەرفراز وەستاوە ، پێویستیەکی زۆری بەهەنگاوی راست‌و دروست‌و لێکۆلینەوەو وردبینی‌و کارامەیی‌و لێبوردن‌و جگە، سۆزی هەیە ، لەپێناو ،وەدەس هێنانی مافی چارەنوسی خۆی‌و میللەتەکەیدا • رۆشنبیری کوردیش دەبێ ، لەقوڵایی هەو

هەستونەست‌و ئامانج‌و ناواتی دوورونزیك و کاتی هەمیشەییەوە هەڵقوڵابێت •••• بەرژەوەندی نەتەوایەتی وزانیاری کۆوگشتی رەچاو بکات • هەمو بیروباوەرێ تەرخان بکرێت و سودمەند بێت بۆ ئەم مەبەستە باڵایە • ناکۆکی‌و ناتەبایی‌و جیاوازی سیاسی‌و کۆمەڵایەتی نەهێنرێت (!!) و تێبینی‌و رای گشتی یەك بخرێت ، لەبۆتەی نەتەوایەتی پێشکەوتوخوازیدا بتاوێنرێتەوە کە ئەمەش دروشمی هەمو کوردێکی دڵسۆزو رۆشنبیرە •

– من بەرای‌خۆم – ئەلێم : بۆ ئەوەی بیرو هەست‌ونەست و لێکدانەوەی رۆشنبیریمان یەك بگرێتەوە ، پێویستیەکی زۆرمان بە گۆڤارێکی گشتی بەهێز هەیە ، لەبارستایی ئەکادیمیدا تا هەموو دەنگەکان کۆبکاتەوە لەبری ئەم هەمو پەرت‌وبلاوەییەی کە لە گۆڤارو رۆژنامەی لاوازەکانماندا هەیە • وە بەهەمو تواناش هێزوقورسایی بدرێت بەم (گۆڤارە گشتی)یە!

هەر بۆ هەمان پرسیار ماملۆستا امین میرزا کریم وتی :

من وا تێ ئەگەم ، رۆشنبیری کورد ، ئەمرو لە هەمو رۆژانی رابوردوی لێ‌پرسراوە – لەزۆر زوەوە – کە پێویستە بەهەمو بەهرەو توانایەکی میللەت هوشیار بکاتەوەو مەسەلەی ئاشتی‌و چەسپاندنی ئەو مافەی کە لە رێکەوتننامەی ئاداردا دەست‌نیشان کراون ، بێتە ئەرکی سەرەکی سەرشانی وەهەمیشە بەرژەوەندی چینی زەحمەتکێشانی کوردستان لەبەرهەمەکانیاندا دیار کراو بێت • رۆشنبیرانی کورد ، ئەمرۆ پێویستە لەگەڵ رۆژانەی روداوی گەلەکەمان بن‌و هەنگاو ئیشی مەردانەی بۆبکەن •••

لەوەلامی هەمان پرسیاردا عمر عبدالرحیم وتی :

بێگومان لە هەمو کاتێکدا رۆشنبیرانی کورد بەرپرسیار بون بەرامبەر بە رۆشنبیری‌و گەشەپێدانی • هەر لە سوچەوە دیارە جۆری رۆشنبیری ئەمرۆمان ئەبێ بەچەشنێ بێ کە زۆربەی خوێندەوارو نەخوێندەوار تێی بگات ، هەروا ئەبێ لەگەڵ باری سیاسی‌و پلەی مێژویی ئەمرۆی‌نەتەوەی کورددا بگونجێ !

بۆ پرسیاری یەکەمیش کاك صالح علي گوڵی شاعیر وتی :

ئەوەی راستی بێ زروێی سیاسی کورد ، دەرێکی گەورە ئەبێنی لە یارمەتی‌نەدان‌و دەس نەگرتنی ئەدیبی کورد • هەروا نەداری‌و دەسکورتی‌و هەژاری خۆی یەك لەگیروگرفتە هەرە کوشندەکانیەتی ، لەپێناو چاپکردن‌و بلاوکردنەوەی بەرهەمەکانی • دیارە نەبونی (چاپخانە) ی تایبەتی‌کوردیش یەکێکە لەو دەردانەی کە توشی ئەدیبی کورد بوە • بۆیە ، بەلای منەوە ئەم مرۆڤە دڵناسکە هەمیشە لەناو نائومێدی‌و بێ‌بەشی‌و خەم‌و خەفەتدا ئەتلێتەوە !

بەلام ماملۆستا ساجد ئاوارە لەوەلامی پرسیاری دووەمدا وتی :

ئەم پرسیارە دولقی لێ ئەبێتەوە ، یەکەم : مەسئولیەتی رۆشنبیری کورد ئەوەیە کە رۆشنبیر خۆی ئەبێ هێندە هوشیار بێت ، ئاستی قۆناغی ئێستای نەتەوەی کورد بزانێ ، وە هەمو سەرێکی کۆمەڵایەتی‌و ئابوری‌و سیاسی تێ بگات ، کە ئەبێتە هۆی بونی کۆمەڵێك کادیری هەستیار لەناو نەتەوەی کوردو کار بکاتە بەر کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان‌و ئاستی تێفکرین‌و بیریان بەرزبکاتەوە ••••• لەبارەی

بەشی دوەمی پرسیارەکەش کە ئەشێ نەوعیەتی ئەو رۆشنبیری یە دەس‌نیشان بکرێت ، بەوەی کە ئەبێ ئەو رۆشنبیرە لەسەر رێبازی بیری نوێی سەردەم بێت و ئاستی بیرکردنەوەی شێوەی زانستی بێ ، نەك میسالی • بەمانا پێشکەوتو- خواز بێ •• وەقۆناغی ئێستامان ئەو کاتەیە کە پێویستی بەرۆشنبیری – وەکو لەسەرەوە وتم – هەیە !!

هەر بۆ عەینی پرسیار ماملۆستا جبارجباری وتی :

مەسئولیەتی رۆشنبیری‌کورد- لەبواری خزمەتکردنی کوردو کوردستاندا گەلێ بەرزو پێویستە ، ئەبێ رۆشنبیر بەخامە رەنگینەکەی بێتە مەیدانەوەو چاکی خزمەتی کوردایەتی لێ‌بکاتە لاداو بەبێ سڵ کردن بچێتە گژی ئەو کۆسپ‌و هەڵدێرانەی کە دێنە رێگای بەختیاری ئەم گەلە هەژارو دواکەوتوە ••• من بە هیچ جۆرێك دورکەوتنەوەی ئەدیب‌و رۆشنبیر لە کۆمەڵانی خەڵك بەراست نازانم ، وە خۆجیاکردنەوە لەزەحمەتکێشانی کورد مانای مردنی خۆیەتی •• وە هەر بەرهەم‌و کارو رەفتارێك لەم قەوارەیە دەرچێت ، نابێتە مایەی هیچ خزمەتێك بۆ ئەدەبیات‌و گەلی کورد ، لەم رۆژگارە پێویستەدا !!

هەر لەوەلامی هەمان پرسیاردا ، شاعیری لاو کاك عبدالله عباس رایەکی نری ١٥ وتی :

– بەرای‌من – مەسئولیەتی رۆشنبیری کورد ، مەسئولیەتی ئیلتیزامە بەمەسەلەی ئەساسی گەلی کوردمانەوە، لەزامن کردنی ژیانێکی سەربەرستدا • بێگومان رەخساندنی ژیانی سەربەستیش بۆ گەل ، لەو رێگایەوەیە کە وریاکردنەوەی گەلیش ئەرکی سەرشانی رۆشنبیرە ••• لەبەر ئەوە نەوعیەتی رۆشنبیری ئەمرۆمان ئەوەیە کە راستەوخۆ مەسەلەی گەل تێگەییوەو هەوڵی مەردانەی بۆ ئەدات و لەئاستی وەلامدانەوەی پێویستیەکانیەتی !

لە ئەنجامدا کاك مدحت بێخەوی شاعیر ، کۆتایی بەپرسیارو وەلامەکان هێناو وتی :

ئەمرۆ گەلی کوردمان بە قۆناغی چوارەمدا تێ‌ئەپەرێ و لەناو کێشەی چینایەتی‌و بەرهەڵستی پاشماوەی رژێمی دەرەبەگایەتی‌و پەلاماری کۆنەپەرستان‌و پیلانگێراندا ئەژی • کە رێگا تا بلێی سەخت‌و دژوارە •• بەپێچەوانەی (بەرەی نیشتمانی) •• دوژمنی میللەت یەکی گرتوەو لەپەلامارانی دواقۆناغ‌و دەوری شێتانە هەڵمەت ئەبا بۆ وەستاندنی کاروانی گەلەکەمان ••! بۆیە پێویستە رۆشنبیری کورد لەئاستی ئەم لێ‌پرسینەوە مەزنەدا بێ، چەکدار بێ بەبیروباوەرێکی بتەوی چینایەتی‌و شۆڕشگێری •• تا دەنگ‌و نوسینی بەبێ لە چینی جوتیارو کرێکارو زەحمەتکێش خوزاواو بکا هاواری راستەقینەی گەل بێ •• دلێرانە دەنگ هەڵبڕێ و بەبێ ... لەزۆرداری کۆنەپەرست‌و ... خۆران بنوسێت •• وەبۆ ئەوەی رۆشنبیری‌ی کوردیمان ببێتە رابەرو پێشڕەوێکی نەوای گەلەکەمان ، پێویستە ببێتە خاوەن بیرێکی شۆڕشگێری سۆشیالیستی بۆ دەرهێنان‌و قەلاچۆکردنی رەگەکانی پاشماوەی رژێمی شایەتی‌و چەوسێنەرو پیلانگێرانی سەبەداگیرکەرو مۆنۆپۆلەکان‌و زیۆنیزم !!؟

پاشماوەی : ئاوا دامەزرا •••

بە خەیاڵماندا نەئەهات کە وامان لە چارە نووسراوە جارێکی‌تر لە هیچ کۆنگرەیەکدا چاومان بە لینین نەکەوێتەوەو گوێمان لە وتارە سیاسیە ئاشکراو روونەکانی نەبێ کە بەلگەی قووڵ‌و متمانە بە دڵ پەیداکەری تێدا دەهێنایەوەو بەرابەری پێ دەمکوت ئەکردن • لینین بە ئەندامی دەستەی سەرکردایەتی کۆنگرە هەڵبژێررا •

لەبارەی هەڵسووڕانی دەوڵەت‌و کاروباری پیشەسازی‌و خوێندەواری، دارایی‌و کشت‌وکاڵیشەوە ، کۆنگرە گوێی لە چەند راپۆرتێك گرت‌و بە درێژی لێیان دواو بریاری پێویستی لەبارەیانەوە دەرکرد •

ستالینیش راپۆرتێکی لەبارەی دامەزراندنی یەکێتی‌ی کۆمارەکانەوە دا • بەهۆی ئاشکرایی‌و روونی‌ی بابەتەکەو نەبوونی ناکۆکی‌و نارەزایی‌یەوە لەبارەیەوە ، پێویست بە لێکۆلینەوەو گفتوگۆ لێ کردنی راپۆرتەکەی ستالین نەبوو •

ستالین لە راپۆرتەکەیدا وتی : « دەستەی سەرۆکایەتی‌ی لیژنەی ناوەندی‌ی بەجێهێنەی تێکرای رووسیا (کە بەکورتی پێیان ئەوت فتسیك) بەر لە دەس پێ‌کرانی ئەم کۆنگرەیە بە چەند رۆژ ، چەند بریاری لە کۆنگرەی سۆڤیەتی هەرکام لە کۆمارەکانی ئەودیوی قەفقازو ئۆکرانیاو بێلە رووسیاوە ، لەبارەی پێویستی‌و ئارەزووی یەك گرتنەوە لە دەوڵەتێکی فیدراڵیدا ، بۆ هاتووەوە ، دەستەی سەرۆکایەتی‌ی فتسیك لەپاش لێکۆلینەوەی ئەم مەسەلەیە بڕیاری داوە کەوا کاتی یەك‌گرتن هاتووە »

ئەم پێشنیارە بەهۆی ئەوەوە بوو کە پەیوەندی لەسەر بنچینەی پەیمانی دوو سەرە دامەزراوی ئەو سەردەمەی نێوان کۆماری فیدراڵی سۆشیالیستی سۆڤیەتی‌ی رووسیاو کۆمارە سۆڤیەتی‌یەکانی‌تر ، گەلێکی باری تازەی پێوە نەمابوو • ستالین لە راپۆرتەکەیدا هەموو هۆیەکانی پێویستی‌ی یەکخستنی کۆمارە سۆڤیەتی‌یەکانی شی کردەوەو لێکی‌دایەوە کە باری ئابووری‌و هاوکاری‌ی چینایەتی‌و سیاسەتی دەرەوە هەموو پێویستی دەکەن کۆمارەکان یەك بگرن •

ستالین پاش ئەوە گەلالەی بریارێکی خوێندەوەو دەستەی سەرۆکایەتی‌ی (فتسیك) رای لەسەر ئەو گەلالەیەدا • گەلالەی بریارەکە هەموو ئەو بابەتانەی تێدا بوو کە کۆنگرەکانی کۆمارەکانی‌تر بریاریان لەسەر دابوو • لە گەلالەکەدا وترابوو کۆمارە سۆڤیەتی‌یەکان بە ئارەزوو، خۆیان یەك ئەگرن‌و لە هەموو مافێکدا چون‌یەکن‌و هەرکامیان بۆی هەیە هەر کاتێ ئارەزووی لێ بێ لە یەکێتی‌یەکە دەرچێ ، ئەبێ ... پێشکەوتنی نەتەوە ... هەموو کۆمارە یەکگرتووەکان بەتەواوی دابین بکرێ •

(فرۆنزە)ی فەرماندەری هێزە چەك بەدەستەکانی ئۆکرانیاو جێ‌گری سەرۆکی ئەنجومەنی پێ‌سپێرراوان (وەزیران)ی کۆماری ئۆکرانیاش سڵاوی کرێکاران‌و جووتیارانی ئۆکرانیای بە ئەندامانی کۆنگرە گەیاندو وتی کۆنگرەی سۆڤیەتەکانی ئۆکرانیا بە یەك دەنگ

بریاری داوە کە پێویستە دەس‌بەجێ یەکێتی‌ی کۆمارە سۆشیالیستە سۆڤیەتی‌یەکان دامەزرێنرێ •

لە ئازەربایجانیشەوە ... بەگۆف‌و ، لە جۆرجیاوە، چخاکایاو ، لە ئەرمینیاوە لۆکاچین‌و ، لە بێلە رووسیاوە چیرفیاکۆف سڵاوی گەرمی رەنجبەرانی وڵاتی خۆیانیان بەکۆنگرە راگەیاندو هەستی دۆستایەتی‌و برایەتی‌یان بەرابەر بە رووسیای سۆڤیەتی پیشان داو دەریان‌بڕی کە گەلەکانیان زۆر بە پەرۆشەوەن بۆئەوەی یەکێتی‌یەکی لەسەر بنچینەی هاوسانی دامەزراو پێك‌بێنن‌و باسی ئەوەیان کرد کە ئەم مەسەلەیە زۆر بە گەرمی لە کۆنگرەکانی کۆمارەکانیاندا باسی لێ کراوە •

لە ٢٦ی کانوونی یەکەمی ١٩٢٢دا کۆنگرەی دەهەمی سۆڤیەتەکانی هەموو رووسیا بە هاودەنگی‌ی هەموو ئەندامەکانی رای لەسەر پرۆژەکەی دەستەی سەرۆکایەتی‌ی فتسیك دا لەبارەی پێکەوەنانی یەکێتی‌ی کۆمارە سۆشیالیستە سۆڤیەتی‌یەکانەوە • لەم پرۆژەیەدا وتراوە •

« ١ – یەکخستنی کۆماری فیدراڵی سۆشیالیستی سۆڤیەتی‌ی رووسیاو کۆماری سۆشیالیستی سۆڤیەتی‌ی ئۆکرانیاو کۆماری فیدراڵی سۆشیالیستی سۆڤیەتی‌ی ئەودیوی قەفقازو کۆماری سۆشیالیستی سۆڤیەتی‌ی بێلە رووسیا لە یەکێتی‌ی کۆمارە سۆشیالیستە سۆڤیەتی‌یەکاندا بە کارێکی بەجێ دادەنرێ •

« ٢ – ئەم یەك‌گرتنە لەسەر بنچینەی بەئارەزووی خۆ بوونی هەر کۆمارێك‌و هاوسانی‌یان لە مافدا ئەبێ، هەرکامیان بۆی هەیە هەرکاتێ ویستی لەم یەکێتی‌یە بچێتە دەرەوە » •

هەروەها لە بریارەکەدا وتراوە : « سوودی بەرەوپێش چوونی نەتەوەیی گەلانی کۆمارە یەك‌گرتووەکان بەتەواوی دابین کراوە » •

ئەم کۆنگرەیە لەبارەی نواندنی گەلەوە لە هەموو کۆنگرەکانی‌تر فرە دەرەتان‌تر بوو • نوێنەری هەموو ناوچانەی تێدا بوو کە دەسەڵاتی سۆڤیەتیان تێدا بەرقەرار بووبوو • ئەم کۆنگرەیە دوو ساڵ پاش شەڕی ماڵ وێرانکەری خۆماڵی‌و ، ساڵ‌و نیوێك پاش قات‌و قڕی‌یە بێ‌ئامارەکە بوو کە بەهۆی بێ‌بارانی‌یەوە رووی دا ، گرانی‌یەکە بە لە بەستنی کۆنگرەکە دا ... هاتبوو • کۆنگرەش لە چارکردنی ئەنجامەکانی کۆڵ‌یەوە • ئێمەی ئەندامانی کۆنگرە هەستمان بە خۆشحاڵی ئەکرد کەوا پارتی‌ی کۆمۆنیست‌و گەلی سۆڤیەت توانی‌یان خۆیان راگرن‌و بە سەرکەوتووی لەم بەندە مێژوویی‌یە سەختە ناڕەحەتانە دەرباز بن • دەسەڵاتی سۆڤیەت جێی خۆی گرتبوو ، لە هەموو لایەك خەریکی ژیاندنەوەی ئابووری بوون • لە مەیدانی خوێندەواری‌و رۆشنبیریشدا نوبەرەی خەبات دیاری دابوو ، هەرچەند کە باری هەژاری‌و بێ‌دەرامەتی‌ی وڵات گەیشتبووە رادەیەك باوەڕی پێ نەئەکرا ، نەئەچووە مێشکەوە •

– ماوەیەتی –

پاشماوەی : سینەما لە خزمەتی •••

دەربارەی سینەمای سیاسی دواوەو وتویەتی :

پێویستە فلیمی سیاسی ، سیاسی‌بێ ، بەلام تا ئێستە زۆر فلیم بینراون کە گوایە سیاسین‌و کەچی بەراستیش وانین ، دەرهێنەری سینەمایی ئەبێ بزانێ لەروی چینایەتیەوە خزمەتی کێ ئەکات‌و ئەمە ... مەرجە ، وە بەباوەری من تەنیا پیشان دانێکی روکەشی ئێش‌ و ئازاری کرێکارێك یان توندی تیژی شۆڕشگێرێك ، ئەو فلیمە ناکات بە فلیمێکی پرۆلیتاری یان شۆڕشگێر ، ئەگەر ناوەرۆکی هۆی ئێش‌و ئازاری کرێکارەکەو رێگای رزگاربوونی دیاری نەکات ، یان هۆی توندو تیژی شۆڕشگێرو ئەو مەبەستەی بۆی ئەچی دەست نیشان نەکرێ • چونکە تەنیا پیشان دانی روکەشی دەرەوەی ئەم شتانە واناکات ئەو فلیمە سینەماییە ئاراستەبێ دژی ئیمپریالی ، بۆ نمونەش فلیمەکانی (کازان) تەنیا لە روکەشی دەرەوەدا (چەپڕەون) یان (چەپڕەو بەمانای دیموکراتی بورجوازی چەپڕەو) بەلام مەبەستی ئاراستەدی

(راست رەویەکی روتە) • بەم جۆرە فلیمی سیاسی ، تا بەراستی سیاسی‌بێ، پێویستە مەبەست تیایا تا دوای ئاشکراو دیاربێت ، بەلام سینەما چی‌! بورجوازیەکان کەوا پروپاگەندە ئەکەن « گوایە مولتەزمن ، مەبەستیان لە دەرهێنانی فلیمی سینەمایی تەنیا پیشاندانی لا (ویران کاریەکەیە) هەروەك فلیمی « دان پیانان »ی « بواسیە » • ئەم جۆرە فلیمانە تەنیا لای پروپاگەندەی رۆژنامە نوسە بورجوازیەکان مەزنن •

دیسان گوداز وتویەتی : لەبەر روناکی ئەم راستیانەدا ، سینەمازانی بەراستی‌پێشکەوتو- خواز یان مارکسی – لینینی ، پێویستە فلیمی سیاسی بە ئوسلوبی سیاسی دروست‌کات، فلیمێ مومارەسەی سیاسیەکان ساغ کاتەوەو بەرەو مەبەستی دیاری گراوو چاو برینە خەباتی سیاسی چینایەتی •

ئەوەی شایەنی باسە فلیمی – بایەك لە رۆژهەلاتەوە – یەکێکە لەو فلیمە سیاسیانەی – ژان لوك گودار – دەری هێناوە •

پاشماوەی : تۆمار

تکیشەکانی کوردەواری‌یەوە پشتگیری‌نەکراوە ، هەرلەناو چوارچیوەی عەشیرەتگەریەکەیانا پوچەڵ‌بووتەوە •

– ئەم بەیتانە روداوەکەمان بەم جۆرە دێننە بەرچاو –

× لەبەیتی یەکەمدا لەبەردەم قەلای جوامێر شەرێکی دەسەویەخەیەو چەکی کوردەکان خەنجەر بووەو تورکەکانیش قەمەیان بەدەستەوەبووە •

× لەبەیتی دووەمدا سوارەی کوردەواری یەك سەڵەف پەلاماریان بردۆتە سەر سەنگەرە پاشکەوانەکانی لەشکری تورکەکان‌و بەپێی ئەم بەیتە چەکی (شەنگ بازیك) و (هۆرتمان)یان بەکارهێناوە ، کە هەردوو جۆرەکەیان چەکی سەرەتای دۆزینەوەی باروتن •

× لەبەیتی سێهەمدا ئەوە ئاشکرا ئەبێ کە لەسەر ناوچەی (دالەمێز) کەوەکو جێگای شەرەکە دەرئەکەوێ داڵ‌و کۆلارە سووڕاونەتەوە•• ئەمە ئەوە ئەگەیێنێ کەلاشەی کوژراو لەسەنگەرو کەلەبەری بەردەکانا بەجێماوەو داڵ بەسەریانەوە ئەگەرێ •• دیسان نیوەی دووەمی بەیتەکە شیوەنێك دەرئەخات کە لەماڵی (باقرخان) کراوە ، چونکە لە سەردەمی کۆنا لەماڵە دەرەبەگە گەورەکانا کەکۆستێك بکەوتایە ئافرەتەکانیان پەلکەی خۆیان ئەبڕی •• لەوە ئەچێ یا باقرخان وە ئازیزێکی کوژرابێ •

١ – لەگەلێك ناوچەی کوردەواری بەلۆکە ئەڵێن – پەمە ، پەمگ ، یاپەموو •

برهان قانع

پاشماوەی : چەن‌یاددا شتێك لەزیندانەکانی ••

میرولەو جروجانەوەر لەسەری مۆلیان خواردبو • خواردن هەرچیەك بوایە گۆشتاو یابرنج دەبو بەدەست بیخوێن تەنیا بۆچای هەرکەسە پەرداخێکی نایلونی پچوکی هەبو • ئەوچەشنە ژیانە لەجێگایەك دایە کە هەمونوێن و دارودیوارکەی بەخوێن و کیم‌وزوخاوی برینەکان سواخ کراوە •

لەگەڵ‌ئەوەش خواردنەکە بەئیشتیاوە دەخورا ، چونکە تەنیا گۆرانێك کە بەسەر وەزعی قاوشەکاندا دەهات ئەوروژی ... نان‌وچاخواردنە بو • چایەکەشی ... چچا ؟ زەرتکاوێکی چلکن ... سەتڵیکی پیسدا کە هەر ... تامێکی ... بەحاڵ ... بەتام‌ومەزە بو •

هەرچەند ... نەخەوتبوین ... هەستاین • ئەوزوهەستانە هەم لەانفرادی‌و هەم لە... عادەت‌و ... وا نیە ، بەڵکە لەهەمو زیندانە سیاسیەکاندا ... بەتایبەتی لەانفرادی ... نەبو پێمان‌بڵێ زو هەستن ،

تەنیا خۆمان بوین کە پێمان وابو زوهەستان و ریگارویشتن (لەوژورە دومیتریەدا) بۆ بەرگری لە نەخۆشی‌و بێ‌حاڵی‌و تەمبەڵی باشە ، زوترمان وەخت بەسەر دەباو ناهێڵێ توشی سەرەگێژو سستی‌و تەوەزەلی بین •

نان‌وچای بەیانیش وەك هی‌نیوەرۆو شەو قاعیدەو قانونێکی نەبو • رۆژێك سەعاتی حەوت چایان دەدا رۆژێك دەونیو رۆژێك لای‌نانی نیوەرۆ ، زۆریش‌ وابو نانی نیوەروو شەومان ... وەزعی بێ‌سەروبەری زیندان‌و پیسی‌و شپریوی دەستشۆر ... ئەویش بۆ خانوبەرەیەك کە ... زیندانەکانی خاریجی دروست کراوە ، ... کە کەم‌زۆر نیشانان دەدەن ئەودەزگا بۆگەنە لیاقەتی ئەوەی نیە نمونەتەرن ... جا چدەگا بەتەواوی کۆمەڵی ئێران •

ماوەیەتی

Institut kurde de Paris

تۆمار

بەرقەڵای جوامێر کریا وە (پەمە)(١)
جوامێر وەخنجێر تورکان وەقەمە
سەڵەف سەڵەفەن سەنگەر گیرانەن
بریکەی (شەنگ باریك) گرمەی (هۆرتمان)ەن
لەبان (داڵەمێز) داڵك گێجانەن
لەماڵ (باقرخان) پەلکە برانەن

⊙●⊙

دێتەیادم مناڵبوم باوکم لەدێی (کەولوس) لەبناری شارەزور ئاشەوان بوو ، ئەوکاتە سەرەتای کۆتایی هاتنی برەی عەشیرەتگەریو رەوی خێڵە کۆچەرەکان بوو ، لای ئاشەکەمان هەوارگەیەکی نایاببوو، کۆمارە کۆچەرەکان **تیسایا دائەبەزین** •

ڕۆژێکیان گورانی بێژێکی میللی دەنگ خۆشیان بە نەغمەی هۆرەی جافانە باسی زوداوی شەڕێکی ئەگێرایەوە کە لە نێوان باقرخان ناوێكو لەشکری تورکەکانا رویداوە •• جاروبار ئەم بەیتانەی سەرەوەی وەکو شابەیتی روداوەکە دوبارە ئەکردەوە •

بەم بەیتانەدا دەرئەکەوێ کە زۆر جار عەشیرەتەکان لەروی حوکمڕانە داگیرکەرەکاندا یاخی بونو راپەریون ، بەڵام لەبەرئەوەی راپەڕینەکەیان بۆ قازانجی خەڵكو لەناو جەرگەی ئارەزوو ویستی کۆمەڵانی خەڵکەوە نەبوەو لەلایەن چینە زەحمە-

بروانە ل ٧

خنکی شارەکان :

● زوربەیان ترسی سیێت بونیان لێ ئەکرێ !

هەفتەی رابوردوتر ، وە لەژێر چاودێری نەتەوە یەکگرتوەکاندا ، لەشاری بیروت کونگرەیەك دەربارەی - پیس بونی هەوا - دەستی پێکرد ، بەم بۆنەیەوە رۆژنامەکان گەلێ لێکوڵینەوەو باسی سەیریان لەروی ئەو ترسەوە بڵاو کردەوە کە هەرەشە لە پاشە رۆژی ژیانی خەڵکی شارەکان ئەکات •

لەم بارەیەوە ، بڵاو کرایەوە ، کە زۆر لە پزیشکە شارەزاکان چەند ساڵێکە خەریکی لێکوڵینەوەنو کەیشتونەتە ئەو قەناعەتەی پیس بونی هەوای ناو ماڵ هۆی بنەڕەتی بڵاو بونەوەی نەخۆشی مێشکە ، هەتا هەندێکیان وای لێك ئەدەنەوە کە دانیشتوانی شارەکان زۆریان لە شێت بوونەوە نزیکن ! وە ساغیان کردۆتەوە کە سەرچاوەی ئەو شتانەی هەوا پیس ئەکەن ، شتە پێویستەکانی ژیانی رۆژانەی خەڵکین ، وەك سۆپاو تەنورو کاغەزو سابونو ئارایشتی ژنانە وەکو - سپرای - قژو دەرمانی دەمو چاو دوکەڵی جگەرە کە ماددەی - ئەسبستۆس - لە زور بەیانا هەیە •

بەپێی ئەو راپۆرتانەی ، ئەو شارەزایانە بڵاویان کردۆتەوە ، مرۆڤ رۆژی (٢٥) رەتل هەوا هەڵ ئەمژێ ، کە ئەو هەوایە لەسەدا دەی تەپو تۆزو ماددەی زیان بەخشی تیایە وەکو (ئەلومینیومو پۆتاسیومو ئاسنو کلورینو سیلیکوتو گوگردو یەکەم ئۆکسیدی کاربونو دوو ئۆکسیدی سودیومو ئۆکسیدی نایتروجینو هیدرۆکاربۆنات) ئەم شتانە هەموو بەجۆری تێکەڵ هەوا بون کە بە چاو نابینرێنو شارەزاکان توانیویانە بەهۆی - میکرو سکوبی ئەلکترۆن - ییەوە دەست نیشانیان بکەن ، مانەوەی ئەم ماددانەش لە لەشی مرۆڤا راستەوخۆ کار ئەکاتە سەر تەندروستی گشتیو بەتایبەتی سەر مێشكو دڵی مرۆڤ •

ئاوا دووکەڵی مەکینە هەوا پیس ئەکات

هەواو هەڵمی شتومەکی پیسو فرێدراو بەسەروچاوماناتەچێت

سینەما لە خزمەتی خەباتی گەلاندا

ئەمڕۆ سینەماو فلیمی سینەمایی ، وەکو سینەمای دوێنێ نەماوە ، بەڵکو ئەویش وەکو هەموو بەشەکانی تری هونەرو روشنبیرو ئەدەب ، لە کۆڕی بیرو باوەڕە سیاسیەکانی ئەمڕۆدا دەوری خۆی ئەگێڕیو دەورێکی بەکاریش ، لە بەگژا چونی هێزەکانی ئیمپریالیو دوژمنەکانی سەربەستیو ئازادی گەلانداوە ، سینەما بۆتە ئەداتێکی بەکاری خەبات کردن دژی هەمو هێزێکی چەوسینەرو زۆردارو بیرۆکرات لە هەمو دنیادا ، لەلاکەی تریشەوە دوژمنەکانی سەربەستیو ئازادی گەلان ئەم هونەرە بۆ مەبەستی چەوتی خۆیان بەکار ئەهێنن •

هەرچەندە لەوڵاتەکەی ئێمەدا تا ئێستەش هەر ئەو جۆرە فلیمە سینەماییانە باون کە لە وڵاتانی پێشکەوتو دەمێکە کاتیان بەسەر چووە هەرچەندە تا ئێستەش هەوڵی بەراستی نەدراوە ئەو فلیمە سینەماییانەمان پیشان بدەن کە خزمەتی مەسەلەی خەباتی گەلانی چەوساوە ئەکات ، بەڵام ئێستە ئەم جۆرە فلیمە ، بازاری زۆر وڵاتانی تری پڕ کردۆتەوەو لە بەربەرەکانیەکی بەهێزی سینەمای تاقمە سەرمایەدارەکانایە •

وە بەو پێیەی سینەما بۆتە ئەداتێکی بەکاری خەبات . شارەزاکانی هونەری سینەمائەو راستیەیان ساغ کردۆتەوە کە سینەمای بێلایەن لەمڕۆژەدا نیە ، گۆڤاری - کایە دۆسینەما - ی فەرەنسایی لەمدواییەدا ژمارەیەکی تایبەتی دەربارەی سینەمای سیاسیفەرەنسایی بە ناونیشانی (سینەماو خەباتی چینایەتی لە فەرەنسا) دەرکردوە •

« ژان لوك گۆدار » ، دەرهێنەری سینەمایی ناسراوی فەرەنسا لەو ژمارەیەدا

بروانە ل ٧

هەرجارەی نوسینێك ●●●

هونەری تەشکیلی کوردی هاودەم

لەبەر ئەوەی کە ئەمانەوی لە هونەری تەشکیلی کوردی اهاو دەممان بکۆڵینەوە پێویستە پەیوەندیەکی توندو تۆڵ لەنێوان ئەو بارو زروفەی کە تێیدا ئەژێن لەگەڵ ڕێبازو قوتابخانەو بیرە هاوچەرخەکانی ئەم سەردەمە دروست بکەین •• هەروەها پێویستە سەرنجێك لە رابردو بدەین تاکو ، ئەوەی مەبەستمانە زیاتر رووونی بکەینەوە •

هونەری کوردی بەتێکڕایی لە ساڵانی سییەوە تاوەکو ئەم دواییە لەلایەن ئیمپریالیزمو نۆکەرو کاربەدەستانی سەردەمی رابردووەوە دوو چاری بەربەرەکانیەکی زۆر بووە ، وە بەهەموو توانایە کیانەوە ئەیانەویست لەنرخو بایەخو شوێنی هونەرو گەنجینەو فولکلوری کوردیمان کەم بکەنەوە •

ئەوەش ئەزانین گەنجینەو فولکلور هەرچەندە دووچاری هەرەشە لێکردنو شێواندن ببێ رەسەنیەتی خۆی هەر ئەپارێزی بەتایبەتی گەنجینەی گەلێکی دێرینی خاوەن رابردویەکی پڕ شانازی وەکو گەلی کورد •

لەم دووایەدا هونەرێکی شێوە خۆماڵی فولکلوری کوردی دەرکەوتوەو لە مەیانا خۆی سەپاندوە ، وە ئەتوانین بڵێین بەتەواوەتی هەموو خاسیەتێکی کوردەواری پێوە دیارە وە ئەم بزوتنەوە دەرکەوتنەش بەهۆی چالاکی هونەرمەندانی کوردەوە بووە ، باشترین بەلگەشمان بۆ ئەم قسەیە پێشانگاکەی پاری هونەرمەند کاك محمد عارف بوو زوربەی تابلوکانی ئەم هونەرمەندە هەستو خواستو خۆشیو ناخۆشی گەلی کوردی تێدا بەدی ئەکرا ، لە کوتاییا هیوامان وایە کە هونەرمەندە لاوەکانمان پەیرەوی ریگایەکی کوردی خۆماڵی بکەن وە بارو زورووفی ئیستای نەتەوەکەمان بکەنە سەرچاوەی ئیلهامی هونەریان ، وەبەرەو ئاسۆو پاشەرۆژێکی پرشنگدار هەنگاوی سەرکەوتوانە بنێن •

ئازاد ئەحمەد

هونەر چییە؟

پێویستە دانبەوەدا بنێین کە هونەر بریتی نیە لە دەربڕینی تاکە نمونەیەکی بەرزو بەس لە قالبی نیگارا ، بەڵکو دەربڕینو تیشك دانەوەی هەموو نمونەیەکە کە هونەرمەندەکە بتوانی تێ بگاو بەنیگار دەری ببڕێ •

ئەگەرچی لەو باوەڕەدام کە هەر کردەوەیەکی هونەری بناغەو ڕێبیرێکی سەربەخۆی هەیە ، یا شێوەو نەخشەیەکی پتەوی تایبەتی هەیە ، بەڵام ناتوانم بەچەشنێکی ئاشکرا بریار لەسەر ئەم توخمو رەگەزە بدەم • چونکە پیاو تا زیاتر لەو بەرهەمە هونەرییانە ورد ببێتەوە کە بەهۆی دیمەنی دڵکێشو کار تێکردنی راستەو خۆیانەوە ئەژین زیاتر زەحمەتی دێتەرێ ، لە کاتێکا کە بیەوێ ئەو بەرهەمانە بخاتە قالبێکی سادەو ئاشکراوە • تا (رەوشت پەروەرەکانی) سەردەمی راپەرینیش ئەوەیان لا ئاشکرا بوە کە :

(هیچ جوانییەکی پوختەو بەرز نیە ، لەهەندی لایەوە « نائاشنایی » تیا نەبێ) •

نوسینی : هربرت رید
گۆڕینی : ع• گ•

⊙●⊙

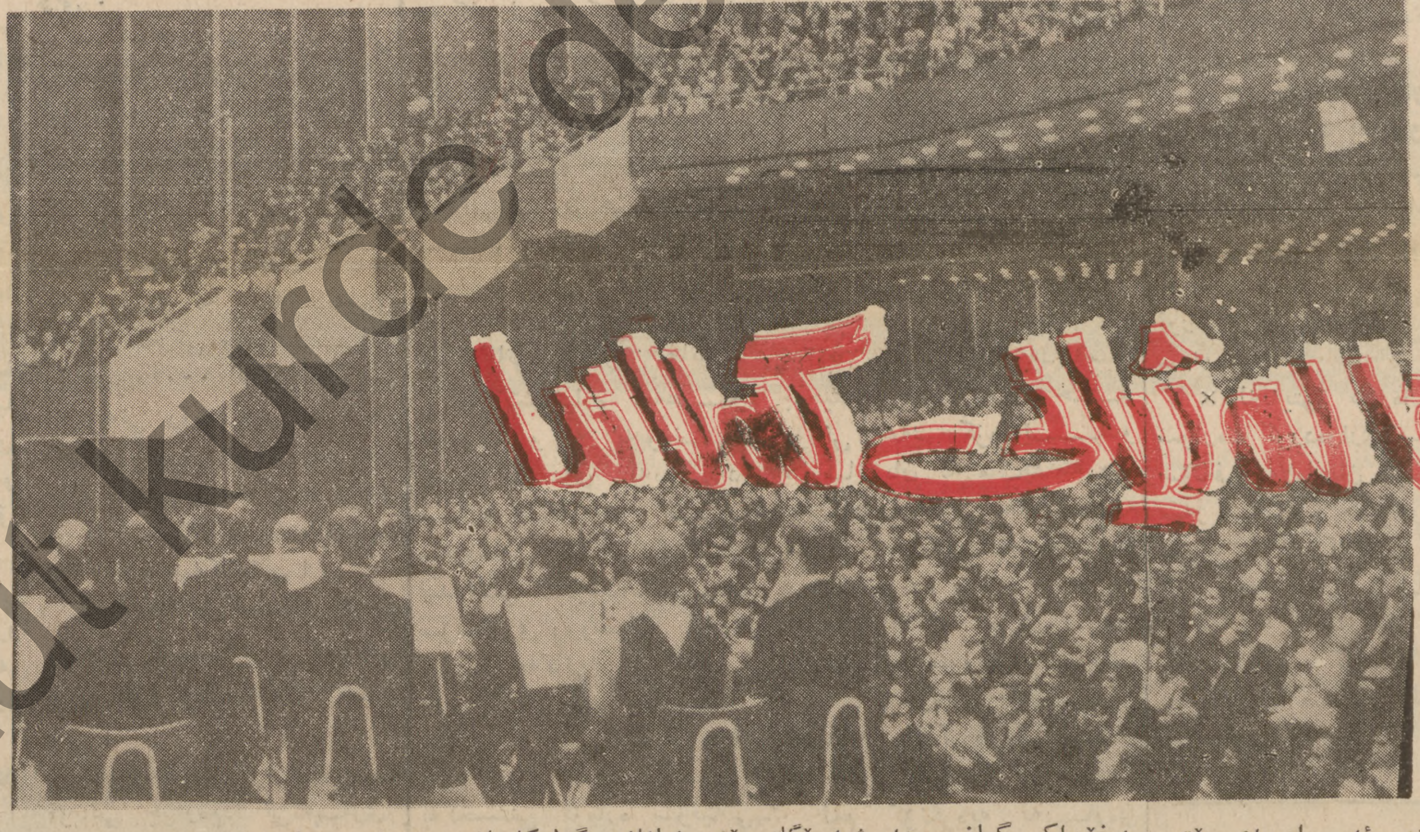

مۆسیقا لە ژیانی گەلاندا

ئەم وێنەیە ، نمونەی بایەخدانی گەلانی پێشکەوتوە بە مۆسیقا ، ئەو هونەرەبە سۆزەی کە لەگەڵ گیانی خۆشیو شادی ، خەمو پەژارەی ژیانی گەلاندا تێکەڵاو بوە •

ئەو هونەرمەندانەی شارەزایانە ، بە مێشك گوشینیان شەونوخونی ، موسیقاییان گەیاندە ئەو رادەیەی بێتە خۆراکی گیان ، هەمیشەجێگای رێزو شانازی گەلەکانیان بونو ئەبن ، لودفیگ ڤانو بیتهوڤنو فولفگانگو مۆزارت شۆڕسوارانی ئەم هونەرەن • لە وڵاتە پێشکەوتوەکان ، بەپێی ئەو بایەخەی بەم هونەرە ئەدرێت ، خوێندنگای گەورە گەورە بۆ قوتابیانی موسیقا زان ئەکرێتەوە ، هەتابۆ مناڵان تاکو لە سەرەتای ژیانیانەوە بەم هونەرە جوانە رابێن • **- شیرزاد عبدالرحمن -**

لە ئەدەبی گەلانەوە

بڕیان :

بۆ هەتاو ... بۆ ئازادی

هونراوەی : ڤلادیمیر مایکوفسکی
گۆڕینی : أ•ش

برایان ، بۆ هەتاو ، بۆ ئازادی •
برایان ، برۆن بەرەو روناکی •
بۆ ئەوەی پاشە رۆژی روناك
لەرابوردوی رەشەوە هەڵبێت ••
× ×
بروانە کاروانی ملیونەها ••
کە بەبێ کۆتایی هاتن ، لەشەوی ئازارەوە •
دەر ئەپەڕێ • بۆ ئەوەی ئامانجەکانتان بەرزببێتەوە
بۆ ناوجەرگەی ئاسمانەوە
شەوی تاریك داپۆشێ ••
× ×
براینە ، دەستتان توند بنوقێنن ••
براینە گاڵتە بە مردن بکەن ،
کوتایی بە بەندایەتی بێنن ••
پیرۆزە دوا جەنگتان •

کۆڕێکی شیعر خوێندنەوە لە کەرکوك

یەکێتیی نووسەرانی کورد - لقی کەرکووك ، ئەدەب پەروەرانی کوردمان ئاگادار دەکاتەوە کە لە سەعات دەی سەر لە بەیانیی رۆژی هەینی رێکەوتی « ٢٩-١٢-١٩٧٢ » لە بارەگای یەکێتیدا ، کۆڕێکی شیعر خوێندنەوە رێكدەخات کە دەستەیەك لە شاعیرە لاوەکان شیعر دەخوێننەوە •

اهەموو ئارەزومەندو ئەدەب دۆستێکی کوردمان بانگکراوە بۆ گوێگرتنو رادەربڕین •

دەستەی بەڕێوەبەر

● تیپی باواجی

⊙ لە هەفتەی رابوردا تیپی موسیقای - باواجی - کۆیە اهاتە بەغداو چەند پارچەیەك مۆسیقاو گۆرانی بۆ تەلەفزیون تۆمار کرد •

بریاروایە بەم زووانە تەلەفزیونی کەرکوك پیشا نیان بدات •

● ئەدەبو ژیان

⊙ یەکیتی نوسەرانی کورد - لقی سلەیمانی وەفدێکی نارد بۆ بەغداو چەند بەرنامەیەکی - ئەدەبو ژیان - ی بۆ تەلەفزیونی کەرکوك تۆمارکرد •

● پیشانگای سلایدات لەهەولێر ●

ئێوارەی رۆژی ١٦-١٢-١٩٧٢ لەیانەی فەرمانبەران کۆمەڵی هونەرو وێژەی کوردی - لقی هەولێر پیشانگایەکی تابلوی (سلایدات)ی کردەوە، کە هونەرمەند چەتۆ حەسەن ، تابلۆکانی ئامادە کردبون •

لەم پیشانگایەدا ١٠٣ تابلوی سلایداتی رەنگاو رەنگ پیشان دران • ژمارەیەکی زۆر لە خەڵکی شار پیشانگاکەیان بینیو رەزامەندبون بەرامبەر ئەو تابلۆیانەی پیشان دراون کە بەشی زۆریان بریتی بون لە دیمەنی کوردستانو ژیانی خەڵکی کوردستان •

institut kurde de paris